

ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม
อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม
EFFICIENCY OF SHANGHA AFFAIRS ADMINISTRATION
OF WAT SASILIAM, DONTOM DISTRICT, NAKHONPATHOM PROVINCE

พระครูวิชัยธรรมานุกุล (วันชัย ฉันทธมฺโม)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๕

ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม
อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

พระครูวิชัยธรรมานุกุล (วันชัย ฉนฺทมโม)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๕

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

EFFICIENCY OF SHANGHA AFFAIRS ADMINISTRATION
OF WAT SASILIAM, DONTOM DISTRICT, NAKHONPATHOM PROVINCE

Phrakhru Wichaithummanukul (Wanchai Chañdadhammō)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Management)
Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2012

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม”
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

.....
(พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบบัณฑิตวิทยาลัย

.....

ประธานกรรมการ

(พระวิสุทธิภัทรธาดา, ดร.)

.....

กรรมการ

(รศ.ดร.สมาน งามสนิท)

.....

กรรมการ

(ผศ.ดร.สุรพล สุษะพรหม)

.....

กรรมการ

(พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ, ผศ.)

.....

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต)

คณะกรรมการควบคุมบัณฑิตวิทยาลัย

ผศ.ดร.สุรพล สุษะพรหม

ประธานกรรมการ

พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ, ผศ.

กรรมการ

อาจารย์ ดร. ยุทธนา ปราณีต

กรรมการ

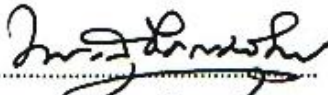
ชื่อผู้วิจัย

.....

(พระครูวิชัยธรรมานุกุล)

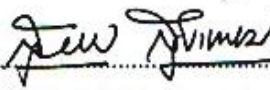
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นักศึกษานิพนธ์
เรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม”
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(พระวิสุทธิกัทรธาดา, ดร.)

.....กรรมการ
(รศ.ดร.สมาน งามสนธิ)

.....กรรมการ
(ผศ.ดร.สุรพล สุธะพรหม)

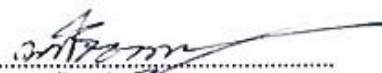

.....กรรมการ
(พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ผศ.)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณิต)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ผศ.ดร.สุรพล สุธะพรหม	ประธานกรรมการ
พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ผศ.	กรรมการ
อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณิต	กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระครูวิชัยธรรมานุกุล)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม
จังหวัดนครปฐม
ผู้วิจัย : พระครูวิชัยธรรมานุกุล (วันชัย ฉันทธมโม)
ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: ผศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม, พธ.บ., M.A., Ph.D., (Pol. Sc.)
: พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ผศ., พธ.บ., ศศ.ม., รปม.(การจัดการความขัดแย้ง)
: อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต พธ.บ., รบ., M.A., Ph.D., (Pol. Sc.)

วันสำเร็จการศึกษา : ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๖

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม และ ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของประชาชนเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

ศึกษาวิจัยโดยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interviews) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้นำชุมชน ข้าราชการ ประชาชน นักเรียน และผู้ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงรอบวัดสระสี่เหลี่ยม จำนวน ๓๖๑ คน ซึ่งใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการและมาตราส่วน ประเมินค่า ๕ ระดับแบบสอบถามปลายเปิด และแบบสัมภาษณ์ สถิติ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เปรียบเทียบความแตกต่างโดยการทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบ ค่าเอฟ (f-test) โดยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ผลการศึกษาพบว่า

(๑) ประชาชน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๖ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้งด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่า ประชาชน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

(๒) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่าประชาชนที่มีเพศ และอาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่ต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการเข้าวัด ต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

(๓) ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในประสิทธิภาพการบริหารกิจการ คณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ปัญหาในประสิทธิภาพการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ ได้แก่ ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เห็นผู้บริหารวัดทำหน้าที่ในการบริหารอย่างเต็มกำลัง ทั้งการวางแผนและวางนโยบายในการบริหาร ตลอดจนการวางตัวบุคคล ในการทำงานให้เป็นไปโดย รูปธรรม ควรจัดระบบกระจายงานกระจายอำนาจหน้าที่ ให้แก่บุคลากรที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุม และเหมาะสม ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมก็จะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(๔) การสังเคราะห์ ปัญหาและแนวการแก้ไขในประสิทธิภาพการบริหารวัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมพบว่าการบริหารจัดการคณะสงฆ์ควรบริหารตามหลัก ธรรมาภิบาล และให้สอดคล้องกับสภาพบ้านเมืองในปัจจุบัน ควรให้ความใส่ใจกับบุคคลในวัดและนอกวัด บริหารกิจกรรมของวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ไม่มีอคติต่อบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งให้มีความเสมอภาค ทุกชนชั้น การบริหารจัดการจึงจะสมบูรณ์แบบ

Thesis Title : Efficiency of shangha affairs administration of wat sasiliam, dontoom district, Nakhonpathom province

Researcher : Phrakhru Wichaithummanukuj (Wanchai Chañdadhammō)

Degree : Master of Arts (Buddhist Management)

Thesis Supervisory Committee

: Asst. Prof. Dr. Surapon Suyaprom B.A., M.A., Ph.D. (Pol. Sc.)

: Phramaha Boonlert Iñtapañyo, Asst. Prof., B.A., M.A., M.P.A. (Conflict Management)

: Dr. Yuttana Praneet B.A., M.A., Ph.D. (Pol. Sc.)

Date of Graduation : March 28th, 2013

ABSTRACT

The objectives of this research “Efficiency of shangha affairs administration of wat sasiliam, dontoom district, Nakhonpathom province” as follows 1.) To study public opinion of efficiency of shangha administration of wat sasiliam, dontoom district, Nakhonpathom province 2.) Comparison on the public opinion of efficiency of shangha affairs administration of wat sasiliam, dontoom district, Nakhonpathom province 3.) To study of problems and recommendations of efficiency of shangha affairs administration of wat sasiliam, dontoom district, Nakhonpathom province.

This research using mixed method involves the mixing of quantitative research, the data were collected by questionnaire and qualitative research, the data were collected by in-dept interview. The sample group consisted of community leaders, government officers, students and people who is living near wat sasiliam, a total of 361 which using by cluster sampling. The tools used in this research was questionnaire which consisted of check - list questions ,five-level rating scale, open-ended questions and interview. Descriptive statistics using by Frequency, percentage, mean and standard deviation. Inferential statistics were applied for hypotheses testing by using t-test, f-test, one way anova at significance level 0.05

The results of this research found that:

(1) People who is living near wat sasiliam is the most level equivalent mean 4.56 in public opinion of efficiency of shangha administration of wat sasiliam, dontoom district, Nakhonpathom province. When considering each aspects, domination, Religious Studies, Education, Buddhism, Public assistance and Public assistance found that People who is living near wat sasiliam is the most level in every aspect.

(2) The result of the comparison on the public opinion of efficiency of shangha administration of wat sasiliam, dontoom district, Nakhonpathom province classify by individual attributes. It was found that people which gender with different occupation. It's not a difference of opinion Thus, research hypothesis were reject. People which gender, level of education and experience with the temple was a difference of opinion Thus, research hypothesis were accept.

(3) The result of this of problems and recommendations of efficiency of shangha administration of wat sasiliam, dontoom district, Nakhonpathom province. It was found that most people also not to know an importance function of temple's executive , including the planning and policy and position of person's work should be distributed to delegations of authority to the person who has to cover it appropriate The effective of shangha administration of wat sasiliam will even better.

(4) The synthesis of problems and solutions to of efficiency of shangha affairs administration of wat sasiliam. Overall found that the management of hierarch should be managed according to the principles of good governance and to comply with the current state of the country should be attention to the people in temple and outside the temple, the management of temple activities to be successfully and without prejudice to any person for the groups to equality all classes. The management will be perfect.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ เรื่องประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วย ผศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ ผศ., อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลเอาใจใส่ ให้การช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขมาด้วยดีโดยตลอด

ขอขอบคุณคณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ประกอบด้วย พระวิสุทธิภัทรธาดา,ดร., รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท, ผศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม, พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ ผศ., อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต ที่กรุณาให้ข้อแนะนำ ปรับปรุง เพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง ๕ ท่าน อาจารย์ พระมหาสม กลยาโณ อาจารย์ พระปลัดสามารถ ธมฺมธโร อาจารย์ พระมหาโยตะ ปยุตฺโต และขอขอบคุณ ผศ.ประสิทธิ์ ทองอุ่น และ อาจารย์ วันชัย สุขตาม กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ เพื่อการวิจัย ขอขอบคุณ ผู้แต่งเรียบเรียง ตำราและเอกสารต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้ใช้อ้างอิง ขอขอบใจประชาชนในบริเวณ วัดสระสี่เหลี่ยม ทุกคน ที่ได้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ในภาควิชาสังคมศาสตร์ที่ได้ให้ความเมตตาชี้แนะแนวทางในการศึกษาตลอดถึงในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และขอขอบคุณเพื่อนนิสิตทุกรูปที่มีไมตรีจิตช่วยเหลือในด้านการเรียน พร้อมทั้งคำแนะนำเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ตลอดถึงให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ ในครั้งนี้

ขอบคุณเพื่อนๆ หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ วัดไร่ขิง พระอารามหลวง จังหวัดนครปฐม ทุกรูป ที่ได้ช่วยเหลือชี้แนะแนวทางในการดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ และให้ความช่วยเหลือในเรื่องของสถิติ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ พร้อมทั้งให้กำลังใจ

ความดีและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขอถวายบูชาพระคุณครูอุปัชฌาย์อาจารย์ และบุพการีผู้ให้กำเนิดผู้ให้ชีวิตให้ทุกสิ่งทุกอย่าง คอยเป็นที่พึ่งและให้กำลังใจ ให้ความเข้าใจมาโดยตลอด และอุทิศให้ปู่ย่าตายาย รวมถึงพี่น้องและญาติมิตรทุกท่าน ผู้ที่เคยมอบความรู้แก่ผู้วิจัย ในชีวิตที่ผ่านมา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ขอขอบพระคุณท่านผู้ประสานงานข้อมูลการทำวิจัยวิทยานิพนธ์ และผู้ใกล้ชิด ที่ให้กำลังใจและสนับสนุนในทุกๆ เรื่องจนทำให้ผู้วิจัยทำวิทยานิพนธ์นี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

พระครูวิชัยธรรมานุกุล (วันชัย ฉนฺทมโม)

วันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๕๖

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(๑)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(๓)
กิตติกรรมประกาศ	(๕)
สารบัญ	(๖)
สารบัญตาราง	(๘)
สารบัญแผนภาพ	(๑๒)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(๑๓)
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๓
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๕ สมมติฐานในการวิจัย	๔
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย	๖
บทที่ ๒ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น	๗
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพ	๑๑
๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร	๒๐
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์	๓๔
๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารวัด	๔๙
๒.๖ การบริหารวัดสระสีเหลียม	๕๔
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๐
๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๗๓
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๗๔
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๗๔
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๗๕
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๗๘
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๗๘

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	
๔.๑ ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	๘๐
๔.๒ ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม	๘๒
๔.๓ ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม	๙๐
๔.๔ ผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม	๑๒๕
๔.๕ ผลการสัมภาษณ์ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม	๑๓๗
๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๔๑
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๔๔
๕.๒ อภิปรายผล	๑๔๗
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๕๑
บรรณานุกรม	๑๕๔
ภาคผนวก	๑๕๙
ภาคผนวก ก. หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือในการทำวิจัย	๑๖๐
ภาคผนวก ข. ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)	๑๖๖
ภาคผนวก ค. ค่าสัมประสิทธิ์ อัลฟา (Alpha coefficient)	๑๗๐
ภาคผนวก ง. หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	๑๗๒
ภาคผนวก จ. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๘๐
ภาคผนวก ฉ. แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๘๙
ประวัติผู้วิจัย	๒๐๒

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๑.๑ จำนวนประชากรในชุมชนตำบลดอนรวก จำแนกตามจำนวนหมู่บ้าน	๒
๓.๑ แสดงจำนวนประชากรทั้งหมดและกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามจำนวนหมู่บ้าน	๓๕
๔.๑ แสดงจำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	๘๑
๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม	๘๓
๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการปกครอง	๘๔
๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศึกษา	๘๕
๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๘๖
๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๘๗
๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณูปการ	๘๘
๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๘๙
๔.๙ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามเพศ	๙๐
๔.๑๐ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามอายุ	๙๑

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๑๑ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามอายุ ด้านภาพรวม	๙๓
๔.๑๒ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามอายุ ด้านการศาสนศึกษา	๙๔
๔.๑๓ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามอายุ ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๙๕
๔.๑๔ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามอายุ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๙๖
๔.๑๕ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามอายุ ด้านการมาธารณูปการ	๙๘๗
๔.๑๖ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามอายุ ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๙๘
๔.๑๗ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามวุฒิการศึกษา	๙๙
๔.๑๘ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านภาพรวม	๑๐๑
๔.๑๙ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านการปกครอง	๑๐๓
๔.๒๐ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านการศาสนศึกษา	๑๐๕
๔.๒๑ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๑๐๗
๔.๒๒ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๑๐๙
๔.๒๓ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านการสาธารณูปการ	๑๑๑
๔.๒๔ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๑๑๓
๔.๒๕ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพ การบริหาร กิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามอาชีพ	๑๑๕

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๒๖ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามประสบการณ์ในการเข้าวัด	๑๑๖
๔.๒๗ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามประสบการณ์ในการเข้าวัด ด้านภาพรวม	๑๑๘
๔.๒๘ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามประสบการณ์ในการเข้าวัด ด้านการปกครอง	๑๑๙
๔.๒๙ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามประสบการณ์ในการเข้าวัด ด้านการศาสนศึกษา	๑๒๐
๔.๓๐ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามประสบการณ์ในการเข้าวัด ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๑๒๑
๔.๓๑ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามประสบการณ์ในการเข้าวัด ด้านการสาธารณูปการ	๑๒๒
๔.๓๒ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามประสบการณ์ในการเข้าวัด ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๑๒๓
๔.๓๓ สรุปผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน ต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยภาพรวม ตามสมมติฐานที่ ๑-๕	๑๒๔
๔.๓๔ ปัญหา อุปสรรค ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการปกครอง	๑๒๕
๔.๓๕ ข้อเสนอแนะ ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการปกครอง	๑๒๖
๔.๓๖ ปัญหา อุปสรรค ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศาสนศึกษา	๑๒๗
๔.๓๗ ข้อเสนอแนะ ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศาสนศึกษา	๑๒๘

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๓๘ ปัญหา อุปสรรค ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศาสนศึกษาสงเคราะห์	๑๒๙
๔.๓๙ ข้อเสนอแนะ ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศาสนศึกษาสงเคราะห์	๑๓๐
๔.๔๐ ปัญหา อุปสรรค ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๑๓๑
๔.๔๑ ข้อเสนอแนะ ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๑๓๒
๔.๔๒ ปัญหา อุปสรรค ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณูปการ	๑๓๓
๔.๔๓ ข้อเสนอแนะ ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณูปการ	๑๓๔
๔.๔๔ ปัญหา อุปสรรค ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๑๓๕
๔.๔๕ ข้อเสนอแนะ ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๑๓๖

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒.๑ โครงสร้างการบริหารวัดสระสีเลียม	๕๗
๒.๒ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๗๓
๔.๑ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๔๑

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อภาษาไทย

๑.๑ คำย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พุทธศักราช ๒๕๓๙ การอ้างอิงใช้ระบบระบุ เล่ม ข้อ หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ ดังตัวอย่างเช่น ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๘/๒๐. หมายถึง ขุททกนิกาย ธรรมบท พระไตรปิฎก เล่มที่ ๒๕ ข้อที่ ๘ หน้า ๒๐ เรียงตามคัมภีร์ ดังนี้

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.สี.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
อง.ทก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทูกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ติก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ติกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.สตุตก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	สัตตกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความผูกพันแน่นแฟ้น อยู่กับสถาบันพระพุทธศาสนามาตั้งแต่โบราณ คนไทยรับเอาพระพุทธศาสนามาประเพณีปฏิบัติในวิถีชีวิตอย่างเป็นธรรมชาติจนมีความรู้สึกว่าไทยคือ พุทธ พุทธคือไทย เพราะด้วยอารยธรรมจากพระพุทธศาสนาได้แทรกซึม อยู่ในแนวคิด ค่านิยมและวิถีชีวิตคนไทยจนแยกไม่ออก ความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยกับพระพุทธศาสนามีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากวัฒนธรรมแบบพุทธดั้งเดิม เรียกว่า เป็นวัฒนธรรมแบบพุทธไทย กล่าวคือ คนไทยรับเอาพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติบนพื้นฐานของวัฒนธรรมไทย จึงเกิดการผสมผสานระหว่างพระพุทธศาสนากับความคิดความเชื่อประเพณีดั้งเดิมของคนไทย^๑

พระพุทธเจ้าทรงฝากความหวังในการดูแลพระพุทธศาสนา ให้ยั่งยืนอยู่ต่อไปไว้กับพุทธบริษัททั้ง ๔ ไม่เฉพาะแต่เพียงแต่พระภิกษุสงฆ์เท่านั้น เมื่อกล่าวถึงบริษัทโดยทั่วไปบริษัทของพระพุทธเจ้าเป็นบริษัทที่ใหญ่ที่สุดในโลก มีบุคลากรทั้งในวัดและนอกวัด แบ่งออกเป็น ๔ ฝ่าย ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา รวมเรียกว่าพุทธบริษัท วัตถุประสงค์สูงสุดของบริษัท คือ การพ้นทุกข์ ๓ ระดับ คือ ขั้นพื้นฐาน เพื่อความสุขของชีวิตในโลกนี้ ขั้นกลางเพื่อความสุขในปรโลก ขั้นสูงเพื่อความปลอดภัยจากโลก โดยต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งโดยพึงสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ถ้าเห็นว่าจะได้ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่เพราะสละประโยชน์สุขเล็กน้อย บุคคลควรสละประโยชน์สุขเล็กน้อย เพื่อเห็นแก่ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่”^๒

พระสงฆ์เป็นตัวแทนของสถาบันพระศาสนา ที่มีอยู่คู่กับสังคมไทยมาตลอด มีอิทธิพลต่อการกระตุ้นหรือแนะนำให้เกิดกิจกรรมในสังคม และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ได้มากดังนั้นพระสงฆ์จึงมีความสำคัญยิ่ง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจะพบได้ว่าพระสงฆ์มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชาวบ้าน มีหน้าที่สำคัญในการชี้แนะการดำเนินชีวิตของคนไทยเป็นส่วนใหญ่ทั้งด้านศีลธรรมจรรยาภิกรรมทางโลก จึงอาจกล่าวได้ว่าพระสงฆ์เป็นสถาบันที่ขาดไม่ได้ในชีวิตประจำวันของพุทธศาสนิกชนที่อยู่ในชนบท นอกจากจะเป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจและเป็นสถาบันที่เอื้ออำนวยบริการทางศาสนาแล้วยังทำหน้าที่ให้บริการอื่นๆ ที่กลไกของรัฐเข้าไปให้บริการไม่ทั่วถึงเพื่อสร้างบูรณาการในชุมชน พระสงฆ์นับว่าเป็นสถาบันที่ได้รับความเคารพเป็นที่พึ่งพิงทั้งทางจิตใจและร่างกายของชาวบ้านชนบทที่ยากไร้และห่างไกล การพัฒนาของรัฐ นอกจากนั้นวัดยังเป็นศูนย์รวมด้านนันทนาการและความบันเทิงอีกด้วย พระสงฆ์ในชนบทเป็นที่เคารพของชาวบ้าน ถ้าพระสงฆ์เป็นแกนนำในการพัฒนาจิตใจและวัตถุเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

^๑ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, พระธรรมเทศนาทั่วไปและพระวาระธรรมคติ, (กรุงเทพมหานคร: หจก.โรงพิมพ์อักษรไทย, ๒๕๔๑), หน้า ๒๒๙.

^๒ พุ.ธ.(ไทย)๒๕/๘/๒๐.

เรื่องนั้นมักได้รับความร่วมมือและความช่วยเหลือจากชาวบ้าน อย่างมีจิตศรัทธาและสามารถประสบความสำเร็จได้ โดยง่ายและเสียค่าใช้จ่ายน้อย^๓

ดังนั้นความคาดหวังในการบริหารวัดที่ควรจะเป็นไปในปัจจุบันและอนาคตคือ วัดควรเป็นต้นแบบทางด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาด เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจได้ และเป็นสถานที่ที่มีความปลอดภัย และวัดควรเป็นแหล่งเรียนรู้โดยเฉพาะด้านศิลปกรรม จริยธรรม ขนบธรรมเนียม ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น เป็นแหล่งให้การสงเคราะห์ทางด้านการศึกษาแก่เด็กและเยาวชน เป็นแหล่งให้การสงเคราะห์ทางด้านการศึกษาแก่เด็กและเยาวชน เป็นแหล่งรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาที่เกิดจากท้องถิ่นซึ่งสามารถนำมาถ่ายทอดได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม เพื่อนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตรประจำวัน และวัดควรเป็นศูนย์กลางชุมชนเป็นศูนย์กลางสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและท้องถิ่น ควรให้ออกาสวัดดำเนินกิจกรรมต่างๆของท้องถิ่นเพราะเป็นศูนย์รวมจิตใจ และเป็นที่พึ่งทางใจของบุคคลในชุมชน สร้างความสามัคคีให้เกิดในชุมชน ร่วมกับชุมชนในการพัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชนและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น รวมทั้งปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนเข้าใจพระพุทธศาสนาและนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ วัดควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นเช่น จัดอบรมและฝึกอาชีพหรือส่งเสริมกลุ่มอาชีพเพื่อเสริมรายได้แก่สมาชิกครอบครัว วัดควรเป็นสถานที่บำบัดต่างๆ ที่เป็นปัญหาต่อประชาชน ครอบครัว สังคมและชุมชน ใช้ธรรมะเป็นเครื่องขับเคลื่อนให้สังคมพัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้อง แต่ในขณะเดียวกันควรระวังมิให้เป็นเครื่องมือของอุดมการณ์ต่างๆ ที่ขัดต่อศีลธรรมอันดี^๔

วัดสระสี่เหลี่ยม ตั้งอยู่ในชุมชนตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐมซึ่งได้แบ่งออกเป็น ๕ หมู่บ้านและแต่ละหมู่บ้านมีพุทธศาสนิกชนอาศัยอยู่ดังนี้

ตารางที่ ๑.๑ จำนวนประชากรในชุมชนตำบลดอนรวก จำแนกตามจำนวนหมู่บ้าน

ลำดับที่	รายการ	จำนวนประชากร
๑	หมู่บ้านดอนรวกเล็ก	๙๑๐ คน
๒	หมู่บ้านสวนใหม่	๑,๐๐๑ คน
๓	หมู่บ้านสระสี่เหลี่ยม	๙๔๑ คน
๔	หมู่บ้านห้วยกรด	๔๘๔ คน
๕	หมู่บ้านดอนรวกใหญ่	๓๙๗ คน
	รวม ๕ หมู่	๓,๗๓๓ คน

วัดสระสี่เหลี่ยมเป็นวัดที่ตั้งอยู่ในชุมชนใหญ่ มีพระภิกษุสามเณรพำนักอาศัยอยู่ค่อนข้างมากและส่วนมากจะเป็นพระภิกษุสูงอายุ หรือไม่ก็เป็นพระนวกะจึงมีปัญหาด้านการบริหารปกครอง และการจัดการด้านศาสนศึกษาค่อนข้างมาก อีกทั้งยังเป็นวัดเก่าแก่ถาวรวัตถุต่างๆ ชำรุด

^๓ ภัทรพร สิริกาญจน, หน้าที่พระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ:แนวคิดและบทบาทพระคำเขียน สุวณโณ ในการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๑๖.

^๔ จุฬารัตน์ บุญยการ, วัดพัฒนา ๕๐, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐), หน้า ๑๔๓ - ๑๔๔.

ทรุดโทรมลงเป็นจำนวนมาก ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างจึงไม่มีเวลามาวัดฟังธรรมในวันธรรม์มีสวณะตามปกติได้ เพื่อที่วัดกับชุมชนจะเอื้อประโยชน์เกื้อกูลกันและกัน ร่วมกันก่อให้เกิดเป็นสังคมที่มีการพึ่งพาอาศัยกันอยู่ตลอดเวลาโดยนำหลักธรรมมาปรับประยุกต์ ใช้ให้เหมาะกับภาวะสถานการณ์และใช้บริหารจัดการวัด

ด้วยมูลเหตุนี้ ผู้บริหารวัดสระสี่เหลี่ยมจึงมีแนวความคิดว่า ควรที่จะสำรวจความคิดเห็นของคนในชุมชนที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม จึงได้มีความสนใจในการทำวิทยานิพนธ์ ในหัวข้อเรื่องประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

๑. ๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชนเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

๑.๓. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ไว้ดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ทั้ง ๖ ด้าน คือ ๑.การปกครอง ๒. การศาสนศึกษา ๓. การศึกษาสงเคราะห์ ๔. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๕. การสาธารณูปการ ๖. การสาธารณสงเคราะห์

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

๑) ตัวแปรต้น ได้แก่ปัจจัยส่วนบุคคลประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ และประสบการณ์ ในการเข้าวัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

๒) ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ประกอบด้วย ๑. การปกครอง ๒. การศาสนศึกษา ๓. การศึกษาสงเคราะห์ ๔. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๕. การสาธารณูปการ ๖. การสาธารณสงเคราะห์

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้นำชุมชน ข้าราชการ ประชาชน นักเรียน และผู้ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงวัดสระสี่เหลี่ยม ตามสำมะโนครัวประชากรขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนรวก ตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ประจำปี ๒๕๕๔ จำนวน ๓,๗๓๓ คน

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านสถานที่

สถานที่ที่ใช้ทำวิจัย ได้แก่ ชุมชนตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม มีดังนี้

๑. หมู่ที่ ๑ หมู่บ้านดอนรวกเล็ก
๒. หมู่ที่ ๒ หมู่บ้านสวนใหม่
๓. หมู่ที่ ๓ หมู่บ้านสระสี่เหลี่ยม
๔. หมู่ที่ ๔ หมู่บ้านห้วยกรด
๕. หมู่ที่ ๕ หมู่บ้านดอนรวกใหญ่

๑.๓.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๕๕ ถึงเดือนกรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๕๕ รวมระยะเวลาในการทำวิจัย ๖ เดือน

๑.๔. ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ ความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม เป็นอย่างไร

๑.๔.๒ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล เป็นอย่างไร

๑.๔.๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม มีอะไรบ้าง

๑.๕. สมมติฐานในการวิจัย

สมมติฐานที่ ๑ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐมแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐมแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๓ ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐมแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๔ ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐมแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๕ ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐมแตกต่างกัน

๑.๖. นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ทั้ง ๖ ด้าน อันได้แก่ ๑. ด้านการปกครอง ๒. ด้านการศาสนศึกษา ๓. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๔. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๕. ด้านการสาธารณูปการ ๖. ด้านการสาธารณสงเคราะห์

การบริหาร หมายถึง กระบวนการวิธีหรือขั้นตอนในการปฏิบัติงานซึ่งกำหนดขอบเขตและหน้าที่ตามขั้นตอนต่างๆ อย่างชัดเจน

กิจการคณะสงฆ์ หมายถึง "งานของคณะสงฆ์ สิ่งหรือเรื่องที่คณะสงฆ์ควรทำ ควรถือเป็นธุระหน้าที่เพราะเป็นกิจการขององค์กรปกครองคณะสงฆ์ทุกส่วนและทุกชั้นตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน มาตรา ๑๕ ตี (๑) และ (๓) และข้อ ๕ แห่งกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ.๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ กล่าวถึง "กิจการคณะสงฆ์" ไว้ โดยชัดเจนเป็น ๖ คือ ๑) การปกครอง ๒) การศาสนศึกษา ๓) การศึกษาสงเคราะห์ ๔) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๕) การสาธารณูปการ ๖) การสาธารณสงเคราะห์

วัด หมายถึง วัดสระสี่เหลี่ยม ตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

การปกครอง หมายถึง การปกครองคณะสงฆ์และการปฏิบัติหรือต้องกระทำอัน เป็นหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการดูแลคณะสงฆ์ ให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศของมหาเถรสมาคม และตามพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช

การศาสนศึกษา หมายถึง การจัดให้มีการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา และศึกษาพระปริยัติธรรมแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์ทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรมรวมทั้งส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้เรียนยังสำนักเรียนที่วัดใกล้เคียงด้วย

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง การจัดให้มีการฟังพระธรรมเทศนาการจัดการเกี่ยวกับ การอบรมสมณะและวิปัสสนา และการบรรยายหรือปาฐกถาธรรม การจัดศาสนพิธีต่างๆ เพื่อรักษาพิธีและ วัฒนธรรมทางศาสนา และการให้ธรรมะหรือการสนทนาธรรมแก่คนในชุมชนและสังคมรวมทั้งการจัดหา อุปกรณ์การเรียนให้กับนักเรียนที่ยากจน ที่ศึกษามาอยู่ในโรงเรียนในวัด และการจัดตั้งห้องสมุดภายในวัด เพื่อจัดหนังสือธรรมะไว้เผยแผ่ให้ประชาชนได้ศึกษา

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลสถาบันการศึกษาหรือ จัดสถานศึกษาภายในวัด เพื่อสงเคราะห์แก่เด็กและเยาวชนให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียน โดยไม่ขัดต่อ พระธรรมวินัย อาจเป็นโรงเรียนการกุศลในวัด หรือโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เด็กยากจนหรือศูนย์ พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หรือศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

การสาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้าง และการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสมบัติ ของวัดด้วยการรักษา ซ่อมแซม ปรับปรุง ตกแต่งศาสนวัตถุและศาสนสถานที่มีอยู่เดิมให้มั่นคงถาวรและก่อสร้างเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับศาสนสมบัติ เป็นต่อการดำรงพระพุทธศาสนา ให้มั่นคง

การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการสาธารณประโยชน์เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่คนในชุมชนและสังคม โดยการจัดกิจกรรมอันเป็นสาธารณสมบัติหรือสาธารณกุศลเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่คนในชุมชน และการพัฒนาสังคมและชุมชน

๑.๗. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบความคิดเห็นของประชาชน ต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

๑.๗.๒ ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชนเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

๑.๗.๔ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการบริหารจัดการวัดของคณะสงฆ์ไทย

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งการนำเสนอ เป็น ๖ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ แนวคิดเกี่ยวกับการความคิดเห็น ส่วนที่ ๒ แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพ ส่วนที่ ๓ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร ส่วนที่ ๔ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ส่วนที่ ๕ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารวัด และ ส่วนที่ ๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพ
- ๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร
- ๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์
- ๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารวัด
- ๒.๖ การบริหารวัดสระสี่เหลี่ยม
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

๒.๑.๑ ความหมายเกี่ยวกับความคิดเห็น

ความหมายเกี่ยวกับความคิดเห็นนั้นได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดไว้หลายท่านด้วยกันการให้ความหมาย ของแต่ละท่านอาจมีความเหมือนกันหรือต่างกัน และได้นำนักวิชาการที่ให้ ความหมายแต่ละท่านไว้ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง เป็นข้อพิจารณาเห็นว่า เป็นจริงจากการใช้ปัญญาและความคิดประกอบ ถึงแม้ว่าจะไม่ได้อาศัยหลักฐานพิสูจน์ยืนยันได้เสมอ ไปก็ตาม^๑

จำลอง เงินดี ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในลักษณะที่ไม่ลึกซึ้งเหมือนทัศนคติ ความคิดเห็นนั้นอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการแสดงออกของทัศนคติก็ได้ สังเกตและวัดได้จากคนแต่มีส่วนที่แตกต่างไปจากทัศนคติตรงที่ทัศนคตินั้นเจ้าตัว อาจจะตระหนักหรือไม่ตระหนักก็ได้^๒

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๓๖.

^๒ จำลอง เงินดี, เอกสารคำสอนวิชาจิตวิทยาสังคม, (กรุงเทพมหานคร:มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๔), หน้า ๒.

บุญเรียง ขจรศิลป์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกทางวาจาของเจตคติ การที่บุคคลกล่าวว่าเขามีความเชื่อหรือความรู้สึกอย่างไรนั้น เป็นการแสดงความคิดเห็นของบุคคลนั้น ดังนั้น การวัดความคิดเห็นของบุคคลนั้น เป็นสิ่งที่เป็นไปได้^๗

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเห็น หมายถึงการแสดงออกซึ่งวิจารณญาณที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นการอธิบายเหตุผล ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งความคิดเห็นมีลักษณะที่แคบกว่าทัศนคติ ในขณะที่ทัศนคติเป็นสิ่งที่แสดงภาพความรู้สึกทั่วไป เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ แต่ความคิดเห็นจะอธิบายเหตุผลเฉพาะ^๘

สุชา จันทรธรม ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่เป็นลักษณะที่ไม่ลึกซึ้งเช่นเดียวกับทัศนคติ ซึ่งกล่าวโดยทั่วไปคนเราจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไป และความคิดเห็นก็เป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติ^๙

แอนโทมัส (Anonymous) ได้กล่าวว่า ความคิดเห็น มีหลายความหมายได้แก่ ๑) ความเชื่อ ทัศนคติ การพิจารณา หรือการวินิจฉัย หรือการประเมินผลอย่างมีรูปแบบในใจเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะ ๒) ความเชื่อที่มีน้ำหนักมากกว่าความรู้สึกในใจและน้ำหนักน้อยกว่าความรู้สึกที่แท้จริง หรือมุมมองที่เกิดขึ้นทั่วไป ๓) การแสดงออกถึงการพิจารณาหรือคำแนะนำอย่างมีรูปแบบโดยเฉพาะผู้เชี่ยวชาญหรือการแสดงออก เช่น การตัดสินใจ การพิจารณาดีหรือการวินิจฉัยอย่างมีรูปแบบด้วยเหตุผลกฎหมาย หรือหลักเกณฑ์ที่ขึ้นอยู่กับตัดสินใจที่มีกฎหมายรองรับ^{๑๐}

ลูธาน ฟรีแมน (Luthans Freeman) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเห็น หมายถึงความพร้อมทางด้านจิตใจที่จะตอบสนองต่อบุคคล สถานการณ์ วัตถุและความคิดเห็น โดยมีลักษณะที่คงที่แน่นอน ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ และมีรูปแบบการตอบสนองอย่างเดียวกัน^{๑๑}

มาลี แอล กู๊ด (Mary L. Good) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็น (Opinion) ไว้หลายความหมายได้แก่

๑) ความหมายทั่วไป หมายถึง ความเชื่อ ความคิดเห็น ข้อพิจารณา ความรู้สึก หรือทัศนะที่ยังไม่ได้รับการพิสูจน์อย่างแน่นอน และยังขาดน้ำหนักทางเหตุผลหรือการวิเคราะห์ หรือกล่าวกว้างๆได้ว่ามีความเป็นไปได้มากกว่าความรู้

^๗ บุญเรียง ขจรศิลป์, *วิธีวิจัยการศึกษา*, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : พิชญา พรินติ้ง, ๒๕๓๔), หน้า ๗๘.

^๘ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, *จิตวิทยาสังคม*, (กรุงเทพมหานคร : แพรวพิทยา อินเตอร์เนชั่นแนล, ๒๕๓๒), หน้า ๒๕.

^๙ สุชา จันทรธรม, *จิตวิทยาสังคม*, (กรุงเทพมหานคร : แพรวพิทยา อินเตอร์เนชั่นแนล, ๒๕๒๐), หน้า ๑๐๓-๑๐๔.

^{๑๐} Anonymus, *Merriam-Webster's Collegiate Dictionary*, 10th ed., (Merriam-Webster incorporated : Massachusetts, 1996), pp: 12-15.

^{๑๑} Luthans Freeman, *Ogranization Behavioral*, 7th ed., (Singapore : McGraw-Hill, 1995), p. 609.

๒) ความหมายเฉพาะ หมายถึง การพิจารณาหรือการวินิจฉัยอย่างมีแบบแผนจากแหล่งข้อมูลหรือบุคคลที่เชื่อถือได้

๓) ความคิดเห็นสาธารณะ (Public Opinion) หมายถึง การพิจารณาหรือข้อวินิจฉัยรวมของกลุ่มคนในสังคมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ หรือข้อเท็จจริง^๘

สรุปได้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกทางด้านความรู้สึก หรือความเชื่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ด้วยการพูดหรือการเขียน โดยมีอารมณ์ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมในขณะนั้น เป็นพื้นฐานของการแสดงออก ซึ่งอาจจะถูกต้องหรือไม่ก็ได้ แล้วแต่บุคคลจะแสดงความคิดเห็นออกมา รวมทั้งอาจจะได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่น ก็ได้ความคิดเห็นนี้อาจจะเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลา

๒.๑.๒ แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นนั้น ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดไว้หลายท่านด้วยกัน การให้ความหมาย ของแต่ละท่านอาจมีความเหมือนกันหรือต่างกัน และได้มีนักวิชาการที่ให้ความหมายแต่ละท่านไว้ดังนี้

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่า ความคิดเห็นเป็นเพียงการแสดงออกที่เกิดจากความรู้สึกภายในต่างๆ ซึ่งความรู้สึกภายในนั้นอาจเป็นเพียงเจตคติหรือความเชื่อหรือความนิยม หรือถ้าจะกล่าวในลักษณะของพฤติกรรมในแง่ของจิตวิทยาก็กล่าวได้ว่าเจตคติ ความเชื่อความนิยมเป็นพฤติกรรมภายในที่ไม่มีผู้ใดสังเกตหรือทราบได้นอกจากตัวของเขาผู้นั้น แต่ความคิดเห็นพฤติกรรมภายนอกที่ผู้อื่นสามารถสังเกตหรือทราบได้อย่างชัดเจนดังนั้นคนที่มียเจตคติหรือความเชื่อหรือค่านิยมอย่างหนึ่ง แต่ถ้าเขาไม่แสดงความคิดเห็นออกมาก็จะไม่มีผู้ใดทราบได้เลย ว่าเขามีเจตคติหรือความเชื่อหรือค่านิยมเช่นใด^๙

นพมาศ ธีรเวคิน ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่า ความคิดเห็นนั้นถูกจัดว่าเป็นส่วนที่มนุษย์ได้แสดงออกมาโดยการพูดหรือการเขียน มนุษย์นั้นจะพูดจากใจจริง พูดตามสังคมหรือพูดเพื่อเอาใจผู้ฟังก็ตาม แต่เมื่อพูดหรือเขียนออกไปแล้วก็ทำให้เกิดผลได้ คนส่วนใหญ่มักจะถือว่าสิ่งที่มนุษย์แสดงออกมานั้นเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความเป็นใจ^{๑๐}

สุชา จันทรเอน และสุรางค์ จันทรเอน ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่าความคิดเห็นเป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติ เราไม่สามารถแยกความคิดเห็นและทัศนคติออกจากกันได้ เพราะความคิดเห็นมีลักษณะคล้ายทัศนคติ แต่ความคิดเห็นแตกต่างจากทัศนคติตรงที่ทัศนคตินั้น เป็นความพร้อมทางจิตใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่อาจแสดงออกมาได้ทั้งคำพูดและการกระทำ ทัศนคติไม่เหมือนกับความคิดเห็น

^๘ Mary L. Good, *Integrating the Individual and the Organization*, (New York : Wiley, 2006), p. 17.

^๙ กมลรัตน์ หล้าสูงษ์, *จิตวิทยาสังคม*, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๒๗), หน้า ๑๗๔-๑๗๕.

^{๑๐} นพมาศ ธีรเวคิน, *จิตวิทยาสังคม*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๙๙.

ตรงที่ไม่ใช้สิ่งเร้าที่จะแสดงออกมาอย่างเปิดเผยหรือตอบสนองอย่างตรงๆ และลักษณะของความคิดเห็นไม่ลึกซึ้งเหมือนทัศนคติ^{๑๑}

สุพัตรา สุภาพ ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกของบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยเฉพาะการพูดหรือการเขียน ซึ่งในการแสดงออกนี้จะต้องอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และพฤติกรรมระหว่างบุคคล ก่อนที่จะมีการตัดสินใจแสดงออก ซึ่งการแสดงออกนี้อาจได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากผู้อื่นก็ได้^{๑๒}

อุทัย หิรัญโต ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่า ความคิดเห็นของคนมีหลายระดับ คือ อย่างผิวเผินก็มี อย่างลึกซึ้งก็มี สำหรับความคิดเห็นที่เป็นทัศนคตินั้น เป็นความคิดเห็นอย่างลึกซึ้งและติดตัวไปเป็นเวลานาน เป็นความคิดเห็นทั่วๆ ไป ไม่เฉพาะอย่างและมีอยู่เป็นเวลานานสืบ เรียกว่า ความคิดเห็น เป็นความคิดเห็นประเภทหนึ่งที่ไม่ตั้งอยู่บนรากฐานของพยานหลักฐานที่เพียงพอ แก่การพิสูจน์มีความรู้แห่งอารมณ์น้อยและเกิดขึ้นได้ง่ายแต่ก็สลายตัวเร็ว^{๑๓}

เฟลด์ เอ็ม พี แมน (Feld M.P. man) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่า การสำรวจความคิดเห็นเป็นการศึกษา ความรู้สึกของบุคคล กลุ่มคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่ละคนจะแสดงความเชื่อและความรู้สึกใดๆ ออกมาโดยการพูด การเขียน เป็นต้น การสำรวจความคิดเห็น จะเป็นประโยชน์ต่อการวางนโยบายต่างๆ การเปลี่ยนแปลงนโยบาย หรือการเปลี่ยนแปลงระบบงาน รวมทั้งในการฝึกหัดทำงานด้วย เพราะจะทำให้การดำเนินงานต่างๆ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และเป็นไปตามความพอใจของผู้ร่วมงาน^{๑๔}

เฮอร์ลอค อี (Hurlock E.) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกด้านความรู้สึกสิ่งหนึ่งสิ่งใด เป็นความรู้สึกเชื่อถือที่ไม่ได้อยู่บนความแน่นอนหรือความจริง แต่ขึ้นอยู่กับจิตใจบุคคลจะแสดงออกโดยมีข้ออ้าง หรือการแสดงเหตุผลสนับสนุน หรือปกป้องความคิดเห็นนั้น ความคิดเห็นบางอย่างเป็นผลของการแปลความหมายของข้อเท็จจริงขึ้นอยู่กับคุณสมบัติเฉพาะตัวของแต่ละคน เช่น พื้นความรู้ ประสบการณ์ในการทำงานสภาพแวดล้อม และมีอารมณ์ เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ การแสดงความคิดเห็นอาจจะได้รับการยอมรับ หรือปฏิเสธจากคนอื่นก็ได้^{๑๕}

นูนัลลี ยัม ซี (Nunally Jum C.) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่า ทั้งความคิดเห็นและทัศนคติเป็นเรื่องของการแสดงออกของแต่ละบุคคลต่อประชาธิปไตยทั่วไปต่อขนบธรรมเนียมประเพณี และการแสดงออกทางความคิดเห็นในรูปที่เกี่ยวกับตัวเขา และได้กล่าวต่อไปอีกว่าคำว่า ความคิดเห็นนั้น จะใช้ในเรื่องเกี่ยวกับการลงความคิดเห็น (Judgment) และความรู้(Knowledge) ในขณะที่ทัศนคตินั้น

^{๑๑} สุชา จันทรเฒ และสุรางค์ จันทรเฒ, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๐), หน้า ๑๐๔.

^{๑๒} สุพัตรา สุภาพ, **สังคมวิทยา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒๒, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๑๓๒.

^{๑๓} อุทัย หิรัญโต, **สังคมวิทยาประยุกต์**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๙), หน้า ๘๐-๘๑.

^{๑๔} Fled M.P. man, **Psychology in the Industrial Environment**, (London : Butterworth and Co., Ltd., 1971), p.3.

^{๑๕} Hurlock E., **Adolescent Development**, (New York : McGraw-Hill Book, 1995), pp: 145-148.

มักใช้กันมากในเรื่องที่เกี่ยวกับความรู้สึก(Feeling) และความ ชอบพอ (Preference) ท้ายที่สุดเขาได้สรุปว่า เรามักใช้คำว่าความคิดเห็นมากกว่าทัศนคติ^{๑๖}

สรุปได้ว่า ความคิดเห็น เป็นการแสดงออกมาซึ่งการตัดสินใจจากการประเมินค่าหรือทัศนะเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะซึ่งในการแสดงออกมานี้จะต้องอาศัยพื้นฐานความรู้ประสบการณ์ และพฤติกรรมระหว่างบุคคล เป็นเครื่องช่วยในการพิจารณาและประเมินค่าก่อนที่มีการตัดสินใจแสดงออก ซึ่งการแสดงออกความคิดเห็นนี้อาจจะเป็นในทางเห็นด้วยหรือไม่ก็ได้ ในบางสภาพการณ์ความคิดเห็นอาจจะอยู่ในลักษณะเห็นด้วยมากหรือเห็นด้วยน้อยความคิดเห็นไม่ถาวรและมีการเปลี่ยนแปลงได้โดยง่ายและความคิดเห็นย่อมได้รับอิทธิพลจากทัศนคติ

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพ

๒.๒.๑ ความหมายของประสิทธิภาพ

ความหมายเกี่ยวกับประสิทธิภาพนั้นได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดไว้หลายท่านด้วยกัน ประสิทธิภาพการทำงานหรือการให้ความหมาย ของแต่ละท่านอาจมีความเหมือนกันหรือต่างกัน และได้นำนักวิชาการที่ให้ความหมายแต่ละท่านไว้ดังนี้

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต) ได้กล่าวถึงการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานนี้ ความจริงก็เป็นเรื่องที่มีชื่อแบบสมัยใหม่ถ้าจะจับเข้ากับหลักธรรมะ ก็ยังนึกไม่ชัด ว่าคำว่า “ประสิทธิภาพ” นี้จะแปลว่าอะไรดี คำว่า “ประสิทธิภาพ” ก็หาตัวศัพท์ในภาษาบาลีได้อยู่แต่ก็ไม่ใช้เป็นคำแบบดั้งเดิมที่ใช้ คือเอารูปศัพท์มาประกอบกันคำว่า “สิทธิ” ก็แปลว่า “ความสำเร็จ” ถ้าเติม “ป” เข้าไปข้างหน้าก็เป็น “ปสิทธิ” แปลว่า ความสำเร็จทั่ว แล้วก็มีภาพ หรือภาวะเข้าไปภาวะแห่งความสำเร็จทั่ว หรือภาวะที่ทำให้สำเร็จผลอย่างใดอะไรทำนองนี้ แต่นี่ก็เป็นการพูดเชื่อมโยงไปทางภาษาบาลีนิดหน่อยเท่านั้นเอง ความเป็นจริงความหมายต่างๆ ไปก็เข้าใจกันอยู่แล้วอย่างที่ได้กล่าวมาแล้วว่าเรื่องที่จะพูดต่อไปนี้ คือ เรื่องประสิทธิภาพในการทำงาน จึงอยากจะโยงเรื่องประสิทธิภาพนี้ไปถึงพระพุทธเจ้า พูดถึงประสิทธิภาพการทำงานของพระพุทธเจ้าเพราะตอนนี้จะพูดถึงธรรมะของพระองค์ที่ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานก็ต้องแสดงให้เห็นว่าพระพุทธเจ้านั้น ทรงมีประสิทธิภาพในการทำงานมากชีวิตของพระองค์เป็นตัวอย่างของการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อพระองค์มีประสิทธิภาพในการทำงานแล้ว คำสั่งสอนของพระองค์ที่ว่าจะช่วยให้มีประสิทธิภาพในการทำงานนั้น จึงจะน่าเชื่อถือจริง เพราะฉะนั้นจะเริ่มด้วยข้อความที่แสดงว่าพระพุทธเจ้าทรงมีประสิทธิภาพในการทำงาน ในแง่ที่เป็นประวัติของพระองค์เองอย่างไรก่อน หรือว่าพระพุทธเจ้าตรัสไว้เกี่ยวกับผลสำเร็จแห่งงานของพระองค์อย่างไร^{๑๗}

^{๑๖} Nunally Jum C., *Test and Measurements Assessment and Prediction*, (New York :McGraw Hill Book Co., Inc., 1950), p.285.

^{๑๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), *การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม, ๒๕๔๓), หน้า ๑.

สมใจ ลักษณะ ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประสิทธิภาพ เป็นเรื่องของการใช้ปัจจัยและกระบวนการในการดำเนินงานโดยมี ผลที่ได้รับเป็นตัวกำกับการแสดงประสิทธิภาพของการดำเนินงานใดๆ อาจแสดงค่าของประสิทธิภาพในลักษณะของการเปรียบเทียบ ระหว่างค่าใช้จ่ายในการลงทุนกับผลกำไรที่ได้รับซึ่งถ้าผลกำไรมีค่ามากกว่าต้นทุนก็ยิ่งแสดงถึงประสิทธิภาพมากขึ้นประสิทธิภาพอาจไม่แสดงเป็นค่าประสิทธิภาพเชิงตัวเลข แต่แสดงถึงการบันทึกถึงลักษณะการใช้เงิน วัสดุ คน และเวลาในการปฏิบัติงานอย่างคุ้มค่าและเหมาะสม ประหยัด ไม่มีการสูญเสียเปล่าเกินความจำเป็นรวมถึงมีการใช้กลยุทธ์ หรือเทคนิควิธีการที่เหมาะสม สามารถนำไปสู่การบังเกิดผลได้เร็ว^{๑๘}

ชมรมพัฒนาความรู้ด้านระเบียบกฎหมายและชมรมพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครู ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประสิทธิภาพต้องคำนึงถึงการดำเนินงานที่สามารถ บรรลุผลได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ แต่ทั้งนี้ก็ต้องใช้ทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าละประสิทธิภาพนั้นพิจารณาที่กระบวนการของการดำเนินงานมากกว่าผลผลิตของการดำเนินงาน^{๑๙}

ชาญชัย อาจินสมจาร ได้ให้ความหมายไว้ว่า โรงเรียนมีประสิทธิภาพจะมีลักษณะสำคัญ ๑๑ ประการ คือ ๑) มีอาจารย์ใหญ่ที่เข้มแข็ง ๒) มีบรรยากาศในโรงเรียนในทางบวก ๓) มีแนวดำเนินการเกี่ยวกับวินัยที่เห็นพ้องจากทุกฝ่าย ๔) มีครูที่คาดหวังในตัวนักเรียนสูง ๕) มีผู้ปกครองที่สนใจในทางการศึกษา ๖) มีวิธีประเมินหลักสูตรที่ดี ๗) มีการประเมินผล การสอนของครูอย่างมีประสิทธิภาพ ๘) มีการพัฒนาและประเมินความเจริญงอกงามอย่างต่อเนื่อง ๙) มีปรัชญาการศึกษาที่แท้จริง ๑๐) มีแผนการจัดกิจกรรมของนักเรียนที่ดีและเพียงพอ ๑๑) มีบริการนักเรียน^{๒๐}

ชุบ กาญจนประกร ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประสิทธิภาพคล้ายคลึงกับการบริหารงานด้านธุรกิจ แต่เป็นการบริหารงานในระบบราชการและบวกกับความพึงพอใจไว้ด้วย กล่าวคือ ประสิทธิภาพเป็นแนวคิดเห็นหรือความมุ่งมาดปรารถนาในการบริหารงานในระบอบประชาธิปไตย ในอันที่จะให้การบริหารราชการได้ผลสูงสุดคุ้มกับการที่ได้ใช้จ่ายเงินภาษีอากรในการบริหารงานของประเทศและจะก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ประชาชน^{๒๑}

ติน ปรัชญพฤทธิ์ ได้กล่าวไว้ว่า การสนับสนุนให้มีวิธีการบริหารที่จะได้รับผลมากที่สุด โดยสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด นั่นก็คือ การลดค่าใช้จ่ายด้วยวัตถุและบุคลากรในขณะที่พยายามเพิ่มความแน่นตรงกับความเร็วและความราบเรียบของการบริหารให้มากขึ้น^{๒๒}

^{๑๘} สมใจ ลักษณะ, การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๖), หน้า ๖-๗.

^{๑๙} ชมรมพัฒนาความรู้ด้านระเบียบกฎหมายและชมรมพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครู, การพัฒนาโรงเรียนเข้ามาตรฐานการศึกษาตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ, (ชัยนาท : ชัยนาทโมเดิร์นโฮม, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔๘.

^{๒๐} ชาญชัย อาจินสมจาร, การนิเทศการศึกษา, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จงเจริญการพิมพ์, ๒๕๒๕), หน้า ๑๕.

^{๒๑} ชุบ กาญจนประกร, รัฐประศาสนศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : มงคลการพิมพ์, ๒๕๐๒), หน้า ๔๐.

^{๒๒} ติน ปรัชญพฤทธิ์, ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๑๓๐.

ทิพาดี เมฆสุวรรณ ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประสิทธิภาพในระบบราชการมีความหมายรวมถึงผลิตภาพและประสิทธิภาพ โดยประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่วัดหลายมิติตามแต่วัตถุประสงค์ที่ต้องการพิจารณา คือ

๑) ประสิทธิภาพในมิติของค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนการผลิต (Input) ได้แก่ การใช้ทรัพยากรการบริหารคือ คน เงิน วัสดุ เทคโนโลยี ที่มีอยู่อย่างประหยัด คุ่มค่า และเกิดการสูญเสียน้อยที่สุด

๒) ประสิทธิภาพในมิติของกระบวนการบริหาร (Process) ได้แก่ การทำงานที่ถูกต้องได้มาตรฐานรวดเร็วและใช้เทคโนโลยีที่สะดวกกว่าเดิม

๓) ประสิทธิภาพในมิติของผลผลิตและผลลัพธ์ (Outcome and Result) ได้แก่ การทำงานที่มีคุณภาพ เกิดประโยชน์ต่อสังคม เกิดผลกำไรทันเวลา ผู้ปฏิบัติงานมีจิตสำนึกที่ดีต่อการทำงานและบริการ^{๒๓}

วิรัช สงวนวงศ์วาน ได้ให้แนวคิดไว้ว่า ประสิทธิภาพของการบริหารงานจะเป็นเรื่องชี้ความเจริญก้าวหน้าหรือความล้มเหลวขององค์การ งานที่สำคัญของผู้บริหารองค์ก็คือ งานในหน้าที่ของผู้บริหาร ซึ่งจะเหมือนกันเป็นสากลไม่ว่าจะเป็นองค์การขนาดใด มีจุดประสงค์ใด จะเป็นเครื่องมือช่วยให้การบริหารหรือการจัดการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้บริหารที่ชาญฉลาดจะต้องเลือกการบริหารที่เหมาะสมกับองค์การของตนในสถานการณ์ต่างๆ และนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์แก่องค์การมากที่สุด^{๒๔}

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประสิทธิภาพ (efficiency) มีหลายความหมายคือ

๑) ความสามารถในการผลิตผลลัพธ์ที่ต้องการ ด้วยการใช้พลังงาน เวลา วัสดุ หรือปัจจัยอื่นๆ ต่ำที่สุด

๒) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่นำเข้า (input) และผลที่ออกมา (output) เพื่อสร้างให้เกิดต้นทุนสำหรับทรัพยากรต่ำที่สุด

๓) ความพอใจของผู้รับบริการ^{๒๕}

สมใจ ลักษณะ ได้ให้ความหมายว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง การปฏิบัติกิจกรรม การงานอย่างราบรื่นครบถ้วนประหยัดเวลา ใช้กำลังและทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เกิดการสูญเสียเปลืองน้อยที่สุด บุคคลที่มีประสิทธิภาพ จึงเป็นบุคคลที่พึงปรารถนาในสังคมที่เขาเป็นสมาชิก และองค์การที่เขาปฏิบัติหน้าที่^{๒๖}

^{๒๓} ทิพาดี เมฆสุวรรณ, การส่งเสริมประสิทธิภาพในระบบราชการ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน ก.พ.ท., ๒๕๓๘), หน้า ๒.

^{๒๔} วิรัช สงวนวงศ์วาน, การบริหารครบวงจร, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แมสพับลิชวิ้ง จำกัด, ๒๕๓๓), หน้า ๘๖.

^{๒๕} ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ, การบริหารสำนักงานสมัยใหม่, (กรุงเทพมหานคร : พัฒนาศึกษา, ๒๕๓๘), หน้า ๙๑-๙๒.

^{๒๖} สมใจ ลักษณะ, การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศูนย์การพิมพ์สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๒). หน้า ๒๑๐.

เสนาะ ดิเยาว์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประสิทธิภาพ หมายความว่า ทำงานโดยใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด หรือเสียค่าใช้จ่ายต่ำสุด การทำงานให้สำเร็จอย่างเดียวไม่พอแต่จะต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่ประหยัดอีกด้วยทำให้ได้ทั้งสองอย่างคือ งานบรรลุผลตามที่ต้องการ และการใช้ทรัพยากรต่ำสุดจึงเป็นความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพและประสิทธิผล^{๒๗}

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประสิทธิภาพหมายถึงการวัดผลการทำงานขององค์การนั้นว่าทำงานได้ปริมาณงานมากน้อยแค่ไหน ใช้เงิน ใช้เวลา ใช้แรงงานไปมากน้อยแค่ไหน เป็นผลดีต่อผู้รับบริการมากน้อยแค่ไหน โดยรวมความมีประสิทธิภาพเราจะให้ความหมายถึงการทำงานได้ปริมาณและคุณภาพมาก องค์การโดยรวมมีความสมัครสมานสามัคคี มีสันติภาพและมีความสุขรวม เป็นผลดีต่อส่วนรวมและและผู้ใช้บริการแต่ใช้แรงงาน และงบประมาณน้อย^{๒๘}

สำนักงานข้าราชการพลเรือน ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง การการทำงานที่ประหยัด ได้ผลงานที่รวดเร็ว มีคุณภาพ คุ่มค่ากับการใช้ทรัพยากรในด้านการเงิน คนอุปกรณ์และเวลา ดังนั้น ประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งที่ซึ่งสามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้ และสามารถวัดได้โดยทางปฏิบัติจะวัดประสิทธิภาพจากปัจจัยนำเข้า กระบวนการ หรือผลผลิตที่ออกมา โดยวัดอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างประกอบกัน ดังนั้น ประสิทธิภาพจึงสามารถมองได้ในแง่มุมต่างๆ ดังนี้ ประสิทธิภาพในแง่ของค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนการผลิต (Input) เช่น การใช้ทรัพยากรทั้งเงิน คน วัสดุ เทคโนโลยีที่มีอยู่ประหยัด คุ่มค่าและเกิดการสูญเสียน้อยที่สุดประสิทธิภาพในแง่ของกระบวนการบริหาร (Process) เช่น การทำงานที่ถูกต้องได้มาตรฐาน รวดเร็วและใช้เทคนิคที่สะดวกสบายกว่าเดิม ประสิทธิภาพในแง่ของ^{๒๙}

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึงการปฏิบัติงานที่มีความถูกต้องรวดเร็ว ตรงตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน และต้องใช้งบประมาณอย่างประหยัด และได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า ประสิทธิภาพนี้ขึ้นอยู่กับคุณภาพของบุคลากรที่ดี วัสดุอุปกรณ์ที่ดีและเพียงพอ รวมทั้งระบบการบริหารจัดการที่คล่องตัว และการกำกับดูแลที่ดี^{๓๐}

เดเนียล โกล์แมน (Daniel Goleman) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประสิทธิภาพ(Efficiency) หมายถึง ผลการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่มวลมนุษยและได้รับผลกำไรจากการปฏิบัติงานนั้นด้วย (Human Satisfaction and Benefit Produced)^{๓๑}

^{๒๗} เสนาะ ดิเยาว์, **หลักการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๒.

^{๒๘} สัญญา สัญญาวิวัฒน์, **ทฤษฎีองค์กรประสิทธิภาพ**, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาสังคมวิทยา มนุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๑๑๔.

^{๒๙} สำนักงานข้าราชการพลเรือน, **การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการทำงานของกรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. ๒๕๓๘**, (กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๔๑), หน้า ๒๓.

^{๓๐} สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, **ปัจจัยปฏิรูปการศึกษาแนวทางการปฏิบัติ**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พิมพ์ดี, ๒๕๔๕), หน้า ๑๗.

^{๓๑} Daniel Goleman, **Working with Emotional Intelligence**, Bantam (New York, 1998), p. 253.

กิบสัน และคณะ (Gibson and Others) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง อัตราส่วนของผลผลิตต่อปัจจัย การวัดประสิทธิภาพมีตัวบ่งชี้หลายตัวประกอบด้วยกัน เช่น อัตราการได้ผลตอบแทนในเงินลงทุน หรือทรัพย์สินที่เป็นทุน ค่าใช้จ่ายต่อหน่วยผลผลิตอัตราการสูญเสียเปลืองการใช้ทรัพยากรและอัตราส่วนของผลกำไรต่อค่าใช้จ่ายในการลงทุน^{๓๒}

ไมเคิล แฮมเมอร์ และเจมส์ แชมป์ (M. Hammer & J. Champy) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์บนพื้นฐานของทฤษฎีทั้งสามด้าน เช่น จากแนวคิดกระบวนการรื้อปรับกระบวนการทางธุรกิจ หรือที่เรียกว่า Reengineering นั้น เป็นการมุ่งเน้นให้พนักงานทุกคนต้องลดต้นทุนค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น (ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์) ลดขั้นตอนการทำงานที่ไม่จำเป็นให้น้อยลงเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพการทำงานมากยิ่งขึ้น (ทฤษฎีระบบ) รวมถึงการนำหลักการทางจิตวิทยาเข้ามาใช้ในช่วงการทำ Reengineering (ทฤษฎีจิตวิทยา)^{๓๓}

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง การทำงานที่เป็นไปอย่างมีระบบระเบียบในเชิงเศรษฐศาสตร์นั้น หมายถึง การผลิตประหยัดเวลาที่สุดใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อให้ได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่า ในขณะที่ประสิทธิภาพในการทำงานของแต่ละบุคคลนั้น ปัจจัยนำเข้าเปรียบเทียบกับผลที่ได้ คือ การบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

๒.๒.๒ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพ

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพนั้นได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดไว้หลายท่านด้วยกัน ประสิทธิภาพการทำงานหรือการให้ความหมาย ของแต่ละท่านอาจมีความเหมือนกันหรือต่างกัน และได้นำนักวิชาการที่ให้ความหมายแต่ละท่านไว้ดังนี้

กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ได้ระบุว่าประสิทธิภาพในการผลิตหรือผลิตภาพแรงงาน หมายถึง การเปรียบเทียบระหว่างจำนวนสินค้าหรือบริการที่ผลิตได้ (Output) กับจำนวนของทรัพยากรหรือปัจจัยที่ใช้ในการผลิตสินค้า หรือบริการนั้นออก (Input) ความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของประสิทธิภาพในการผลิตปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มหรือลดลงของประสิทธิภาพ การผลิต อาจแบ่งได้ ๓ หมวดคือ

๑) ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี เช่น กระบวนการผลิต กระบวนการทำงานของเครื่องจักร หรือเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ

๒) ปัจจัยด้านระบบการบริการ เช่น การใช้เทคนิคทางการบริหาร ส่งเสริมระบบแรงงานสัมพันธ์ การใช้ระบบทวิภาคีเพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เป็นต้น

๓) ปัจจัยด้านแรงงาน เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดเพราะกิจการใดๆ อาจใช้เทคโนโลยีหรือเครื่องจักรที่ทันสมัยที่สุด มีการบริหารงานที่ดีเพื่อผลิตสินค้าหรือบริการที่ดีที่สุดในกิจการนั้นๆ แต่หากไม่มีแรงงานเป็นผู้ใช้เทคโนโลยี และระบบที่วางไว้เป็นอย่างดีนั้นก็ย่อมไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ ดังนั้นแรงงาน

^{๓๒} Gibson, James L. ; Ivanceyicn, John M. , & Donely, James H., (1988). **Organization**. 6 th ed, (Texas : Busines Publications , 1988), p. 37.

^{๓๓} M. Hammer, & J. Champy, **Reengineering the Corporation: a Manifesto for Business Revolution**, (London : Nicholas Brealey, 1994), p.135.

จึงเป็นปัจจัยหรือองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด การปรับปรุงระบบการทำงานเพื่อพัฒนาคุณภาพของแรงงาน นั้นเป็นสิ่งจำเป็นที่มีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต แต่ในปัจจุบันยังขาดข้อมูลที่จะเป็นเครื่อง ตัดสินใจในการดำเนินนโยบายทางด้านการเพิ่มประสิทธิภาพของแรงงาน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการ วางแผนบริหารแรงงาน การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ตลอดจน การวางแผนพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและ สังคมทั้งในภาครัฐและเอกชน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานได้เล็งเห็นความสำคัญที่จะรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับการผลิตและศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการผลิตของแรงงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็น เครื่องชี้ถึงการเปลี่ยนแปลงภาวะการผลิตของแรงงานและผู้ประกอบการ อีกทั้งเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้ประกอบ การปรับปรุงคุณภาพการผลิตของตน และของแรงงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ช่วยให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มี คุณภาพและได้มาตรฐานเมื่อเทียบกับต่างประเทศซึ่งจะเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม^{๓๔}

กันตยา เพิ่มผล ได้กล่าวถึงการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานว่า เป็นการปรับปรุงแก้ไข เพิ่มเติม ความสามารถและทักษะในการทำงานของตนเองหรือผู้อื่นให้ดีขึ้นเจริญขึ้น เพื่อให้บรรลุ เป้าหมายขององค์การ อันจะทำให้ตนเองผู้อื่นและองค์การเกิดความสุขในที่สุด ซึ่งการพัฒนา ประสิทธิภาพการทำงานมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาองค์การหรือการพัฒนาสังคม นอกจากนั้นการพัฒนาตนเองกับการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานยังมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด อีกด้วย กล่าวคือ ประการแรก ก่อนที่คนจะเข้าสู่การทำงานในองค์การหนึ่งๆนั้น บุคคลนั้นต้องมี ความรู้ความสามารถมีคุณสมบัติตรงตามท้องที่การนั้นต้องการ ซึ่งบุคคลจะมีคุณสมบัติตามท้องที่การ ต้องการนั้นก็จะต้องมีการพัฒนาตนเอง หรือได้รับการพัฒนาจากสถาบันต่างๆ จนมีความสามารถเพียงพอที่จะเข้าสู่งาน และทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประการสอง เมื่อบุคคลเข้าสู่งานแล้ว ก็เป็นหน้าที่ขององค์การที่จะต้องพัฒนาบุคคลให้มีประสิทธิภาพ(ความสามารถ)ในการทำงานให้ดีที่สุด เพื่อประสิทธิผลขององค์การ จึงกล่าวได้ว่า การพัฒนาตนเองเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพขององค์การในที่สุดนั่นเอง^{๓๕}

ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้กล่าวว่า องค์การจะมีประสิทธิภาพเกิดขึ้นได้โดยอาศัย สมาชิกภายในองค์การและการจัดวางระบบทำงาน รวมทั้งการจัดโครงสร้างการบริการตลอดจนผู้นำที่มี ประสิทธิภาพ สถานการณ์จะเกิดขึ้นได้โดย

๑) การติดต่อสื่อสารที่ดี ของทั้งภายในองค์การกับสภาพแวดล้อมภายนอกองค์การ และการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลภายในองค์การทำให้องค์การสามารถดำรงอยู่ได้ และมีประสิทธิภาพ เพราะความเข้าใจกัน ความสามารถในการสื่อความหมายให้ตรงกันเป็นสิ่งสำคัญสำหรับองค์การ

๒) ความคล่องตัวของการทำงานในองค์การ ความคล่องตัวของการบริหารงานระหว่าง ฝ่ายต่างๆ สามารถติดต่อถึงกัน โดยไม่มีขั้นตอนที่สลับซับซ้อน ความคล่องตัวของพนักงานในการ ปฏิบัติงานมีอิสระในการทำงาน และการตัดสินใจในงานบางอย่าง

^{๓๔} กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม, ภาวะการณ์มีงานทำและการว่างงาน, (กรุงเทพมหานคร : กรมการจัดหางาน, ๒๕๔๐), หน้า ๑-๒๒.

^{๓๕} กันตยา เพิ่มผล, การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๑), หน้า ๖ ๗.

๓) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นความสามารถขององค์การที่จะกระตุ้นให้สมาชิกในองค์การให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของพนักงานจะช่วยให้ประสิทธิภาพการทำงานดีขึ้น

๔) ความผูกพันกับองค์การหมายถึง ความเป็นส่วนหนึ่งขององค์การความเข้าใจกัน ความมีมนุษยสัมพันธ์ต่อกัน ทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมายลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะสมาชิก ร่วมกันทำงาน และมีความสนิทสนมกลมเกลียวกัน^{๓๖}

วิรัช สงวนวงศ์วาน ได้ให้แนวคิดไว้ว่า ประสิทธิภาพของการบริหารงานจะเป็นเครื่องชี้ความเจริญก้าวหน้าหรือความล้มเหลวขององค์การ งานที่สำคัญของผู้บริหารองค์การคือ งานในหน้าที่ของผู้บริหาร ซึ่งจะเหมือนกันเป็นสากลไม่ว่าจะเป็นองค์การขนาดใดมีจุดประสงค์ใด จะเป็นเครื่องมือช่วยให้การบริหารหรือการจัดการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้บริหารที่ชาญฉลาดจะต้องเลือกการบริหารที่เหมาะสมกับองค์การของตนในสถานการณ์ต่างๆ และนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์แก่องค์การมากที่สุด^{๓๗}

ฮาร์ริงตัน อีเมอร์สัน (Harrington Emerson) ได้กล่าวถึงหลักการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ในหนังสือ “The Twelve Principles of Efficiency” ซึ่งได้รับการยกย่อง กล่าวถึงกันมากในหลัก ๑๒ ประการของประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน มีสาระสำคัญ ดังนี้

- ๑) ทำความเข้าใจและกำหนดแนวคิดในการทำงานให้กระจ่างแจ้ง
- ๒) ใช้หลักสามัญในการพิจารณาความน่าจะเป็นไปได้ของงาน
- ๓) คำปรึกษาแนะนำต้องสมบูรณ์และถูกต้อง
- ๔) ต้องรักษาด้วยความยุติธรรม
- ๕) ปฏิบัติด้วยความยุติธรรม
- ๖) การทำงานต้องเชื่อถือได้ มีความฉับพลัน มีสมรรถภาพ และมีการลงระเบียบ (Record) เป็นหลักฐาน
- ๗) งานควรมีลักษณะแจ้งให้ทราบถึงการดำเนินงานอย่างทั่วถึง
- ๘) งานสำเร็จทันเวลา
- ๙) ผลงานได้มาตรฐาน
- ๑๐) การดำเนินงานสามารถยึดเป็นมาตรฐานได้^{๓๘}

เอดมันส์ บรุคโอเวอร์ (Edmonds Brookover) ได้กล่าวไว้ว่า โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพนั้นมีลักษณะเด่น ดังต่อไปนี้ คือ ๑) มีผู้นำที่เข้มแข็ง ๒) มีบรรยากาศของความคาดหวัง ๓) โรงเรียนมีระเบียบ

^{๓๖} ธีรยาพร วงอนุตรโรจน์, **จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล**, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริม กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๔), หน้า ๙๘-๙๙.

^{๓๗} วิรัช สงวนวงศ์วาน, **การบริหารครบวงจร**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แมสพิบลิชวิง จำกัด, ๒๕๓๓), หน้า ๘๖.

^{๓๘} Harrington Emerson, **The Twelve Principles of Efficiency**, (New York : The Engineering Magazine, 1931), p. 30.

แต่ไม่เข้มงวดเกินไป ๔) มีการสื่อสารที่เข้าใจกันกับนักเรียนในเรื่องการเรียนรู้พื้นฐาน ๕) มีการแบ่งสรรพลังงานและทรัพยากรที่จำเป็น ๖) มีการติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน^{๓๙}

เฮิร์ตซ์เบิร์ก (Hertzberg) ได้กล่าวไว้ว่า การนำเอาการบริหารแบบวิทยาศาสตร์ และความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานมาศึกษาร่วมกัน เพื่อให้ได้ปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้บุคคลปฏิบัติงานได้อย่างสบายใจ และมีประสิทธิภาพ ได้ศึกษาวิจัยถึงทัศนคติของบุคคลที่พอใจในการทำงาน และไม่พอใจในการทำงาน พบว่า บุคคลที่พอใจในการทำงานนั้น ประกอบด้วยปัจจัย ดังนี้^{๔๐}

๑. การที่สามารถทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ
 ๒. การที่ได้รับยกย่องนับถือเมื่อทำงานเสร็จ
 ๓. ลักษณะงานที่น่าสนใจ
 ๔. การได้รับความผิตชอบมากขึ้น
 ๕. ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน
 ๖. การได้มีโอกาสพัฒนาความรู้ความสามารถในการทำงาน
- ส่วนปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมของงานที่เป็นสิ่งทำให้เกิดความพึงพอใจ ประกอบด้วยปัจจัย ดังนี้
๑. นโยบายการบริหารขององค์กร
 ๒. การควบคุมบังคับบัญชา
 ๓. สภาพการทำงาน
 ๔. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทุกระดับในหน่วยงาน
 ๕. ค่าตอบแทน
 ๖. สถานภาพ
 ๗. การกระทบกระทั่งต่อชีวิตส่วนตัว
 ๘. ความปลอดภัย

ฮอยและเฟอร์กูสัน (Hoy and Ferguson) ได้เสนอแนวคิดแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพ ไว้ว่า โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ พิจารณาจากประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้

๑. การที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง
๒. มีการจัดทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
๓. มีความสามารถปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมที่มากระทบทั้งภายในและภายนอก
๔. สามารถสร้างความพึงพอใจแก่ครูและบุคลากรอื่นๆ ของโรงเรียน^{๔๑}

^{๓๙} Edmonds Brookover. อ้างในแสงเลย สุขสมัย. “ประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ใช้วิธีการรับนักเรียนเข้าศึกษาต่างกัน”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๓.

^{๔๐} Hertzberg, Motivation Moral and Money, (New York : Psychology Co,1968), p. 24.

^{๔๑} Hoy and Ferguson, “The Theoretical Farmework and Exploration Organization Effectiveness of School”, Educational Administration Quarterly 21, 2 (Spring 1985) : 117-134.

จอห์น ดี.มิลเล็ท (John D. Millet) ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ผลงานงานปฏิบัติงานที่ทำให้เกิดความพึงพอใจและผลกำไรจากการปฏิบัติงาน (Human Satisfaction and Benefit Produced) ซึ่งความพึงพอใจหมายถึง ความพึงพอใจในการบริการให้กับประชาชนโดยพิจารณาจาก

๑. การให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน (equitable service)
๒. การให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา (timely service)
๓. การให้บริการอย่างเพียงพอ (ample service)
๔. การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (continuous service)
๕. การให้บริการอย่างก้าวหน้า (progression service)^{๔๒}

จอห์น จี ฮัทชินสัน (Jonh G Hutchinson) ได้กล่าวไว้ว่า ประสิทธิภาพ คล้ายคลึง กับ Millet คือ ถ้าพิจารณาว่าทำงานได้มีประสิทธิภาพสูงสุดนั้นให้ดูจากความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า(Input) กับ ผลผลิต (Output) ที่ได้รับออกมา เพราะฉะนั้นตามทัศนะนี้ ประสิทธิภาพ จึงเท่ากับผลผลิต ลบด้วยปัจจัยนำเข้าและ ถ้าเป็นการบริหารราชการและองค์กรของรัฐบาลก็บวกกับความพึงพอใจของผู้รับบริการ (Satisfaction) เข้าไปด้วย ซึ่งเขียนเป็นสูตร ได้ดังนี้

$$E = (O - I) + S$$

E = Efficiency	คือ ประสิทธิภาพของงาน
O = Output	คือ ผลผลิตหรือผลงานที่ได้รับออกมา
I = Input	คือ ปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากรทางการบริหารที่ใช้ไป
S = Satisfaction	คือ ความพึงพอใจในผลงานที่ออกมา ^{๔๓}

ปีเตอร์สัน และ โพลแมน (Peterson and Plowman) ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพประกอบด้วย ปัจจัย สำคัญ ๕ ประการ คือ

๑. คุณภาพของงาน (Quality) จะต้องมีความสูง หรือผู้ผลิตและผู้ใช้ประโยชน์คุ้มค่า และมีความพึงพอใจ
๒. ปริมาณงาน (Quantity) ปริมาณงานที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นไปตามความคาดหวังของหน่วยงาน
๓. เวลา (Time) คือ เวลาที่ใช้ในการดำเนินงานจะต้องเหมาะสมกับคุณภาพและปริมาณของงาน รวมทั้งจะต้องเป็นไปตามกำหนดและสถานการณ์ด้วย
๔. วิธีการ (Method) ในการดำเนินงานจะต้องอยู่ในลักษณะที่ถูกต้องและเหมาะสม
๕. ค่าใช้จ่าย (Costs) ในการดำเนินงานทั้งหมดจะต้องเหมาะสมกับงานและวิธีการ คือ จะต้องลงทุนน้อยและได้ผลกำไรมากที่สุด^{๔๔}

^{๔๒} Millet, J.D. (1954). *Management in the Public Service*. New York : McGraw-Hill Book Company, Inc. p. 4.

^{๔๓} Jonh G Hutchinson, *Organization: Theory and Classical Concepts*, (New York: McGrawHill, 1967), p. 94.

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพจะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงความเจริญก้าวหน้า รุ่งเรืองและผลผลิตตลอดถึงความล้มเหลวของกิจการต่างๆ เพราะว่าในหน่วยงานหนึ่งๆ ที่มีบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป มาร่วมตั้งวัตถุประสงค์และดำเนินกิจการนั้นตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ด้วยนาทรัพยากร ที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เป็นการลดค่าใช้จ่ายและเวลาแต่คุณภาพของงานต้องเพิ่ม ขึ้นอย่างดียิ่ง ประสิทธิภาพ จึงเท่ากับผลผลิต ลบด้วยปัจจัยนำเข้าและ ถ้าเป็นการบริหารราชการและองค์กรของรัฐบาล ก็บวกกับความพึงพอใจของผู้รับบริการ (Satisfaction) เข้าไปด้วย

๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

จากการประมวลแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารนั้นถือเป็นเรื่องของการวางแผนงานเพื่อดำเนินงานตามกระบวนการที่ได้ตั้งเอาไว้เพื่อให้บรรลุผลที่ตั้งไว้และได้มีนักวิชาการทั้งชาวต่างชาติและชาวไทยได้ให้ความหมายและได้ออกแบบทฤษฎีไว้หลายท่านดังที่ได้ค้นคว้ามาเป็นแนวทางของการศึกษา ดังนี้

๒.๓.๑ ความหมายเกี่ยวกับการบริหาร

การบริหาร (Administration) เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์กร เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ หรือความล้มเหลว ในองค์กรซึ่งมีการวินิจฉัยสั่งการ ย่อมเกี่ยวข้องกับการบริหารอยู่เสมอ ดังนั้น การบริหารจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นต่อการที่จะดำรงชีวิตของมนุษย์ ในสังคม มีนักบริหาร นักวิชาการ และนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการบริหารไว้หลายทัศนะ จากการตรวจสอบเอกสารปรากฏว่า มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการบริหาร ไว้หลายท่าน ดังนี้

วินัย สมมิตร และคณะ ได้กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินกิจการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยใช้ทรัพยากรการบริหารที่เหมาะสม^{๔๔}

วิโรจน์ สารรัตนะ ได้กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญ คือ การจัดการองค์การการวางแผน การติดตาม และการควบคุม^{๔๕}

ศจี อนันต์นพคุณ ได้กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป นำทั้งศาสตร์และศิลป์ มาใช้ในการทำงานร่วมกัน เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยการบริหารอย่างเหมาะสมและใช้กระบวนการบริหารอย่างมีระบบ^{๔๖}

^{๔๔} Peteron and Plowman, อ้างในพระมหาสมชาย ตันพิน, “ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารองค์กรสงฆ์ไทย”, ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม), (คณะพัฒนาสังคม : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๒๘.

^{๔๕} วินัย สมมิตร, และคณะ, **หลักการบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : แพร่วิทยา, ๒๕๒๙), หน้า ๖.

^{๔๖} วิโรจน์ สารรัตนะ, **การบริหารหลักการทฤษฎีและประเด็นทางการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : ทิพย์วิสุทธิ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑.

^{๔๗} ศจี อนันต์นพคุณ, **กลวิธีการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ**, (สงขลา : ชลบุตรกราฟฟิค, ๒๕๔๒), หน้า ๓.

ธนาจรัส พูนสิทธิ ได้กล่าวว่า ความหมายของการบริหารในความคิดเห็นของ George R. Terry ไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานตามลำดับขั้น อันประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การอำนวยการ (Actuating) และ การควบคุม (Controlling) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยอาศัยคนและทรัพยากรอื่น^{๔๘}

ธีรวุฒิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การบริหารหรือการจัดการ คือ กระบวนการอย่างหนึ่งภายในองค์การซึ่งมีลำดับการทำงานเป็นขั้นตอน มีกลุ่มบุคคลเป็นกลไกสำคัญในการบริหารงาน มีเงินทุน เครื่องจักร และวัสดุครุภัณฑ์ต่างๆ เป็นองค์ประกอบด้วย^{๔๙}

พะยอม วงศ์สารศรี ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการที่ผู้จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่างๆ ดำเนินกิจการตามขั้นตอนต่างๆ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในองค์การ การตระหนักถึง ความสามารถ ความถนัด ความต้องการและความมุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์การควบคู่ไปด้วยองค์การจึงจะสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้^{๕๐}

สมพงษ์ เกษมสิน ได้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรบริหาร มาประกอบเป็นกระบวนการบริหาร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้มองเห็นลักษณะของการบริหารได้ดังนี้ การบริหารย่อมมีวัตถุประสงค์ การบริหารอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นสำคัญ การบริหารต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน การบริหารมีลักษณะการดำเนินการที่เป็นกระบวนการการบริหารเป็นการดำเนินงานร่วมกันของกลุ่มคน การบริหารอาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคคลและของกลุ่มคน และการบริหารมีลักษณะเป็นการร่วมมือดำเนินการอย่างมีเหตุผล^{๕๑}

สมาน รังสิโยภุชญา ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ ได้แก่ เงิน วัสดุสิ่งของ และวิธีปฏิบัติงาน เป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน^{๕๒}

สัมพันธ์ ภูไพบูลย์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะในการใช้บุคคลอื่นร่วมกับปัจจัยในการจัดการ เพื่อให้กิจกรรม ดำเนินไปได้ตามวัตถุประสงค์และสนองตอบความคาดหวัง และจัดโอกาสให้บุคคลเหล่านั้นมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน^{๕๓}

^{๔๘} ธนาจรัส พูนสิทธิ, *การจัดการองค์การและการบริหาร*, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๑), หน้า ๒๐.

^{๔๙} ธีรวุฒิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์, *องค์การและการจัดการ*, (กรุงเทพมหานคร : อักษรปริทรรศน์, ๒๕๓๔), หน้า ๑๒.

^{๕๐} พะยอม วงศ์สารศรี, *องค์การและการจัดการ*, (กรุงเทพมหานคร : พรวนการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๓๖.

^{๕๑} สมพงษ์ เกษมสิน, *การบริหาร*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไพบูลย์ สารานุกรม, ๒๕๑๔), หน้า ๓.

^{๕๒} สมาน รังสิโยภุชญา, *การบริหาร*, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗), หน้า ๑.

^{๕๓} สัมพันธ์ ภูไพบูลย์, *องค์การและการจัดการ*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : พิทักษ์อักษร, ๒๕๔๒), หน้า ๑๖.

สิริภพ เหล่าลาภะ ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการบริหารไว้ ๒ นัย คือ ๑) คำว่าบริหาร มาจากภาษาบาลีว่า บริหาร มาจากศัพท์ว่า ปริ แปลว่า รอบ และ หร ธาตุในความนาไปดั่งนั้น คำว่า บริหาร จึงแปลว่า นำไปโดยรอบ อีกสำนวนหนึ่ง คำว่า บริหาร แปลว่า อ้อมหนี, หลีกหนี, หลบหนี ดังใน ประโยคภาษาบาลีว่า “ปัญห บริหริต สมตโถ” แปลว่า ผู้สามารถเพื่อการอ้อมหนี หลีกหนี หลบซึ่ง ปัญหา หรือแปลว่า ผู้สามารถบริหารปัญหา และนำปัญหาไปโดยรอบ หรือกำจัดปัญหาให้หมดสิ้นไป ๒) คำว่า บริหาร แปลมาจากภาษาอังกฤษว่า Administer และ Administration แปลความหมายคือ การปกครอง ดำเนินการ อำนาจการจัดการ จัดให้ วาง ส่งเสริม และบำรุง^{๕๔}

สมยศ นาวิการ ได้ให้ความหมายของการบริหารเชิงกลยุทธ์ หมายถึง การตัดสินใจและการบริหารที่มีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานระยะยาว ขององค์การประกอบด้วยการกำหนดกลยุทธ์ และการควบคุมกลยุทธ์ จะมุ่งตรวจสอบ ประเมินโอกาสและอุปสรรคภายในสภาพแวดล้อมภายนอก และมุ่งตรวจสอบประเมินจุดอ่อนและจุดแข็ง อุปสรรคภายในสภาพแวดล้อมภายในบริษัท^{๕๕}

สุพิน เกษาคุปต์ ได้กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation Management) เป็นแนวทางการบริหาร ที่เปิดโอกาสให้พนักงานเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดการวางแผน และการตัดสินใจในงานต่างๆ ที่เขามีส่วนรับผิดชอบอยู่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์การทำให้พนักงาน เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีส่วนได้ส่วนเสียกับการดำเนินงานต่างๆ ขององค์การใด ที่ใช้นโยบายการบริหารแบบนี้เป็น การแสดงให้พนักงานได้รู้ว่าฝ่ายบริหารเห็นความสำคัญของพนักงาน ที่มีต่อความสำเร็จขององค์การ ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดี มีความภูมิใจและรับผิดชอบต่องานอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นการจูงใจในการทำงานที่ดีวิธีหนึ่ง^{๕๖}

องรี ฟาโย (Henri Fayol) ได้สรุปสาระสำคัญของหลักการบริหาร ไว้ดังนี้

๑) หน้าที่ทางการบริหาร (Management function) ซึ่งประกอบด้วยหน้าที่ทางการบริหาร ๕ ประการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุม (Controlling)

๒) ผู้บริหารจะต้องมีลักษณะพร้อมด้วยความสามารถทางร่างกายจิตใจ ไหวพริบ การศึกษาหาความรู้เทคนิคการทำงานและประสบการณ์ต่างๆ

๓) หลักการบริหาร ซึ่งมีหลักทั่วไปที่ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้บริหาร ๑๔ ข้อ คือ

- (๑) หลักการเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ (Authority and responsibility)
- (๒) หลักของการมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว (Unity of command)
- (๓) หลักการมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน (Unity of direction)
- (๔) หลักการดำรงไว้ซึ่งสายงาน (Scalar of chain)
- (๕) หลักการแบ่งงานกันทำ (Division of work, or specialization)
- (๖) หลักเกี่ยวกับระเบียบวินัย (Discipline)

^{๕๔} สิริภพ เหล่าลาภะ, **พุทธศาสตร์การเมือง**, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔๐.

^{๕๕} สมยศ นาวิการ, **การบริหารเชิงกลยุทธ์**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๑๒.

^{๕๖} สุพิน เกษาคุปต์, **การจัดการปฏิบัติงาน**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๙๒-๙๓.

- (๗) หลักของการถือประโยชน์ส่วนบุคคลรองจากประโยชน์ส่วนรวม
(Subordination of individual to general interest)
- (๘) หลักของการให้ผลประโยชน์ตอบแทน (Remuneration)
- (๙) หลักของการรวมอำนาจไว้ส่วนกลาง (Centralization)
- (๑๐) หลักของการมีระเบียบเรียบร้อย (Order)
- (๑๑) หลักของความเสมอภาค (Equity)
- (๑๒) หลักของการมีเสถียรภาพของการว่าจ้างทำงาน (Stability of tenure)
- (๑๓) หลักของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Initiative)
- (๑๔) หลักของความสามัคคี (Esprit de corps)^{๕๗}

วิลเลียม อุชิ (William Ouchi) ได้กล่าวทฤษฎีของการบริหาร คือ ทฤษฎี Z โดยหลังจากการศึกษาการบริหารของธุรกิจญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา และได้ทำการประสมประสานกัน โดยมีแนวคิดด้านการบริหาร ดังนี้

- ๑) การจ้างงานระยะยาว
- ๒) การตัดสินใจเป็นเอกฉันท์
- ๓) ความรับผิดชอบเฉพาะบุคคล
- ๔) การประเมินผลและการเลื่อนตำแหน่งแบบค่อยเป็นค่อยไป
- ๕) การควบคุมในตัวเองไม่เป็นทางการโดยมีการวัดผลอย่างชัดเจนและเป็นทางการ
- ๖) เส้นทางอาชีพแบบเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในระดับปานกลาง
- ๗) มีความเกี่ยวข้องในลักษณะครอบครัว^{๕๘}

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารนั้น จะครอบคลุมถึงหน้าที่ในการบริหารอันประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการหรือการมอบหมายงาน การประสานงาน การรายงาน และการงบประมาณ นอกจากนี้องค์ประกอบที่สำคัญของการบริหาร จะประกอบด้วย วัตถุประสงค์ที่แน่นอน ทรัพยากรในการบริหาร มีความประสานระหว่างกัน และประสิทธิภาพประสิทธิผลในการบริหารงาน ซึ่งแนวคิดเหล่านี้จะครอบคลุมไปถึงการบริหารแบบมีส่วนร่วม และการบริหารเชิงกลยุทธ์

๒.๓.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร

จากการประมวลแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานเป็นเรื่องของการทำงานที่เป็นขั้นเป็นตอนอีกอย่างหนึ่งคือ การทำงานที่มีการวางแผนเพื่อที่ทำงานได้อย่างไม่ผิดพลาดหากมีการวางแผนงานก่อนลงมือ ดังจะเห็นได้จากนักวิชาการที่ได้ออกแบบเป็นโมเดลหรือขั้นตอนการทำงานและการบริหารงานไว้หลายๆ ท่านดังนี้

^{๕๗} Fayol Henri, *Industrial and General Administration*, (New York : Mc-Graw Hill, 1930), pp: 17-18.

^{๕๘} William Ouchi, *Organization and Management*, (Eaglewood Cliffs : Prentice Hill, 1971), p. 283.

สมยศ นาวิการ ได้กล่าวว่า แนวคิดการบริหารไว้ว่า การบริหารงานไม่ว่าจะเป็นรูปแบบผู้นำโครงสร้างระบบราชการและหน้าที่ของผู้บริหารในองค์กรแห่งหนึ่งสามารถนำมาประยุกต์ไปใช้กับองค์กร เรียกว่า วิธีที่ดีที่สุด (one best way) อย่างไรก็ตามผู้บริหารในแต่ละองค์กรจะเผชิญกับสถานการณ์เฉพาะที่มีเอกลักษณ์ของตัวเอง ไม่มีหลักสากลใดที่สามารถใช้ได้กับทุกปัญหาผู้บริหารต้องศึกษาการบริหาร โดยมีประสบการณ์จากกรณีศึกษา (case study) จำนวนมาก และวิเคราะห์ว่าวิธีการใดที่สามารถใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ^{๕๙}

คณาจารย์ภาควิชาบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้กล่าวว่า แนวคิดของ เฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol) นักวิชาการเหมืองแร่ชาวฝรั่งเศส ผู้เป็นต้นกำเนิดในการเสนอองค์ประกอบมูลฐานของการบริหารแบบกระบวนการ ๕ ประการ ที่เรียกว่า POCCC ไว้ดังนี้

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การสร้างทางเลือกหรือแนวทางดำเนินการไว้ล่วงหน้าเพื่อใช้ในการตัดสินใจในอนาคต

๒. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การกำหนดโครงสร้างหน่วยงานและระบุหน้าที่โดยการผสมผสานระหว่างวัตถุ คน และเงิน

๓. การบังคับบัญชา (Commanding) หมายถึง การทำให้เกิดการดำเนินงานตามที่ได้มีการกำหนดไว้ ซึ่งการบังคับบัญชาที่ตั้นนั้นจะต้องมีการติดต่อสื่อสาร ๒ ทาง กล่าวคือ การยอมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถแสดงความคิดเห็นได้

๔. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การรวมความพยายามของผู้ปฏิบัติงานและช่วยสนับสนุนให้เกิดการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน เพื่อให้การทำงานสำเร็จ

๕. การควบคุม (Controlling) การติดตามการดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์^{๖๐}

เด่น ชะเนติยง ได้กล่าวว่า แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารไว้ว่า การบริหารมีลักษณะเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ กล่าวคือ การบริหารจัดเป็นศาสตร์สาขาหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป เพราะมีองค์ประกอบของความรู้ (Knowledge) มีหลักเกณฑ์ (Principle) และทฤษฎี (Theory) ที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์เป็นศาสตร์ทางสังคมซึ่งอยู่กลุ่มเดียวกับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยา และรัฐศาสตร์ ส่วนในทางปฏิบัตินั้นจะขึ้นอยู่กับความสามารถประสบการณ์ และทักษะของผู้บริหารแต่ละคนที่จะนำความรู้ หลักการและทฤษฎีไปปรับหรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเรื่องศิลปะ ดังนั้นนักบริหารที่เก่งต้องมีศาสตร์และศิลป์^{๖๑}

ทองหล่อ เดชไทย ได้กล่าวว่า การบริหารเป็นการจัดการอย่างมีระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และทำให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วยความร่วมมือของกลุ่มบุคคล และยังเสนอว่า “การบริหาร” และ “การจัดการ” นั้นบางครั้งอาจให้แทนกันได้เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่หวังผลขั้นสุดท้ายอย่างเดียวกัน คือ ความสำเร็จของงาน “การบริหาร” ใช้มากในการบริหารรัฐกิจ ส่วน “การจัดการ” ใช้มากในทางธุรกิจ หรืออาจกล่าวว่า “การบริหาร” มุ่งเน้นที่การ

^{๕๙} สมยศ นาวิการ, *การบริหารตามสถานการณ์*, (กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๕), หน้า ๔๙.

^{๖๐} คณาจารย์ภาควิชาบริหารรัฐกิจ, *สรุปเนื้อหาวิชาทฤษฎีองค์การ*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๙), หน้า ๙.

^{๖๑} เด่น ชะเนติยง, *การบริหารงานบุคคล*, (กรุงเทพมหานคร , ๒๕๓๓), หน้า ๕๒.

กำหนดนโยบายและการวางแผนส่วน“การจัดการ”เป็นการนำเอานโยบายและแผนไปดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้^{๖๒}

วิช วิชันนิภาวรรณ ได้กล่าวว่า กระบวนการบริหารเกิดได้หลายแนวคิด เช่น โปสต์คอร์บ (POSDCoRB) เกิดจากแนวคิดของลูเธอร์ กุลิค (Luther Gulick) และลินดอล เออร์วิค (Lyndall Urwick) ประกอบด้วยขั้นตอนการบริหาร ๗ ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบริหารงานบุคคล (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting) ขณะที่กระบวนการบริหารตามแนวคิดของเฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol) ประกอบด้วย ๕ ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบังคับการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุมงาน (Controlling) หรือรวมเรียกว่า พอคค์ (POCCC)^{๖๓}

เสนาะ ตีเยาว์ ได้กล่าวว่า หลักสำคัญของการบริหาร ๕ ลักษณะ คือ

๑.การบริหารเป็นการทำงานกับคนและโดยอาศัยคน หมายความว่า การบริหารเป็นกระบวนการทางสังคม คือ อาศัยกลุ่มคนที่ร่วมกันทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การ ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบให้สำเร็จโดยอาศัยความร่วมมือของบุคคลอื่น มิฉะนั้นจะทำงานไม่สำเร็จ สาเหตุสำคัญของการบริหารในข้อ นี้แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีสิ่งต่างๆ เหล่านี้คือ มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดี มีความเป็นผู้นำและสามารถทำงานเป็นทีมได้ มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้หากมีการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ และมีความสามารถทำให้งานบรรลุเป้าหมายได้

๒.การบริหารทำให้งานบรรลุเป้าหมายขององค์การเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การต้องอาศัยความร่วมมือกันของคนทุกคนจึงจะทำให้สำเร็จลงได้ เป้าหมายเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้บริหารจะต้องทำให้บรรลุได้นั้นจะต้องมีลักษณะสำคัญ ๓ ประการ คือ เป้าหมายต้องสูงแล้วสามารถทำให้สำเร็จ เป้าหมายสูงเกินไปก็ทำให้สำเร็จไม่ได้ เป้าหมายต่ำเกินไปก็ไม่ท้าทายไม่มีคุณค่า ประการที่สอง การจะไปถึงเป้าหมายจะต้องมีระบบงานที่ดีมีแผนงานที่มีประสิทธิภาพ ประการสุดท้าย จะต้องระบุเวลาที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายนั้น

๓.การบริหารเป็นการสมดุลระหว่างประสิทธิผลและประสิทธิภาพ คำว่าประสิทธิผล หมายความว่า ทำงานบรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนด ส่วนคำว่า ประสิทธิภาพ หมายความว่า ทำงานโดยใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดหรือเสียค่าใช้จ่ายต่ำสุด การทำงานให้สำเร็จอย่างเดียวไม่พอแต่จะต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่ประหยัดอีกด้วย การทำให้ได้ทั้งสองอย่างคือ งานบรรลุผลตามที่ต้องการและการใช้ทรัพยากรต่ำสุดจึงเป็นความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๔.การบริหารเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าเราอาศัยในโลกที่มีทรัพยากรจำกัดการใช้ทรัพยากรต่างๆ จึงต้องตระหนัก ๒ ข้อใหญ่ๆ คือ เมื่อใช้ทรัพยากรใดไปแล้วทรัพยากรนั้นจะหมดสิ้นไปไม่สามารถกลับคืนมาใหม่ได้ และจะต้องเลือกใช้ทรัพยากรให้เหมาะสมอย่าให้เกิดสิ้นเปลืองโดยเปล่าประโยชน์ ดังนั้น การบริหารกับเศรษฐศาสตร์จึงมี

^{๖๒} ทองหล่อ เดชไทย, หน่วยที่๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสาธารณสุข, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๕), หน้า ๕.

^{๖๓} วิช วิชันนิภาวรรณ, การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่น : สหรัฐอเมริกาอังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และไทย, (กรุงเทพมหานคร : อินโฟเควสท์, ๒๕๔๕), หน้า ๓๙.

ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด เศรษฐศาสตร์เป็นการศึกษาถึงการกระจายการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด
อย่างไร ส่วนผู้บริหารในองค์กรจะต้องผลิตสินค้าและบริหารให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๕.การบริหารจะต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จ
จะต้องสามารถคาดคะเนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง และสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับการ
เปลี่ยนแปลงนั้น^{๖๔}

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารนั้น จะครอบคลุมถึงหน้าที่ในการบริหารอันประกอบด้วย
การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการหรือการมอบหมายงาน การประสานงานการรายงาน และ
การงบประมาณ นอกจากนี้องค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารจะประกอบด้วย วัตถุประสงค์ที่แน่นอน
ทรัพยากรในการบริหารมีความประสานระหว่างกันและประสิทธิภาพประสิทธิผลในการบริหารงาน
ซึ่งแนวคิดเหล่านี้จะครอบคลุมไปถึงการบริหารแบบมีส่วนร่วม และการบริหารเชิงกลยุทธ์

๒.๓.๓ พื้นฐานความรู้เกี่ยวกับการบริหาร

นักวิชาการที่มีชื่อเสียงหลายท่านได้คิดค้นการบริหารงานออกมาเป็นทฤษฎีที่เราหลายคน
หลายท่านได้ศึกษาแล้วสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและทำให้การทำงานประสบผลสำเร็จมาแล้วหลาย
หน่วยงาน ในแต่ละท่านจะรูปแบบที่ไม่เหมือนกันและบางท่านอาจจะมีรูปแบบของทฤษฎีที่เหมือนกัน
ดังที่ได้ศึกษามาดังนี้

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวว่า การบริหารเป็นวิธีการทำให้งานสำเร็จ
โดยอาศัยผู้อื่น (Getting things done through other people) และกล่าวว่าหน้าที่ของผู้บริหารเป็นกรอบ
ในการพิจารณาของผู้บริหารให้สำเร็จ มี ๕ ประการ ตามคำย่อภาษาอังกฤษว่า “POSDC” ดังนี้ คือ

๑. P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อ
ความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร

๒. O คือ Organizing หมายถึง คือ การจัดองค์การ เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์
ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ

๓. S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่การพัฒนาบุคลากร
และการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน

๔. D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการ
ตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและต้องมีภาวะผู้นำ

๕. C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงาน
ภายในองค์กร รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร^{๖๕}

^{๖๔} เสนาะ ตีแยว, **หลักการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๑ - ๒.

^{๖๕} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓ - ๕.

ธงชัย สันติวงษ์ ได้นำหลักการงานของ เฟรดริก ดับเบิลยู. เทเลอร์ (Frederick W. Taylor) บิดาแห่งการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ได้พัฒนาการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ซึ่งมีพื้นฐานอยู่ในหลักการ (Principles) ที่สำคัญ ๔ ประการ คือ

๑. ต้องมีการคิดค้นและกำหนดวิธีที่ดีที่สุด (One Best Way) สำหรับงานแต่ละอย่างคือ ต้องมีการกำหนดวิธีการทำงานที่ดีที่สุดที่ช่วยให้สามารถทำงานเสร็จลุล่วงไปด้วยดีตามวัตถุประสงค์ มาตรฐานของงานจะต้องมีการจัดวางเอาไว้ โดยมีหลักเกณฑ์ที่ได้พิสูจน์มาแล้วว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดจริง และในเวลาเดียวกันการจ่ายผลตอบแทนแบบจูงใจต่างๆ ก็จ่ายให้ตามผลผลิตทั้งหมด

๒. ต้องมีคัดเลือกและพัฒนาคนงาน โดยตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของการรู้จักงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับคนงาน นอกจากนี้ต้องมีการอบรมคนงานให้รู้จักวิธีการทำงานที่ถูกวิธีด้วย และในการคัดเลือกคนงานจะต้องมีการพิจารณาเป็นพิเศษที่จะให้ได้คนที่มีคุณสมบัติที่ดีที่สุดตรงตามงานที่จะให้ทำ

๓. ด้วยวิธีการพิจารณาอย่างรอบคอบเกี่ยวกับวิธีการทำงานควบคู่กับการพิจารณาคณานนี้ คนงานจะไม่คัดค้านต่อวิธีทำงานใหม่ที่ได้กำหนดขึ้น เพราะโดยหลักเหตุผลคนงานทุกคนจะเห็นจริงถึงโอกาสที่เขาจะได้รับรายได้สูงขึ้นจากการทำงานถูกวิธีที่จะช่วยให้ได้ผลผลิตสูงขึ้น

๔. การประสานร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้บริหารและ คนงานฝ่ายบริหารควรจะได้ประสานอย่างใกล้ชิดเป็นประจำกับคนงานที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน แต่ต้องไม่ใช่โดยการลงมือปฏิบัติงานที่ควรจะเป็นงานของคนงานเท่านั้นจากหลักการดังกล่าว พบว่าวิธีการต่างๆ ล้วนแต่เป็นวิธีการที่มีหลักเกณฑ์ตามหลักวิทยาศาสตร์ ทำให้เกิดทฤษฎีการบริหารขึ้นมาและได้เสนอแนะว่า ผู้บริหารต้องมีบทบาทเป็นจุดกลางของปัญหาและความสำเร็จของกลุ่มที่จะต้องรับผิดชอบนำเอาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของกลุ่มมาคิดวิเคราะห์และปรับปรุงหาทางออกให้ได้เป็นผลดีที่สุดสำหรับกลุ่มให้ดีขึ้นและมากขึ้นเรื่อยๆ^{๖๖}

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ ได้กล่าวว่า ทฤษฎีของเฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol) ได้กำหนดหลักการในการบริหารจัดการขึ้น ๑๔ ประการเป็นส่วนประกอบสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการบริหารจัดการ ดังนี้

๑. การแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) เฮนรี ฟาโยล ได้เสนอว่า คนงานควรจะได้รับ การมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติมากขึ้น หรือได้รับการกระตุ้นให้มีความรับผิดชอบในผลลัพธ์ของงานมากขึ้น ซึ่งหลักการนี้จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในองค์การยุคปัจจุบันได้

๒. อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (Authority and Responsibility) แวปเบอร์และ เฮนรี ฟาโยล ได้ให้ความสำคัญของอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ อำนาจหน้าที่แบบเป็นทางการของ แวปเบอร์จะได้มาจากตำแหน่งหน้าที่ของผู้บริหารในสายการบังคับบัญชา ส่วนอำนาจหน้าที่แบบไม่เป็นทางการจะได้รับความชำนาญงานของบุคคล (Expertise) ความรู้ทางด้านเทคนิค (Technical Knowledge) ความมีคุณค่าทางศีลธรรม (Moral Worth) และความสามารถในการนำ (Leading) และสร้างความผูกพันกับผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนเน้นว่าอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบควรอยู่คู่กัน

^{๖๖} ธงชัย สันติวงษ์, องค์การและการบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓), หน้า ๔๗ - ๔๘.

๓. การมีผู้บังคับบัญชาคนเดียว (Unity of Command) ฟาโยล กล่าวว่า คำสั่งสองคำสั่ง (Dual Command) อาจก่อให้เกิดปัญหาในการทำงาน เช่น การรายงานจะมีความเกี่ยวข้อง ในเมื่อผู้ควบคุมสองคนได้ให้คำสั่งกับผู้ใต้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว ทำให้เกิดการสับสนในบางสถานการณ์ คำสั่งสองคำสั่งนี้ทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ผู้บังคับบัญชา และทำให้เกิดการสับสนในลำดับชั้นของอำนาจหน้าที่แบบเป็นทางการ (Formal Hierarchy of Authority) การประเมินอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารในระบบผู้บังคับบัญชาสองคนจะเป็นการยากและผู้บริหารจะไม่สนใจในความรู้สึทของผู้ใต้บังคับบัญชา มักจะโกรธและอาจไม่ให้ความร่วมมือในอนาคต ถ้าผู้ใต้บังคับบัญชาไม่เชื่อฟัง

๔. สายการบังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ (Line of Authority) เป็นสายการบังคับบัญชาจากผู้บริหารในระดับบนสู่ผู้ปฏิบัติงานในระดับล่างขององค์การ ความสัมพันธ์ของการจำกัดความยาวของสายการบังคับบัญชา โดยการควบคุมจำนวนของระดับในลำดับชั้นของการบริหารจัดการ จำนวนที่ดีที่สุดของลำดับชั้นการบังคับบัญชา (Hierarchy) คือความยาวของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้บริหารระดับสูงและพนักงานระดับล่างรวมถึงความล่าช้าในการวางแผน (Planning) และการจัดการองค์การ (Organizing) ซึ่งการจำกัดจำนวนของระดับชั้นการบังคับบัญชาให้น้อยลงจะทำให้ปัญหาในการติดต่อสื่อสารลดลง และองค์การจะมีการปฏิบัติงานที่รวดเร็วและมีความยืดหยุ่นมากขึ้น ภายในองค์การได้มีการแบ่งแยกแผนกต่างๆ ซึ่งแต่ละแผนกจะมีระดับชั้นการบังคับบัญชาโดยผู้บริหารในระดับกลาง และระดับต้นของสายการบังคับบัญชาแต่ละแผนก ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้จัดการในระดับเดียวกันในแผนกอื่นๆ ซึ่งปฏิสัมพันธ์นี้ช่วยในการตัดสินใจให้เร็วขึ้น เนื่องจากผู้บริหารจะรู้จักบุคคลอื่น และรู้วิธีการในการแก้ปัญหาเพิ่มมากขึ้น สำหรับการทำงานข้ามแผนกหรือการทำงานข้ามสายนั้นเป็นการสร้างทีมงานข้ามสาย ซึ่งสามารถควบคุมโดยผู้นำของแต่ละทีม

๕. การรวมอำนาจ (Centralization) เป็นการรวมอำนาจของการบังคับบัญชาไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงขององค์การ ซึ่งอำนาจหน้าที่จะไม่ได้รวมไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงของสายการบังคับบัญชา แต่เป็นการกำหนดว่า ควรมีการรวมอำนาจไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงเท่าใดอย่างไร และมีการกระจายอำนาจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาและคนงานในระดับล่างอย่างไร สิ่งนี้ถือว่ามีความสำคัญ เนื่องจากว่าจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของพนักงานในทุกระดับขององค์การ

๖. การมีเป้าหมายเดียวกัน (Unity of Direction) เป็นการออกแบบหรือกำหนดแผนในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและคนงานที่ใช้ทรัพยากรขององค์การ องค์การใดที่ไม่มีการวางแผน จะทำให้ขาดประสิทธิภาพและขาดประสิทธิผล ซึ่งจะไม่มีการมุ่งไปสู่กิจกรรมของกลุ่มหรือกิจกรรมของบุคคล แต่การวางแผนจะเริ่มที่ผู้บริหารระดับสูงทำงานเป็นทีมร่วมกับกลยุทธ์ขององค์การ ซึ่งจะต้องมีการติดต่อกับผู้บริหารในระดับกลางที่มีส่วนในการตัดสินใจว่าจะใช้ทรัพยากรขององค์การอย่างไรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามกลยุทธ์ หลักการในข้อนี้ยึดหลักว่า กิจกรรมของแต่ละกลุ่มต้องมีจุดหมายและแผนเดียวกัน

๗. หลักความเสมอภาค (Equity) ความเสมอภาค คือ ความเป็นธรรม (Justice) ความยุติธรรม (Impartiality) และความเหมาะสม (Fairness) สำหรับสมาชิกทุกคนภายในองค์การซึ่งในปัจจุบันพนักงานมีความต้องการความเสมอภาคมากขึ้นเป็นการจัดการที่ใช้หลักความเท่าเทียมกัน

๘. การออกคำสั่ง (Order) วิธีการจัดการซึ่งอยู่ในตำแหน่งนั้นในการจัดหาเพื่อให้องค์การได้รับประโยชน์สูงสุดและเป็นการจัดหางานให้แก่พนักงานโดยใช้ผังองค์การ (Organization Chart) เพื่อแสดงให้เห็นถึงตำแหน่งและหน้าที่ของพนักงานแต่ละคน และเป็นการชี้ชัดว่าตำแหน่งของพนักงานแต่ละ

คนอาจจะมีการเลื่อนขั้นได้ในอนาคต การวางแผนเกี่ยวกับอาชีพได้รับความสนใจมากขึ้นในองค์กรยุคปัจจุบัน เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์ถือว่ามีความจำเป็นที่จะต้องให้การฝึกอบรม (Training) และการพัฒนา กำลังแรงงาน (Developing) โดยองค์กรจะกำหนดตำแหน่งหน้าที่สำหรับคนทุกคน และทุกคนจะเข้าใจตำแหน่งหน้าที่ของตน

๙. ความคิดริเริ่ม (Initiative) เป็นความสามารถของบุคคลในการกระทำสิ่งต่างๆ โดยปราศจากการสั่งการจากผู้บังคับบัญชา ผู้บริหารจะต้องกระตุ้นให้พนักงานมีความคิดริเริ่มซึ่งความคิดริเริ่มนั้นนับถือว่าเป็นจุดแข็งขององค์กร เนื่องจากจะสามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ได้ผู้บริหารมีความต้องการทักษะ (Skill) และไหวพริบ (Tact) เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างองค์การและความต้องการของพนักงาน และความสามารถ (Ability) จะทำให้เกิดความสมดุล ซึ่งเป็นสิ่งที่ชี้วัดความสามารถของผู้บริหารระดับสูงในการพัฒนาและการบริหารงาน

๑๐. ความมีระเบียบวินัย (Discipline) เป็นการมุ่งให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการเชื่อฟัง (Obedience) อำนาจ (Power) การใช้กฎบังคับ (Application) และลักษณะของการแสดงความนับถือออกมา สำหรับอำนาจของผู้บังคับบัญชา ความมีระเบียบวินัยเป็นบุคลิกลักษณะที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารหลายๆ คนที่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ผู้ปฏิบัติงานทั้งหมด และทำงานอย่างเข้มแข็ง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ความมีระเบียบวินัยจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในองค์กรกับคุณสมบัติของผู้นำภายในองค์กร และเป็นความสามารถของผู้บริหารในการที่จะปฏิบัติตามอย่างยุติธรรมอีกด้วย

๑๑. ค่าตอบแทน (Remuneration of Personnel) การให้รางวัลประกอบด้วยโบนัส และแผนการแบ่งกำไร เป็นการช่วยกระตุ้นการทำงานของพนักงานได้ การให้หรือการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่พนักงานมีความสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จขององค์กร ระบบรางวัลที่มีประสิทธิภาพสามารถให้คามยุติธรรมทั้งพนักงานและองค์กร รวมทั้งสามารถกระตุ้นผลผลิตเพิ่มโดยการให้รางวัล เพื่อเป็นการสนับสนุนให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้น โดยยึดหลักว่าการจ่ายค่าตอบแทนควรยุติธรรมและตอบสนองความพึงพอใจสูงสุดทั้งนายจ้างและลูกจ้างเท่าที่จะทำได้

๑๒. ความมั่นคงในงาน (Stability of Tenure of Personnel) ความมั่นคงในงานมีความสำคัญต่อการจ้างงานระยะยาว เมื่อพนักงานอยู่ในองค์กรซึ่งมีแนวโน้มจะทำงานเป็นทีมเป็นระยะเวลานาน โดยพยายามพัฒนาทักษะ และปรับปรุงความสามารถในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรขององค์กร การจ้างงานระยะยาวเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้อธิบายการประสบความสำเร็จของบริษัทขนาดใหญ่ในญี่ปุ่น

๑๓. ผลประโยชน์ส่วนตัวมีความสำคัญน้อยกว่าผลประโยชน์ขององค์กร (Subordination of individual interests to the common interest) ผลประโยชน์ขององค์กรถือว่าเป็นประโยชน์ของทุกคน หรือของทุกกลุ่มในองค์กร ในขณะที่องค์กรยังดำเนินกิจการอยู่จะต้องมีการกำหนดผลประโยชน์ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมระหว่างองค์กรและสมาชิกภายในองค์กร

๑๔. ความสามัคคี (Esprit de corps) เป็นความรู้สึกร่วมกันของสมาชิกภายในองค์กร ที่ช่วยสนับสนุนการทำงานของสมาชิกในกลุ่ม ในการออกแบบประยุกต์ของอำนาจหน้าที่ตามลำดับขั้นภายในองค์กร และสิทธิในการสั่งการ หรือการบริโภค และความร่วมมือกันถือว่าเป็นส่วนประกอบสำคัญในการที่ทำให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จและมีการพัฒนาความสามัคคีจะสามารถบรรลุผลสำเร็จได้หากมีการติดต่อกัน

ระหว่างผู้บริหารและคนงาน โดยการติดต่อเพื่อแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ที่สำคัญ เพราะความสามัคคีคือพลัง เมื่อสมาชิกมีความสามัคคีกันสูงก็จะทำให้องค์กรมีความแข็งแกร่ง^{๖๗}

ดิน ปรัชญพฤทธิ ได้เสนอภารกิจสำคัญในการบริหารไว้ ๗ ประการ คือ

๑. การวางแผน หมายถึง การกำหนด โครงการอย่างกว้างๆ ว่ามีอะไรบ้างที่จะต้องลงมือปฏิบัติตามลำดับ วางแนววิธีปฏิบัติพร้อมด้วยวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานนั้นก่อนลงมือปฏิบัติการ
๒. การจัดองค์การ หมายถึง การจัดรูปโครงสร้างหรือเค้าโครงของการบริหารโดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่างๆ ของหน่วยงานให้ชัดเจนพร้อมด้วยกำหนดลักษณะและวิธีการติดต่อสัมพันธ์ตามลำดับชั้นแห่งอำนาจหน้าที่สูงต่ำลดหลั่นลงไป
๓. การจัดคนเข้าทำงาน หมายถึง การบริหารงานเกี่ยวกับตัวบุคคลของหน่วยงานการบริหาร บุคคลดังกล่าว รวมถึงแต่การแสวงหาคนทำงานมาบรรจุ การแต่งตั้งการฝึกอบรม และการพัฒนาบุคคล การบำรุงขวัญ การเลื่อนขั้น ลดขั้น ตลอดจนการพิจารณาให้พ้นจากงาน และการบำรุงรักษาสภาพของการทำงานให้ดี และมีประสิทธิภาพให้คงอยู่ต่อไป
๔. การสั่งการ หมายถึง การอำนวยการหรือการวินิจฉัยสั่งการ หลังจากการได้วิเคราะห์และพิจารณาโดยรอบคอบ รวมทั้งการติดตามดูแลให้มีการปฏิบัติตามคำสั่งนั้นๆ
๕. การประสานงาน หมายถึง การประสานงานหรือติดต่อสัมพันธ์กับหน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่างๆ ในองค์กร เพื่อก่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพไม่มีการทำงานที่ซ้ำซ้อนหรือขัดแย้งกัน สามารถทำงานประสานความกลมกลืนกันเพื่อวัตถุประสงค์หลักขององค์การ
๖. การรายงาน หมายถึง การเสนอรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาหรือยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งบนและล่าง เพื่อทราบความก้าวหน้าของงานทุกระยะสะดวกแก่การประสานงานอื่นจะเป็นการสร้างความสำเร็จอันดีร่วมกัน ตลอดจนเป็นการบำรุงขวัญไปในตัวด้วย
๗. การงบประมาณ หมายถึง การจัดสรรทรัพยากร หรือการทางงบประมาณการเงิน วางแผนหรือโครงการในการจ่ายเงิน การบัญชีและการควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินโดยรอบคอบและรัดกุม^{๖๘}

ปกรณ ศรีดอนไผ่ ได้สรุปทฤษฎีการบริหาร ของนักวิชาการหลายท่านไว้ดังนี้

๑. ทฤษฎีการบริหารระบบราชการ (Bureaucratic Management) ทฤษฎีนี้บางท่านก็เรียกว่าทฤษฎีองค์การแบบราชการ เป็นทฤษฎีที่ Max Weber นักสังคมวิทยาและนักรัฐศาสตร์ชาวเยอรมันผู้คิดค้นขึ้นตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ โดยที่เขามีความเชื่อว่าบุคคลทั้งหลายมีทั้งข้อเสียและขยัน การที่ผู้บริหารจะให้กลุ่มบุคคลร่วมมือปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ดีนั้นจะต้องมีองค์การหรือหน่วยงานแบบ “ระบบราชการ” จะต้องมีการจัดองค์การมีการลดหลั่นในสายบังคับบัญชา มีกฎเกณฑ์กำหนดการปฏิบัติงาน มีการกำหนดตำแหน่งหน้าที่ ตัวบุคคล ผู้ดำรงตำแหน่ง และมีการเลือกบุคคลเข้าปฏิบัติงาน โดยหลักคุณวุฒิและยึดความสามารถเป็นสำคัญ แนวคิดของ Max Weber

^{๖๗} ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ, **ทฤษฎีองค์การ : ฉบับมาตรฐาน**, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร, ๒๕๔๕), หน้า ๖๘ - ๖๙.

^{๖๘} ดิน ปรัชญพฤทธิ, **หลักการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๕), หน้า ๒๔ - ๒๖.

จึงก่อให้เกิดทฤษฎีองค์การแบบราชการ หรือการบริหารแบบระบบราชการขึ้น ทฤษฎีประกอบด้วยหลัก ๖ ประการ คือ

- (๑) หลักกฎหมายและเหตุผล
- (๒) หลักสายการบังคับบัญชา
- (๓) หลักระบบคุณธรรม
- (๔) หลักการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างมีแบบแผน
- (๕) หลักการฝึกอบรมและพัฒนา
- (๖) หลักการไม่ยึดหลักตัวบุคคล

๒. ทฤษฎีการบริหารแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) การบริหารแบบวิทยาศาสตร์ เป็นการบริหารงานที่มีระบบ มีเหตุผล มีการกำหนดมาตรฐานการทำงานไว้อย่างแน่นอน เลือกวิธีที่ดีที่สุดในการทำงาน และกำหนดเครื่องมือควบคุมในการทำงานไว้อย่างเหมาะสม Taylor (๑๙๑๑) มีความเชื่อว่าคนแต่ละคนเปรียบเสมือนเครื่องมือที่ผู้บริหารสามารถปรับปรุง เพิ่มผลผลิตได้โดยผู้บริหารจะต้องจัดแบ่งงานกำหนดหน้าที่ของแต่ละคนและสังเกตการณ์ปฏิบัติการอย่างมีระบบเพื่อหาวิธีทำงานที่ดีที่สุดเพียงวิธีเดียว สำหรับใช้ในการเพิ่มผลผลิต โดยใช้จายน้อยแต่ได้ผลมากที่สุด วิธีการบริหารแบบวิทยาศาสตร์ หลักการบริหารแบบวิทยาศาสตร์ ตามแนวคิดของ Taylor.^{๖๙}

พหุศาสตร์ และปัญญาพหุผล ได้กล่าวถึง กระบวนการการบริหารควรประกอบด้วย ๑๐ ประการ คือ

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดงานหรือวิธีการปฏิบัติงานไว้เป็นการล่วงหน้า โดยเกี่ยวกับการคาดการณ์ (Forecasting) การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objectives) การพัฒนา กลวิธี (Develop strategies) ในการวางแผน ซึ่งต้องคำนึงถึงนโยบาย (Policy) เพื่อให้แผนงานที่กำหนดขึ้น ไร้ความสอดคล้องต้องกันในการดำเนินงาน

๒. การจัดการองค์การ (Organizing) หมายถึง การพัฒนาระบบการทำงานเพื่อให้งานต่างๆ สามารถดำเนินไปโดยมีการประสานงานกันอย่างดี

๓. การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) หมายถึง การจัดหาบุคคลเข้าปฏิบัติงานให้เหมาะสมตาม ตำแหน่งหน้าที่ที่รับผิดชอบ

๔. การตัดสินใจ (Decisionmaking) หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการที่จะตัดสินใจ แยกแยะและวิเคราะห์ออกมาให้ได้ว่าในการทำงานจะต้องมีการตัดสินใจในเรื่องใดบ้าง

๕. การสั่งการ (Directing) หมายถึง การศึกษาวิธีการวินิจฉัยสั่งการ รวมทั้งการควบคุมงาน และนิเทศงาน ตลอดจนศิลปะในการบริหารงานที่จะทำให้การทำงานประจำวัน ของเจ้าหน้าที่ทุกคนเป็นไปด้วยดี

^{๖๙} ปกรณ์ ศรีดอนไพร, “บทบาทวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการหัวหน้าสายวิชาและครูในเขตการศึกษา ๖”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร), ๒๕๒๓.

๖. การควบคุม (Controlling) หมายถึง การร่วมมือประสานงานเพื่อการดำเนินการเป็นไปด้วยดี และราบรื่น ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการที่จะทำการประสานงานดีขึ้นและดำเนินการแก้ไขเมื่อเกิดปัญหาขึ้น

๗. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การประสานงานให้ผู้ปฏิบัติงานทุกฝ่ายมีความเข้าใจในงาน เข้ามาร่วมทำงานกันอย่างพร้อมเพรียงกัน ข้อตกลงที่สำคัญยิ่งของการประสานงานคือ ความร่วมมือ ซึ่งเป็นเรื่องของ “จิตใจ”

๘. การสื่อสาร (Communicating) หมายถึง การผ่านข่าวสารข้อมูลและความเข้าใจเพื่อที่จะให้ผู้ได้บังคับบัญชาหรือบุคคลอื่นเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ต้องการ

๙. การรายงานผล (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติของหน่วยงานให้แก่ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบความเคลื่อนไหวของการดำเนินงานตลอดจนการประชาสัมพันธ์ (Public Relation) แจกแจงให้ประชาชนทราบ ซึ่งโดยทั่วไปการรายงาน จะหมายถึง วิธีการของสถาบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้ข้อมูลแก่ผู้สนใจมาติดต่อสอบถามผู้บังคับบัญชา/ผู้ร่วมงาน ความสำคัญของการรายงานนั้นจะต้องตั้งอยู่บนรากฐานของความเป็นจริง

๑๐. การงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การงบประมาณ โดยศึกษาให้ทราบถึงระบบและกรรมวิธีในการบริหารเกี่ยวกับงบประมาณ และการเงินตลอดจนการใช้งบประมาณในการควบคุมงาน^{๗๐}

ธีระรัตน์ กิจจาร์ักษ์ ได้เสนอแนวคิดของสมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับกระบวนการบริหารไว้ ๕ ประการ คือ

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนหรือโครงการสำหรับการปฏิบัติงานในอนาคตให้ตรงเป้าหมายที่ต้องการ โดยกำหนดงานที่จะทำวิธีการ และวัตถุประสงค์ของงานนั้นๆ ไว้ล่วงหน้า

๒. การแสวงหา การกำหนดตัวบุคคลและอุปกรณ์ (Allocation) หมายถึง การแสวงหา กำหนดตัวบุคคล และวัสดุทุกชนิดที่จำเป็นในการปฏิบัติงานตามแผน เพื่อให้งานนั้นสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๓. การเสริมกำลังบำรุง (Stimulation) หมายถึง การบำรุงขวัญ กระตุ้น และส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผลงานดีทั้งปริมาณและคุณภาพ

๔. การประสานงาน (Co – ordination) หมายถึง การจัดให้ผู้แทนของหน่วยงานย่อยทุกหน่วยงานพบปะปรึกษาหารือกัน เพื่อให้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรือทราบเรื่องการปฏิบัติงานของผู้อื่น และเพื่อให้งานสัมพันธ์ไม่ขัดแย้งกัน โดยยึดเป้าหมายขององค์การเป็นหลัก

๕. การประเมินผลงาน (Evaluation) หมายถึง การตรวจสอบการปฏิบัติงานทุกระยะให้ทราบผลการปฏิบัติงานและปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อหาแนวทางแก้ไขทุกระยะและประเมินผลขั้นสุดท้ายเพื่อทราบผลการปฏิบัติงาน และปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อหาแนวทางแก้ไขทุกระยะและประเมินผลขั้นสุดท้าย เพื่อเปรียบเทียบผลงานกับผลงานที่ควรจะได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ตั้งแต่ต้น เพื่อวางแผนใหม่สำหรับการปฏิบัติงานในอนาคต^{๗๑}

^{๗๐} พงษ์ศักดิ์ ปัญจพรผล, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๒), หน้า ๖๔ - ๗๒.

^{๗๑} ธีระรัตน์ กิจจาร์ักษ์, เอกสารการสอนวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๔๒), หน้า ๖๗.

วิลเลียม อูชิ (William Ouchi) ได้กล่าวว่า ทฤษฎีของการบริหาร คือ ทฤษฎี Z โดยหลังจาก การศึกษาการบริหารของธุรกิจญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา และได้ทำการประสมประสานกัน โดยมีแนวคิดด้าน การบริหาร ดังนี้

๑. การจ้างงานระยะยาว
๒. การตัดสินใจเป็นเอกฉันท์
๓. ความรับผิดชอบเฉพาะบุคคล
๔. การประเมินผลและการเลื่อนตำแหน่งแบบค่อยเป็นค่อยไป
๕. การควบคุมในตัวเองไม่เน้นทางการโดยมีการวัดผลอย่างชัดเจนและเป็นทางการ
๖. เส้นทางอาชีพแบบเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในระดับปานกลาง
๗. มีความเกี่ยวข้องในลักษณะครอบครัว^{๗๒}

เฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol) ได้เสนอแนวทางการบริหารโดยมีความเชื่อว่าเป็นไปได้ที่จะ หาทางศึกษาถึงศาสตร์ที่เกี่ยวกับการบริหาร (Administrative) ซึ่งสามารถใช้ได้กับการบริหารทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานอุตสาหกรรมหรืองานรัฐบาล โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการบริหารซึ่ง ประกอบด้วยหน้าที่ทางการบริหาร (Management Functions) ๕ ประการ คือ

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องทำการคาดการณ์ ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อธุรกิจ และกำหนดขึ้นเป็นแผนปฏิบัติงาน หรือวิถีทางที่ จะปฏิบัติเอาไว้เพื่อเป็นแนวทางของการทำงานในอนาคต

๒. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่ผู้บริหารจะต้องจัดให้มีโครง ของงานต่างๆ และอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อให้เครื่องจักร สิ่งของ และตัวคนอยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสม ในอันที่จะช่วยให้งานขององค์การบรรลุผลสำเร็จได้

๓. การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) หมายถึง หน้าที่ในการสั่งการงาน ต่างๆ ต่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจะกระทำให้ผลสำเร็จด้วยดี โดยที่ผู้บริหารจะต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี จะต้องเข้าใจในงานของตน จะต้องเข้าใจถึงข้อตกลงในการทำงานของคนงานและองค์การที่มีอยู่รวมถึง จะต้องมีการติดต่อสื่อสารกับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิดทั้งขึ้นและลงนอกจากนี้ยังต้องทำการประเมิน โครงสร้างขององค์การและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของตนเป็นประจำอีกด้วย หากโครงสร้างขององค์การ ที่เป็นอยู่ไม่เหมาะสมก็จำเป็นต้องปรับปรุงเช่นเดียวกัน ถ้าผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาคนใดหย่อนประสิทธิภาพ การไล่ออกเพื่อปรับปรุงกำลังคนที่มีอยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องทำ

๔. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่จะต้องเชื่อมโยงงานของ ทุกคนให้เข้ากันได้ และกำกับให้ไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน

๕. การควบคุม (Controlling) หมายถึง ภาระหน้าที่ในการที่จะต้องกำกับให้สามารถประกัน ได้ว่ากิจกรรมต่างๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่ได้วางไว้แล้ว^{๗๓}

^{๗๒} William Ouchi, **Organization and Management** , (Eaglewood Cliffs : Prentice Hill, 1971), p. 283.

^{๗๓} Alan Price, **Human Resource Management**, In a Business Context, 2 edition, (London : Thomson Learning, 2004), p. 110.

สรุปได้ว่า ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นกระบวนการทางสังคมที่ผู้บริหารใช้สำหรับตัดสินใจ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ทั้งที่เป็นองค์กรที่เป็นหน่วยงานของรัฐและเอกชน ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายโดยนำทรัพยากรมาใช้ให้ประหยัด ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวนี้ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์เพื่อให้บุคคลต่างๆ เกิดความร่วมมือกันในการปฏิบัติงาน ซึ่งกระบวนการบริหารเป็นภารกิจที่ผู้บริหารต้องปฏิบัติหน้าที่ตามลำดับขั้นตอนเป็นระบบมีการวางแผน การจัดองค์การหรือการจัดหน่วยงานต่างๆ ภายในองค์กร การสรรหาบุคคลเข้าทำงาน การสั่งการการประสานงานการรายงานผลการปฏิบัติงาน การงบประมาณ ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อองค์กร

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์

การบริหารงานเป็นกิจการของคณะสงฆ์ที่จะต้องทำหรือจะต้องเป็นธุระหน้าที่และเป็นการกิจของพระสงฆ์การกิจจะต้องปฏิบัติ อันเป็นภารกิจของคณะสงฆ์ และการพระศาสนา มี ๖ ประการ คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระศาสนา การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์ จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องปรากฏว่า ได้มีผู้กล่าวถึงการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไว้ ดังนี้

๒.๔.๑ การบริหารงานเป็นกิจการของคณะสงฆ์ด้านการปกครอง

การจัดโครงสร้างปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ การปกครองคณะสงฆ์เป็นการปกครองตามพระธรรมวินัย คือ การปกครองคณะสงฆ์จะยึดพระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญการปกครองโดยใช้อำนาจรัฐและจารีตเป็นหลักอุดหนุนการปกครองสงฆ์หากมีความไม่เรียบร้อยเกิดขึ้นในคณะสงฆ์ต้องอาศัยอำนาจรัฐมาช่วยจัดการแก้ไขความไม่เรียบร้อย ในรัฐสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงถวายอำนาจรัฐช่วยคณะสงฆ์จัดระบบการปกครองทรงตราพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ มาในรัฐสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้ยกเลิกพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ และได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ จัดระบบการปกครองใหม่ให้มีรูปแบบคล้ายกับการปกครองราชอาณาจักร มาในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้ยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ เพื่อจัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ในรูปแบบใหม่จึงได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ใช้เป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์และเป็นหลักจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน^{๗๔} และมีผู้ให้ความหมายการปกครองคณะสงฆ์ไว้ดังนี้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึง ความหมายการปกครองตามทัศนะของพระพุทธศาสนาว่า การปกครองตามความหมายในพระพุทธศาสนาเป็นการปกครองเพื่อการศึกษา การปกครองและความสงบเรียบร้อยที่เกิดจากการปกครองนั้นมีใช้จุดหมายในตัว แต่เป็นเพียงปัจจัยคือสภาพเอื้อ เพื่อช่วยให้แต่ละบุคคลบรรลุจุดหมายแห่งการศึกษาหรือเพื่อเป็น

^{๗๔} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโณ), เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องการคณะสงฆ์ และการพระศาสนา, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑.

หลักประกันของการศึกษาจึงถือคติได้ว่าการปกครองที่มีขึ้นเป็นของการศึกษาและเพื่อการศึกษาทั้งสิ้น ถ้าไม่ปกครองด้วยการศึกษาก็ต้องปกครองด้วยอำนาจ เมื่อปกครองด้านอำนาจก็เกิดความรู้สึกในเชิงปฏิบัติที่เอียงไปในทางที่จะขัดแย้งกัน ด้วยเหตุนี้การปกครองแบบใช้อำนาจจึงก่อให้เกิดปัญหาเริ่มตั้งแต่ความขัดแย้งในจิตใจเป็นต้นไป ทำให้ยิ่งต้องเพิ่มการใช้อำนาจให้อำนาจ และจะเน้นการลงโทษมากยิ่งขึ้นตามลำดับ ไม่ใช้การปกครองแบบพยายามสร้างคนดี แต่เป็นการปกครองแบบพยายามกำจัดคนเลว^{๗๕}

พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน) ได้กล่าวไว้ว่า งานปกครองเป็นงานลึกซึ้งกว้างขวางยิ่งใหญ่ละเอียดอ่อนยิ่งกว่างานทั้งหลาย และเป็นงานที่ทำไม่เสร็จต้องคอยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมแก่สภาพการณ์ปัจจุบันอยู่ตลอดเวลาถ้างานปกครองดำเนินไปอย่างไร งานอื่นๆ ก็จะดำเนินไปอย่างนั้น ถ้างานปกครองดำเนินไปไม่ได้งานบริหารลักษณะอื่นๆ ก็ดำเนินไปไม่ได้เช่นกัน^{๗๖}

พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุติเมธี) ได้กล่าวการปกครองคณะสงฆ์ว่า ผู้ปกครองคณะสงฆ์ทุกชั้นต้องมีจิตสำนึกรับผิดชอบควบคุมสอดส่องดูแลและส่งเสริม โดยถือหลักเป้าหมาย ๕ ข้อคือ

- ๑) เพื่อเสริมสร้างสัมพันธภาพ
- ๒) เพื่อรับทราบปัญหาข้อขัดแย้ง
- ๓) เพื่อขอร้องให้ช่วยกันทำงานตามอำนาจหน้าที่
- ๔) เพื่อติดตามมาชี้แจงเพิ่มเติมและดูงานตามที่สั่ง
- ๕) เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะนำไปแก้ไขปรับปรุงกิจการคณะสงฆ์ให้ดีขึ้น

โดยยึดหลักว่า พระภิกษุเป็นฐานรองรับวัด วัดเป็นฐานรองรับพระสงฆ์ พระสงฆ์เป็นฐานรองรับพระพุทธศาสนา^{๗๗}

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปยุโธ) ได้กล่าวไว้ว่า การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม หมายถึง งานในหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการปกครองดูแลพระภิกษุสามเณรในเขตการปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามหลัก พระธรรมวินัยและตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ทั้งนี้ คำว่า “การปกครอง” แปลว่า การควบคุมดูแลรักษาควบคุมให้ท่านอยู่ในที่ที่ท่านควรจะอยู่^{๗๘}

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ขยมงคล) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารหมู่คณะ คือการปกครองดูแลตลอดทั้งแนะนำสั่งสอน อบรมพระภิกษุ สามเณรและคฤหัสถ์ ที่มีที่อยู่หรือพำนักอยู่ในวัดให้ประพฤติอยู่

^{๗๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), นิติศาสตร์แนวพุทธ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๙), หน้า ๕๕-๕๖.

^{๗๖} พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน), ธรรมญาณนิพนธ์ ๑๐๐ ปี พระพุทธวรญาณ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๗๖-๗๗.

^{๗๗} พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุติเมธี), ธรรมปริทัศน์ ๔๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๕๙.

^{๗๘} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปยุโธ), การคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๘๗.

ในพระธรรมวินัย ตามกฎหมายของบ้านเมือง กฎข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่งและการประกาศของมหาเถรสมาคม^{๗๙}

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวไว้ว่า การปกครองคณะสงฆ์ก็ไม่จำเป็นต้องเลียนแบบระบบราชการที่ชักช้าไม่ทันการ และคณะสงฆ์อาจจะคิดระบบการปกครองให้มุ่งพัฒนาให้วัดแต่ละวัดให้เข้มแข็งเป็นที่พึ่งของชุมชนอย่างแท้จริงจากนั้นวัดทั้งหลาย ก็ต้องสร้างเครือข่ายโยงใยร่วมกันทำงานทั่วประเทศทั้งพยายามลดขั้นตอนสายบังคับบัญชาที่ซ้ำซ้อนไม่ทันการณ์ โดยปรับปรุงระบบพระสังฆาธิการหรือทำเอนจิเนียริง ให้กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์การปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันถือว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธาน มีการบังคับบัญชากันลงไปตามลำดับชั้น นับตั้งแต่ระดับมหาเถรสมาคมลงไปจนถึงเจ้าอาวาสอันเป็นการปกครองบังคับบัญชาตามเจตนารมณ์ ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์(ฉบับที่๒) พ.ศ.๒๕๓๕^{๘๐}

สรุปได้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครอง ในปัจจุบันนอกจากเจ้าคณะผู้ปกครองมีเจ้าอาวาส เป็นต้น ต้องคำนึงถึงพระธรรมวินัย กฎ ระเบียบ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายบ้านเมือง ดำเนินการสอดส่องดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยภายในวัด พร้อมตระหนักถึงแนวทางความเจริญมั่นคงของวัด โดยพัฒนาวัดให้มีศักยภาพที่เอื้อประโยชน์ต่อประชาชนชุมชนสังคม ให้เกิดการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในวัด และบุคลากรภายนอกวัดเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาวัดให้เจริญมั่นคงควบคู่ไปกันชุมชนส่วนรวมตามเป้าหมายของ “บวร” คือ บ้าน วัด โรงเรียน

๒.๒.๒ การบริหารงานเป็นกิจการของคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษา

การศาสนศึกษา หมายถึง การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา ของบรรพชิตและคฤหัสถ์ เป็นกิจการของคณะสงฆ์ประการหนึ่งที่สำคัญยิ่ง ในอานาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมมีความตอนหนึ่งว่า “ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา” ของคณะสงฆ์ (ม.๑๕ ตี) และในระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง มหาเถรสมาคมได้กำหนดวิธีดำเนินการควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษาว่า “ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษาให้ดำเนินไปด้วยดี” และมีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ) ได้ให้ความหมาย การจัดการศาสนศึกษาไว้ว่า คณะสงฆ์ยังมิได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้โดยชัดเจนแต่โดยหลักสูตรและเนื้อวิชาแล้ว คงอนุมานได้ว่า มีวัตถุประสงค์ ๙ ประการ คือ

๑. เพื่อพระสงฆ์รักษาตนและหมู่คณะ
๒. เพื่อใช้อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
๓. เพื่อใช้พัฒนาชาติบ้านเมืองด้วยคุณธรรมของพระศาสนา
๔. เพื่อใช้ในกิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนา
๕. เพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา

^{๗๙} พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ขยมงคล), *การบริหารวัด*, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๓๐.

^{๘๐} พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๗๖.

๖. เพื่อสร้างศาสนทายาทสืบอายุพระพุทธศาสนา
๗. เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา
๘. เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม
๙. เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติอันเป็นส่วนรวม^{๘๑}

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้แสดงทัศนะไว้ว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมในปัจจุบันยังไม่เพียงพอที่จะเตรียมบุคคลในพระศาสนาให้มีความพร้อมที่จะรักษาพระศาสนาไว้ได้ หลักสูตรที่มีอยู่ก็มีขอบเขตคับแคบและจำกัดอยู่เพียงอย่างเดียว เพราะฉะนั้น จะต้องมีการปรับปรุงคุณภาพปรับปรุงเนื้อหา ปรับปรุงหลักสูตรให้ทันต่อสภาวการณ์ เพื่อให้พระสงฆ์มีความรู้เท่าทันต่อสภาพปัจจุบัน และสามารถที่จะนำความรู้ทางพระศาสนามาประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่ให้คนในสมัยปัจจุบันนี้เข้าใจมองเห็นคุณค่า และใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ และในแง่ขอบเขตของการศึกษา นอกจากปรับปรุงเนื้อหาของวิชาแล้ว จะต้องขยายขอบเขตวิชาให้กว้างออกไปอีก เพราะด้านการศึกษาศาสนานั้น จะศึกษาเฉพาะตัวศาสนาเพียงอย่างเดียวไม่ได้ จำเป็นต้องอาศัยหลักวิชาการอื่นๆ เช่น อักษรศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และประวัติศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งจะเป็นบูรพาคของ ผู้ที่จะศึกษาธรรมขั้นสูงต่อไป^{๘๒}.

พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้ให้ความหมายและความสัมพันธ์ของคำว่า “พุทธิศึกษา” และ “จริยศึกษา” ไว้ดังนี้ตามความหมายของพระพุทธศาสนาที่แท้จริงแล้ว พุทธิศึกษาจะไม่แยกจากจริยศึกษา เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแล้ว พระองค์มีจริยะมาพร้อมเสร็จ ทรงสมบูรณ์ด้วยพุทธคุณ ทั้งสองคือ ปัญญาที่แท้มาทั้งคุณธรรม มีกรุณา เป็นต้น และเป็นพื้นฐานของการแสดงออกที่ ถูกต้องอย่างแท้จริงซึ่งเป็นจริยะธรรมในตัวของมันเองเพราะฉะนั้นในแง่ของพุทธศาสนาจึงถือว่าตัวหลักเป็นตัวของ การศึกษา” การศึกษานั้นเป็นทั้งตัวการพัฒนาและเป็นเครื่องมือสำหรับพัฒนา คือ เป็นการพัฒนาตัวบุคคลขึ้น โดยพัฒนาตัวคนทั้งคนหรือชีวิตทั้งชีวิต ตัวคนพัฒนานั้น คือ การศึกษา เมื่อผู้เรียนมีการศึกษาอย่างนี้แล้ว ก็เอาคุณสมบัติที่ตัวมีซึ่งเกิดจากการศึกษานี้ไปเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตและสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ การศึกษาก็เลยเป็นเครื่องมือของการพัฒนา

การพัฒนามนุษย์หรือการพัฒนาชีวิตจะเป็นไปได้ด้วยดี ต้องอิงอาศัยความเชื่อความมั่นใจ และความรู้ความเข้าใจที่เป็นพื้นฐานสำคัญ ๒ ประการ คือ

๑. ความเชื่อ ความมั่นใจในธรรมชาติของมนุษย์ว่า เป็นสัตว์ที่ฝึกฝนพัฒนาได้ และมีวิสัยแห่งการพัฒนาได้อย่างสูงสุด การพัฒนาคนนั้นมีลักษณะเด่นอันหนึ่ง คือ การดึงศักยภาพที่มีอยู่ในตัวมนุษย์แต่ละคน ออกมาพัฒนาให้งอกงามอย่างเต็มที่ และใช้ให้ได้ผลดีที่สุด
๒. การทำให้บุคคลแต่ละคนรู้จักตัวเอง และความพร้อมความสามารถในการที่จะตอบรับสิ่งภายนอก^{๘๓}

^{๘๑} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปยุโธ), การคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๔๑.

^{๘๒} พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), ทิศทางการศึกษาของคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๑), หน้า ๒๗ - ๓๒.

^{๘๓} พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต), การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, ๒๕๓๐), หน้า ๕๑ - ๕๒.

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การศาสนศึกษา หมายถึง การศึกษาพระปริยัติธรรมและการศึกษาอื่นๆ อันสมควรแก่สมณะ การศาสนศึกษา ของสงฆ์แต่เดิมนั้น เริ่มต้นมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลและบุคคลที่เข้ามาสู่สังฆมณฑลในครั้งพุทธกาลตามประวัติส่วนมาก มักจะได้รับการศึกษาทั้งคฤหัสถ์และคฤหัสถ์ทางโลกและคฤหัสถ์ทางธรรมมาเป็นอย่างดีตามลัทธิศาสนาในสมัยนั้น เป็นต้นว่าเรียนจบไตรเพทมาก่อนการศึกษาของสงฆ์ ในสมัยพุทธองค์ ยังทรงพระชนม์อยู่มี ๒ ประการ คือ

๑. คณธรรมาภรณ์ คือ ธรรมาฝ่ายคัมภีร์ กิจด้านการเรียน
๒. วิปัสสนาธุระ คือ ธรรมาฝ่ายเจริญวิปัสสนา กิจด้านการบำเพ็ญภาวนาหรือเจริญพระกรรมฐาน ซึ่งรวมทั้งสมณะด้วย เรียกรวมเข้าในวิปัสสนาโดยฐานเป็นส่วนกลุ่ม^{๘๔}

พระครูวินัยธรประจักษ์ จกธมฺโม ได้ให้ทัศนะไว้ว่า พระพุทธศาสนา เป็นกระบวนการทัศน์ การศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong education) ของมนุษย์และเป็นกระบวนการทัศน์ในรูปของการจัดกระบวนการให้มีผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) อันประกอบด้วยการดำเนินการตลอดชีวิตของมนุษย์ การจัดที่มีการวางแผนทำให้ได้รับความรู้ ทักษะ และเจตคติ อันจำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงในชีวิตซึ่งเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา จนในที่สุดทำให้บุคคลได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากแรงจูงใจของผู้เรียนที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง ใช้แหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท ทั้งแบบในระบบ (Formal) นอกบบ (non formal) และไม่เป็นทางการ หรือตามอัธยาศัย (informal) อย่างแท้จริง และสมบูรณ์ของการศึกษา^{๘๕}

กรมการศาสนา ได้ให้ความหมาย การศาสนศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ ทั้งแผนกธรรมบาลี และแผนกสามัญศึกษา รวมทั้งการส่งเสริมพระภิกษุสงฆ์สามเณรให้ศึกษาพระปริยัติธรรมทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดแย้งต่อพระธรรมวินัย^{๘๖}

สรุปได้ว่า การศาสนศึกษา เป็นการจัดการศึกษาให้กับภิกษุสามเณร สนับสนุนส่งเสริมพระภิกษุสามเณรให้มีโอกาสศึกษาพระปริยัติธรรมและวิชาต่างๆ ทุกๆ วิธี ซึ่งมีตั้งแต่ประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษา โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย เพื่อเป็นองค์ความรู้รักษาตน และหมู่คณะ พัฒนาตนเองให้มีความรู้และใช้ความรู้อบรมสั่งสอนแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ เพื่อเป็นการสร้างศาสนทายาทสืบอายุพระพุทธศาสนาต่อไป

^{๘๔} พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๗๗.

^{๘๕} พระครูวินัยธรประจักษ์ จกธมฺโม (จำปาทอง), กระบวนการเรียนรู้แบบ“อริยสัจ๔”ของพระพุทธศาสนา เป็นต้นแบบที่มุ่งผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยแท้จริง, (สุรินทร์ : โรงพิมพ์ศิริรัตนโอพเพช, ๒๕๔๕), หน้า ๗๕ - ๗๖.

^{๘๖} กรมการศาสนา, คู่มือการจัดการศึกษาสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๙), หน้า ๑.

๒.๒.๓ การบริหารงานเป็นกิจการของคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล อุดหนุน จุนเจือช่วยเหลือ เกื้อกูลหรืออุดหนุนจุนเจือการศึกษาอื่น หรือสถาบันการศึกษา หรือบุคคล ผู้กำลังศึกษาเล่าเรียน คณะสงฆ์ ได้กำหนดการศึกษาสงเคราะห์ เป็นกิจการอันหนึ่งของคณะสงฆ์และมีผู้ความหมายไว้ดังนี้

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ) ได้กล่าวถึง การศึกษาสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ดำเนินการ ในลักษณะนี้ เป็นการจัดการศึกษาซึ่งแบ่งได้เป็น ๔ ประเภท คือ

๑. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และโรงเรียนสงเคราะห์ เด็กยากจนตาม พระราชประสงค์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระภิกษุในพระศาสนาได้ จัดการศึกษาตามหลักสูตรของ กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชนของชาติ และพระภิกษุสามเณรส่วนหนึ่งเป็นเหตุ ให้เด็กและเยาวชนได้เข้าใกล้วัดและได้ศึกษาหลักธรรมทางศาสนา

๒. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระสงฆ์ให้การ ศึกษาอบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน เป็นโอกาสให้พระสงฆ์ได้ ใช้วิชาการศาสนศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติ ด้วยหลักธรรมของพระศาสนา

๓. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด มีความมุ่งหมายให้วัดได้ช่วยอบรมบ่มนิสัยเด็กก่อนวัยเรียน เพื่อปลูกฝังคุณธรรมและศีลธรรมแต่ยังเด็ก ทั้งเป็นการให้โอกาสวัด และพระสงฆ์ได้ร่วมพัฒนาทรัพยากร บุคคลของชาติตั้งแต่วัยเด็ก

๔. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณรศึกษาเล่าเรียน ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการแผนกสามัญศึกษา และมีการศึกษาวิชาพระปริยัติธรรม หมวดภาษาบาลี หมวดพระธรรมวินัยและศาสนปฏิบัติ อีกส่วนหนึ่ง โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามีการจัดตั้ง ขึ้นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ.๒๕๓๗ และอยู่ ในสังกัดกรมการศาสนา ขณะนี้มีวัดต่างๆ จำนวนมาก จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา แต่ยังไม่ ได้จัดเป็นการศาสนศึกษาหรือการศึกษาสงเคราะห์แต่โดยรูปการนี้น่าจะจัดเป็น “การศึกษาสงเคราะห์” มากกว่า เพราะเป็นการศึกษา เพื่อสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรให้มีการศึกษาเล่าเรียนวิชาสามัญศึกษาทั้ง ผู้เรียนและผู้สอนก็เน้นหนักทางวิชาสามัญศึกษา^{๘๗}

พระราชสีมาภรณ์ (โอภาส นิรุตติเมธี) ได้กล่าวว่า การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษา เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล การช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษา หรือสถาบันการศึกษาอื่นนอกจากการศาสนศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษาหรือกระบวนการศึกษาสงเคราะห์ปวงชน ทั้งก่อนวัยเรียน ในวัยเรียนให้ได้รับการศึกษา เล่าเรียนอย่างต่อเนื่องในเรื่องต่างๆ ตามสมควร^{๘๘}

กรมการศาสนา ได้กล่าวถึง การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการ ปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้มี ความรู้ความเข้าใจหลักธรรม ทางพระพุทธศาสนาและ

^{๘๗} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ), การคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๔๘-๔๙.

^{๘๘} พระราชสีมาภรณ์ (โอภาส นิรุตติเมธี), พระสงฆ์กับงานพัฒนาพระศาสนาและสังคม, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๓๙), หน้า ๑๓๐.

การจัดการศึกษาในการเตรียมความพร้อม แก่เด็กปฐมวัย ได้แก่ศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัด การมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนนักศึกษา^{๘๙}

บุญศรี พานะจิตต์ ได้กล่าวถึง การศึกษาสงเคราะห์ ว่าเป็นบทบาทและภารกิจ ของภิกษุสงฆ์ ที่สำคัญประการหนึ่ง กล่าวคือ เป็นการสงเคราะห์ประชาชนด้านการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถที่จะดำรงตน และดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข การจัดการ ศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลและการช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษาหรือสถาบันการศึกษาอื่นนอกจาก การศาสนศึกษา หรือบุคคล ผู้กำลังศึกษาโดยแบ่งออกเป็น ๕ ประเภทคือ ๑. โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ๒. โรงเรียนการกุศลของวัด ในพระพุทธศาสนา ๓. โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ ๔. โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ๕. โรงเรียนอบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด^{๙๐}

ไพบุลย์ เสียงก้อง การศึกษาสงเคราะห์นั้นเป็นการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนทั่วไป ปัจจุบันดำเนินการ ดังนี้

๑. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนในโรงเรียนสามัญ แบ่งเป็นระดับชั้น คือ

ชั้นเตรียม รับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๑-๓

ชั้นต้น รับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๔-๖

ชั้นกลาง รับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓

ชั้นสูง รับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖

หลักสูตรการสอน จะมี ๒ ประเภท คือ วิชาบังคับ ได้แก่ ประวัติพระพุทธศาสนา วิชาธรรมและศาสนพิธี ประเภทที่ ๒ คือ วิชาเลือกแต่ละโรงเรียนจะเลือกวิชาตามความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ความพร้อมของโรงเรียนความต้องการของท้องถิ่นและความเหมาะสมของเวลางบประมาณดำเนินการโดยกรมศาสนาและเงินอุดหนุนจากโรงเรียนที่ตั้งศูนย์

๒. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ภายในวัด เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกอบรมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามให้แก่เด็กตลอดจนเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ส่งเสริมให้พระภิกษุได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเพิ่มขึ้นและเป็นศูนย์ประสานความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชาวบ้าน โดยรับเด็กวัย ๓-๔ ขวบ งบประมาณดำเนินการโดยกรมศาสนาและเงินอุดหนุนจากโรงเรียนที่ตั้งศูนย์

^{๘๙} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือครูจริยศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๒), หน้า ๕-๖.

^{๙๐} บุญศรี พานะจิตต์, **ความสำเร็จในการปฏิบัติการกิจของวัด**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๒๐.

๓. โรงเรียนราษฎร์สงเคราะห์ที่วัดสนับสนุน เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน โดยวัดจัดตั้งขึ้นและให้การสนับสนุน^{๙๑}

สรุปได้ว่า การศึกษาสงเคราะห์ เป็นการจัดการศึกษาแก่ประชาชนทั่วไปเพื่อช่วยเหลือแก่เด็กผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาให้มีโอกาสรับการศึกษาตามกำลังสติปัญญาพร้อมทั้งให้การอบรมสั่งสอนด้วยความรักเมตตา เอาใจใส่ขัดเกลาเขาเหล่านั้นทั้งทางกาย วาจา ใจ เพื่อสร้างให้เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพสามารถที่จะดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

๒.๒.๔ การบริหารงานเป็นกิจการของคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนามีความเป็นมาอย่างยาวนานนับแต่สมเด็จพระสัมมาพระพุทธเจ้าทรงประทานการอุปสมบทแก่พระอัญญาโกณฑัญญะ ถือว่าเป็นการสืบศาสนาทายาทเป็นครั้งแรก และทรงประกาศความจริงแห่งชีวิตด้วยการแสดงพระธรรมจักกัปปวัตตนสูตร เป็นปฐมฤกษ์แห่ง การประกาศพระพุทธศาสนา หลังจากนั้นทรงส่งพระสาวกไปประกาศพระสัทธรรมด้วยพระพุทธดำรัสว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์ และความสุขแก่ชนหมู่มากเพื่ออนุเคราะห์โลกเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ปวงทวยเทพและมนุษย์ อย่าไปโดยทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถ และพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน”^{๙๒} คณะสงฆ์ ได้กำหนดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นกิจการอันหนึ่งของคณะสงฆ์ และมีผู้ความหมายไว้ ดังนี้

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามกุฎราชกุมาร (ช่วง วรปุณโณ) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทหน้าที่หรือบทบาทที่วัดต่างๆ เจ้าคณะตำบล คณะสงฆ์อำเภอ และคณะสงฆ์จังหวัดเกี่ยวกับการเผยแผ่ ไว้ดังนี้

๑. หาอุบายวิธีให้ได้ยินได้ฟังโอวาท คำสั่งสอนหรือข้อแนะนำที่เป็นประโยชน์
๒. แนะนำ สั่งสอน อบรม ประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ
๓. เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและให้ได้ยินได้ฟังเกี่ยวกับพระศาสนา โดยถูกต้อง^{๙๓}

พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทรโร) ให้ความหมายของการเผยแผ่ว่า เป็นการสื่อสารเพื่อการพัฒนาบุคคลทางด้านจิตใจให้มีความเคารพเลื่อมใส ยำเกรง ในพระรัตนตรัยน้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติตามสมควรแห่งการปฏิบัตินั้น เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก เป็นศาสนาแห่งสันติภาพของโลกและสันติภาพแห่งโลกสากล สมดังพระดำริที่จะส่ง พระอรหันต์สาวก ๖๐ รูป ออกไปเผยแผ่พุทธธรรมให้ชาวโลกได้รับรู้ จึงได้ตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่า “จรธ ภิกษเว จาริกัม พุชฺชนหิตาย พุชฺชนสุขาย โลกานุกม

^{๙๑} ไพบูลย์ เสี่ยงก้อง "หลักการบริหารงานในวัด", ในอบรมบาลีก่อนสอบภาค ๔ ปีที่ ๓, รวบรวมและจัดพิมพ์โดยคณะกรรมการฝ่ายเลขานุการ โครงการอบรมบาลีก่อนสอบ, (ปทุมธานี: บริษัทสื่อตะวันจำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๑๙๓.

^{๙๒} วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

^{๙๓} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามกุฎราชกุมาร (ช่วง วรปุณโณ), การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๔๘-๑๕๕.

ปาย อตถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสสานิ แปลว่า ภิกษุทั้งหลายพวกเธอจงเที่ยวไป เพื่อประโยชน์ และความสุข แก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่เหล่าทวยเทพและมนุษย์ และให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามที่พระองค์ทรงประสงค์ว่า ๓ ประการ คือ

๑. ทิฏฐธรรมมิกัตถะ คือ ประโยชน์ปัจจุบัน, ประโยชน์โลกนี้, ประโยชน์ขั้นต้น
๒. สัมปรายิกัตถะ คือ ประโยชน์เบื้องหน้าหรือในภพหน้า, ประโยชน์สูงขึ้นไป
๓. ปรมัตถะ คือ ประโยชน์สูงสุด, จุดหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน^{๙๔}

กรมการศาสนา ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง การประกาศพระพุทธศาสนาให้แก่ศาสนทายาทและประชาชนได้รับทราบในทุกวิถี ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วนำมาไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่การเทศนา การปาฐกถาในโอกาสและสถานที่ต่างๆ ทั้งในวัดและนอกวัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแผ่ธรรม หรือต้องการให้ประชาชนได้เข้าวัดปฏิบัติธรรม หรือมุ่งเน้นสืบสานวัฒนธรรมไทยที่ได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนา การดำเนินการใดๆ ของภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่เป็นไปเพื่อการเผยแผ่ธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งในวัดและนอกวัด ถือว่าเป็นภารกิจด้านการเผยแผ่ทั้งสิ้น^{๙๕}

ปิ่น มุทุกันต์ การเผยแผ่พุทธธรรมในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้ามีวิธีดำเนินการในการประสานมนุษย์สัมพันธ์โดยตระหนักในเหตุ ๓ ประการ ๗๐ อยู่เสมอ และในทุกๆ กรณีที่พระพุทธองค์ทรงดำเนินการ คือ ๑) ทรงค้นหาพื้นเพเดิมของเขา ๒) ทรงวิจัยถึงความต้องการของเขา ๓) ทรงรู้วิธีเข้าถึงจิตใจของเขา จึงกล่าวได้ว่าการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้าทำกันหลายรูปแบบ เช่น การแสดงธรรม การสนทนาธรรม การแนะนำสั่งสอน กาปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าเลื่อมใส และการตอบปัญหาข้อข้องใจสงสัย เป็นต้น โดยที่พระพุทธเจ้าได้ทรงประทานแม่แบบ (หลัก) ในการปฏิบัติ (การแสดงธรรม) ให้มีเหตุผลต่อเนื่องกันไปโดยลำดับ ชี้แจงให้เข้าใจชัดเจนในแต่ละประเด็น แสดงธรรมด้วยจิตเมตตา มุ่งให้ประโยชน์แก่ผู้ฟัง ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภสักการะแสดงธรรมไม่ยกตนข่มท่าน และไม่เสียดสีข่มขู่ผู้อื่น ให้เกิดความกระตือรือร้น

ทั้งนี้เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สอนมุ่งประโยชน์ต่อมหาชน สอนด้วยเหตุผลเป็นศาสนาที่มีในโลกที่องค์ผู้ประดิษฐานและผู้เผยแผ่ ไม่ได้สอนให้เชื่ออย่างงมงาย พระพุทธเจ้าได้ตรัสอยู่เสมอว่าให้คิดตรึกตรองเสียให้ถี่ก่อน แล้วจึงเชื่อ ให้เชื่อภายหลังที่เข้าใจเหตุผลดี ไม่ใช่ให้เชื่อเสียก่อน แล้วจึงเข้าใจภายหลังหลักใหญ่ของพระพุทธศาสนานั้นอยู่ที่เหตุผล ผลทุกประการย่อมมาจากเหตุถ้าไม่มีเหตุก็ไม่มีผลด้วยเหตุดังนี้บทบาทการเผยแผ่มีเหตุผลที่ดี จึงประกาศให้ทราบมีลักษณะอะลุ้มอะล่วย แสดงถึงการมีใจกว้าง ไม่ผูกมัดผู้อื่นด้วยความคิดของตน อีกทั้งการเผยแผ่พุทธธรรม นับว่าเป็นหัวใจของการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้วัฒนาสถาพร งานเผยแผ่ที่พระสงฆ์ทำกันอยู่ทั่วไปในปัจจุบันมี ดังนี้

๑. งานพระธรรมทูต เป็นงานที่นำพุทธบริษัทและประชาชนทั่วไปให้เกิดความคิดถึงคุณค่าของธรรมะ และความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติธรรม สามารถนำธรรมะมาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างวิธีและ

^{๙๔} พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ภาณสุนทรโร), **คม ชัด ลึก เล่ม ๒**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ เลียงเชียง, ๒๕๔๓), หน้า ๔๑.

^{๙๕} กรมการศาสนา, **คู่มือการบริหารและการจัดการวัดฉบับย่อ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๙.

ถูกต้องรวมทั้งสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ในด้านเศรษฐกิจสังคมการปกครองและสิ่งแวดล้อมประเทศชาติ แนวการปฏิบัติงานของพระธรรมทูต ได้แก่ การเทศน์ การบรรยายการสนทนา ธรรมีกถา นำฝึกปฏิบัติ นำเป็นพุทธามกะ เยี่ยมเยียน นำพัฒนาท้องถิ่น สาธิตและนำจัดกิจกรรม

๒. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เป็นกิจกรรมของคณะสงฆ์ไทย ตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ มีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาท้องถิ่นระดับตำบลลงสู่หมู่บ้าน โดยให้พระภิกษุในชนบทได้มีบทบาทเป็นแกนนำในการส่งเสริมวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนนั้นๆ

๓. งานอบรมจริยธรรมนักเรียนตามโรงเรียนต่างๆ เพื่อให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อสถาบันพระพุทธศาสนา สามารถปฏิบัติตามหน้าที่ที่ชาวพุทธได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและน้อมนำหลัก พุทธธรรมไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม

๔. การเผยแผ่ทางวิทยุและโทรทัศน์

๕. วารสาร นิตยสารเผยแผ่ธรรม

๖. งานเผยแผ่ต่างประเทศ

งานพระธรรมทูตเป็นงานพัฒนาทรัพยากรบุคคล และเป็นงานที่เป็นรากฐานแห่งความมั่นคงของ^{๖๖}

บุญศรี พานะจิตต์ ได้กล่าวว่า การประกาศธรรมเป็นบทบาทที่สำคัญของสถาบันสงฆ์ การเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นการช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ด้วยอาศัยความเมตตาและกรุณาของพระสงฆ์ งานเผยแผ่ที่พระสงฆ์ทำกันอยู่ทั่วไปในปัจจุบันมีดังนี้

๑. งานพระธรรมทูต ดำเนินงานโดยใช้มติมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานพระธรรมทูตภายในประเทศ พ.ศ. ๒๕๐๘ โดยจัดพระสงฆ์ผู้สมัครบำเพ็ญประโยชน์แก่พระศาสนา ออกไปจาริกเผยแผ่หลักธรรมแก่ประชาชนทั่วประเทศ เป็นงานที่นำพุทธบริษัทและประชาชนทั่วไปให้เกิดความคิดถึงคุณค่าของธรรมะและความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติธรรมะ สามารถนำธรรมะไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกวิธีและถูกต้อง รวมทั้งสามารถใช้ธรรมะแก้ปัญหาต่างๆ ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การปกครองและสิ่งแวดล้อม งาน พระธรรมทูต เป็นงานพัฒนาทรัพยากรบุคคลและเป็นงานที่เป็นรากฐานแห่งความมั่นคงของประเทศชาติ แนวการปฏิบัติงานของพระธรรมทูต ได้แก่ การเทศน์ การบรรยาย การสนทนาธรรมีกถา นำฝึกสมาธิ นำเป็นพุทธามกะ เยี่ยมเยียน นำพัฒนาท้องถิ่น สาธิตและนำจัดกิจกรรม

๒. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เป็นกิจกรรมของคณะสงฆ์ไทย ตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ มีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาท้องถิ่นระดับตำบลลงสู่หมู่บ้าน โดยให้พระสงฆ์ในชนบทมีบทบาทและเป็นแกนนำในการส่งเสริมวัดให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนนั้น

๓. งานอบรมจริยธรรมนักเรียน ข้าราชการและประชาชน เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีทัศนคติที่ดีต่อสถาบันพระพุทธศาสนา สามารถปฏิบัติตามหน้าที่ของชาวพุทธได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และน้อมนำพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำเพื่อพัฒนาตนเองและสังคม

^{๖๖} ปิ่น มุฑกันต์, มุมสว่าง, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๑๓), หน้า ๒๐๕-๒๐๖.

๔. งานบรรพชาสามเณรฤดูร้อน เป็นการจัดบรรพชาเยาวชนชายอายุตั้งแต่ ๑๐ ปี เพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในการศึกษารวมในช่วงปิดฤดูร้อนประมาณเดือนเมษายน

๕. การส่งเสริมหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์ เป็นหน่วยสงเคราะห์ที่วัดและประชาชนจัดให้มีขึ้นในวัด ในหมู่บ้านเพื่อฝึกอบรมด้านความรู้ ความประพฤติและจิตใจ โดยมีพระสงฆ์ทำหน้าที่ฝึกอบรมสั่งสอนและบริหารงานทั่วไปของหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์ เรียก พุทธมามกาจารย์ แบ่งเป็น ๓ คณะ คือ คณะประถมพุทธมามกะ ได้แก่ เด็กอายุ ๗-๑๐ ขวบ คณะมัธยมพุทธมามกะ ได้แก่ เด็กอายุ ๑๑-๑๕ ขวบ คณะอุดมพุทธมามกะ ได้แก่ เด็กอายุ ๑๖-๑๘ ปี

๖. การเผยแพร่ทางสื่อมวลชน เป็นการดำเนินการโดยเผยแพร่ทางวิทยุ โทรทัศน์ วารสาร นิตยสารเผยแพร่ธรรมและการเผยแพร่ในต่างประเทศ อาจมีการตั้งวัดในต่างประเทศ

๗. การเผยแพร่ตามศักยภาพของวัด เป็นโครงการที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพชุมชนตามศักยภาพของวัด ได้แก่ โครงการอุทยานการศึกษา การจัดสวนสมุนไพรในวัด โครงการลานวัดลานใจ การกีฬา เป็นต้น^{๙๗}

สรุปได้ว่า วิธีที่ภิกษุสงฆ์ใช้ในการเผยแผ่ธรรมะในปัจจุบันมีหลายวิธี เช่น การเทศนา ปาฐกถาธรรม อภิปรายธรรม สนทนาธรรม การสอนวิปัสสนากรรมฐานและการใช้สื่อประกอบการสอน ธรรมะจะเลือกใช้วิธีใดขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้รับ การเทศนาสั่งสอนประชาชน เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่พระสงฆ์และคณะสงฆ์ ถือเป็นกิจการที่สำคัญที่สุด จุดหมายของการ ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมคือ ความรู้ความสามารถในการที่จะนำพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปสู่ประชาชนหรือ การเผยแผ่นี้เองคณะสงฆ์ไทยเคยจัดให้มีโรงเรียนพระธรรมกถา ภิกษุสงฆ์ที่เทศน์ดีจะได้รับยกย่องมาก และการเผยแผ่พระพุทธ ศาสนาถือว่าเป็นหน้าที่อันสำคัญของพระสงฆ์ เพราะว่าพระสงฆ์ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธ ศาสนานั้นจะต้องมี ความรู้ความสามารถและเทคนิควิธีการนอกเหนือ จากความรู้ ด้านหลักพุทธธรรมจึง จะสามารถทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ

๒.๒.๕ การบริหารงานเป็นกิจการของคณะสงฆ์ด้านการสาธารณูปการ

กรมการศาสนา ได้กล่าวถึงการบริหารวัดด้านสาธารณูปการ ไว้ว่า การดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัดด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้วัดเอื้อประโยชน์ตามภารกิจของเจ้าอาวาสด้านอื่นๆ การพัฒนาเหล่านี้ได้แก่ การดูแล การทำนุบำรุงรักษาสาธารณสมบัติของวัด การดูแลรักษาและการก่อสร้างอาคารสถานที่เช่น พระอุโบสถ เมรุ อาคารเรียน หอธรรม กุฏิ ศาลาการเปรียญ เป็นต้น งานสาธารณูปการแต่ละวัดจะไม่เท่าเทียมกันมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดของเศรษฐกิจ ความต้องการของชุมชนและบารมีของเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ในวัดเป็นสำคัญ^{๙๘} คณะสงฆ์ได้กำหนดการสาธารณูปการ เป็นกิจการอันหนึ่งของคณะสงฆ์ และมีผู้ความหมายไว้ ดังนี้

^{๙๗} บุญศรี พานะจิตต์, *ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดสวนแก้ว อำเภอ บางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๒๑.

^{๙๘} กรมการศาสนา, *หลักการบริหารและการจัดการวัดยุคโลกาภิวัตน์*, (กรุงเทพมหานคร : เอฟี กราฟิค ดีไซน์, ๒๕๓๙), หน้า ๗.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโณ) ได้ให้ความหมายงานการสาธารณูปการหมายถึง การช่วยเหลือ อุดหนุน หรือเกื้อกูล คนส่วนมากหรือคนทั่วไปหรือกิจการเกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการวัด ให้อยู่ในความเรียบร้อย เป็นงานเกี่ยวกับการพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของวัด ได้แก่ การก่อสร้าง และบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุ และศาสนสถานให้วัดเรียบร้อยดีงาม ซึ่งได้แก่ การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน โดยมีพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ^{๙๙}

พระราชสีมาภรณ์ (โอภาส นิรุติเมธี) ได้ให้ความหมายคำว่า การสาธารณูปการ คือ กระบวนการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ เน้นกิจกรรมการพัฒนากายในวัดเป็นงานหลัก ถื่องานอื่นเป็นงานรองภายใต้หลักการ ๒ ประการ คือ

๑. ดูแลรักษาของเก่าไว้ให้ได้
๒. สร้างสรรค์พัฒนาของใหม่ให้งอกเงย โดยเลือกใช้วิธีการ ๓ วิธี
 - ๒.๑ แนวแน่แก้ไขในสิ่งผิด
 - ๒.๒ เต็มใจสนับสนุนในสิ่งถูกให้ดียิ่งขึ้น
 - ๒.๓ ตั้งใจสร้างพัฒนาในสิ่งที่ยังไม่มีให้มีขึ้น^{๑๐๐}

พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญฺญาสิริ) ได้กล่าวถึงการบริหารวัดในด้านสาธารณูปการของ วัดแบ่งได้ ๓ เรื่อง คือ

- ๑) การบูรณะและการพัฒนาวัด
- ๒) การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ
- ๓) การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด

และยังได้กล่าวถึงการบริหารงานสาธารณูปการของเจ้าอาวาสหรือวัดตามพระธรรมวินัยควรให้เกิดความ สงบสุข (สปปายะ) ๔ อย่าง คือ

- ๑) อาวาสสปปายะ ที่อยู่เป็นสุขสบายคือ ทำให้วัดเป็นอาราม เป็นที่ร่มรื่น รื่นรมย์ เป็นรมณีสถานเจริญตา สบายใจแก่ผู้ที่พบเห็น เป็นศูนย์ของชุมชนทั้งด้านวัตถุและจิตใจ
- ๒) อาหารสปปายะ อาหารเป็นที่สบายตามปกติเมื่อมีที่อยู่แล้วต้องคำนึงการ กินอาหาร การจัดสวัสดิการเรื่องอาหาร
- ๓) บุคคลสปปายะ บุคคลเป็นที่สบายไม่คำนึงถึงเรื่องของบุคคลภายในวัดหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวัด คนวัดแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา และเด็กวัด
- ๔) ธรรมสปปายะ ธรรมที่เป็นสบาย วัดคือ เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม^{๑๐๑}

พระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตตโสภโณ) ได้กล่าวถึงบทบาทสาธารณูปการ ไว้ว่า การพัฒนา สาธารณูปการน่าจะแบ่งออกเป็น ๓ ระดับ คือ ๑) พัฒนาวัด ๒) พัฒนาคณะในวัด ๓) พัฒนาชุมชน

^{๙๙} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโณ), การคณะสงฆ์และพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๕๔.

^{๑๐๐} พระราชสีมาภรณ์ (โอภาส นิรุติเมธี), พระสงฆ์กับงานพัฒนาพระพุทธศาสนาและสังคม, หน้า ๑๒๘-๑๒๙.

^{๑๐๑} พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญฺญาสิริ), การจัดสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ของวัด, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๘), หน้า ๑๑-๑๒.

และเมื่อกล่าวโดยสรุปแล้วความมุ่งหมายของสาธารณูปการก็เพื่อบำรุงรักษาและส่งเสริมวัดให้เป็นที่
อำนวยการประโยชน์แก่ประชาชนหรือแก่สังคมผู้เป็นเจ้าของวัดให้วัฒนาสถาพรสืบไป ในปัจจุบันการ
กิจการคณะสงฆ์และการพัฒนาพระศาสนาตามสาธารณูปการของวัดแบ่งได้เป็น ๓ เรื่องดังนี้

๑. การบูรณะและพัฒนาวัด
๒. การก่อสร้างและบูรณะปฏิสังขรณ์เสนาสนะ
๓. การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด

อนึ่ง งานด้านสาธารณูปการทั้ง ๓ ประเภท เมื่อแยกเป็นข้อย่อยแล้ว จะได้ดังนี้

๑. ขออนุญาตรื้อถอนและก่อสร้างศาสนวัตถุใหม่
๒. ขอสสร้างวัด ตั้งวัด วัดพัฒนาตัวอย่าง
๓. ขอยกวัดร้างเป็นวัดที่มีภิกษุจำพรรษา
๔. ขอยกวัดเป็นพระอารามหลวง
๕. ขอยุบวัดรวมวัด
๖. วัดประสมอัครศิษย์ วินาศภัย
๗. การประชุมตรวจการคณะสงฆ์
๘. การขอใช้ที่ดินทางราชการเพื่อสร้างวัด
๙. ระเบียบ กฎหมาย ที่เกี่ยวกับสาธารณูปการ
๑๐. ขอพระราชทานวิสุงคามสีมา
๑๑. งานของงบประมาณอุดหนุนการบูรณะวัด^{๑๐๒}

มาณพ พลไพรินทร์ ได้กล่าวถึงการบริหารวัดในด้านสาธารณูปการของวัดว่า งานสาธารณูปการ
สืบเนื่องมาจากหน่วยย่อยที่สำคัญที่สุดของสถาบันพระพุทธศาสนาในสังคมไทยคือวัด คนไทยไปตั้งถิ่นฐาน
อยู่ ณ ที่ใด เมื่อรวมกันขึ้นเป็นชุมชนก็เกิดความต้องการ มีวัด มีพระสงฆ์สำหรับเป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศล
ตามประเพณี และเป็นที่บวชเรียนศึกษาของกุลบุตร จึงได้ช่วยกันสร้างวัดของตนหรือชุมชนนั้นขึ้น
เมื่อสร้างเสร็จแล้วก็อาราธนาพระสงฆ์มาอยู่ประจำ เป็นผู้นำทางศาสนาของชุมชน เป็นผู้ดูแลรักษาและ
จัดการวัดของประชาชน เกิดเป็นกิจการของวัดและของคณะสงฆ์ขึ้น การที่พระสงฆ์รับหน้าที่เป็นผู้ดูแล
รักษาและจัดการวัดนี้ถือเป็นการช่วยเหลือประชาชนและกิจการอื่นๆ ของวัดล้วนเป็นกิจการที่เป็นการ
ช่วยเหลือ อุดหนุนแกือกุศลประชาชนผู้เป็นเจ้าของวัดนั้นหรือประชาชนทั่วไป จึงได้เรียกกิจการเกี่ยวกับการ
ดูแลรักษาและจัดการวัดว่า การสาธารณูปการ^{๑๐๓}

สรุปได้ว่า งานสาธารณูปการเป็นงานสำคัญโดยเฉพาะเป็นงานละเอียดอ่อนและเป็นงานที่ให้
ความสำคัญแก่พระสงฆ์และเห็นผลงานของพระสงฆ์ได้เร็วกว่างานอื่น แต่ก็มักเป็นเหตุก่อปัญหา
เช่น บางแห่งเกิดความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้านจนถึงลูกหลานใหญ่โต ก็เพราะการสาธารณูปการเป็นเหตุ
หากเจ้าคณะได้เห็นความสำคัญ เร่งรัดตรวจตราชี้แจงแนะนำ การปฏิบัติหน้าที่ของพระสงฆ์ได้ดีแล้ว

^{๑๐๒} พระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตตโสภโณ), พุทธศาสตร์บริหารศาสน์ รวมในผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับ
พระพุทธศาสนา, หน้า ๒๗๔.

^{๑๐๓} มาณพ พลไพรินทร์, คู่มือบริหารกิจการคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๔๑), หน้า ๒๗๔.

การขัดแย้งระหว่างวัดกับบ้านจะลดน้อยลงตามลำดับ และความสมัครสมานสามัคคีระหว่างบ้านกับวัดจะมากขึ้นเป็นเหตุให้การคณะสงฆ์และการพระศาสนาดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม

๒.๒.๖ การบริหารงานเป็นกิจการของคณะสงฆ์ด้านการสาธารณสงเคราะห์

การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการต่างๆ เพื่อให้เป็นสาธารณะประโยชน์ แก่หน่วยงาน แก่บุคคล คณะบุคคล หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรือการอุดหนุนจนเจือสถานທີ່ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติหรือประชาชนทั่วไป คณะสงฆ์ได้กำหนดการสาธารณสงเคราะห์ เป็นกิจการอันหนึ่งของคณะสงฆ์ และมีผู้ความหมายไว้ ดังนี้

พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวไว้ว่า พระสงฆ์และวัดควรสงเคราะห์ ประชาชน ดังนี้

- ๑) ควรสงเคราะห์ฝ่ายจิตใจให้มีสติปัญญา รู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเอง
- ๒) ควรสงเคราะห์ทางด้านศีลธรรม
- ๓) ควรสงเคราะห์ให้มนุษย์มีความสว่างทางวิญญาณ
- ๔) ควรสงเคราะห์ให้กินอยู่แต่พอดี
- ๕) ควรสงเคราะห์ในการให้ธรรมมากกว่าให้วัตถุ
- ๖) ควรสงเคราะห์ให้เขามีความเข้มแข็ง^{๑๐๔}

พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม) ได้กล่าวถึงการบริหารวัดด้านการสาธารณสงเคราะห์ไว้ว่า เป็นงานในส่วนไม่ว่าจะเป็นการก่อสร้างถนนทำสะพาน ศาลาพักผ่อนงานนี้จะมี อ.บ.ต. เข้ามาทำหน้าที่ ส่วนที่คณะสงฆ์จะช่วยสังคมได้ เช่น การช่วยเหลือ ผู้ยากไร้ เพราะถูกไฟไหม้บ้าน การจัดหน่วยบรรเทาสาธารณภัยหรือการบริหารให้ฟรีในพิธีงานศพ ไม่เก็บค่าน้ำค่าไฟไม่เก็บค่าเจ้าหน้าที่ หากเขามีศรัทธาก็จะทำบุญ ส่วนนี้จะช่วยบรรเทาทุกข์ให้กับชาวบ้านที่เป็นพุทธศาสนิกชนได้ ตลอดทั้งให้การช่วยเหลือสังคมทั้งภายในวัดและนอกวัด ภายในวัดเช่น อำนวยความสะดวกแก่ผู้มาทำบุญที่วัดให้เหมาะสมและวัดต้องสะอาด สะดวก สบาย ภายนอกวัดเช่น สงเคราะห์ช่วยเหลือชาวบ้านที่มีความทุกข์เท่าที่จะทำได้อย่างดูดย^{๑๐๕}

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ) ได้กล่าวถึงการบริหารวัดด้านการสาธารณสงเคราะห์ไว้ว่า การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการต่างๆ เพื่อให้เป็นสาธารณะประโยชน์แก่หน่วยงานหรือบุคคลหรือคณะบุคคล การอุดหนุนจนเจือสถานທີ່ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติหรือประชาชนทั่วไป การสงเคราะห์ในด้านจิตใจและวัตถุ ด้านจิตใจ ได้โดย

- ๑) เป็นที่ปรึกษา แนะนำในปัญหาชีวิตและด้านอื่นๆ เช่น ทางวิชาการบางอย่าง
- ๒) ทำให้วัดร่มรื่น ร่มเย็น สมเป็นอารมณ์ให้ความร่มเย็นทางการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างของผู้ดำเนินชีวิตอันประเสริฐเป็นที่ตั้งแห่งความเคารพ ศรัทธา เลื่อมใสและนับถือ สร้างความร่มเย็นเมื่อเห็นวัดและพระสงฆ์ ด้านวัตถุ กระทำได้โดย
 - ๑) แนะนำชักจูงให้ผู้อื่นกระทำ เช่น การสาธารณูปโภค จัดให้มีโรงเรียน โรงพยาบาล ถนน บ่อน้ำ เป็นต้น

^{๑๐๔} พุทธทาสภิกขุ , การสงเคราะห์ส่วนที่ยังขาดอยู่, (นนทบุรี : บริษัทพิมพ์ดีจำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๕.

^{๑๐๕} พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม), สารภาค ๑๕, (กาญจนบุรี : สำนักพิมพ์ ธรรมมณี, ๒๕๔๘), หน้า ๒๕.

๒) นำสิ่งของหรือบริการที่รับจากผู้อื่นมาแบ่งปันให้มีประโยชน์กว้างขวางออกไป คือทำหน้าที่เป็นสื่อกลางนำไปบริการสังคม การสาธารณสงเคราะห์ เป็นกิจการของสงฆ์ที่ได้กำหนดไว้เป็นระเบียบ กฎมหาเถรสมาคมข้อหนึ่ง “ควบคุมและส่งเสริมการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์” ในระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางได้กำหนดว่า “เป็นวิธีการดำเนินสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม” การสาธารณสงเคราะห์แยกโดยลักษณะที่ควรจะมี ๔ ประการ ดังนี้^{๑๐๖}

พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญฺญาลิโร) ได้กล่าวถึงความสำคัญภารกิจด้านสาธารณสงเคราะห์ว่าเป็นการจัดให้การสงเคราะห์ด้านต่างๆแก่ประชาชนผู้อุปถัมภ์บำรุงวัดทายกทายิกาของวัดและประชาชนทั่วไป วัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัดอยู่ได้ก็ต้องพึ่งบ้านและบ้านอยู่ได้ ก็ต้องพึ่งวัด วัดเป็นศูนย์กลางของสังคม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางจิตใจของประชาชน เมื่อประชาชนเดือดร้อนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็เป็นหน้าที่ของวัดจะต้องจัดการสงเคราะห์ช่วยเหลือ การสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นหน้าที่ของวัดและเจ้าอาวาสจะต้องดำเนินการบริหารทุกด้านเกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่วัดจะจัดได้^{๑๐๗}

กรมการศาสนา ได้กล่าวถึงความสำคัญภารกิจด้านสาธารณสงเคราะห์ว่าการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยได้แก่โครงการอุปสมบทและพรพรพชา พระสงฆ์ สามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระสงฆ์ สามเณรที่วัดประสบภัยขาดแคลน วัดและเจ้าอาวาส พระสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่างๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การซ่อมทรัพย์ ให้สถานที่แหล่งประปาหมู่บ้าน การช่วยเหลือผู้ยากไร้ เป็นต้น^{๑๐๘}

เสฐียรพงษ์ วรรณปก ได้กล่าวไว้ว่า ภารกิจที่สำคัญยิ่งของพระสงฆ์ คือ การอบรมสั่งสอนชาวบ้านในทางที่ถูกที่ควร ชาวบ้านได้ให้การอุปการะปัจจัย ๔ แก่พระสงฆ์ ให้มีกำลังศึกษาปฏิบัติธรรมตามแนวทางของพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ก็ควรอนุเคราะห์ชาวบ้านเป็นการตอบแทน^{๑๐๙}

สรุปได้ว่า งานด้านการสาธารณสงเคราะห์ สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ สงเคราะห์ทางวัตถุ และสงเคราะห์ทางจิตใจ งานด้านสาธารณสงเคราะห์เป็นงานที่พระสงฆ์ทำเพื่อสาธารณะชน โดยบริหารจัดการตามหลักซึ่งไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งของมหาเถรสมาคม และไม่ขัดต่อกฎหมายบ้านเมือง ได้แก่ การสงเคราะห์ ศึกษาสามเณร การสนับสนุนทุนการแก่เด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วย ผู้ยากไร้ผู้ประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติต่างๆ ล้วนเป็นงานที่พระสงฆ์สิ่งเป็นหน่วยหนึ่งในสังคมควรจะสงเคราะห์เพื่อเป็นการตอบแทนประชาชนที่ให้การดูแลรักษาและอุปถัมภ์พระศาสนาทั้งยังเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างวัดกับบ้านอีกประการด้วย

^{๑๐๖} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ), **การปกครองคณะสงฆ์และการพระศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๖๒-๖๕.

^{๑๐๗} พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญฺญาลิโร), **การจัดสาธารณูปการของวัดและสาธารณสงเคราะห์ของวัด**, หน้า ๑๔.

^{๑๐๘} กรมการศาสนา, **คู่มือการบริหารจัดการวัดฉบับย่อ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๗.

^{๑๐๙} เสฐียรพงษ์ วรรณปก, **ศาสนาเปรียบเทียบ**, (กรุงเทพมหานคร : บรรณาการ, ๒๕๒๙), หน้า ๗๑.

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารวัด

จากการศึกษาบทวนเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวัดนั้น มีผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการวัด ไว้หลายท่าน ดังนี้

สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้กล่าวถึง การบริหารวัดบวรนิเวศวิหาร ที่สำคัญๆ ดังนี้

- ๑) ตั้งกรรมการสงฆ์ไว้เพื่อปรึษาการวัด เลือกเอาพระผู้ใหญ่ในวัดโดยอนุมัติแห่งสงฆ์
- ๒) จัดให้พระผู้เป็นกรรมการสงฆ์เป็นเจ้าหน้าที่ทำการจัด แยกเป็นแผนก ดังจัดไว้แล้วครั้งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงครองวัด เดิมเจ้าหน้าที่รักษาปูชนียวัตถุเจ้าหน้าที่รักษาพระอามเจ้าหน้าที่ดูการนวรรรม เจ้าหน้าที่ดูการศึกษา
- ๓) จัดหน้าที่อุปฐากวัด ให้ทำบัญชีคนเช่า และจำนวนคนเช่า ให้เป็นหลักฐาน ค่าเช่าที่เก็บได้ให้ลงในบัญชีรายได้และให้เก็บรักษาไว้ที่วัด รายจ่ายก็ให้จดลงในบัญชีมีไวยาจักรทำการตามแผนก
- ๔) พระผู้ทำการสงฆ์ให้ได้รับบำรุงโดยชื่อว่า นิตยภัตต์ คฤหัสถ์ผู้ทำการวัดให้ได้รับเกื้อกูล
- ๕) ให้จัดทะเบียนภิกษุสามเณร เด็ดกวัดอุปฐาก ภิกษุสามเณร ผู้อยู่ประจำและคนอาศัยชั่วคราว
- ๖) สำรวบบัญชีเลขวัดให้ได้จริง ไม่มีตัวโดยประการไร ให้จำหน่ายโดยจะแจ้ง
- ๗) มีการจัดทุกการศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณร โดยการตั้งมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ดังคำตรัสที่ว่า..ในสมัยที่ข้าพเจ้าครองวัด การบำรุงรักษาของกลางร่วรโยลงพระภิกษุมือดีเรกลาภน้อยลง จะฟื้นฟูการถวายของกลางขึ้นไม่สะดวก เมื่อจัดตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นคณะกรรมการฝ่ายคฤหัสถ์ได้บอกบุญชักชวนทายาททายาทาภิบาลศรัทธาเพื่อบำรุงรวบรวมเป็นสมบัติของวิทยาลัยขึ้นได้และจัดเป็นทุนนอนจำนวนหนึ่งด้วย สมบัติของวิทยาลัยที่มีใช้ทุนนอนมีคติดอย่างของกลางจ่ายเป็นสาธารณแก่วัดทั้งหลายได้ มีทุนมากขึ้นโดยลำดับ ในเวลาการที่วิทยาลัยร่วรโยลง มีผู้บริจาคเกื้อกูลน้อยนัก นอกจากของหลวงบริจาคประจำปี แม้เช่นนี้ ยังบำรุงการเรียนพระศาสนาอยู่ได้ตลอดมาจนทุกวันนี้ ที่ได้ขยายกว้างขวางออกไปอีกเพราะเหตุแห่งทุนนอน...^{๑๑๐}

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามกุฎราชกุมาร (ช่วง วรปุณโย) ได้กล่าวถึงแนวคิดการบริหารวัดว่าต้องปฏิบัติให้ได้ตามหลัก สะอาด สว่าง และสงบ ดังนี้

- ๑) สะอาด หมายถึง การดูแลและการจัดการวัดที่ดี ไม่สกปรกรกรุงรัง จัดเสนาสนะเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นที่เกศศรัทธาปสาทะแก่ผู้มาพบเห็น ไม่สร้างความขุ่นข้องใจแก่ผู้มาเยือน
- ๒) สว่าง หมายถึง การจัดวัดที่ดูโปร่ง สบายตาม ไม่รกทึบ หรือมีความสลับซับซ้อน เน้นความเรียบง่ายและประโยชน์ให้สอยสูงสุด
- ๓) สงบ หมายถึง วัดเป็นสถานที่ที่สงบจากอบายมุข ไม่มีเสียงอึกทึกครึกโครมรุ่มเย็นเป็นสุข ด้วยสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ^{๑๑๑}

พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทรโร) ได้กล่าวโดยสรุปว่า การบริหารวัดให้เป็น ๗ โรง คือ

^{๑๑๐} สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส,ตำนานวัดบวรนิเวศวิหาร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๘๔.

^{๑๑๑} สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, วัดพัฒนา ๕๐, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐), หน้า ๒๖-๒๗.

๑) วัดเป็นโรงธรรม ได้แก่ ต้องพัฒนาวัดให้เป็นทีสอนธรรมะ ให้เป็นสถานที่เทศน์วัดใดไม่มีการสอนธรรมะประชาชน ไม่มีการเทศน์ ตลอดจนการไหว้พระสวดมนต์ร่วมกับประชาชน วัดนั้น จะค่อยๆ เสื่อมไป

๒) วัดเป็นโรงทิม คือ เป็นที่สวดศพ เป็นที่เก็บศพ เป็นที่ฝังศพ นี่เป็นผลประโยชน์ที่วัดจะต้องมีอยู่ และอย่าไปรังเกียจศพ เพราะคนบ้านไหนก็อยากจะตายอยู่บ้านนั้น อยากจะเผาศพที่วัดนั้น

๓) วัดเป็นโรงละคร คือ เป็นโรงหนังโรงละคร ต้องจัดที่ส่วนหนึ่งไว้ประจำอย่าไปรังเกียจ โขนหนังละคร เพราะนั่นเป็นการแสดงพื้นบ้าน เท่ากับว่าเจ้าอาวาสวัดนั้นๆ ได้ศิลปินไว้ใช้งานในงานต่างๆ

๔) วัดเป็นโรงพยาบาล วัดจะต้องให้การดูแลเอาใจใส่ประชาชนในเรื่องสุขภาพพลานามัยแต่ก่อนแต่ไรมาพระสงฆ์นอกจากมีความรู้ในทางธรรมะแล้ว ท่านมักจะเรียนเรื่องสมุนไพรต่างๆ ให้การสงเคราะห์ประชาชนด้วยการบำบัดรักษา

๕) วัดเป็นโรงเรียน ปัจจุบันแม้ไม่ได้สอนในศาลาวัด แต่เจ้าอาวาสจะต้องมีบทบาทในโรงเรียน ด้วยการให้เห็นว่าโรงเรียนเป็นโรงเรียนวัด

๖) วัดเป็นโรงแรม หมายถึง การทำวัดให้เป็นทีต้อนรับประชาชน เป็นทีปฏิสนธิการ เป็นทีพักพิงสำหรับพระอาคันตุกะ หรือเป็นทีพึ่งพิงอาศัยของประชาชนเมื่อเกิดภัยพิบัติ

๗) วัดเป็นโรงงาน คือ วัดต้องมีการก่อสร้าง พระสังฆาธิการแห่งวัดนั้นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือพระในวัดต้องมีฝีมือ และเนื่องจากวัดมีการก่อสร้างนั้นเองการพัฒนาฝีมือของพระเถระในการส่งไปคุมงาน ไปดูงาน ไปศึกษางานกับช่างหรือการผลิตช่างมีความสำคัญ^{๑๑๒}

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับ หลักการบริหารวัดสมัยใหม่ ดังนี้

๑) การสร้างค่านิยม ได้แก่ การสร้างฉันทะให้เกิด ทั้งแก่ผู้บริหารเองด้วย และผู้ที่อยู่ในโครงสร้างการบริหารนั้นด้วย เพื่อให้เกิดแนวคิดและการประพฤติปฏิบัติเป็นไปในแนวทางระบบแบบแผนที่ได้วางไว้เพื่อการบริหารวัด จะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด

๒) จัดโครงสร้าง ได้แก่ การสร้างรูปแบบระบบการบริหารให้เหมาะสม เป็นไปตามเป้าหมายหรือจุดประสงค์ที่ได้วางไว้ โครงสร้างจึงถือว่าเป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่ง ในการสร้างความสำเร็จให้แก่การบริหารวัดของท่าน

๓) จัดระบบงาน ได้แก่ การรักการบริหารต่างๆ ที่อยู่ภายในวัด ให้เป็นไปอย่างมีระบบและเป็นระเบียบเพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในการดำเนินงานและเป็นการง่ายแก่การตรวจสอบ

๔) จัดกิจกรรม ได้แก่ การสร้างรูปแบบในเชิงปฏิบัติ ให้สอดคล้องกับการบริหารงานเพื่อให้การบริหารงานเป็นไปในด้านทฤษฎีและการปฏิบัติ

๕) บุคลากร ได้แก่ บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารหรือผู้อยู่อาศัยในวัดนั้นๆ การเลือกบุคคลให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ เป็นสิ่งที่ควรตระหนัก อย่างยิ่ง เพราะการบริหารงานของท่านจะสำเร็จหรือไม่ ส่วนนี้นับว่าเป็นส่วนสำคัญดังนั้นจึงควรเลือกใช้บุคคลให้เหมาะสม

^{๑๑๒} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **วัดพัฒนา ๔๓**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา , ๒๕๔๓), หน้า ๑๓๒-๑๓๘.

๖) เสริมทักษะ ได้แก่ การสร้างความรู้เพิ่มเติมแก่บุคลากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเช่นกัน

๗) กลยุทธ์ ได้แก่ วิธีการหรือกลวิธีที่ท่านเลือกใช้ในการบริหารนั้น ระบบ รูปแบบต้องเหมาะสมกับปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว^{๑๑๓}

คะนิงนิตย จันทบุตร และสุบรรณ จันทบุตร ได้สรุปหลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์ ไว้ดังนี้

๑) ควรมีการคัดสรรอบรมบุคคลผู้จะมาบวชในพระพุทธศาสนา ให้เป็นที่มั่นใจที่จะเข้ามาศึกษาธรรม

๒) ต้องมีการศึกษาอบรมธรรมแก่ผู้เข้ามาบวชทั้งก่อนระหว่างและหลังการบวชด้วย

๓) ต้องมีการปฏิบัติธรรมในระหว่างบวชเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจอย่างแท้จริงเพื่อการเผยแผ่ต่อไปแก่ประชาชน

๔) แต่ละวัดจักต้องให้พระสงฆ์ที่ศึกษาธรรมดีแล้วให้ได้มีโอกาสเผยแผ่แก่ประชาชนเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชน และความมั่นคงของพระพุทธศาสนา และต้องพยายามวิเคราะห์หาทางเผยแผ่ธรรมต่อประชาชนด้วยความเมตตาอย่างต่อเนื่องด้วย มิใช่รอให้ผู้มานิมนต์เท่านั้น

๕) กิจกรรมการศึกษาธรรมของประชาชน ควรมุ่งให้การศึกษาและปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่องให้พัฒนาขึ้นเป็นลำดับ ทั้งในการทำงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน ด้วยหลักการแห่งความไม่ประมาทและหลักการแห่งการพึ่งตนเอง

๖) ศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจ ดังนั้นการปกครองสงฆ์ให้มีพฤติกรรม และการกระทำที่เหมาะสมนับเป็นเรื่องสำคัญเบื้องต้นที่พระทศกรุปพึงปฏิบัติ เจ้าอาวาสควรดำเนินการให้พระทศกรุปในสังกัดมีภาพลักษณ์ที่ดี เมื่อประชาชนพบเห็นจักเกิดความศรัทธา ถือเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเบื้องต้นแล้ว

๗) พระควรยึดหลักการเผยแผ่ธรรมด้วยหลัก ๖ ประการ ดังนี้

(๑) ห้ามปรามการทำความชั่วทั้งมวล

(๒) ส่งเสริมให้กระทำความดีทั้งมวล

(๓) ให้ได้ฟังและได้รู้ธรรมที่ยังไม่เคยรู้ไม่เคยฟัง

(๔) ช่วยเสริมในสิ่งที่ประชาชนได้ยินได้รู้แต่ไม่เข้าใจให้เข้าใจ

(๕) ให้คิดอนุเคราะห์ผู้อื่นด้วยเมตตา ปรารถนาดี

(๖) บอกทางสวรรค์ คือ ทางดำเนินชีวิตที่ดี ถูกต้อง ให้ประชาชน

๘) การเผยแผ่ธรรมควรศึกษากลุ่มคน หรือบุคคลเป้าหมาย วิเคราะห์การนำเสนอธรรมให้เหมาะสมต่อสภาพ เหตุ ผล ตน ประมาณ กาลเวลา ชุมชน และบุคคล เป็นสำคัญ

๙) เจ้าอาวาสทุกแห่งควรปกครองดูแลพระสงฆ์ สามเณร ไวยาวัจกร ศิษย์วัด ผู้อาศัยในวัดหรือเกี่ยวข้องกับวัด ให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม เป็นการสร้างศรัทธาแก่ประชาชนผู้พบเห็น และมาติดต่อกับวัด

^{๑๑๓} สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, วัดพัฒนา ๔๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนา, ๒๕๔๖), หน้า ๔๖-๔๘.

๑๐) จักต้องพยายามบริหารวัดให้มีอาคารสถานที่อาณาบริเวณ เหมาะสมต่อการศึกษาและปฏิบัติธรรมทั้งในส่วนของพระภิกษุ สามเณร และประชาชน ให้สอดคล้องกับหลักการของพระพุทธศาสนา มีความสงบร่มเย็น ทำให้อยากเข้ามาหาความสงบและศึกษาธรรมรวมทั้งสรรพสิ่งต่างๆ ทั้งมีชีวิตและไม่มีชีวิต จักต้องไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน รำคาญแก่ประชาชนที่มาวัดหรือที่อยู่ใกล้วัดด้วย

๑๑) วัดกับประชาชนจักต้องเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน พระพุทธศาสนาจึงจะอยู่ได้อย่างมั่นคง ดังนั้น นอกจากพระจะให้ธรรมแก่ประชาชนแล้ว ก็ควรจัดวัดและเครื่องใช้ของวัดอย่างมีระบบให้เหมาะต่อการให้บริการประชาชน เพื่อกิจการของพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เป็นการดึงประชาชนเข้ามาใกล้ชิดกับวัด และพระก็ควรหาทางช่วยเหลือในด้านธรรมแก่ประชาชนต่อไปตามความเหมาะสมด้วย

๑๒) ประชาชนเป็นจำนวนมากที่ยังเชื่อโชคลาง ของขลัง วัตถุมงคล และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยหวังว่าสิ่งเหล่านี้จะบันดาลความโชคดี ความร่ำรวย ความสำเร็จแก่เขาได้ ทำให้ประชาชนขาดการพึ่งตนเอง ไม่พัฒนา พระพุทธศาสนาควรทำหน้าที่เป็นยารักษาโรคเหล่านี้โดยการไม่ไปยุ่งกับตำหนิการกระทำเหล่านั้น แต่ควรใช้หลักธรรมในเรื่องเหตุและผล เรื่องการพึ่งตนเอง เรื่องการศึกษา ฝึกฝน พัฒนา และการครองชีวิตอย่างไม่ประมาทมาใช้ในการเผยแผ่โดยให้เครื่องรางของขลัง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ วัตถุมงคล เป็นเครื่องปิดช่องความประหวั่นใจ จักทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้ผลดียิ่งขึ้น

๑๓) ศาสนาพุทธเป็นของคู่กับชุมชน วัดก็ครบทุกตำบล และจะเป็นศูนย์รวมของประชาชนในแต่ละตำบล หากจะจัดการบริหารวัดให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชน ที่พัฒนาทั้งจิตใจและคุณภาพชีวิตในด้านอื่นๆ จะทำให้ความสัมพันธ์ของประชาชนกับพระพุทธศาสนาเจริญอย่างยั่งยืน โดยที่พระสงฆ์จะให้ธรรมทานแก่ประชาชน ส่วนประชาชนจะให้อำมิสทานแก่พระสงฆ์ นับเป็นการเกื้อกูลกันอยู่อย่างถูกต้องเพื่อการมีพลังอยู่ในสังคมต่อไป

๑๔) การจัดการบริหารวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชน จำเป็นต้องจัดให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของกิจการของวัด ร่วมบริหารวัดตามหลักการของพระพุทธศาสนาด้วย จึงสมควรปรับปรุงการบริหารวัดให้เป็นองค์การบริหารวัด ถึงแม้วัดแต่ละวัดจะเป็นนิติบุคคล อยู่แล้วก็ตาม แต่การมีองค์กรร่วมบริหารวัด เสนอความคิดและให้เจ้าอาวาสตัดสินใจในดำเนิการ ประชาชนก็จะร่วมดำเนิการอย่างเต็มที่ เต็มใจ พุทธศาสนาย่อมเจริญยิ่งขึ้น

๑๕) กรมการศาสนา และกระทรวงศึกษาธิการ ย่อมมีเจตนาที่ดีในการรักษาและพัฒนาพระพุทธศาสนา ดังนั้น เจ้าอาวาสและพระภิกษุควรศึกษางานโครงการของทางราชการเพื่อประสานการดำเนินงาน ให้เกิดการพัฒนาพระพุทธศาสนายิ่งขึ้น

๑๖) วัดทุกวัดควรได้ดำเนินการรักษาและฟื้นฟูธรรมชาติ เช่น ร่วมจัดโครงการป่าชุมชน โครงการอุทยานการศึกษา เป็นต้น จะได้ทั้งการส่งเสริมการปลูกต้นไม้ และการใช้ต้นไม้เป็นเครื่องมือในการเผยแผ่ธรรมต่อไปด้วย

๑๗) มหาเถรสมาคมเป็นองค์กรสูงสุด ซึ่งเจ้าอาวาสและพระสงฆ์จะต้องศึกษาส่งเสริมสนับสนุน ประสานงานเพื่อการเผยแผ่ธรรม และพัฒนาพระพุทธศาสนาจะได้ตรงตามนโยบายถูกทิศทางแก้ไขสถานการณ์และเหมาะสมกับโอกาส ย่อมเป็นพลังส่งเสริมการพัฒนายิ่งขึ้น

๑๘) หลักการบริการ การดำเนินงานต่างๆ ควรมีการวางแผนระยะสั้น ระยะยาวเพื่อการปฏิบัติพัฒนาวัด และควรให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ หลักการเหล่านี้พระสงฆ์สามารถ

ค้นคว้าให้เกิดความรู้ได้ซึ่งจักต้องยึดหลักการ การฝึกฝน การพัฒนาการไม่ประมาท และหลักการพึ่งตัวเอง เป็นสำคัญ จึงจะบังเกิดผลดี

๑๙) สงฆ์ควรมีความสมณะ มีความเป็นอยู่อย่างง่าย ไม่หวังลาภสักการะ มุ่งศึกษาปฏิบัติธรรม และเผยแผ่ธรรมแก่ประชาชน ดังนั้นกิจกรรมที่วัดต่างๆ ดำเนินอยู่ขณะนี้จึงจำเป็นต้องมีการทบทวน สังคายนา เพื่อการพัฒนาที่มั่นคงยั่งยืนของพระพุทธศาสนาต่อไป

๒๐) ปัจจุบันจำนวนพระสงฆ์มีมาก ยิ่งในฤดูพรรษายิ่งมีจำนวนมากขึ้นกว่าปกติหลายเท่า ดังนั้น จำเป็นต้องมีการปกครองพระบวชใหม่โดยให้พระที่ประพฤติดีแล้วดูแลปกครองอบรมพระบวชใหม่เป็นกลุ่มๆ จะช่วยส่งเสริมพระวินัย และการศึกษาของสงฆ์ได้ดีขึ้นทำให้เกิดการพัฒนาสงฆ์ พัฒนาวัด พัฒนabatบาทหน้าที่ของสงฆ์ จนเกิดประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติอย่างแท้จริง^{๑๑๔}

ไพบูลย์ เสี่ยงก้อง ได้กล่าวถึง หลักการในการบริหารวัด ว่าเจ้าอาวาสเป็นพระสังฆาธิการ ระดับวัด เป็นผู้นำของพระภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์ที่มีอยู่ในวัด เจ้าอาวาสจึงมีความสำคัญที่สุด ต่อความเจริญรุ่งเรือง สันติสุข และความมั่นคงของวัด โดยทำหน้าที่เป็นผู้บริหารกิจการต่างๆ ของวัด เป็นผู้ปกครองบังคับบัญชา กำกับดูแล แนะนำสั่งสอนพระภิกษุสามเณรและฆราวาสผู้อยู่ในวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม ให้อยู่ในศีลธรรมอันดี ให้มีความสมัครสมานปรองดองกัน ให้ร่วมแรงร่วมใจกัน ปฏิบัติศาสนกิจ ดำเนินกิจกรรมและโครงการต่างๆ ของวัดให้สำเร็จไปด้วยดีมีประสิทธิภาพสูงสุด และให้วัดมีความเจริญรุ่งเรืองถาวรมั่นคง เป็นศูนย์กลางชุมชนในการให้การศึกษาอบรมศีลธรรม จริยธรรม ภาวนาธรรม คือสมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน แก่ชุมชน และประชาชนทั้งใกล้และไกล ให้เป็นที่พึ่งทางใจแก่สาธุชนได้อย่างแท้จริง เจ้าอาวาสต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารและการจัดการวัด นอกจากจะมีทั้งศาสตร์และศิลป์แล้ว ในการบริหารและการจัดการวัดจะต้องประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ การประสานงาน การประเมินผลงาน และการงบประมาณ สำหรับเรื่องดังกล่าว เจ้าคณะพระสังฆาธิการควรหาศึกษาเพิ่มเติมเพื่อให้การบริหารและการจัดการของวัดดำเนินการไป ในเชิงรุกและได้ผลเต็มที่มีประสิทธิภาพ^{๑๑๕}

สรุปได้ว่า การบริหารวัดนั้น จะต้องรู้จักสภาพวัด สิ่งที่มีอยู่ในวัด ไม่ว่าจะเป็นโบสถ์วิหาร ศาลา และสภาพบุคคลภายในวัด คือ พระภิกษุ สามเณร แม่ชี ศิษย์วัด และบุคคลที่อาศัยอยู่ภายในวัด เพื่อให้การบริหารนั้นมีประสิทธิภาพ วางบุคคล วางสิ่งของ วางสิ่งต่างๆ ให้เข้ากันกับงานที่จะทำหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในวัด ทั้งนี้ จะต้องบุคคลที่อยู่ภายนอกวัด มาเป็นส่วนร่วมในการบริหารวัด เช่น ชุมชน โรงเรียน เป็นต้น เพื่อเกิดความคล่องตัวในการบริหารและเป็นการสร้างศรัทธาให้คนภายนอกได้ รับรู้การปฏิบัติของพระภิกษุสามเณรที่อยู่ภายในวัด

^{๑๑๔} คะนิงนิธย์ จันทบุตร และสุบรรณ จันทบุตร, หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์, (กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๔๕), หน้า ๒๒-๒๖.

^{๑๑๕} ดร.ณัฏฐ์ ญาณวัฒนา และคณะ, ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด ศึกษาเฉพาะกรณี วัดอัมพวัน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๒๒.

๒.๖ การบริหารวัดสระสี่เหลี่ยม

วัดสระสี่เหลี่ยม เป็นวัดราษฎร์ สังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย ตั้งอยู่หมู่ที่ ๒ ตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม พื้นที่ที่ตั้งวัดมีเนื้อที่ ๑๐ ไร่ ๒ งาน ๓๙ ตารางวา ตามหนังสือโฉนดที่ดินเลขที่ ๘๙๕๗ และเลขที่ ๑๑๙๗๗ มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือจดคลองส่งน้ำกรมชลประทาน หมายเลข ร.๒ข-๑๗. ท่าเรือ – บางพระ

ทิศใต้จดทางหลวงสายบ้านหลวง – บ่อพลับ หมายเลข นธ. ๒๐๓๙

ทิศตะวันออกจดคลองส่งน้ำกรมชลประทาน หมายเลข ร.๒ข-๑๗. ท่าเรือ – บางพระ

ทิศตะวันตกจดคลองส่งน้ำกรมชลประทาน หมายเลข ร.๒ข-๑๗. ท่าเรือ – บางพระ

ความเป็นมาแต่เดิม

วัดสระสี่เหลี่ยม เป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่ง จากการเล่าสืบกันมาของคนเฒ่าคนแก่ วัดนี้เริ่มสร้างเมื่อประมาณ พ.ศ.๒๓๗๐ บริเวณหมู่บ้านสระสี่เหลี่ยม ตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม (เดิมเป็นอำเภอกำแพงแสน) จังหวัดนครปฐม และได้ประกาศตั้งวัดเมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ.๒๓๗๙ สำหรับการเรียกชื่อของวัดนั้น สันนิษฐานว่า เรียกตามนามของสระใหญ่ลูกหนึ่งของหมู่บ้าน เป็นสระเก่าแก่ที่ขุดขึ้นเมื่อครั้งพระเจ้าอู่ทอง ได้ยกทัพผ่านมาพักแรมบริเวณนี้ จึงได้สั่งให้ทหารช่วยกันขุดสระน้ำขึ้นมาลูกหนึ่งเพื่อใช้น้ำในกองทัพ ซึ่งสระที่ขุดขึ้นนี้มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมจึงได้เรียกชื่อหมู่บ้าน และชื่อวัดตามลักษณะของสระน้ำแต่นั้นมา^{๑๑๖}

สำหรับการก่อสร้างวัดสระสี่เหลี่ยมในปี พ.ศ.๒๓๗๐ นั้น พระอาจารย์ดา และประชาชนได้ร่วมกันก่อสร้างวัดขึ้น โดยมีพระอาจารย์ดา เป็นเจ้าอาวาสปกครองวัดเป็นรูปแรกและได้มีการพัฒนาบูรณปฏิสังขรณ์เรื่อยมา พร้อมทั้งมีเจ้าอาวาสปกครองวัดจนถึงปัจจุบันรวม ๘ รูป ซึ่งเจ้าอาวาสรูปปัจจุบันคือ พระครูวิชัยธรรมานุกุล

ลักษณะพื้นที่ทั่วไป

สำหรับวัดสระสี่เหลี่ยมนั้น ตั้งอยู่กลางหมู่บ้านสระสี่เหลี่ยม เป็นที่ดอนน้ำท่วมไม่ถึงประชาชนส่วนใหญ่เป็นลาวคั่ง มีอาชีพเกษตรกรรม เดิมมีประชาชนปลูกบ้านเรือนอาศัยอยู่โดยรอบบริเวณเขตของวัด ต่อมากรมชลประทานได้เวนคืนที่ดินและขุดคลองส่งน้ำมาตามแนวเขตที่ดินของวัดทำให้ในปัจจุบันวัดสระสี่เหลี่ยมมีอาณาเขตติดกับคลองส่งน้ำของกรมชลประทาน หมายเลข ร.๒ ข – ๑๗. ท่าเรือ – บางพระ ถึง ๓ ด้านด้วยกัน คือ ด้านทิศเหนือ ด้านทิศตะวันออก ด้านทิศตะวันตก ส่วนทางด้านใต้ติดกับทางหลวงจังหวัดหมายเลข นธ.๒๐๓๙ สายบ้านหลวง – บ่อพลับ ภายในบริเวณวัดส่วนหนึ่งได้ยกให้เป็นที่ตั้งของโรงเรียนวัดสระสี่เหลี่ยมในปัจจุบันเป็นเนื้อที่ประมาณ ๕ ไร่เศษ

การก่อสร้างและพัฒนาวัด

นับตั้งแต่ได้มีการสร้างวัดสระสี่เหลี่ยมขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๓๗๐ โดยความร่วมมือของพระอาจารย์ดาและชาวบ้านในสมัยนั้นเป็นต้นมา โดยมีพระอาจารย์ดา เป็นเจ้าอาวาสปกครองวัด

^{๑๑๖} กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๕), หน้า ๕๓๘.

เป็นรูปแรก ก็ได้มีการพัฒนาบูรณปฏิสังขรณ์วัดเรื่อยมา แต่ไม่มีหลักฐานปรากฏชัดว่าได้มีการก่อสร้างวัดมาอย่างไร

ปี พ.ศ.๒๔๐๐ พระอาจารย์อยู่ ก็ได้รับตำแหน่งเจ้าอาวาสต่อจากพระอาจารย์ดา และปกครองวัดเรื่อยมาจนถึงปี พ.ศ.๒๔๓๐ รวมเป็นระยะเวลาประมาณ ๓๐ ปี

ปี พ.ศ.๒๔๓๑ พระอาจารย์เฝ ได้รับตำแหน่งเจ้าอาวาสแทนพระอาจารย์อยู่ ก็ได้ร่วมกับชาวบ้านพัฒนาวัดเรื่อยมา จนถึงปี พ.ศ.๒๔๔๖ ได้สร้างอุโบสถขึ้นมา ๑ หลังบริเวณสนามของโรงเรียนวัดสระสี่เหลี่ยมในปัจจุบัน เป็นรูปทรงหลังคาจั่ว ก่ออิฐถือปูนกว้างประมาณ ๖ เมตร ยาวประมาณ ๑๐ เมตร และได้หล่อพระประธานประจำอุโบสถขึ้น เมื่อปี พ.ศ.๒๔๔๖ เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง ๖๐ เซนติเมตร สูง ๗๙ เซนติเมตร ศิลปะอยุธยาตอนต้นขนานพระนามว่า พระพุทธมหาปุลณะ แต่ชาวบ้านเรียกโดยทั่วไปว่า หลวงพ่อแดงราชมงคล

ปี พ.ศ.๒๔๔๘ พระอาจารย์เหล่ ก็ได้รับตำแหน่งเจ้าอาวาสแทนพระอาจารย์เฝซึ่งลาสิกขาบท และได้ปกครอง พัฒนา บูรณะ ปฏิสังขรณ์วัดเรื่อยมาอีกประมาณ ๒๐ ปี

ปี พ.ศ.๒๔๖๘ พระอาจารย์แร่ ได้รับตำแหน่งเจ้าอาวาสแทน พระอาจารย์เหล่และทำการปกครองวัดมาจนถึง ปี พ.ศ.๒๔๙๒ เป็นระยะเวลาประมาณ ๒๔ ปี

ปี พ.ศ.๒๔๙๓ – พ.ศ.๒๔๙๔ วัดสระสี่เหลี่ยม ได้ว่างตำแหน่งเจ้าอาวาสลงมีพระภิกษุจวงรักษาการณ์ในตำแหน่งเจ้าอาวาส

ปี พ.ศ.๒๔๙๕ ประชาชนชาวบ้านสระสี่เหลี่ยม ได้นิมนต์หลวงพ่อวันดี จากวัดบ้านหลวง ตำบลบ้านหลวง อำเภอตอนตม (เดิมเป็นอำเภอกำแพงแสน) มาอยู่ที่วัดสระสี่เหลี่ยม และรักษาการณ์ในตำแหน่งเจ้าอาวาสต่อจากพระภิกษุจวง จนถึงปี พ.ศ.๒๔๙๗ หลวงพ่อวันดี ก็ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาสวัดสระสี่เหลี่ยม เมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๔๙๗ และได้ปกครองวัดสระสี่เหลี่ยมเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน และได้เลื่อนสมณศักดิ์เป็น พระครูสุทิวิมล ทำหน้าที่เจ้าคณะตำบลบ้านหลวง

นับแต่ปี พ.ศ.๒๔๙๗ หลังจากที่พระครูสุทิวิมล ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสปกครองวัดสระสี่เหลี่ยม ก็ได้ทำการพัฒนาบูรณปฏิสังขรณ์ เรื่อยมาจนถึงปี พ.ศ.๒๕๑๗ พระครูสุทิวิมล ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะตำบลบ้านหลวง ก็ได้เริ่มเข้าสู่ยุคการพัฒนาปรับปรุงวัดสระสี่เหลี่ยมอย่างแท้จริงโดย

ในปี พ.ศ.๒๕๑๘ ได้เริ่มมีการวางแผนผังวัดใหม่ เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม เหมาะสมอีกทั้งเป็นการสนับสนุนการศึกษา โดยขยายอาณาเขตบริเวณของโรงเรียนวัดสระสี่เหลี่ยมให้กว้างขวางเพียงพอแก่การปลูกสร้างอาคารและการจัดการเรียนการสอน จึงได้เริ่มมีแนวความคิดที่จะย้ายสิ่งปลูกสร้างของวัดเช่น ศาลา อุโบสถ กุฏิสงฆ์ เป็นต้น ไปปลูกสร้างตามผังที่ได้กำหนดไว้ตามโอกาส

ในปี พ.ศ.๒๕๒๑ พระครูสุทิวิมล เห็นว่าอุโบสถหลังเดิมเก่า และชำรุดทรุดโทรมมากจึงได้ร่วมกับชาวบ้านสร้างอุโบสถหลังใหม่ขึ้นโดยย้ายไปสร้างที่ใหม่ตามผังที่ได้กำหนดไว้ และดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จในปี พ.ศ.๒๕๒๓ นอกจากนั้นก็ได้ทำการก่อสร้างกุฏิสงฆ์ เมรุเผาศพ วิหารหลวงพ่อแดงราชมงคล และอื่นๆ ขึ้นตามลำดับ

ปี พ.ศ.๒๕๕๒ พระครูสุทิวิมลได้ชราภาพมากพร้อมทั้งสุขภาพไม่แข็งแรง ทางคณะสงฆ์จึงยกท่านเป็นกิตติมศักดิ์เพื่อที่จะได้มีเวลาพักผ่อนรักษาสุขภาพและได้แต่งตั้ง พระครูวิชัยธรรมานุกล รองเจ้าอาวาสขึ้นเป็นเจ้าอาวาสวัดสระสี่เหลี่ยมเมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๒

ลำดับรายนามเจ้าอาวาสวัด

ตั้งแต่เริ่มสร้างวัดมามีเจ้าอาวาสปกครองวัดสืบต่อกันมา ๘ รูป ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้ คือ

๑. พระอาจารย์ดา ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๗๐ จนถึง พ.ศ. ๒๔๐๐
๒. พระอาจารย์อยู่ ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๐๐ จนถึง พ.ศ. ๒๔๓๐
๓. พระอาจารย์เฝอ ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๑ จนถึง พ.ศ. ๒๔๔๗
๔. พระอาจารย์เหล่ ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๘ จนถึง พ.ศ. ๒๔๖๗
๕. พระอาจารย์แร่ อ่อนแล ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๘ จนถึง พ.ศ. ๒๔๙๒
๖. พระอาจารย์จวง รักษาการณ์ตำแหน่งเจ้าอาวาส พ.ศ. ๒๔๙๓ ถึง พ.ศ. ๒๔๙๔
๗. พระครูสุทธิวิมล ฉายา ธมมสุทโธ นามสกุล เผ่าผาง ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๗ จนถึง พ.ศ. ๒๕๕๒
๘. เจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน พระครูวิชัยธรรมานุกุล ฉายา ฉนทธมโม วิทย์ฐานะ ป.ธ. ๔

น.ธ. เอก

ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดสระสี่เหลียม

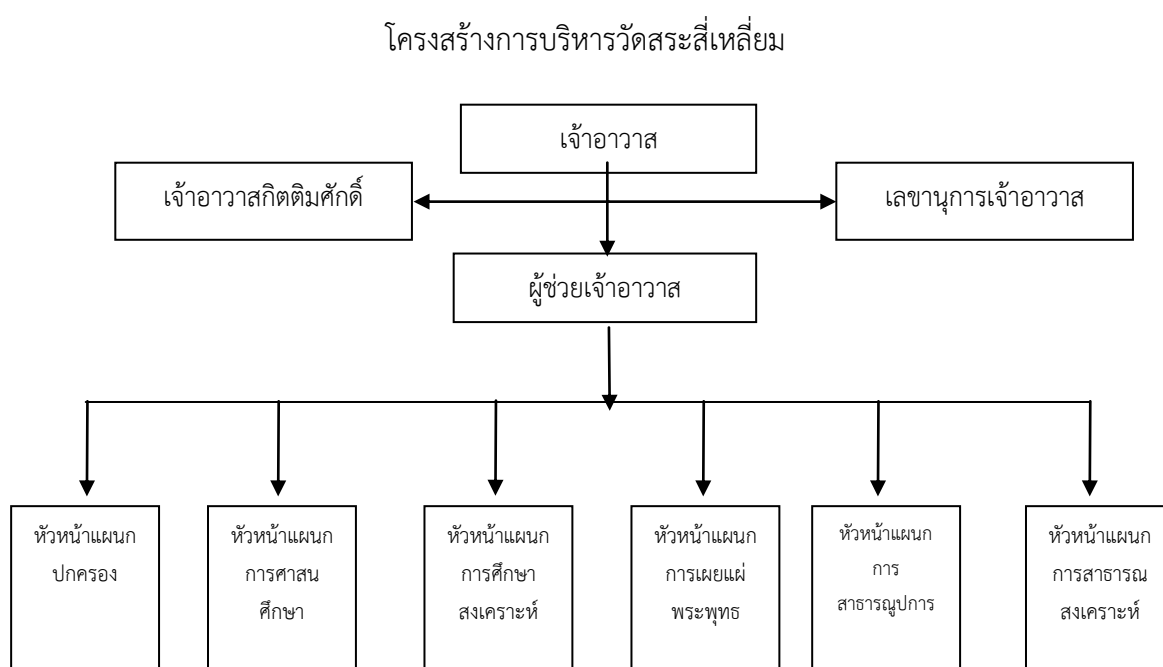
เจ้าคณะตำบลบ้านหลวง

วัดสระสี่เหลียม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ได้รับการประกาศจากกระทรวงศึกษาธิการให้ตั้งเป็นวัดในพระพุทธศาสนาเมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๓๗๙ โดยมีชื่อว่า วัดสระสี่เหลียม โดยมีวัตถุประสงค์ ๕ ประการคือ

๑. เพื่อสลัดตนออกจากทุกข์ทั้งปวงและเพื่อทำนุพพานให้แจ้ง
๒. เพื่อศึกษาและอบรมตนและหมู่คณะให้เป็นคนดีมีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถ เหมาะแก่ตำแหน่งหน้าที่ของแต่ละรูป กล่าวคือ เพื่อให้ได้ เรียนรู้ พระปริยัติสัทธรรม พระปฏิบัติ สัทธรรมและพระปฏิเวธสัทธรรม เพื่อให้มีศีลจารวัตรทั้งดงาม เพื่อให้เป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใส ศรัทธาของประชาชน สามารถเป็นที่พึ่งทางจิตใจแก่ประชาชนได้ ช่วยกันสืบพระพุทธศาสนา ให้เจริญ รุ่งเรืองยิ่ง ๆ ขึ้นไป
๓. เพื่อให้วัดเป็นศูนย์กลางของการบำเพ็ญกุศลคุณความดี เพื่อประโยชน์และเพื่อความ สันติสุขของสาธุชนหมู่ใหญ่ กล่าวคือ เป็นศูนย์ของการให้การศึกษาอบรม ศีลธรรมและภาวนาธรรม เพื่ออบรมกาย วาจา ใจ ให้บริสุทธิ์ ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ และด้วยปัญญาอันเห็นชอบ ในทางเจริญทางเสื่อมแห่งชีวิตตามที่เป็นจริง
๔. เพื่อให้วัดเป็นสถานที่สัปปายะ เหมาะแก่การบำเพ็ญกุศล คุณความดี และให้เป็นที่ตั้ง แห่งความศรัทธาเลื่อมใสของประชาชน ให้มีปูชนียวัตถุที่สำคัญ เป็นที่เลื่อมใสศรัทธา ให้มีความ สะอาด เรียบร้อย รมรื่น ให้มีความสงบ
๕. เพื่อให้การจัดการรักษาและการใช้ศาสนสมบัติเป็นไปโดยเรียบร้อย กล่าวคือ ให้ใช้ ประโยชน์ได้นาน อย่างคุ้มค่าที่ประชาชนเขาถวายให้ด้วยใจศรัทธาในพระรัตนตรัย ไม่ให้เสียหาย หรือ เกิดการรั่วไหล

ปัจจุบันวัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม มีพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส รวม ๓ รูป ดังนี้

๑. พระครูสุทธีวิมล (วันดี ฐมมสุโท น.ธ.โท)
ตำแหน่ง เจ้าอาวาสกิตติมศักดิ์วัดสระสี่เหลี่ยม
๒. พระครูวิชัยธรรมานุกุล (วันชัย ฉนทธมโม น.ธ.เอก, ป.ธ.๔, พธ.บ.)
ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดสระสี่เหลี่ยม
เจ้าคณะตำบลบ้านหลวง
๓. พระปลัดสมพล พลปญโญ น.ธ.เอก, ปวช.
ตำแหน่ง ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสระสี่เหลี่ยม

แผนภาพที่ ๒.๑ โครงสร้างการบริหารวัดสระสี่เหลี่ยม

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการปกครอง

๑. มีการอบรมพระภิกษุ - สามเณร ตลอดถึงอุบาสกและอุบาสิกาที่มาปฏิบัติธรรมภายในวัด ให้ตระหนักถึงการอยู่ร่วมกันตามหลักสารณียธรรมและสามัคคีธรรม โดยยึดหลักพระธรรมวินัยและเคารพกันตามอายุพรรษา

๒. มีการสอดส่องดูแลพระภิกษุ - สามเณรภายในวัดให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย คือให้คงตามด้วยศีลาจารวัตรและวัตรปฏิบัติต่างๆ เพื่อเป็นที่พึ่งทางจิตใจของสาธุชนและเป็นที่เจริญศรัทธาของสาธุชน

๓. มีการจัดประชุมพระภิกษุ - สามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนด้านกิจวัตรประจำวันและวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย เพื่อให้สำนึกถึงวัตถุประสงค์ของการเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา คือ เพื่อสลัดตนออกจากทุกข์ทั้งปวงและทำพระนิพพานให้แจ้ง

๔. มีการอบรมพระภิกษุ ให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและวิสัยทัศน์ ในการบริหาร การปกครองและมีภาวะความเป็นผู้นำที่ดี ด้วยหลักพรหมวิหารธรรม ๔ ประการ

๕. มีการส่งเสริมให้พระภิกษุผู้มีคุณวุฒิและวิบุลย์ ให้มีหน้าที่ในการปกครองดูแลหมู่คณะ ภายในวัด เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของเจ้าอาวาสและเพื่อดูแลทุกข์สุขของพระภิกษุ – สามเณรอย่างใกล้ชิด

สรุปว่า วัดสระสี่เหลี่ยม มีการปกครองพระภิกษุ สามเณร ตลอดถึงอุบาสกและอุบาสิกาที่มา ปฏิบัติธรรมภายในวัด ให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเป็นหลักสำคัญและนำหลักธรรมที่เป็นหลักในการ ปกครอง เช่น พรหมวิหาร ๔ สาราณียธรรม ๖ อปรีหานิยธรรม ๗ เป็นต้น มาใช้ในการบริหารหมู่คณะ

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศึกษา

๑. มีการส่งเสริมให้พระภิกษุ – สามเณร และอุบาสก อุบาสิกา ให้ศึกษาทั้งปริยัติสัทธรรม ปฏิบัติสัทธรรมและปฏิเวธสัทธรรม คือให้รู้หลักที่ถูกต้อง ที่จะสามารถนำไปสู่การปฏิบัติธรรม

๒. มีการจัดหาทุนและตั้งมูลนิธิเพื่อเป็นทุนการศึกษาของพระภิกษุ – สามเณรที่ศึกษา เล่าเรียนทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลีและวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้เพียงพอ

๓. มีการยกย่องเชิดชูเกียรติครูผู้สอน/นักเรียนผู้สอบได้พระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและ แผนกบาลีทุกชั้นประโยค ให้มีขวัญและกำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนและดำรงอยู่ในสมณะเพศเพื่อสืบ อายุพระพุทธศาสนา

๔. มีการสรรหาและพัฒนาครูสอนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมะและแผนกบาลี ให้เป็น ผู้มีความรู้ ความสามารถในการสอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนและเพิ่มจำนวนการสอบได้ สนามหลวง ตลอดถึงการส่งเสริมพระภิกษุ สามเณรได้ศึกษาทางโลก เพื่อให้เป็นผู้มีความรู้ทั้งทางโลก และทางธรรม

๕. มีการจัดให้มีการอบรมบาลีและนักธรรมก่อนสอบ เพื่อวัดความรู้ก่อนที่จะเข้าสอบ สนามหลวง ซึ่งการอบรมบาลีก่อนสอบสนามหลวงนั้นเป็นศูนย์กลางการอบรมของคณะสงฆ์ภาค ๑๕

สรุปว่า วัดสระสี่เหลี่ยม มีการส่งเสริมให้พระภิกษุ สามเณร ตลอดถึงอุบาสกและอุบาสิกา ได้ศึกษาหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งปริยัติสัทธรรม ปฏิบัติสัทธรรม และปฏิเวธสัทธรรมตลอดถึง ส่งเสริมให้ศึกษาวิชาทางโลกอันจะเป็นประโยชน์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศึกษาสงเคราะห์

๑. มีการช่วยเหลือด้านอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นต่อการศึกษาแก่โรงเรียนที่ขาดแคลน เพื่อแบ่งเบาภาระของโรงเรียนและส่งเสริมการศึกษาให้ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒. มีการให้ช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาโดยเฉพาะบุคคลผู้กำลังศึกษาที่มีความเดือดร้อน แต่มีความประพฤติดี ให้มีโอกาสทางการศึกษา เพื่อเป็นกำลังของชาติต่อไป

๓. มีการช่วยเหลืองบประมาณในการสร้างอาคารเรียน/ห้องเรียน/ห้องจริยศึกษา แก่โรงเรียนต่างๆ

๔. มีการตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนทุกระดับชั้น เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กที่มีความประพฤติดีแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้ศึกษาหาความรู้ให้สูงที่สุด ตามสติปัญญาความสามารถของแต่ละบุคคล

สรุปว่า วัดสระสี่เหลี่ยม มีการสงเคราะห์ด้านการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนให้มีโอกาส ในการศึกษาและช่วยสงเคราะห์อุปกรณ์ต่างๆ ที่เป็นประโยชน์เพื่อเป็นการช่วยเหลือสังคม โดยยึดหลักว่า วัดช่วยบ้าน โรงเรียน บ้าน/โรงเรียนช่วยวัด

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๑. มีการอบรมสั่งสอนพุทธศาสนิกชนให้ตั้งอยู่ในคำหลักสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยถูกต้อง เพื่อเป็นที่พึ่งทางจิตใจ ตามหลักบารมีทุกข บำรุงสุข

๒. มีการจัดให้มีกิจกรรมการบำเพ็ญบุญกุศลเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา เป็นต้น เพื่อเปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนได้บำเพ็ญกุศลร่วมกันและรำลึกถึงผู้มีพระคุณ

๓. มีการจัดให้มีพระวิทยากรที่มีความรู้ ความสามารถ ออกจาริกไปอบรมสั่งสอนธรรมปฏิบัติแก่พุทธศาสนิกชนตามสถานที่ต่างๆ เพื่อเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบบเข้าถึงประชาชนและแบบเชิงรุก

๔. มีการใช้กลยุทธ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและหาอุบายวิธีในการสกัดกั้นสิ่งที่เป็น สัทธิธรรมปฏิรูป (ภัยต่อพระพุทธศาสนา) ซึ่งนับวันจะมากยิ่งขึ้นและรุนแรง เพื่อเป็นการสืบวรพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวร และให้ดำรงอยู่คู่ประเทศไทยสืบไป

๕. มีการดำเนินให้นักเรียนนักศึกษาทุกระดับเข้ารับการอบรมศีลธรรม จริยธรรม เพื่อพัฒนาจิตใจและปลูกฝังคุณธรรมตั้งแต่ยังเด็กเพื่อลดปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นรอบด้าน

๖. มีการแนะนำและสั่งสอนให้ประชาชนเข้าใจในหลักศาสนพิธี ศาสนธรรมและหลักการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาให้ถูกต้องและเหมาะสม

สรุปว่า วัดสระสี่เหลี่ยม มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทุกรูปแบบเพื่อช่วยกันประกาศพระสัจธรรมอันเป็นหลักธรรมที่ประกอบด้วยเหตุผล แก่ประชาชนทุกวัยเพื่อช่วยลดปัญหาของสังคมและสร้างปัญญาประดุจดั่งประทีปที่ส่องสว่างจ้าให้เกิดขึ้นทุกสังคม

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณูปการ

๑. มีการจัดศาสนสมบัติหรือศาสนสถานให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคมและตามพระบรมพุทธานุญาต โดยให้ถูกต้อง เหมาะสม บริสุทธิ์และยุติธรรม

๒. มีการวางแผนในการก่อสร้างอาคาร เสนาสนะภายในวัด ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย มีความร่มรื่น มีความสงบ เป็นรมณีสถาน เหมาะแก่การปฏิบัติธรรมและบำเพ็ญกุศล โดยยึดหลักว่า ให้ได้ใช้ประโยชน์มากที่สุด

๓. มีการจัดสาธารณูปโภค เช่น น้ำ ไฟ และอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติธรรม ภายในวัดให้บริบูรณ์ เพียงพอแก่ความต้องการในเวลาที่มีพุทธศาสนิกชนมาปฏิบัติธรรมและบำเพ็ญกุศลต่างๆ

๔. มีการดูแล ซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัดที่ชำรุดทรุดโทรม ให้มีสภาพที่ใช้งานได้และเป็นการประหยัดทรัพยากรให้คุ้มค่าที่สุดที่สุด

สรุปว่า วัดสระสี่เหลี่ยมมีจัดระบบการสาธารณูปการเช่น การก่อสร้างการบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะต่างๆ ให้มีความมั่นคงและเพียงพอต่อการใช้ประโยชน์ และคุ้มค่ากับปัจจัยที่สาธุชนได้ถวายมาโดยยึดหลักว่า ให้ประหยัดสุดและได้ประโยชน์มากและมีการปลูกต้นไม้ที่สำคัญและหายากอันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาของอนุชนคนรุ่นหลัง

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณูปการ

๑. มีการดำเนินกิจการสาธารณสงเคราะห์ด้วยการร่วมสร้างอาคารหรือสถานที่ ที่มีความจำเป็นต่อการใช้ทำงาน ของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและวัดต่างๆ

๒. มีการมอบอุปกรณ์การศึกษาและอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อสำนักงาน เช่น คอมพิวเตอร์ เป็นต้น ให้แก่หน่วยงานต่างๆ

๓. มีการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยธรรมชาติเช่น น้ำท่วม เป็นต้น ในจังหวัดต่างๆ ที่มีความเดือดร้อน

๔. มีการช่วยเหลือให้คำแนะนำ ตามหลักพระพุทธศาสนาแก่บุคคลที่มีความเดือดร้อน และทุกข์ใจ ให้มีความสุขกายสบายใจ และเพื่อเป็นที่พึ่งให้แก่ประชาชนทุกหมู่เหล่า

สรุปว่า วัดสระสี่เหลี่ยม มีการสงเคราะห์และช่วยเหลือสังคมทั้งด้านวัตถุและทั้งด้านธรรมะอันจะเป็นประโยชน์ต่อการทำงานและพัฒนาบุคลากร เพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้เกิดขึ้นภายในสังคมโดยรวม

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๗.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพ

จากการศึกษาทบทวนจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการทำงานหรือการให้ความหมาย ปรากฏว่ามีผู้ศึกษาวิจัยในกรณีนี้หลายท่าน แต่ละท่านอาจมีความเหมือนกันหรือต่างกัน ซึ่งผู้วิจัย ได้นำผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ให้ความหมายแต่ละท่านไว้ดังนี้

พระครูพิศาลถิรธรรม (สมพร ปญฺญาวชิโร) ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร, ผลการวิจัยพบว่า ด้านการปกครองนั้น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับความกับความเป็นจริง แสดงให้เห็นว่า พระสังฆาธิการผู้มีตำแหน่งหน้าที่ทางการปกครองได้ให้ความสำคัญกับการปกครอง เพื่อให้เกิดความเรียบร้อยดีงามตามพระธรรมวินัย กฎหมายบ้านเมือง กฎระเบียบคำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคม, ด้านการศาสนศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า งานด้านศาสนศึกษาในเขตธนบุรีควรต้องมีการปรับปรุงแก้ไขในบางประการ เช่น รมรณรงค์ให้มีการอบรมบาลีและนักธรรมก่อนสอบ และสรรหาพัฒนาครูสอนนักธรรมบาลี เป็นต้น, ด้านการศึกษาสังเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าพระสังฆาธิการ ให้ความสำคัญงานด้านนี้ ซึ่งเป็นบทบาทของวัดและคณะสงฆ์มาตั้งแต่โบราณ ด้วยความร่วมมือของบ้าน วัด โรงเรียน, ด้านการเผยแผ่ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ควรต้องมีการปรับปรุงแก้ไข เช่น อบรมพระสงฆ์สามเณรให้รู้จัก

วิธีการเผยแผ่ธรรมะ โดยการจัดให้มีการเทศน์บรรยายในวันสำคัญทางศาสนา และจัดตั้งห้องสมุดภายในวัดเพื่อประโยชน์ในการศึกษาแก่พระสงฆ์ สามเณร และประชาชน, ด้านการสาธารณูปการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า พระสังฆาธิการ ในเขตธนบุรีให้ความสำคัญกับการก่อสร้างถาวรวัตถุการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ, ด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ควรมีการปรับปรุงในบางประการ เช่น การช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ จัดตั้งหน่วยอบรมพุทธศาสนิกชนบริเวณวัด และดำเนินการสาธารณสงเคราะห์ด้วยการพัฒนา สร้างถนน ขุดลอกคูคลอง เป็นต้น^{๑๑๗}

พระครูสังฆรักษ์กฤษฎ์ตมณ สุเมโธ (ศรีอ้นยุ) ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี” ผลวิจัยพบว่าภาพรวม ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสครบทั้ง ๖ ด้านอยู่ในระดับปานกลาง ทั้ง ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครองคณะสงฆ์ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ทั้งนี้เป็นเพราะทั้ง ๖ ด้านมีความสำคัญต่อบทบาทของพระสังฆาธิการ โดยเฉพาะด้านการปกครองคณะสงฆ์ และผู้ที่อยู่ภายในวัดให้ ประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องดีงาม สำหรับด้านที่มีประสิทธิภาพใน การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสมากรองลงมาตามลำดับได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการสาธารณูปการ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งหมายถึงการเล่าเรียน พระธรรมวินัยของบรรพชิตและคฤหัสถ์นั้น อาจเป็นเพราะว่าวัดยังมีความพร้อมไม่พอที่จะจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพราะการจัดตั้งดังกล่าวจำเป็นต้องใช้ทั้งเงินและบุคลากรครู วัดยังขาดแคลนบุคลากรครูที่จะมาสอนหรือมาช่วยสอน และขาดงบประมาณในการดำเนินการ ทั้งนี้เพราะว่าพระสังฆาธิการพิจารณาเห็นว่าการสาธารณสงเคราะห์เป็นการดำเนินงานในลักษณะช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนเจือจานสถานที่ ซึ่งเป็น สาธารณสมบัติหรือประชาชนทั่วไป ซึ่งการช่วยเหลือเหล่านี้จำเป็นต้องใช้ ทั้งเงินและความร่วมมือผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะพุทธศาสนิกชนลำพังเจ้าอาวาสและพระสงฆ์ภายในวัด ก็อาจจะทำสำหรับด้านการศึกษาสงเคราะห์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่างานด้านการศึกษาสงเคราะห์เป็น การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนเจือจาน ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์การศึกษา การจัดหาอุปกรณ์การศึกษาการช่วยพัฒนาสถานศึกษาเหล่านี้ จำเป็นต้องใช้เงินในการขับเคลื่อนทั้งสิ้น ซึ่งวัดยังประสบปัญหาในด้านงบประมาณและหารายได้เข้าวัด จึงทำให้มีการปฏิบัติมากเป็นอันดับสุดท้าย^{๑๑๘}

พระมหากมล ขนดีโก (โปรงใจ) ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน” พบว่าพระสงฆ์ส่วนใหญ่ในเขตอำเภอป่าซางมีประสิทธิภาพในการบริหารงานอยู่ในระดับปานกลาง คือ การบริหารงานคณะสงฆ์ ด้านการวางแผนมีการปฏิบัติระดับปานกลางในเรื่องคณะกรรมการมี การประชุมคณะกรรมการบริหารวัดเพื่อกำหนดนโยบายวางแผนกำหนดวัตถุประสงค์

^{๑๑๗} พระครูพิศาลธีรธรรม (สมพร ปญฺญาวชิโร), “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๓.

^{๑๑๘} พระครูสังฆรักษ์กฤษฎ์ตมณ สุเมโธ (ศรีอ้นยุ), “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๓.

เป้าหมายขั้นตอนการปฏิบัติที่เหมาะสมรวมทั้งมีการวางแผนจัดหาและพัฒนาบุคลากรที่เหมาะสมในการพัฒนาวัด ชุมชน, ด้านการจัดองค์การในภาพรวม พบว่า มีการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง โดยมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด ในเรื่อง คณะกรรมการบริหารวัดมีการจัดการภายในวัดให้เหมาะสมโดยมีการมอบหมายงานและผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน, ด้านการนำผลการศึกษาในภาพรวม พบว่า มีการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง โดยมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด ในเรื่องจัดกิจกรรม, ด้านความตระหนักต่างๆ ให้กับบุคลากรภายในวัดโดยให้ทุกชุมชนมีส่วนร่วมจัดกิจกรรม, ด้านการควบคุมดูแล มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด ในเรื่องมีการประเมินผลด้านวัสดุอุปกรณ์การจัดซื้อจัดจ้าง การเบิกจ่าย ให้ถูกต้องเหมาะสมกับแผนงานโครงการที่วางไว้ มีการประเมินการใช้จ่ายงบประมาณตามสภาพความเป็นจริง อย่างไรก็ตามในกรณีที่พระสงฆ์ ในเขตปกครองระดับย่อยลงไปนั้นไม่สามารถตัดสินใจปัญหาที่เกิดขึ้น หรือไม่สามารถที่จะดำเนินนโยบายด้านต่างๆ ด้วยตัวเอง จึงเป็นหน้าที่ที่มหาเถรสมาคมองค์กรสงฆ์ส่วนกลางเข้าไปช่วยเหลือและหากกรณีใดที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม^{๑๑๙}

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุทฺโธ (พรสุทธิชัยพงศ์) ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี, ผลการวิจัยพบว่าพระภิกษุและสามเณรมีทัศนคติต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการศึกษาปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านต่างๆ ได้แก่ ๑) ด้านการบำรุงวัด จัดกิจกรรมและศาสนสมบัติ การสรรงบประมาณบางส่วนเพื่อใช้ในการจัดทำทะเบียนครุภัณฑ์ การจัดให้มีการทำความสะอาดและปรับทัศนียภาพภายในและรอบนอกบริเวณวัดให้มีความสวยงามร่มรื่น ตลอดจนการซ่อมแซมโบราณสถานโบราณวัตถุ ๒) ด้านการบริหารและการปกครองควรมีการจัดประชุมอย่างน้อยเดือนละครั้งและควรมีการกระจายอำนาจการปกครองออกไปยังผู้ที่มีส่วนร่วมในการบริหารและการปกครอง ๓) ด้านการศึกษาอบรมและสั่งสอน ควรส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนนักธรรมภายในวัด และควรสนับสนุนให้ผู้ที่มีความสามารถขึ้นมาเป็นครูสอนนักธรรม และควรจัดให้มีการอบรมครูพระทุก ๖ เดือน ๔) ด้านการให้ความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลควรมีการจัดตั้งหน่วยงานหรือสำนักงานและจัดให้มีผู้รับผิดชอบ ควรมีการจัดอบรมพิธีกร หรือมัคทายกขึ้นในจังหวัด เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องและเป็นรูปแบบเดียวกัน และควรจัดให้มีสถานที่จอดรถอย่างเพียงพอเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ญาติโยมที่มาทำบุญหรือติดต่อในการบำเพ็ญกุศลต่างๆ^{๑๒๐}

ฐปนพรรษ ฤกษ์เปลี่ยน, ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพในการบริหารโรงเรียนกีฬาตามแนวปฏิรูปการศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกันและเมื่อนำมาเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย พบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารโรงเรียนกีฬาด้านงบประมาณมีค่าเฉลี่ยสูงสุด

^{๑๑๙} พระมหากมล ขนติโก (โปรงใจ), “ประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๕๐.

^{๑๒๐} พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุทฺโธ (พรสุทธิชัยพงศ์), “ประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๓.

รองลงมาคือ ด้านวิชาการ ด้านการบริหารทั่วไปและด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการบริหารงานบุคคล เมื่อพิจารณาประสิทธิภาพในการบริหารโรงเรียนกีฬาตามแนวปฏิรูปการศึกษาในด้านต่างๆ สรุปได้ดังนี้ ๑) ประสิทธิภาพในการบริหารโรงเรียนกีฬาด้านวิชาการ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารโรงเรียนกีฬา ด้านวิชาการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ๓ ลำดับแรก คือ การส่งเสริมสนับสนุนโครงการแข่งขันกีฬา อย่างต่อเนื่อง, การส่งเสริมสนับสนุนโครงการฝึกกีฬอย่างต่อเนื่อง, และการจัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน, ส่วนข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ๓ ลำดับท้าย คือ การจัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น, การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้ในการเรียนการสอน, และการให้บริการด้านวิชาการแก่ชุมชน^{๑๒๑}

สมพงษ์ ภิรมย์ชม ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษากรณีจังหวัดจันทบุรี” ผลจากการวิจัยพบว่า คณะกรรมการบริหารและผู้เกี่ยวข้องส่วนมากเป็นเพศชายอายุระหว่าง ๓๐-๓๙ ปี มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพรับราชการ มีรายได้เฉลี่ยเดือนๆ ละ ๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาท และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานองค์การบริหารส่วนตำบลมากกว่า ๔ ปี คณะกรรมการบริหารและผู้เกี่ยวข้องมีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในระดับ ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า เพศ อายุ และตำแหน่งเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดจันทบุรี สำหรับระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน อาชีพ รายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาเชิงคุณภาพพบว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ที่ต้องทำของประธานกรรมการบริหารและปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล อยู่ในระดับสูงและมีปัญหา และอุปสรรคในด้านงบประมาณและบุคลากรไม่เพียงพอ^{๑๒๒}

สมศักดิ์ รอบคอบ, ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต ๑” ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต ๑ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านการบริหารตนเองอยู่ในลำดับสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านการกระจายอำนาจ ด้านการคืนอำนาจการจัดการศึกษา ให้แก่ประชาชน และด้านการมีส่วนร่วมตามลำดับโดยด้านการตรวจสอบและถ่วงดุลอยู่ในลำดับสุดท้าย ส่วนการเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต ๑ สถานศึกษาที่มีขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ มีประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไม่แตกต่างกัน สถานศึกษาอยู่ในเขตเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล มีประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไม่แตกต่างกัน แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษา

^{๑๒๑} ฐปนพรรษ ฤกษ์เปลี่ยน, “ประสิทธิภาพในการบริหารโรงเรียนกีฬาคตามแนวปฏิรูปการศึกษา”, *วิทยานพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต* (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม), ๒๕๔๘.

^{๑๒๒} สมพงษ์ ภิรมย์ชม, “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษากรณีจังหวัดจันทบุรี”, *วิทยานพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา), ๒๕๔๖.

นครปฐม เขต ๑ เช่น ควรมีการพัฒนาผู้บริหาร ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม, ควรปรับปรุงระบบการวางแผน การสร้างทีมงาน การมอบหมายงาน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรทางการศึกษา การประเมินผล การประกันคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบภายในและการประชาสัมพันธ์ควรมีการแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายและสร้างเครือข่ายการบริหารจัดการเพื่อช่วยเหลือกัน ด้านการบริหารงบประมาณการเงิน โดยเน้นบุคลากรในท้องถิ่นเป็น ลำดับแรก^{๑๒๓}

สายรุ้ง บุษพาพันธ์, ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท แคนนอน มาร์เก็ตติ้ง (ไทยแลนด์) จำกัด ตามหลักอิทธิบาท ๔” ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพในงานปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท แคนนอน มาร์เก็ตติ้ง (ไทยแลนด์) จำกัด ตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยรวมมีประสิทธิภาพมาก โดยเฉพาะด้านจิตตะ (การเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน) และด้านวิริยะ (ความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน) ปัจจัยส่วนบุคคลไม่มีผลทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานแตกต่างกัน ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ได้แก่ รายได้ยังมาเพียงพอ สภาพแวดล้อมยังไม่ค่อยสะอาด สวัสดิการยังไม่ครอบคลุม เทคโนโลยีในด้านงานเอกสารยังไม่ดีพอ สถานที่จอดรถน้อย และยังต้องเสียค่าที่จอดรถ ความล่าช้าด้านเอกสาร การให้คำปรึกษาก็ลูกค้ายังไม่ดีเท่าที่ควร และเจ้าหน้าที่ยังไม่เพียงพอ ดังนั้นแนวทางการนำหลักอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท แคนนอน มาร์เก็ตติ้ง (ไทยแลนด์) จำกัด สามารถพิจารณาได้ ๔ ด้าน โดยพัฒนาด้านฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานให้ดียิ่งขึ้น^{๑๒๔}

ไพบูลย์ ตั้งใจ, ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานตามหลักอิทธิบาท ๔ : กรณีศึกษา บริษัท แอมพาส อินดัสตรี จำกัด จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน ตามหลักอิทธิบาท ๔ ในภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติมาก พนักงาน ให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดี ซึ่งประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน ด้านฉันทะ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก พนักงานมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน บรรณานาที่จะทำงานให้บรรลุผล พึงพอใจในตำแหน่ง และหน้าที่ที่ได้รับ บรรณานาจะปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จปฏิบัติตามกฎระเบียบของบริษัท พอใจกับสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติของบริษัท พอใจในเพื่อนร่วมงานและหัวหน้างาน พร้อมทั้งจะรับผิดชอบในตำแหน่งงานที่สูงกว่า และพึงพอใจที่จะร่วมงานกับบริษัทต่อไป ด้านวิริยะ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีความเพียรพยายามในการปฏิบัติงานด้วยความกระตือรือร้น ในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ ด้านจิตตะ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก การเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน การเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ การตรงต่อเวลาและการรักษาเวลาในการปฏิบัติงาน การปฏิบัติงานของท่านมีการแบ่งเวลาอย่าง

^{๑๒๓} สมศักดิ์ รอบคอบ, “ประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต ๑”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต* (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม), ๒๕๔๘.

^{๑๒๔} สายรุ้ง บุษพาพันธ์, “ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัทแคนนอนมาร์เก็ตติ้ง (ไทยแลนด์) จำกัด ตามหลักอิทธิบาท ๔”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๓.

ชัดเจน ถือว่าความรับผิดชอบต่อนหน้าที่เป็นสิ่งจำเป็น ด้านวิม้งสา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก การใช้
ปัญหาใคร่ครวญหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน เช่น ใคร่ครวญขั้นตอน และวิธีการทำงานก่อนเสมอ มีการ
วางแผนในการปฏิบัติ งานไว้วางหน้าเสมอ^{๑๒๕}

เอกราช มณีกรรณ ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์การบริหาร
ส่วนตำบล จังหวัดมุกดาหาร” พบว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการองค์การ
บริหารส่วนตำบลในภาพรวมอยู่ในระดับสูงโดยมีประสิทธิภาพสูงสุดในการประเมินผล รองลงมา คือ
ด้านการวางแผนและน้อยที่สุดในด้านการตัดสินใจและประสบการณ์ในการทำงานมีความ สัมพันธ์
กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบล และมีปัจจัยที่ไม่มีผล คือ อายุ เพศ
ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ตำแหน่งและความรู้ความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่^{๑๒๖}

สรุปได้ว่า บุคลากรและระบบการบริหารจัดการองค์กรเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิด
ประสิทธิภาพในการทำงาน การบริหารแบบมีส่วนร่วม การวางแผนที่ดี การสร้างทีมงานที่เข้มแข็ง
มอบหมายงานที่เหมาะสม มีการตัดสินใจที่เด็ดขาดบนพื้นฐานของข้อมูลที่ถูกต้อง ระดมใช้ทรัพยากรที่อยู่ใน
องค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมส่งเสริมการใช้งานด้านไอที เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงาน
ประเมินตนเองอยู่เสมอ จัดสภาวะแวดล้อมให้เอื้อต่อการกระตุ้นการทำงาน และมีคุณธรรมของผู้ปรารถนา
ความสำเร็จในงานที่ตนทำ คือ มีอิทธิบาททั้ง ๔ ประการ

๒.๗.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์

จากการศึกษาทบทวนจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์หรือ
การให้ความหมาย ปรากฏว่ามีผู้ศึกษาวิจัยในกรณีนี้หลายท่าน แต่ละท่านอาจมีความเหมือนกันหรือ
ต่างกัน ซึ่งผู้วิจัย ได้นำผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ให้ความหมายแต่ละท่านไว้ดังนี้

พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์
ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทการ
บริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อซึ่งสอดคล้อง
กับความเป็นจริง ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าพระสังฆาธิการผู้มีตำแหน่งหน้าที่ทางการปกครองได้ให้
ความสำคัญกับการปกครองเพื่อให้เกิดความเรียบร้อยดีงามตามพระธรรมวินัย กฎหมายบ้านเมือง
กฎระเบียบคำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคม จึงทำให้พระสงฆ์ในจังหวัดปทุมธานีมีความเห็นว่าพระ
สังฆาธิการมีบทบาทการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองอยู่ในระดับมากข้อเสนอแนะ
เชิงนโยบายพระสังฆาธิการให้ความสำคัญกับ การเข้าร่วมประชุมตามมติมหาเถรสมาคมหรือ
ผู้ปกครองเหนือตนจัดประชุม แต่การจัดประชุมเพื่อชี้แจงข่าวสารการประชุมหรือเพื่อชี้แจงกฎระเบียบ

^{๑๒๕} ไพบูลย์ ตั้งใจ, “ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานตามหลักอิทธิบาท ๔ : กรณีศึกษา
บริษัท แอมพาส อินดัสตรี จำกัด จังหวัดสมุทรปราการ”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.

^{๑๒๖} เอกราช มณีกรรณ, “ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัด
มุกดาหาร”, *ภาคินพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต*, (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์), ๒๕๕๒.

ภายในวัดยังน้อยอยู่ โดยส่วนใหญ่ใช้ พระธรรมวินัยในการดูแลควบคุมพระภิกษุสามเณรภายในวัดทำให้ลดความสำคัญของการออกกฎระเบียบเพื่อหมู่คณะซึ่งอาจจะเป็นช่องทางให้บุคคลผู้ไม่สนใจปฏิบัติตามพระธรรมวินัยขาดรูปธรรมในการประพฤตินให้เป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งสามารถสรุปประเด็นได้ดังนี้ ๑) ควรจัดให้มีการอบรมเรื่องกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์ ๒) ควรให้มีการจัดการประชุมเพื่อวางนโยบายในการปกครองร่วมกันภายในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ๓) ควรให้ผู้บังคับบัญชาได้มีส่วนในการกำหนดหรือการออกข้อบังคับในการปกครองเพื่อให้เกิดความสมดุลในการบริหารหรือเพื่อให้ผู้บังคับและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีการปกครองอย่างเรียบร้อย^{๑๒๗}

พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ อธิปัตถ์ (ภวกันันท์) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณีพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี” ผลการ วิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่ามีบทบาทอยู่ในระดับมากทุกด้าน การจัดประชุมพระภิกษุสามเณร เพื่ออบรมด้านวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย ถึงจะมีการปฏิบัติมากก็จริง แต่บางวัดโดย เฉพาะเจ้าอาวาสยังไม่ค่อยเคร่งครัดเท่าที่ควร ทั้งนี้ควรที่จะกำหนดเป็นตารางการทำวัตรไว้อย่างชัดเจน และถ้าพระรูปใดไม่ลงมาทำวัตรก็ควรจะมีบทกำหนดลงโทษไว้อย่างชัดเจน นอกจากพระรูปนั้นติดภารกิจจำเป็น เช่น สอนหนังสือในโรงเรียน^{๑๒๘}

พระมหาขวาลิต ขาดเมธี (คงแก้ว) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต” พบว่าบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน ในด้านวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน ไม่แตกต่างกัน เพราะว่าวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมของพระภิกษุและสามเณรที่ให้การตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมคิดเป็นร้อยละ ๔๕.๗ เพราะเป็นพระภิกษุสามเณรเป็นผู้ครองตนอยู่ในสมณเพศมีศีล ๒๒๗ ข้อ สำหรับพระภิกษุ และศีล ๑๐ ข้อ สำหรับสามเณรเป็นข้อวัตรปฏิบัติ และยึดเหนี่ยวจิตใจอยู่แล้ว จึงมีพื้นฐาน ในการดำรงชีวิตที่เหมือนกัน และมีมุมมองของชีวิตสมณะเพศ ที่คล้ายๆ กัน ส่วนการเรียนรู้

^{๑๒๗} พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร), “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๓.

^{๑๒๘} พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ อธิปัตถ์ (ภวกันันท์), “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณีพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๑.

บาลีเป็นการเรียนเพื่อให้ได้รู้และเข้าใจภาษาที่เป็นต้นแบบของพระพุทธศาสนาทั้งยังเป็นการรักษาและคงไว้ซึ่งหลักธรรมคำสั่งสอนให้คงอยู่ในบวรพุทธศาสนาสืบต่อไปอย่างมั่นคงและถาวร^{๑๒๙}

พระมหาปรีพัฒน์ จิตวิริโย (กุลนิวัต), ได้วิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพระภิกษุที่มีต่อการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาล กรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี” พบว่า ด้านความรับผิดชอบและความคุ้มค่ามีระดับค่าเฉลี่ย ความคิดเห็นมากที่สุด น่าจะสอดคล้องกับความเป็นจริงเนื่องจากการบริหารจัดการของวัดในเขตอำเภอบางบัวทองมีการมุ่งเน้นดูแลซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัด มีการจัดสาธารณูปโภค เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า อย่างทั่วถึง รวมทั้งมีการใช้งบประมาณของวัดอย่างคุ้มค่าในการจัดกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงความประหยัดและประโยชน์สูงสุด สาธะสำคัญของการใช้หลักธรรมาภิบาลแต่ละหัวข้อได้อย่างชัดเจน ส่วนแนวทางวิธีการประยุกต์ใช้ หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารวัดโดยทั่วไปนั้น พบว่า ควรมีขั้นตอนดำเนิน ๔ ขั้นตอน คือ

๑. การศึกษาวิเคราะห์ ปัจจัยแวดล้อมพื้นฐานของวัดด้านชุมชนด้านสังคม ด้านบุคคล ด้านวัฒนธรรม และการจัดการของวัด

๒. การวิเคราะห์รูปแบบการบริหารวัดตามหลักธรรมาภิบาล

๓. ออกแบบการประยุกต์ ใช้หลักหลักธรรมาภิบาล และ

๔. การดำเนินการตามที่กำหนดไว้ให้ครบทุกด้าน และดำเนินการทุกขั้นตอนคือ การอบรมความรู้ ด้านธรรมาภิบาล การจัดทำระบบการบริหารด้วยการจัดทำคู่มือธรรมาภิบาล มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้และการยอมรับรูปแบบการบริหาร แล้วมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบ ก็จะทำให้วัดมีรูปแบบบริหารวัดด้วยหลักธรรมาภิบาลที่ชัดเจนเป็นระบบและเป็นรูปธรรมชัดเจน^{๑๓๐}

พระมหาณเตียร วรธมโม (ชัยเกลี้ยง), ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา” พบว่า ในภาพรวมทั้ง ๖ ด้านอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้ว พบว่า บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น พระสังฆาธิการมีบทบาทมากโดยเฉพาะการจัดให้มีกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาการเทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง, ด้านการปกครองที่พระสังฆาธิการให้ความสำคัญมาก โดยเฉพาะการเข้าร่วมประชุมพระ สังฆาธิการตามมติมหาเถรสมาคมหรือผู้ปกครองเหนือตนจัดให้มีการประชุม และการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายให้เป็นไปด้วยดี, ด้านการสาธารณูปการ ซึ่งมีการช่วยกันดูแลระบบ น้ำ-ไฟฟ้า ดูแลศาสนสถานให้เรียบร้อยดีงามและการวางแผนในการก่อสร้างอาคารและเสนาสนะในวัด รวมทั้งมีการดูแลซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัดที่ชำรุดทรุดโทรม อยู่ในอันดับต้นๆ, ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีการให้ความร่วมมือกับข้าราชการและชาวบ้าน รวมทั้งการอำนวยความสะดวกในการสัญจรไป-มาของชาวบ้าน,

^{๑๒๙} พระมหาชวลิต ขาตเมธี (คงแก้ว), “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๒.

^{๑๓๐} พระมหาปรีพัฒน์ จิตวิริโย (กุลนิวัต), “ความคิดเห็นของพระภิกษุที่มีต่อการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลกรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๓.

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ เป็นด้านที่พระสังฆาธิการมีบทบาทการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะการตั้งทุนศึกษาสงเคราะห์แก่เด็กและเยาวชน การช่วยเหลือ ด้านการศึกษาต่างๆ ในขณะที่ด้านการจัดตั้งหรือสนับสนุนโรงเรียนอบรมเด็กก่อนเกณฑ์ และการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ พื้นฐานเพื่อส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นยังอยู่ในอันดับน้อยทั้งนี้ เพราะบทบาทดังกล่าวตกเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปแล้ว, สุดท้าย ด้านศาสนศึกษาแม้จะอยู่ในระดับปานกลาง แต่ก็ก็เป็นด้านที่พระสังฆาธิการมีระดับบทบาท การปฏิบัติงานในการบริหารน้อยกว่าด้านอื่นๆ โดยเฉพาะการจัดให้มีการอบรมบาลีและนักธรรมก่อนสอบ รวมทั้งการสรรหาและพัฒนาครูสอนนักธรรมบาลี ทั้งนี้ก็เพราะเป็นผลจากการที่คณะสงฆ์ในจังหวัดพังงามีพระภิกษุสามเณรจำนวนน้อยโดย เฉพาะหลังจากออกพรรษาไปแล้ว จึงเป็นเรื่องที่ยากสำหรับการทำหน้าที่ด้านศาสนศึกษา^{๓๓๑}

พระมหาสุริยา อภิวัตโน (มะสันเทียะ) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษามหาวิทยาลัยในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระเทพวิทยาคม (หลวงพ่อคุณ ปริสุทฺโธ)” จากผลการวิจัยพบว่า พระเทพวิทยาคม (หลวงพ่อคุณ ปริสุทฺโธ) เป็นพระเถระผู้ใหญ่ เปี่ยมด้วยคุณธรรม จริยธรรม ทานบารมี ศีลบารมี บุญบารมี และวาสนาบารมี ได้บำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ นานัปประการ จึงได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ที่ผู้วิจัยเห็นว่า ควรนำมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาในคณะสงฆ์และสังคมไทย ในปัจจุบันและเป็นการแสดงถึงความเป็นผู้นำองค์กรสงฆ์ในยุคปัจจุบัน ตามลักษณะงานที่ดำเนินการอยู่ในแต่ละด้านในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕^{๓๓๒}

พระมหาอานนท์ อานนโท (นรมาตร), ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดชุมพร กับการประยุกต์ใช้หลักสิกขาปฏิบัติธรรม ๗” พบว่า การนำหลักสิกขาปฏิบัติธรรม ๗ มาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชุมพร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๔.๒๘ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้ว พบว่า ระดับการนำหลักสิกขาปฏิบัติธรรม ๗ มาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชุมพร ข้อว่า “ภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ เป็นสังฆบิดรเป็นสังฆปริณายก เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรรับฟัง” มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ๔.๖๗ รองลงมาเป็นข้อว่า “การพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และพร้อมเพรียงกันทำกิจที่สงฆ์จะพึงทำ” มีค่าเฉลี่ย ๔.๖๑, ข้อว่า “การไม่ลุอำนาจตัณหาคือความอยากที่เกิดขึ้น” ค่าเฉลี่ย ๔.๕๕, ข้อว่า “ภิกษุยังตั้งสติไว้ภายในว่า “ทำอย่างไรเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายผู้มีศีลงามที่ยังไม่มาพึงมา ท่านมาแล้ว พึงอยู่อย่างผาสุก” ค่าเฉลี่ย ๔.๔๕, ข้อว่า “การหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์” ค่าเฉลี่ย ๔.๐๘, ข้อว่า “การไม่บัญญัติ สิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ทรง

^{๓๓๑} พระมหาหมณเฑียร วรณโม (ซ้ายเกลี้ยง), “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดพังงา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๓.

^{๓๓๒} พระมหาสุริยา อภิวัตโน (มะสันเทียะ), “การศึกษามหาวิทยาลัยในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระเทพวิทยาคม (หลวงพ่อคุณ ปริสุทฺโธ)”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๑.

บัญญัติ ไม่ล้มล้างสิ่งที่พระองค์ทรงบัญญัติ ไว้ สมทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลายตามที่พระองค์ทรงบัญญัติ” คำเฉลี่ย ๔.๐๒, และชื่อว่า “การยินดีในเสนาสนะป่า” คำเฉลี่ย ๓.๖๑ ตามลำดับ^{๑๓๓}

พระชนดล นาคสุวณโณ (นาคพิพัฒน์) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็น ตลอดจนปัญหา อุปสรรคและข้อ เสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการในบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมพบว่า เมื่อจำแนกตามอายุ ตำแหน่งพระสังฆาธิการ จำนวนพรรษา วุฒิทางการศึกษามัธยม วุฒิทางการศึกษาทางธรรม วุฒิทางการศึกษาทางเปรียญธรรม ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่พระสังฆาธิการ ไม่แตกต่างกันเนื่องมาจากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และฉบับแก้ไข (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ และกฎหมายเถรสมาคมรวมทั้งคำสั่งมหาเถรสมาคมพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ตลอดจนหลักของพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด ดังนั้นการดำเนินการบริหารกิจการ ของพระสงฆ์ไม่ว่าอยู่ในวัดเขตเมือง หรือชนบทอันห่างไกล รวมทั้งอายุ ตำแหน่งพระสังฆาธิการวุฒิการศึกษาทางสามัญวุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญ และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่พระสังฆาธิการ ก็ไม่มีผลแตกต่างกันเพราะว่า การดำเนิน การบริหารกิจการคณะสงฆ์ต้องคำนึงถึงกฎหมายของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ พระธรรมวินัยอย่างเดียวกัน ข้อเสนอแนะ ควรให้ความสำคัญเท่ากัน คือ ๑) ควรปกครองพระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติตามพระพระวินัยอย่างเคร่งครัด ๒) ให้มีกองทุนส่งเสริมทางด้านการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร ๓) ให้ความสำคัญกับงานทางด้านพระพุทธศาสนา ๔) ดำเนินกิจการภายในวัดอย่างเป็นระเบียบชัดเจน ๕) ส่งเสริมสั่งสอนศีลธรรมให้ประชาชน ๖) จัดวัดให้เป็นระเบียบมีแบบแผนงดงาม ๗) ดูแลสถานที่วัดให้ปราศจากอบายมุขและ ยาเสพติด^{๑๓๔}

พระวิฑูรย์ ฐานเมธี (บุญพร้อม) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาความคิดเห็นของประชาชน ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู” พบว่า พระภิกษุสามเณร มีมากจึงทำให้ผู้ปกครองดูแลไม่ทั่วถึง ผู้ปกครองไม่ทราบปัญหาที่แท้จริงของผู้ได้บังคับบัญชา พระเถระผู้ใหญ่ไม่ค่อยใกล้ชิดกับพระภิกษุสามเณรเท่าที่ควรขาดความสัมพันธ์กันระหว่างพระภิกษุสามเณรใหม่ และพระเถระ หรือพระที่อยู่ก่อนแล้ว พื้นฐานของพระภิกษุสามเณร ที่เรียนหนังสือกัน ยังไม่มีความพร้อมเท่าที่ควร การศึกษาในประโยคบาลีชั้นสูงๆ ยังมีน้อย ขาดครู-อาจารย์ที่ทำการสอนนักเรียนและบาลีในชั้นสูง นักเรียนไม่ค่อยให้ความสำคัญใน การเรียน จึงทำให้ไม่ตั้งใจเรียนเท่าที่ควร ขาดความเข้มงวดสำหรับพระภิกษุสามเณรที่เริ่มเข้ามาเรียน ยังขาดบุคลากรที่มีคุณภาพ ไม่เพียงพอเท่าที่ควร โดยเฉพาะด้านพระภิกษุสามเณร ผู้มีความรู้ควบคู่ไปกับการปฏิบัติ ด้านกรรมฐาน การสนับสนุนในเรื่องทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีการศึกษาในระดับสูงค่อนข้างน้อย การให้ทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนที่สอบธรรมศึกษาได้ยังไม่มากเท่าที่ควร พระนักเทศน์ภายในจังหวัดที่เทศน์ได้ดี แต่มีน้อย มีการจัดอบรมและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่พระภิกษุสามเณร และบุคคลทั่วไปยังค่อนข้างน้อย ประชาชนไม่ค่อยมีโอกาสได้ฟังธรรมมากนัก นอกจากตามเทศกาลต่างๆ ประชาชนที่ฟังธรรมส่วนใหญ่เน้นที่ตัวบุคคลในการแสดงธรรมมากเกินไป การจัดสรรที่อยู่

^{๑๓๓} พระมหาอานนท์ อานนโท (นรมาตร์), “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดชุมพรกับการประยุกต์ใช้หลักกฏอุปราณียธรรม ๗”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๒.

^{๑๓๔} พระชนดล นาคสุวณโณ (นาคพิพัฒน์), “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๑.

อาศัยของพระภิกษุสามเณร ของแต่ละวัด ยังไม่ค่อยดีเท่าที่ควร รูปแบบการก่อสร้างของแต่ละวัดมีความแตกต่างกันมาก บางวัดมีสิ่งก่อสร้างเกินความจำเป็น แต่ละวัดมีการก่อสร้างที่ไม่มีการป้องกันที่ดีทำให้เกิดมลพิษต่างๆ เป็นจำนวนมาก บางวัดยังมีปัญหาเกี่ยวกับที่ดินสาธารณะกับประชาชน การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนรอบๆ วัดยังมีน้อย และการจัดกิจกรรม ที่เป็นส่วนรวมบางอย่างไม่ควรจัดภายในวัด^{๑๓๕}

พระปลัดเกียรติกศักดิ์ สันทวิกุล ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่ทั้ง ๖ ด้านนั้นได้มีด้านที่มีบทบาทมากที่สุดใน ๓ ระดับ โดยเรียงลำดับคือ ด้านการควบคุมและรักษาความเรียบร้อยดีงาม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านการสาธารณูปการ ส่วนด้านปานกลาง ๒ ด้าน คือ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านการศาสนศึกษา สำหรับด้านการศึกษาสงเคราะห์ระดับน้อยถึงน้อยที่สุด^{๑๓๖}

สรุปได้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ประกอบด้วยงานทั้ง ๖ ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ จะประสบผลสำเร็จด้วยดีถูกต้องตามพระธรรมวินัย และเป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งของมหาเถรสมาคม และกฎหมายบ้านเมือง ต้องได้รับการร่วมมือจากคณะสงฆ์ภายในวัด และเจ้าอาวาสในฐานะผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาขีดความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชา ประกอบกับการวางแผนการบริหารกิจการคณะสงฆ์อย่างเป็นระบบ กระจายอำนาจความรับผิดชอบในงานต่างละด้านอย่างชัดเจนเพื่อความเจริญของคณะสงฆ์

๒.๗.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารวัด

จากการศึกษาทบทวนจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารวัดหรือการให้ความหมาย ปรากฏว่ามีผู้ศึกษาวิจัยในกรณีนี้หลายท่าน แต่ละท่านอาจมีความเหมือนกันหรือต่างกัน ซึ่งผู้วิจัย ได้นำผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ให้ความหมายแต่ละท่านไว้ดังนี้

พระครูปลัดทรงศักดิ์ บำรุงราษฎร์ (กนตวิโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหาร วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร” ผลจากการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ยกเว้นการอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีสมณสัญญาและอบรมในเรื่องพระธรรมวินัย จรรยา มารยาทการปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างที่ดี การจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนด้านวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย และการกำกับดูแลและจัดศาสนสมบัติของวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและมีความมั่นคง

^{๑๓๕} พระวิฑูรย์ จานเมธี (บุญพร้อม), “การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.

^{๑๓๖} พระปลัดเกียรติกศักดิ์ สันทวิกุล, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์), ๒๕๓๘

แข็งแรง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารหรือพระสังฆาธิการภายในวัดให้ความสำคัญต่อการปกครองวัดเป็นอย่างมากและให้ความสำคัญมากที่สุดในเรื่องการอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีสมณสัญญาและอบรมในเรื่อง พระธรรมวินัย จรรยา มารยาทการปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างที่ดี การจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนด้านวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย และการกำกับดูแลและจัดศาสนสมบัติของวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและมีความมั่นคงแข็งแรง^{๑๓๗}

พระณัฐพล จิตติธมโม (ปราบพินาศ) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” ผลจากการวิจัยพบว่า การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ โดนาภาพรวมอยู่ระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านการศาสนศึกษา ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการศึกษาสงเคราะห์และด้านการปกครอง ผลการเปรียบเทียบระดับการบริหารวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นแตกต่างกันตามพรรษาและวุฒิการศึกษาบาลี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนพระสงฆ์ในวัดเขตธนบุรี ที่มีอายุและวุฒิการศึกษา วุฒิกศศึกษานักธรรมต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวัดตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของพระสงฆ์ในเขตธนบุรีไม่แตกต่างกัน^{๑๓๘}

สุรสิทธิ์ ไกรสิน ได้วิจัยเรื่อง “วัดร้างในภาคอีสาน : การศึกษาวิกฤติ แนวทางการฟื้นฟูและพัฒนาวัดร้าง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน” ผลจากการวิจัยพบว่า ประวัติความเป็นมาของวัดร้างในภาคอีสาน ในแต่ละพื้นที่ที่ทำการวิจัย แต่ละวัดล้วนตั้งขึ้นพร้อมกับการตั้งบ้านเรือนและการสร้างชุมชนบางแห่งเมื่อชุมชนขยายเพิ่มมากขึ้น ทำให้เนื้อที่ภายในวัดคับแคบลง ซึ่งชุมชนถือว่าวัดเป็นสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์เป็นศูนย์รวมทางจิตใจของประชาชนในชุมชนมาทุกยุคทุกสมัย ถ้าสถานที่ไม่เหมาะสมก็ต้องย้ายหรือไปสร้างวัดใหม่จึงทำให้วัดเก่าร้างไป ส่วนวัดที่มีสถานที่เหมาะสมอยู่แล้วแต่เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจของชุมชนไม่ดี รวมไปถึงข้อวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ไม่เหมาะสม ทำให้วัดไม่มีพระจำพรรษาเป็นเหตุให้วัดร้างไปในที่สุด ด้านวิกฤติที่นำไปสู่การเกิดวัดร้างในภาคอีสาน เกิดจากกรณีดังต่อไปนี้คือ การแตกแยกความสามัคคีของคนในหมู่บ้าน เศรษฐกิจของชุมชนตกต่ำ ไม่มีผู้บวชสืบทอดศาสนทายาททางพุทธศาสนา ความขัดแย้งระหว่างพระภิกษุด้วยกัน ชาวบ้านขาดความศรัทธาในตัวพระสงฆ์ เนื้อที่ที่ตั้งวัดมีไม่มากพอที่จะพัฒนาในด้านเสนาสนะและสิ่งปลูกสร้างต่างๆ และความเชื่อของชาวบ้านในเรื่องอำนาจของสิ่งเหนือธรรมชาติ วัดตั้งอยู่กลางหมู่บ้านแลพื้นที่ต่ำกว่าบ้านของชาวบ้านเวลาฝนตกน้ำในหมู่บ้านจะไหลไปท่วมวัดซึ่งมีพื้นที่ต่ำ ก่อให้เกิดความเดือนร้อนแก่ชาวบ้านได้ สาเหตุที่นำไปสู่การเกิดวัดร้างภาคอีสานได้แก่ การแตกแยกความสามัคคีของคนในชุมชน

^{๑๓๗} พระครูปลัดทรงศักดิ์ บำรุงราษฎร์ (กนตวีโร), “ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารวัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๒.

^{๑๓๘} พระณัฐพล จิตติธมโม (ปราบพินาศ), “การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๒.

ขาดศาสนทายาททางพุทธศาสนา ชาวบ้านขาดความเลื่อมใสในตัวพระสงฆ์ ส่วนแนวทางในการฟื้นฟูและพัฒนาวัดร้างนั้นสามารถทำได้โดยความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ เพื่อให้วัดเป็นศูนย์ของกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน^{๑๓๙}

อารยา กอบความดี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารวัดตามหลักธรรมาภิบาล : กรณีศึกษา วัดสามพราน จังหวัดนครปฐม” ผลจากการวิจัยพบว่า การจัดการวัดในแต่ละมิติการบริหารทั้งด้านปกครอง การบริหาร ศาสนสมบัติ การบริหารสาธารณูปการ การจัดการศาสนบุคคล การศึกษาสงเคราะห์ และศาสนสงเคราะห์ต่างๆซึ่งสามารถนำองค์ความรู้ของหลักธรรมาภิบาล ทุกประเด็นทั้งด้านหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส และหลักความมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้ระบบและกลไกการบริหาร มีรูปแบบ และแนวทางการจัดการ แบบผสมผสาน ทั้งแบบด้าน ตะวันตกและด้านตะวันออก ที่สามารถบูรณาการ การจัดการได้สอดคล้องกับแนวคิดของปรกณ ศรีดอนไฝ ซึ่งกล่าวถึงหลักการบริหารงานเชิงระบบ (System Approach) ที่ต้องมีปัจจัยต่างๆ ประกอบกัน มีความสัมพันธ์กัน กำหนดเป็นขอบเขตการจัดการที่ชัดเจนไว้อย่างเป็นระบบ อันจะนำมาซึ่งการบริหารการจัดการที่เชื่อถือได้ รวมถึงการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการบริหารธรรมาภิบาลกับวัดสามพราน จังหวัดนครปฐม ซึ่งสรุปตัวอย่างให้ตอบแบบสัมภาษณ์ แล้วได้ข้อสรุปที่เป็นระบบการจัดการที่มีเหตุผลสอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณีและกระบวนการบริหารวัดซึ่งมีอยู่เดิม จนนำไปสู่การประยุกต์ใช้ ความรู้และรูปแบบการจัดการเชิงธรรมาภิบาลกับวัดต่างๆ ทั่วไปได้ ด้วยกระบวนการ ๔ ขั้นตอน คือ การวิเคราะห์สภาพปัจจัยแวดล้อมของวัด เพื่อการศึกษาเรียนรู้ชุมชน สังคม บุคคลของวัด วัฒนธรรมองค์กรของวัด และการจัดการวัด การวิเคราะห์รูปแบบการบริหารวัด เพื่อการวิเคราะห์ระบบการบริหารวัด^{๑๔๐}

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารวัดสรุปได้ว่า วัดในพระพุทธศาสนามีสถานะเป็นนิติส่วนบุคคลมีเจ้าอาวาสตลอดถึงรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นผู้บริหารหรือเป็นผู้นำในการนำพระภิกษุ สามเณร รวมทั้งอุบาสก และอุบาสิกาในการพัฒนาวัดให้มีความเจริญ ดังนั้นผู้นำทุกระดับจะต้องมีการวางแผนการบริหารอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม มีระเบียบในการปกครอง มีการกระจายอำนาจและการมอบหมายหน้าที่อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะเจ้าอาวาสจะต้องมีคุณสมบัติ เช่น บุคลิกภาพ ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความซื่อสัตย์ การปฏิบัติตนในพระธรรมวินัยเป็นต้น เพื่อเป็นสิ่งสนับสนุนการพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่ประกอบศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนาและให้เป็นสถานที่ฝึกอบรมจิตใจของพุทธศาสนิกชน เพื่อให้เขามีที่พึ่งเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ

^{๑๓๙} สุรสิทธิ์ ไกรสิน, “วัดร้างในภาคอีสาน : การศึกษาวิฤตติ แนวทางการฟื้นฟูและพัฒนาวัดร้างโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน”, **ปริญญานิพนธ์ดุขฎิบัณติต**, (สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), ๒๕๕๒.

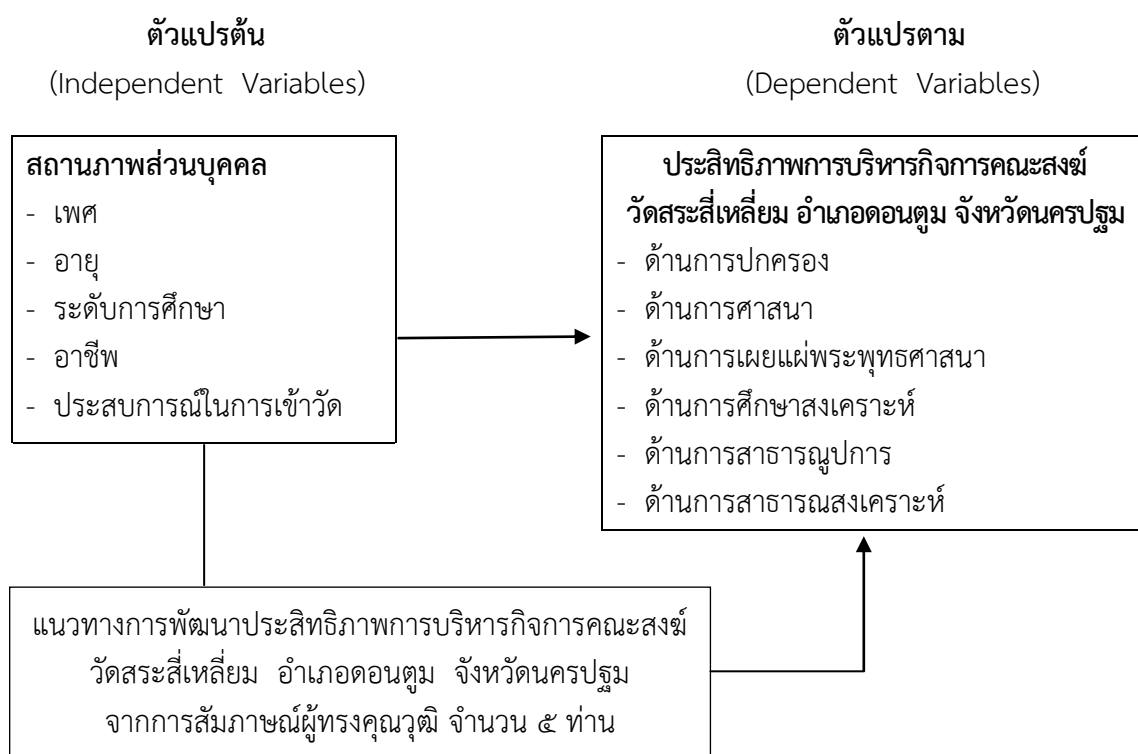
^{๑๔๐} อารยา กอบความดี, “การบริหารวัดตามหลักธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาวัดสามพราน จังหวัดนครปฐม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณติต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๑.

๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมทั้งหลักการที่ใช้ในการบริหาร โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables)

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์ในการเข้าวัด

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ตามหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักเพิ่มเติมจำนวน ๕ คน ในประเด็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ดังแผนภาพที่ ๒

แผนภาพที่ ๒.๒ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่องประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม” เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการจัดเก็บข้อมูล ดังนี้

ก.เชิงปริมาณ

๑) ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้นำชุมชน ข้าราชการ ประชาชน นักเรียน และผู้ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงรอบวัดสระสี่เหลี่ยม จำนวน ๓,๗๓๓ คน

๒) กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่ได้ทำการสุ่มจากประชากรจากชุมชน ตำบลดอนรวก หมู่ ๑ หมู่ ๒ หมู่ ๓ หมู่ ๔ และหมู่ ๕ อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำนวน ๓,๗๓๓ คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้นำชุมชน ข้าราชการ ประชาชน นักเรียน และผู้ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงวัดสระสี่เหลี่ยม ซึ่งใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน^๑ (Krejcie and Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๖๑ คน

^๑ บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕), หน้า ๔๓.

ตารางที่ ๓.๑ แสดงจำนวนประชากรทั้งหมดและกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามจำนวนหมู่บ้าน

ลำดับ	รายการ	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
๑	หมู่บ้านดอนรวกเล็ก	๙๑๐ คน	๘๕ คน
๒	หมู่บ้านสวนใหม่	๑,๐๐๑ คน	๑๐๐ คน
๓	หมู่บ้านสระสี่เหลี่ยม	๙๔๑ คน	๘๖ คน
๔	หมู่บ้านห้วยกรด	๔๘๔ คน	๕๐ คน
๕	หมู่บ้านดอนรวกใหญ่	๓๙๗ คน	๔๐ คน
	รวม ๕ หมู่	๓,๗๓๓ คน	๓๖๑ คน

ข. เชิงคุณภาพ

การวิจัยเรื่อง“ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยกำหนดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นการวิจัยดังมีรายชื่อดังต่อไปนี้

๑. นายทองใบ บรรเทาพงษ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนรวก
ผู้สนับสนุนงบประมาณในการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม
๒. นายสุภาพ วรรณธรรม ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสระสี่เหลี่ยม
สนับสนุนเรื่องการศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์
๓. นายชลอ วันดี กำนันตำบลดอนรวกและไวยาวัจกรวัดสระสี่เหลี่ยม
สนับสนุนเรื่องการปกครองวัด
๔. นายณรงค์ บุญพันธ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๓ ตำบลดอนรวก และไวยาวัจกร
วัดสระสี่เหลี่ยม สนับสนุนเรื่องการสาธารณูปการ
๕. นายประกิจ พุยรอด สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนรวกและ
คณะกรรมการวัดสระสี่เหลี่ยม สนับสนุนเรื่องการสาธารณะสงเคราะห์

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง“ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก. แบบสอบถาม

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยจัดแบบสอบถามออกเป็น ๓ ตอนประกอบด้วย

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิกการศึกษา อาชีพ และประสบการณ์ในการเข้าวัด ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนในประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ๖ ด้าน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็นดังนี้

- ๑.ด้านการปกครอง มีคำถามทั้งหมด ๕ ข้อ ได้แก่ข้อที่ ๑-๕
- ๒.ด้านการศาสนศึกษา มีคำถามทั้งหมด ๕ ข้อ ได้แก่ข้อที่ ๖-๑๐
- ๓.ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีคำถามทั้งหมด ๕ ข้อ ได้แก่ข้อที่ ๑๑-๑๕
- ๔.ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีคำถามทั้งหมด ๕ ข้อ ได้แก่ข้อที่ ๑๖-๒๐
- ๕.ด้านการสาธารณูปการ มีคำถามทั้งหมด ๕ ข้อ ได้แก่ข้อที่ ๒๑-๒๕
- ๖.ด้านสาธารณะสงเคราะห์ มีคำถามทั้งหมด ๕ ข้อ ได้แก่ข้อที่ ๒๖-๓๐

รวมทั้งหมด ๓๐ ข้อ

แบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มีอยู่ ๕ ระดับ ตามหลักการของลิเคิร์ท^๒ โดยกำหนดค่าของลำดับคะแนน ดังนี้

- ๕ หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด
- ๔ หมายถึง เห็นด้วยมาก
- ๓ หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง
- ๒ หมายถึง เห็นด้วยน้อย
- ๑ หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓การแก้ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open end) ในประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

ข) แบบสัมภาษณ์

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured In-depth Interview) ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

๑. เพื่อเป็นแนวทางแก้ปัญหา และอุปสรรค ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม
๒. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม

^๒ประยูร อาษานาม, รศ.ดร., *คู่มือวิจัยทางการศึกษา*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, (ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๑), หน้า ๖๓.

๓.๓.๑ การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างขึ้นมาจากการทบทวนแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์” โดยกำหนดประเภทเป็นคำถาม ประเภทมาตราวัดประมาณค่า ๕ ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) โดยการกำหนดคำตอบเป็นข้อความว่า มากที่สุด, มาก, ปานกลาง, น้อย, น้อยที่สุด ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

๑. ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จากเอกสารและงานวิจัยที่เคยมีผู้ดำเนินการวิจัยไว้

๒. กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย โดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

๓. ดำเนินการสร้างเครื่องมือ และนำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมือ และปรับปรุงแก้ไขตามที่ได้รับคำแนะนำมา

๔. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน ๕ ท่าน ประกอบด้วย

๑) อาจารย์ พระมหาสม กลยาโณ อาจารย์ประจำหน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม

๒) อาจารย์ พระมหาโยตะ ปยุตโต อาจารย์ประจำหน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม

๓) อาจารย์ พระปลัดสามารถ ธรรมธโร อาจารย์ประจำหน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม

๔) ผศ.ประสิทธิ์ ทองอุ่น อาจารย์ประจำหน่วยวิทยบริการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม

๕) อาจารย์ วันชัย สุขตาม อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item – Objective Congruence Index : loc) โดยได้ค่า loc ตั้งแต่ ๐.๕ ขึ้นไปทุกข้อ

๕. หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำเครื่องมือที่ตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชากรในตำบลบ้านหลวง จำนวน ๓๐ ชุด เพื่อหาความเที่ยงตรง (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficients) ตามวิธีของ Cronbach^๓ ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความเที่ยงตรงรายข้อ และสัมประสิทธิ์ของความเที่ยงตรงทั้งฉบับเท่ากับ .๙๐๙๓ ซึ่งมีความเชื่อมั่นในระดับดีมาก ซึ่งเหมาะสมแก่การนำไปใช้ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

^๓ ประยูร อาษานาม, *คู่มือวิจัยทางการศึกษา*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, (ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๑), หน้า ๘๗.

๖. จัดพิมพ์แบบสอบถาม / แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้ว นำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ได้ทำการสุ่มแล้วจึงจัดพิมพ์แบบสอบถาม / สัมภาษณ์ เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อลงพื้นที่เก็บข้อมูลในการวิจัยจากกลุ่มตัวอย่าง

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม / สัมภาษณ์ มีขั้นตอนดังนี้

๑. ผู้วิจัยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัย และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์

๒. ผู้วิจัยได้ทำการสร้างแบบสัมภาษณ์ / แบบสอบถาม และขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลไปถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนรวก ในพื้นที่กำหนดไว้ในเขต ตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการวิจัยและ เพื่อทำการสัมภาษณ์

๓. ผู้วิจัยทำการแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๖๑ ชุด โดยการนำแบบสอบถามไปแจกแก่ ผู้นำชุมชน ข้าราชการ ประชาชน นักเรียน และผู้ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงรอบวัดสระสี่เหลี่ยม โดยผู้วิจัยจะรอรับแบบสอบถามคืนเอง

๔. ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบในแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ทางสถิติ

๕. ผู้วิจัยกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In Depth Interview) กับ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนรวก ท่านนั้น ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลดอนรวก และผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสระสี่เหลี่ยม การวิจัยโดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งบันทึกการสัมภาษณ์โดยการจดบันทึกและบันทึกเทป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

๑. นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้อง ในการตอบแบบสอบถาม แล้วนำมาคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการบันทึกคะแนนแต่ละข้อของแต่ละคนลงในแบบลงรหัส (Coding Form)

๒. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์

๓. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๑) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๒) ระดับความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถามของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ใช้สถิติการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๓) แปลค่าความหมายโดยยึดเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๐ – ๕.๐๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย ๓.๕๐ – ๔.๔๙	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์	มาก
ค่าเฉลี่ย ๒.๕๐ – ๓.๔๙	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย ๑.๕๐ – ๒.๔๙	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์	น้อย
ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ – ๑.๔๙	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์	น้อยที่สุด

๔) การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐมโดยจำแนกตามสถานภาพ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ และประสบการณ์ในการเข้าวัด ใช้การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองตัว และการทดสอบค่าเอฟ (f-test) โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามตัวขึ้นไป เมื่อพบมีความแตกต่างจึงทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

๕) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามปลายเปิด ผู้วิจัยจะทำการจัดกลุ่มข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามตามสาระสำคัญของแบบสอบถามปลายเปิด จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ทำการจัดกลุ่มข้อมูล ตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ (Data Grouping) จากนั้นจะทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technigue)

๓.๕.๓ วิธีการนำเสนอและรายงานผลการวิจัย

๑. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม นำเสนอโดยใช้ตารางประกอบด้วย ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

๒. ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นข้อมูลมาตราส่วนประเมินค่า นำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบด้วยค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

๓. ข้อเสนอแนะจากคำถามปลายเปิด ในเรื่องความคิดเห็นถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม วิเคราะห์เนื้อหาสาระประเด็นสำคัญ และนำเสนอเป็นการเขียนแบบความเรียง

๔. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนรวก กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลดอนรวก และผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสระสี่เหลี่ยมที่กำหนดไว้ในพื้นที่ใช้ในการวิจัยในเขตอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ๕ คน วิเคราะห์เนื้อหาสาระในประเด็นสำคัญแล้วนำเสนอเป็นการเขียนแบบความเรียง

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๖๑ คน มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอต่อไปนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

๔.๓ ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๔.๔ ผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

๔.๕ ผลการสัมภาษณ์ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ และประสบการณ์ในการเข้าวัด รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและร้อยละ ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

(n = ๓๖๑)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน(คน)	ร้อยละ
๑. สถานภาพ		
ชาย	๑๒๘	๓๕.๕๐
หญิง	๒๓๓	๖๔.๕๐
รวม	๓๖๑	๑๐๐.๐๐
๒. อายุ		
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๖๙	๑๙.๑๐
๒๐ – ๓๐ ปี	๖๕	๑๘.๐๐
๓๑ – ๔๐ ปี	๕๙	๑๖.๓๐
๔๑ – ๕๐ ปี	๗๓	๒๐.๒๐
๕๑ – ๖๐ ปี	๔๓	๑๑.๙๐
๖๑ ปีขึ้นไป	๕๒	๑๔.๔๐
รวม	๓๖๑	๑๐๐.๐๐
๓. วุฒิการศึกษา		
ประถมศึกษา	๑๗๒	๔๗.๖๐
มัธยมศึกษาตอนต้น	๖๔	๑๗.๗๐
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	๖๘	๑๘.๘๐
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	๒๒	๖.๑๐
ปริญญาตรี	๓๒	๘.๙๐
สูงกว่าปริญญาตรี	๓	๐.๘๐
รวม	๓๖๑	๑๐๐.๐๐
๔. อาชีพ		
เกษตรกรรวม	๑๐๐	๒๗.๗๐
รับจ้าง	๙๓	๒๕.๘๐
ธุรกิจส่วนตัว	๑๓	๓.๖๐
ค้าขาย	๒๕	๖.๙๐
แม่บ้าน	๑๘	๕.๐๐
นักเรียน / นักศึกษา	๗๕	๒๐.๘๐
ข้าราชการ / พนักงานของรัฐ	๒๐	๕.๕๐
พนักงานเอกชน	๑๗	๔.๗๐
รวม	๓๖๑	๑๐๐.๐๐
๕. ประสบการณ์ในการเข้าวัด		
ต่ำกว่า ๕ ปี	๕๐	๑๓.๙๐
๕ – ๑๐ ปี	๕๖	๑๕.๕๐
๑๑ – ๑๕ ปี	๖๗	๑๘.๖๐
๑๖ ปีขึ้นไป	๑๘๘	๕๒.๑๐
รวม	๓๖๑	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า

๑. เพศ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง จำนวน ๒๓๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๕๐ และเป็นผู้ชาย จำนวน ๑๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๕๐ ตามลำดับ
๒. อายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๒๐ และน้อยที่สุดมีอายุระหว่าง ๕๑-๖๐ ปี จำนวน ๔๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๙๐ ตามลำดับ
๓. วุฒិการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน ๑๗๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๖๐ และน้อยที่สุดมีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๘๐ ตามลำดับ
๔. อาชีพ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร จำนวน ๑๐๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๗๐ และน้อยที่สุด มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน ๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๖๐ ตามลำดับ
๕. ประสบการณ์ในการเข้าวัด ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการเข้าวัด ๑๖ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๘๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๑๐ และน้อยที่สุดมีประสบการณ์ในการเข้าวัดต่ำกว่า ๕ ปี จำนวน ๕๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๙๐ ตามลำดับ

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ตามหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน โดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง (การปกครองคณะสงฆ์และการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการสอดส่อง ดูแล รักษาความสงบเรียบร้อยดีไม่มีโทษ), ด้านการศาสนศึกษา(การจัดให้มีการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม แก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ทั้งแผนกธรรม และแผนกบาลี), ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (การจัดการศึกษาที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลสถาบันการศึกษาหรือจัดสถานศึกษาภายในวัด), ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (การจัดให้มีการฟังพระธรรมเทศนา การจัดเกี่ยวกับ การอบรมสมณะและวิปัสสนากรรมฐาน การบรรยายหรือปาฐกถาธรรม การจัดศาสนพิธีต่างๆ), ด้านการสาธารณูปการ(การก่อสร้างและ การบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสมบัติไว้ในวัด ด้วยการรักษา ซ่อมแซม ปรับปรุง ตกแต่งศาสนวัตถุ และ ศาสนสถาน), และด้านการสาธารณสงเคราะห์ (การดำเนินงานกิจการสาธารณประโยชน์เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่คนในชุมชนและสังคม),รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒ - ๔.๘

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์
วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

(n = ๓๖๑)

ลำดับ	ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม	ระดับประสิทธิภาพการบริหาร		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑	ด้านการปกครอง	๔.๖๕	๐.๔๕	มากที่สุด
๒	ด้านการศึกษา	๔.๕๘	๐.๔๗	มากที่สุด
๓	ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๔.๖๐	๐.๔๖	มากที่สุด
๔	ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๔.๕๒	๐.๕๓	มากที่สุด
๕	ด้านการสาธารณูปการ	๔.๕๓	๐.๕๑	มากที่สุด
๖	ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๔.๕๐	๐.๕๔	มากที่สุด
ภาพรวม		๔.๕๖	๐.๔๓	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ประชาชนมีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๕๖ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนมีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับมากที่สุดคือ ด้านการปกครอง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๖๕ รองลงมาคือ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๖๐ และอยู่ในระดับน้อยที่สุดคือ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๕๐

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการปกครอง

(n = ๓๖๑)

ลำดับ	ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม	ระดับประสิทธิภาพการบริหาร		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑	การบริหารปกครองวัดด้วยความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ยึดตามหลักพระธรรมวินัย และมีระเบียบแบบแผนเหมาะสมดีงาม	๔.๖๙	๐.๕๒	มากที่สุด
๒	การปกครองแบบมีส่วนร่วมเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสงบเรียบร้อยตามกฎหมายและระเบียบของวัด	๔.๖๒	๐.๕๕	มากที่สุด
๓	การกำกับดูแลจัดศาสนสมบัติของวัดเป็นระเบียบเรียบร้อยมั่นคงและแข็งแรงและเป็นสัดส่วนสวยงามเหมาะสมกับสภาพวัด	๔.๖๔	๐.๖๐	มากที่สุด
๔	ผู้บริหารวัดมีภาวะผู้นำและมีการทำงานเป็นทีม เน้นความสุขความเจริญของวัดและประชาชนเป็นที่ตั้ง	๔.๖๗	๐.๕๔	มากที่สุด
๕	การปกครองมุ่งสร้างพระภิกษุสามเณรให้เป็นพระเณรที่ดี พร้อมกับการพัฒนาวัดและประชาชนให้เป็นคนดี และมีความสามัคคีเข้มแข็ง	๔.๖๕	๐.๕๖	มากที่สุด
ภาพรวม		๔.๖๕	๐.๕๕	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ประชาชนมีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการปกครอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๖๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์อยู่ในระดับมากที่สุดคือ มีการบริหารปกครองวัดด้วยความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ยึดตามหลักพระธรรมวินัย และมีระเบียบแบบแผนเหมาะสมดีงาม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๖๙ รองลงมาคือ ผู้บริหารวัดมีภาวะผู้นำและมีการทำงานเป็นทีม เน้นความสุขความเจริญของวัดและประชาชนเป็นที่ตั้ง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๖๗ และอยู่ในระดับน้อยที่สุดคือ การปกครองแบบมีส่วนร่วมเน้นการอยู่ร่วมกัน อย่างสงบเรียบร้อยตามกฎหมายและระเบียบของวัดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๖๒

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศาสนศึกษา

(n = ๓๖๑)

ลำดับ	ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม	ระดับประสิทธิภาพการบริหาร		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑	การจัดวัดเป็นแหล่งการศึกษาเรียนรู้ ด้านศีล สมาธิ ปัญญา แก่พระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไป	๔.๕๖	๐.๕๗	มากที่สุด
๒	การจัดวัดเป็นแหล่งการศึกษาเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่ชุมชน และประชาชนทั่วไป	๔.๕๒	๐.๖๓	มากที่สุด
๓	การอบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่บุคคลที่เข้ามาเรียนรู้ในวัดด้านศีลธรรมอันดีงามพร้อมนำไปประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตประจำวันอย่างมีความสุข	๔.๖๒	๐.๕๗	มากที่สุด
๔	การเป็นที่พึ่งของประชาชนด้วยการจัดวัดเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนองค์ความรู้แห่งการศึกษาทุกประเภท	๔.๖๐	๐.๕๘	มากที่สุด
๕	การจัดการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรและชุมชนอย่างเหมาะสม และพัฒนาบุคลากรด้านการศึกษา	๔.๖๓	๐.๕๓	มากที่สุด
ภาพรวม		๔.๕๘	๐.๕๗	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ประชาชนมีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐมด้านการศาสนศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๕๘ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์อยู่ในระดับมากที่สุดคือ มีการจัดการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรและชุมชนอย่างเหมาะสม และพัฒนาบุคลากรด้านการศึกษา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๖๓ รองลงมาคือ การอบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่บุคคลที่เข้ามาเรียนรู้ ในวัดด้านศีลธรรมอันดีงามพร้อมนำไปประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตประจำวันอย่างมีความสุข มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๖๒ และอยู่ในระดับน้อยที่สุดคือ การจัดวัดเป็นแหล่งการศึกษาเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น แก่ชุมชนและประชาชนทั่วไป มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๕๒

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศึกษาสงเคราะห์

(n = ๓๖๑)

ลำดับ	ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม	ระดับประสิทธิภาพการบริหาร		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑	การสนับสนุนส่งเสริมโรงเรียนการกุศลของวัดและสถานศึกษาของชุมชนเพื่ออนุเคราะห์ประชาชน	๔.๖๓	๐.๖๑	มากที่สุด
๒	การสนับสนุนทุนการศึกษาทุกระดับแก่คนในชุมชนและการอุดหนุนอนุเคราะห์ทุนการศึกษาแก่ผู้ยากไร้เฉพาะบุคคล	๔.๕๓	๐.๖๕	มากที่สุด
๓	การอุปถัมภ์สนับสนุนช่วยเหลือการก่อสร้างอาคารเรียน/ห้องเรียน/และอุปกรณ์การศึกษาแก่โรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน	๔.๕๘	๐.๕๗	มากที่สุด
๔	การพัฒนาและให้คำปรึกษาแก่โรงเรียนสถานศึกษาและให้ความรู้ด้านต่างๆ แก่ประชาชน	๔.๖๒	๐.๕๗	มากที่สุด
๕	การอำนวยความสะดวกและจัดสถานที่วัดสำหรับเป็นแหล่งการศึกษาความรู้ธรรม มีความร่มรื่น สะอาด สงบมีบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ธรรม	๔.๖๖	๐.๕๕	มากที่สุด
ภาพรวม		๔.๖๐	๐.๕๖	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ประชาชนมีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐมด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๖๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์อยู่ในระดับมากที่สุดคือ มีการอำนวยความสะดวกและจัดสถานที่วัดสำหรับเป็นแหล่งการศึกษาความรู้ธรรม มีความร่มรื่น สะอาด สงบมีบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ธรรม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๖๖ รองลงมาคือ มีการสนับสนุนส่งเสริมโรงเรียนการกุศลของวัดและสถานศึกษาของชุมชนเพื่ออนุเคราะห์ประชาชน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๖๓ และอยู่ในระดับน้อยที่สุดคือ มีการสนับสนุนทุนการศึกษาทุกระดับ แก่คนในชุมชนและการอุดหนุนอนุเคราะห์ทุนการศึกษาแก่ผู้ยากไร้เฉพาะบุคคล มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๕๓

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นของประชาชนชนต่อ ประสิทธิภาพ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

(n = ๓๖๑)

ลำดับ	ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม	ระดับประสิทธิภาพการบริหาร		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑	การอบรมพระภิกษุสามเณรและคนในชุมชนให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรม ศีลาจริยวัตร ประเพณี อันดีงาม และเป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคม	๔.๖๑	๐.๕๘	มากที่สุด
๒	การจัดกิจกรรม / เทศนาอบรมสั่งสอนให้ความรู้ แก่ประชาชนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวัน สำคัญต่างๆ ของไทย	๔.๖๓	๐.๕๔	มากที่สุด
๓	การจัดกิจกรรมในการอบรมปฏิบัติธรรมแก่พระภิกษุ สามเณรและประชาชนทั่วไป	๔.๕๙	๐.๖๕	มากที่สุด
๔	การเผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อต่างๆ เช่น ห้องสมุด หนังสือ ธรรม วิทยุ หอกระจายเสียง โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต เอกสารต่างๆ	๔.๓๑	๐.๘๙	มาก
๕	การสนับสนุนส่งเสริมให้มีธรรมจาริก / พระสอนศีลธรรม ให้การอบรมสั่งสอนชาวบ้านและเด็กนักเรียนในชุมชนและ สถานศึกษา	๔.๕๐	๐.๖๘	มากที่สุด
ภาพรวม		๔.๕๒	๐.๕๓	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ประชาชนมีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๕๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีความเห็นต่อ ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์อยู่ในระดับมากที่สุดคือ มีการจัดกิจกรรม / เทศนาอบรม สั่งสอนให้ความรู้ แก่ประชาชนในวันสำคัญ ทางพระพุทธศาสนาและวันสำคัญต่างๆ ของไทย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๖๓ รองลงมาคือ การอบรมพระภิกษุสามเณรและคนในชุมชนให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรม ศีลาจริยวัตร ประเพณี อันดีงามและเป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๖๑ และอยู่ในระดับน้อยที่สุดคือ มีการเผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อต่างๆ เช่น ห้องสมุด หนังสือธรรมะ วิทยุ หอกระจายเสียง โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต เอกสารต่างๆ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๓๑

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นของประชาชนต่อ ประสิทธิภาพการ
บริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม
ด้านการสาธารณูปการ

(n = ๓๖๑)

ลำดับ	ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม	ระดับประสิทธิภาพการบริหาร		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑	การวางแผนจัดระเบียบอาคารเสนาสนะภายในวัด เป็นสัดส่วนมีระเบียบเรียบร้อย เหมาะสม สวยงาม และมั่นคง แข็งแรง	๔.๔๙	๐.๖๗	มาก
๒	การบำรุงรักษาและอนุรักษ์เสนาสนะสิ่งก่อสร้างต่างๆ ในวัดให้คงรูปแบบตามศิลปวัฒนธรรมของชุมชนและ ความเป็นไทย	๔.๕๕	๐.๖๖	มากที่สุด
๓	การพัฒนาบริเวณวัดให้มีความสงบร่มรื่นสะอาด มีป้ายบอกสถานที่ต่างๆ และระบบรักษาความ ปลอดภัยในวัด	๔.๕๑	๐.๗๐	มากที่สุด
๔	การอำนวยความสะดวกในการใช้สถานที่ต่างๆ ของวัด ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน	๔.๖๓	๐.๕๘	มากที่สุด
๕	ความสะอาด / ความพอเพียง / ความสะอาดของห้องน้ำ / ห้องสุขา ภายในวัด	๔.๔๗	๐.๖๖	มาก
ภาพรวม		๔.๕๓	๐.๕๑	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า ประชาชนมีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณูปการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๕๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์อยู่ในระดับมากที่สุดคือ มีการอำนวยความสะดวกในการใช้สถานที่ต่างๆ ของวัดในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๖๓ รองลงมาคือ การบำรุงรักษาและอนุรักษ์เสนาสนะสิ่งก่อสร้างต่างๆ ในวัดให้คงรูปแบบตามศิลปวัฒนธรรมของชุมชนและความเป็นไทย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๕๕ และอยู่ในระดับ น้อยที่สุดคือ มีความสะอาด / ความพอเพียง / ความสะอาดของห้องน้ำ / ห้องสุขาภายในวัด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๔๗

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณสงเคราะห์

(n = ๓๖๑)

ลำดับ	ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม	ระดับประสิทธิภาพการบริหาร		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑	การสงเคราะห์อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการบำเพ็ญกุศลต่างๆและจัดกิจกรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา อย่างสม่ำเสมอ	๔.๖๕	๐.๕๓	มาก
๒	การสงเคราะห์ช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่ชุมชนที่มีความเดือดร้อน ตามหลักพระพุทธศาสนา	๔.๕๑	๐.๖๕	มากที่สุด
๓	การสนับสนุนและส่งเสริมในการประกอบสัมมาอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่คนในชุมชน	๔.๔๔	๐.๖๗	มาก
๔	การให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่ประสบความเดือดร้อนในด้านอุทกภัย อัคคีภัย เป็นต้น	๔.๔๕	๐.๖๙	มาก
๕	การรณรงค์อบรมความรู้แก่ชุมชนในด้านข้อกฎหมาย / การป้องกันยาเสพติด / อบายมุข เพื่อประโยชน์และความสงบสุขของชุมชน	๔.๔๘	๐.๗๒	มาก
ภาพรวม		๔.๕๐	๐.๕๔	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า ประชาชนมีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณสงเคราะห์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๕๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์อยู่ในระดับมากที่สุดคือ มีการสงเคราะห์อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการบำเพ็ญกุศลต่างๆและจัดกิจกรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา อย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๖๕ รองลงมาคือ การสงเคราะห์ช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่ชุมชนที่มีความเดือดร้อนตามหลักพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๕๑ และอยู่ในระดับน้อยที่สุดคือ มีการสนับสนุนและส่งเสริมในการประกอบสัมมาอาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่คนในชุมชน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๔๔

๔.๓ ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม การทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ การจำแนกตาม เพศ, อายุ, วุฒิการศึกษา, อาชีพ, และประสบการณ์ในการเข้าวัด ตามสมมติฐานที่ ๑ - ๖ ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐมแตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๙ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามเพศ

(n = ๓๖๑)

ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม	เพศ				t	Sig.
	ชาย (๑๒๘)		หญิง (๒๓๓)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านการปกครอง	๔.๖๑	๐.๔๗	๔.๖๘	๐.๔๓	-๑.๔๐๖	๐.๑๖๑
ด้านการศึกษา	๔.๕๘	๐.๔๑	๔.๕๙	๐.๔๙	-๐.๑๗๑	๐.๘๖๕
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๔.๕๘	๐.๔๖	๔.๖๒	๐.๔๖	-๐.๗๔๕	๐.๔๕๗
ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๔.๕๐	๐.๔๘	๔.๕๕	๐.๕๖	-๐.๘๕๕	๐.๓๙๓
ด้านการสาธารณูปการ	๔.๔๖	๐.๔๘	๔.๕๗	๐.๕๓	-๑.๙๑๑	๐.๐๕๗
ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๔.๔๖	๐.๕๙	๔.๕๓	๐.๕๑	-๑.๐๙๕	๐.๒๗๔
ภาพรวม	๔.๕๓	๐.๔๘	๔.๕๙	๐.๕๐	-๑.๐๓๒	๐.๓๖๘

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม ด้วยวิธีการทดสอบค่าที (t-test) ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๐ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามอายุ

(n = ๓๖๑)

ประสิทธิภาพการบริหารกิจการ คณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม	อายุ												F	Sig.
	ต่ำกว่า ๒๐ ปี (๖๙ คน)		๒๐-๓๐ ปี (๖๕ คน)		๓๑-๔๐ ปี (๕๙ คน)		๔๑-๕๐ ปี (๗๓ คน)		๕๑-๖๐ ปี (๔๓ คน)		๖๑ ปีขึ้นไป (๕๒ คน)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านการปกครอง	๔.๖๔	๐.๓๔	๔.๗๑	๐.๓๓	๔.๕๖	๐.๕๗	๔.๖๑	๐.๕๑	๔.๖๘	๐.๕๑	๔.๗๒	๐.๓๘	๑.๑๕๒	๐.๓๓๓
ด้านการศาสนศึกษา	๔.๖๐	๐.๓๐	๔.๖๑	๐.๔๔	๔.๓๓	๐.๖๓	๔.๖๓	๐.๔๙	๔.๖๙	๐.๓๗	๔.๖๕	๐.๔๒	๔.๒๙๗*	๐.๐๐๑
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๔.๕๘	๐.๓๗	๔.๖๕	๐.๓๙	๔.๔๓	๐.๖๕	๔.๖๖	๐.๔๗	๔.๕๘	๐.๔๘	๔.๖๘	๐.๓๔	๒.๓๓๖*	๐.๐๔๒
ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๔.๕๖	๐.๓๖	๔.๖๓	๐.๔๒	๔.๒๔	๐.๖๗	๔.๕๔	๐.๕๖	๔.๕๓	๐.๖๒	๔.๖๔	๐.๔๗	๔.๔๓๗*	๐.๐๐๑
ด้านการสาธารณูปการ	๔.๕๑	๐.๔๓	๔.๖๐	๐.๔๑	๔.๒๖	๐.๗๑	๔.๕๕	๐.๕๑	๔.๕๔	๐.๕๓	๔.๗๒	๐.๓๓	๕.๒๓๓*	๐.๐๐๐
ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๔.๕๔	๐.๔๑	๔.๕๙	๐.๔๕	๔.๒๙	๐.๖๗	๔.๕๑	๐.๕๘	๔.๔๒	๐.๖๒	๔.๖๑	๐.๔๗	๒.๗๖๖*	๐.๐๑๘
ภาพรวม	๔.๕๗	๐.๒๙	๔.๖๓	๐.๓๕	๔.๓๕	๐.๕๙	๔.๕๘	๐.๔๗	๔.๕๗	๐.๔๔	๔.๖๗	๐.๓๒	๓.๙๐๑*	๐.๐๐๒

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า ประชาชน ที่มีอายุต่างกันมีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมแตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชน ที่มีอายุต่างกัน มีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ในด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์

ดังนั้นจึงได้ทำการเปรียบเทียบ ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๑ – ๔.๑๖

ตารางที่ ๔.๑๑ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกตามอายุ ด้านภาพรวม

(n = ๓๖๑)

อายุ	$\bar{X}$	อายุ					
		ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๒๐-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑-๖๐ ปี	๖๑ ปีขึ้นไป
		๔.๕๗	๔.๖๓	๔.๓๕	๔.๕๘	๔.๕๗	๔.๖๗
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๔.๕๗	-	-๐.๐๕	๐.๒๑*	-๐.๐๐	๐.๐๐	-๐.๐๙
๒๐-๓๐ ปี	๔.๖๓	-	-	๐.๒๗*	๐.๐๕	๐.๐๕	-๐.๐๓
๓๑-๔๐ ปี	๔.๓๕	-	-	-	-๐.๒๒*	-๐.๒๒*	-๐.๓๑*
๔๑-๕๐ ปี	๔.๕๘	-	-	-	-	๐.๐๐	-๐.๐๘
๕๑-๖๐ ปี	๔.๕๗	-	-	-	-	-	-๐.๐๙
๖๑ ปีขึ้นไป	๔.๖๗	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๑ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ตามความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามอายุ ด้านภาพรวม พบว่าแตกต่างกันดังนี้

ประชาชนที่มีอายุ ต่ำกว่า ๒๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านภาพรวม มากกว่า ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๒๐ - ๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านภาพรวม มากกว่า ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านภาพรวม น้อยกว่า ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๔๑ - ๕๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านภาพรวม น้อยกว่า ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๕๑ - ๖๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านภาพรวม น้อยกว่า ประชาชนที่มีอายุ ๖๑ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๒ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกตามอายุ ด้านการศาสนศึกษา

(n = ๓๖๑)

อายุ	$\bar{X}$	อายุ					
		ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๒๐-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑-๖๐ ปี	๖๑ ปีขึ้นไป
		๔.๖๐	๔.๖๑	๔.๓๓	๔.๖๓	๔.๖๙	๔.๖๕
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๔.๖๐	-	-๐.๐๐	๐.๒๖*	-๐.๐๒	-๐.๐๘	-๐.๐๔
๒๐-๓๐ ปี	๔.๖๑	-	-	๐.๒๗*	-๐.๐๒	-๐.๐๘	-๐.๐๔
๓๑-๔๐ ปี	๔.๓๓	-	-	-	-๐.๒๙*	-๐.๓๕*	-๐.๓๑*
๔๑-๕๐ ปี	๔.๖๓	-	-	-	-	-๐.๐๕	-๐.๐๑
๕๑-๖๐ ปี	๔.๖๙	-	-	-	-	-	๐.๐๔
๖๑ ปีขึ้นไป	๔.๖๕	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๒ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ตามความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามอายุ ด้านการศาสนศึกษา พบว่าแตกต่างกันดังนี้

ประชาชนที่มีอายุ ต่ำกว่า ๒๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศาสนศึกษา มากกว่า ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๒๐ - ๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศาสนศึกษา มากกว่า ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศาสนศึกษา น้อยกว่า ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๔๑ - ๕๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศาสนศึกษา น้อยกว่า ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๕๑ - ๖๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศาสนศึกษา น้อยกว่า ประชาชนที่มีอายุ ๖๑ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๓ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกตามอายุ ด้านการศึกษาสงเคราะห์

(n = ๓๖๑)

อายุ	$\bar{X}$	อายุ					
		ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๒๐-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑-๖๐ ปี	๖๑ ปีขึ้นไป
		๔.๕๘	๔.๖๕	๔.๔๓	๔.๖๖	๔.๕๙	๔.๖๘
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๔.๕๘	-	-๐.๐๗	๐.๑๔	-๐.๐๘	-๐.๐๐	-๐.๑๐
๒๐-๓๐ ปี	๔.๖๕	-	-	๐.๒๒*	-๐.๐๐	๐.๐๖	-๐.๐๒
๓๑-๔๐ ปี	๔.๔๓	-	-	-	-๐.๒๒*	-๐.๑๕	-๐.๒๕*
๔๑-๕๐ ปี	๔.๖๖	-	-	-	-	๐.๐๗	-๐.๐๒
๕๑-๖๐ ปี	๔.๕๙	-	-	-	-	-	-๐.๐๙
๖๑ ปีขึ้นไป	๔.๖๘	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๓ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ตามความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามอายุ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่าแตกต่างกันดังนี้

ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๒๐ – ๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มากกว่าประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๓๑ – ๔๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๓๑ – ๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศึกษาสงเคราะห์ น้อยกว่าประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๔๑ – ๕๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๓๑ – ๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศึกษาสงเคราะห์ น้อยกว่าประชาชนที่มีอายุ ๖๑ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๔ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกตามอายุ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

(n = ๓๖๑)

อายุ	$\bar{X}$	อายุ					
		ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๒๐-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑-๖๐ ปี	๖๑ ปีขึ้นไป
		๔.๕๖	๔.๖๓	๔.๒๔	๔.๕๔	๔.๕๓	๔.๖๔
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๔.๕๖	-	-๐.๐๖	๐.๓๒*	๐.๐๒	๐.๐๓	-๐.๐๖
๒๐-๓๐ ปี	๔.๖๓	-	-	๐.๓๘*	๐.๐๙	๐.๐๙	-๐.๐๐
๓๑-๔๐ ปี	๔.๒๔	-	-	-	-๐.๒๙*	-๐.๒๘*	-๐.๓๘*
๔๑-๕๐ ปี	๔.๕๔	-	-	-	-	๐.๐๐	-๐.๐๙
๕๑-๖๐ ปี	๔.๕๓	-	-	-	-	-	-๐.๐๙
๖๑ ปีขึ้นไป	๔.๖๔	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๔ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ตามความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามอายุ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่าแตกต่างกันดังนี้

ประชาชนที่มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มากกว่าประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๒๐ - ๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มากกว่าประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา น้อยกว่าประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๔๑ - ๕๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา น้อยกว่าประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๕๑ - ๖๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา น้อยกว่าประชาชนที่มีอายุ ๖๑ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๕ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกตามอายุ ด้านการสาธารณสุขการ

(n = ๓๖๑)

อายุ	$\bar{X}$	อายุ					
		ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๒๐-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑-๖๐ ปี	๖๑ ปีขึ้นไป
		๔.๕๑	๔.๖๐	๔.๒๖	๔.๕๕	๔.๕๔	๔.๗๒
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๔.๕๑	-	-๐.๐๙	๐.๒๕*	-๐.๐๓	-๐.๐๒	-๐.๒๐*
๒๐-๓๐ ปี	๔.๖๐	-	-	๐.๓๔*	๐.๐๖	๐.๐๖	-๐.๑๑
๓๑-๔๐ ปี	๔.๒๖	-	-	-	-๐.๒๘*	-๐.๒๘*	-๐.๔๖*
๔๑-๕๐ ปี	๔.๕๕	-	-	-	-	๐.๐๐	-๐.๑๗
๕๑-๖๐ ปี	๔.๕๔	-	-	-	-	-	-๐.๑๗
๖๑ ปีขึ้นไป	๔.๗๒	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๕ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ตามความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามอายุ ด้านสาธารณสุขการ พบว่าแตกต่างกันดังนี้

ประชาชนที่มีอายุ ต่ำกว่า ๒๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านสาธารณสุขการ มากกว่า ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีอายุ ต่ำกว่า ๒๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านสาธารณสุขการ น้อยกว่า ประชาชนที่มีอายุ ๖๑ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๒๐ - ๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านสาธารณสุขการ มากกว่า ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านสาธารณสุขการ น้อยกว่า ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๔๑ - ๕๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านสาธารณสุขการ น้อยกว่า ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๕๑ - ๖๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านสาธารณสุขการ น้อยกว่า ประชาชนที่มีอายุ ๖๑ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๖ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกตามอายุ ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์

(n = ๓๖๑)

อายุ	$\bar{X}$	อายุ					
		ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๒๐-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑-๖๐ ปี	๖๑ ปีขึ้นไป
		๔.๕๔	๔.๕๙	๔.๒๙	๔.๕๑	๔.๔๒	๔.๖๑
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๔.๕๔	-	-๐.๐๔	๐.๒๔*	๐.๐๓	๐.๑๑	-๐.๐๖
๒๐-๓๐ ปี	๔.๕๙	-	-	๐.๒๙*	๐.๐๘	๐.๑๖	-๐.๐๒
๓๑-๔๐ ปี	๔.๒๙	-	-	-	-๐.๒๑*	-๐.๑๒	-๐.๓๑*
๔๑-๕๐ ปี	๔.๕๑	-	-	-	-	๐.๐๘	-๐.๑๐
๕๑-๖๐ ปี	๔.๔๒	-	-	-	-	-	-๐.๑๘
๖๑ ปีขึ้นไป	๔.๖๑	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๖ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ตามความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามอายุ ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ พบว่าแตกต่างกันดังนี้

ประชาชนที่มีอายุ ต่ำกว่า ๒๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ มากกว่าประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๒๐ - ๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ มากกว่าประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ น้อยกว่าประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๔๑ - ๕๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ น้อยกว่าประชาชนที่มีอายุ ๖๑ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๓ ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๗ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามวุฒิการศึกษา

(n = ๓๖๑)

ประสิทธิภาพการบริหารกิจการ คณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม	วุฒิการศึกษา												F	Sig.
	ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา ตอนต้น		มัธยมศึกษา ตอนปลาย หรือเทียบเท่า		อนุปริญญา หรือเทียบเท่า		ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี			
	(๑๗๒ คน)		(๖๔ คน)		(๖๘ คน)		(๒๒ คน)		(๓๒ คน)		(๓ คน)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านการปกครอง	๔.๖๑	๐.๕๓	๔.๘๑	๐.๓๓	๔.๖๙	๐.๓๔	๔.๕๓	๐.๓๑	๔.๕๙	๐.๓๓	๔.๐๐	๐.๐๐	๓.๖๘๗*	๐.๐๐๓
ด้านการศึกษา	๔.๕๖	๐.๔๙	๔.๗๑	๐.๔๓	๔.๖๒	๐.๔๐	๔.๖๐	๐.๒๘	๔.๓๖	๐.๕๕	๔.๓๓	๐.๕๗	๒.๗๙๘*	๐.๐๑๗
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๔.๕๙	๐.๔๓	๔.๗๒	๐.๔๓	๔.๖๑	๐.๔๗	๔.๖๗	๐.๓๗	๔.๓๙	๐.๖๔	๔.๐๖	๐.๑๑	๓.๐๙๗*	๐.๐๐๙
ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๔.๔๗	๐.๕๔	๔.๗๒	๐.๔๗	๔.๕๖	๐.๔๙	๔.๖๐	๐.๒๙	๔.๓๗	๐.๖๑	๓.๓๓	๐.๑๑	๖.๑๔๒*	๐.๐๐๐
ด้านการสาธารณูปการ	๔.๕๒	๐.๕๒	๔.๖๗	๐.๔๗	๔.๕๒	๐.๕๑	๔.๔๔	๐.๔๐	๔.๓๙	๐.๕๘	๓.๗๓	๐.๑๑	๓.๐๕๕*	๐.๐๑๐
ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๔.๔๙	๐.๕๖	๔.๖๖	๐.๕๓	๔.๕๒	๐.๔๖	๔.๓๕	๐.๓๖	๔.๓๖	๐.๖๖	๓.๘๐	๐.๓๔	๒.๘๘๓*	๐.๐๑๔
ภาพรวม	๔.๕๔	๐.๔๕	๔.๗๑	๐.๔๐	๔.๕๙	๐.๓๘	๔.๕๓	๐.๒๓	๔.๔๑	๐.๔๘	๓.๘๗	๐.๑๓	๔.๒๒๒*	๐.๐๐๑

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมแตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ในด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์

ดังนั้นจึงได้ทำการเปรียบเทียบ ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่าง นัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๘ – ๔.๒๔

ตารางที่ ๔.๑๘ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านภาพรวม

(n = ๓๖๑)

วุฒิการศึกษา	$\bar{X}$	วุฒิการศึกษา					
		ประถมศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		๔.๕๔	๔.๗๑	๔.๕๙	๔.๕๓	๔.๔๑	๓.๘๗
ประถมศึกษา	๔.๕๔	-	-๐.๑๗*	-๐.๐๔	๐.๐๑	๐.๑๓	๐.๖๖*
มัธยมศึกษาตอนต้น	๔.๗๑	-	-	๐.๑๒	๐.๑๘	๐.๓๐*	๐.๘๔*
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	๔.๕๙	-	-	-	๐.๐๕	๐.๑๗	๐.๗๑*
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	๔.๕๓	-	-	-	-	๐.๑๒	๐.๖๕*
ปริญญาตรี	๔.๔๑	-	-	-	-	-	๐.๕๓*
สูงกว่าปริญญาตรี	๓.๘๗	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพ การบริหาร
กิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านภาพรวม มากกว่า ประชาชน
ที่มีวุฒิการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๙ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านการปกครอง

(n = ๓๖๑)

วุฒิการศึกษา	$\bar{X}$	วุฒิการศึกษา					
		ประถมศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		๔.๖๑	๔.๘๑	๔.๖๙	๔.๕๓	๔.๕๙	๔.๐๐
ประถมศึกษา	๔.๖๑	-	-๐.๑๙*	-๐.๐๗	๐.๐๘	๐.๐๒	๐.๖๑*
มัธยมศึกษาตอนต้น	๔.๘๑	-	-	๐.๑๒	๐.๒๗*	๐.๒๑*	๐.๘๑*
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	๔.๖๙	-	-	-	๐.๑๕	๐.๐๙	๐.๖๙*
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	๔.๕๓	-	-	-	-	-๐.๐๕	๐.๕๓
ปริญญาตรี	๔.๕๙	-	-	-	-	-	๐.๕๙*
สูงกว่าปริญญาตรี	๔.๐๐	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพ การบริหาร
กิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการปกครอง มากกว่า
ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๐ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านการศาสนศึกษา

(n = ๓๖๑)

วุฒิการศึกษา	$\bar{X}$	วุฒิการศึกษา					
		ประถมศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		๔.๕๖	๔.๗๑	๔.๖๒	๔.๖๐	๔.๓๖	๔.๓๓
ประถมศึกษา	๔.๕๖	-	-๐.๑๔*	-๐.๐๖	๐.๐๓	๐.๒๐*	๐.๒๓
มัธยมศึกษาตอนต้น	๔.๗๑	-	-	๐.๐๘	๐.๑๑	๐.๓๕*	๐.๓๗
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	๔.๖๒	-	-	-	๐.๐๒	๐.๒๖*	๐.๒๙
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	๔.๖๐	-	-	-	-	๐.๒๓	๐.๒๖
ปริญญาตรี	๔.๓๖	-	-	-	-	-	๐.๐๒
สูงกว่าปริญญาตรี	๔.๓๓	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๐ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ตามความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านการศาสนศึกษา พบว่าแตกต่างกันดังนี้

ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศาสนศึกษา น้อยกว่าประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศาสนศึกษา มากกว่าประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศาสนศึกษา มากกว่า ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศาสนศึกษา มากกว่า ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๑ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์

(n = ๓๖๑)

วุฒิการศึกษา	$\bar{X}$	วุฒิการศึกษา					
		ประถมศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		๔.๕๙	๔.๗๒	๔.๖๑	๔.๖๗	๔.๓๙	๔.๐๖
ประถมศึกษา	๔.๕๙	-	-๐.๑๒	-๐.๐๒	-๐.๐๗	๐.๑๙*	๐.๕๒
มัธยมศึกษาตอนต้น	๔.๗๒	-	-	๐.๑๐	๐.๐๔	๐.๓๒*	๐.๖๕*
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	๔.๖๑	-	-	-	-๐.๐๕	๐.๒๒*	๐.๕๔*
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	๔.๖๗	-	-	-	-	๐.๒๗*	๐.๖๐*
ปริญญาตรี	๔.๓๙	-	-	-	-	-	๐.๓๒
สูงกว่าปริญญาตรี	๔.๐๖	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มากกว่า ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๒ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

(n = ๓๖๑)

วุฒิการศึกษา	$\bar{X}$	วุฒิการศึกษา					
		ประถมศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		๔.๔๗	๔.๗๒	๔.๕๖	๔.๖๐	๔.๓๗	๔.๓๓
ประถมศึกษา	๔.๔๗	-	-๐.๒๕*	-๐.๐๘	-๐.๑๒	๐.๑๐	๑.๑๔*
มัธยมศึกษาตอนต้น	๔.๗๒	-	-	๐.๑๖	๐.๑๒	๐.๓๕*	๑.๓๙*
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	๔.๕๖	-	-	-	-๐.๐๓	๐.๑๙	๑.๒๓*
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	๔.๖๐	-	-	-	-	๐.๒๒	๑.๒๖*
ปริญญาตรี	๔.๓๗	-	-	-	-	-	๑.๐๔*
สูงกว่าปริญญาตรี	๔.๓๓	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหาร
กิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
มากกว่า ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๓ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านการสาธารณสุขการ (n = ๓๖๑)

วุฒิการศึกษา	$\bar{X}$	วุฒิการศึกษา					
		ประถมศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		๔.๕๒	๔.๖๗	๔.๕๒	๔.๔๔	๔.๓๙	๔.๗๓
ประถมศึกษา	๔.๕๒	-	-๐.๑๔	-๐.๐๐	๐.๐๘	๐.๑๓	๐.๗๙*
มัธยมศึกษาตอนต้น	๔.๖๗	-	-	๐.๑๔	๐.๒๒	๐.๒๘*	๐.๙๔*
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	๔.๕๒	-	-	-	๐.๐๘	๐.๑๓	๐.๗๙*
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	๔.๔๔	-	-	-	-	๐.๐๕	๐.๗๑*
ปริญญาตรี	๔.๓๙	-	-	-	-	-	๐.๖๖*
สูงกว่าปริญญาตรี	๔.๗๓	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๓ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ตามความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านการสาธารณูปการ พบว่าแตกต่างกันดังนี้

ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณูปการ น้อยกว่าประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณูปการ มากกว่า ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณูปการ น้อยกว่า ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณูปการ น้อยกว่า ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่ามีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณูปการ น้อยกว่า ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณูปการ น้อยกว่า ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๔ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านการสาธารณสุขศาสตร์

(n = ๓๖๑)

วุฒิการศึกษา	$\bar{X}$	วุฒิการศึกษา					
		ประถมศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		๔.๔๙	๔.๖๖	๔.๕๒	๔.๓๕	๔.๓๖	๓.๓๘
ประถมศึกษา	๔.๔๙	-	-๐.๑๖*	-๐.๐๓	๐.๑๓	๐.๑๒	๐.๖๙*
มัธยมศึกษาตอนต้น	๔.๖๖	-	-	๐.๑๓	๐.๓๐*	๐.๒๙*	๐.๘๖*
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	๔.๕๒	-	-	-	๐.๑๖	๐.๑๕	๐.๗๒*
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	๔.๓๕	-	-	-	-	-๐.๐๑	๐.๕๕
ปริญญาตรี	๔.๓๖	-	-	-	-	-	๐.๕๖
สูงกว่าปริญญาตรี	๓.๓๘	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๔ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ตามความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ พบว่าแตกต่างกันดังนี้

ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ น้อยกว่า ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ มากกว่า ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ มากกว่า ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ มากกว่า ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ มากกว่า ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ มากกว่า ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๔ ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๕ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม
จำแนกตามอาชีพ

(n = ๓๖๑)

ประสิทธิภาพการบริหารกิจการ คณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม	อาชีพ																F	Sig.
	เกษตรกร		รับจ้าง		ธุรกิจส่วนตัว		ค้าขาย		แม่บ้าน		นักเรียนหรือนักศึกษา		ข้าราชการหรือพนักงานรัฐ		พนักงานเอกชน			
	(๑๐๐ คน)		(๙๓ คน)		(๑๓ คน)		(๒๕ คน)		(๑๘ คน)		(๗๕ คน)		(๒๐ คน)		(๑๗ คน)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านการปกครอง	๔.๕๔	๐.๖๐	๔.๗๑	๐.๔๐	๔.๖๔	๐.๓๔	๔.๗๑	๐.๔๒	๔.๖๒	๐.๕๑	๔.๗๓	๐.๒๙	๔.๖๗	๐.๓๕	๔.๕๗	๐.๓๐	๑.๕๓๓	๐.๑๕๕
ด้านการศึกษา	๔.๕๓	๐.๕๔	๔.๖๐	๐.๔๕	๔.๘๐	๐.๒๔	๔.๖๔	๐.๔๐	๔.๓๗	๐.๘๓	๔.๖๗	๐.๓๑	๔.๔๕	๐.๓๙	๔.๕๔	๐.๓๕	๑.๘๑๔	๐.๐๘๓
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๔.๕๓	๐.๕๒	๔.๖๗	๐.๔๐	๔.๗๓	๐.๓๓	๔.๕๖	๐.๔๒	๔.๔๑	๐.๘๙	๔.๖๘	๐.๓๕	๔.๕๓	๐.๔๐	๔.๕๔	๐.๓๗	๑.๗๐๔	๐.๑๐๗
ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๔.๔๘	๐.๖๑	๔.๕๒	๐.๕๑	๔.๓๖	๐.๖๓	๔.๕๕	๐.๕๗	๔.๒๗	๐.๙๐	๔.๖๕	๐.๓๓	๔.๕๐	๐.๓๘	๔.๖๒	๐.๓๐	๑.๕๒๐	๐.๑๕๙
ด้านการสาธารณูปการ	๔.๕๑	๐.๖๐	๔.๕๗	๐.๔๔	๔.๔๔	๐.๖๘	๔.๕๒	๐.๕๓	๔.๔๑	๐.๗๖	๔.๕๖	๐.๔๒	๔.๔๓	๐.๔๙	๔.๕๕	๐.๒๙	๐.๔๕๔	๐.๘๖๗
ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๔.๔๒	๐.๖๓	๔.๕๕	๐.๕๐	๔.๕๐	๐.๔๒	๔.๔๘	๐.๖๐	๔.๒๕	๐.๙๑	๔.๖๒	๐.๓๙	๔.๔๗	๐.๔๐	๔.๔๓	๐.๓๔	๑.๕๑๙	๐.๑๕๙
ภาพรวม	๔.๕๐	๐.๕๑	๔.๖๐	๐.๓๙	๔.๕๘	๐.๓๗	๔.๕๘	๐.๔๓	๔.๓๙	๐.๗๗	๔.๖๕	๐.๒๗	๔.๕๐	๐.๒๘	๔.๕๖	๐.๔๓	๑.๓๔๐	๐.๒๓๐

จากตารางที่ ๔.๒๕ พบว่า ประชาชน ที่มีอาชีพต่างกันมีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชน ที่มีอาชีพต่างกัน มีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

สมมติฐานที่ ๕ ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัด มีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๖ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามประสบการณ์ในการเข้าวัด

(n = ๓๖๑)

ประสิทธิภาพการบริหารกิจการ คณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม	ประสบการณ์ในการเข้าวัด								F	Sig.
	ต่ำกว่า ๕ ปี (๕๐ คน)		๕ - ๑๐ ปี (๕๖ คน)		๑๑ - ๑๕ ปี (๖๗ คน)		๑๖ ปีขึ้นไป (๑๘๘ คน)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านการปกครอง	๔.๔๙	๐.๕๙	๔.๕๖	๐.๕๔	๔.๖๔	๐.๔๐	๔.๗๒	๐.๓๗	๔.๕๗๙*	๐.๐๐๔
ด้านการศึกษา	๔.๓๖	๐.๕๓	๔.๔๘	๐.๕๗	๔.๖๒	๐.๓๖	๔.๖๕	๐.๔๒	๖.๖๔๖*	๐.๐๐๐
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๔.๕๐	๐.๔๗	๔.๕๑	๐.๖๓	๔.๕๙	๐.๓๗	๔.๖๕	๐.๔๓	๒.๔๒๖	๐.๐๖๕
ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๔.๓๔	๐.๕๕	๔.๓๗	๐.๖๓	๔.๕๑	๐.๕๒	๔.๖๒	๐.๔๘	๖.๐๓๖*	๐.๐๐๑
ด้านการสาธารณูปการ	๔.๒๗	๐.๖๒	๔.๕๐	๐.๕๔	๔.๕๐	๐.๕๑	๔.๖๑	๐.๔๕	๖.๓๖๖*	๐.๐๐๐
ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๔.๓๙	๐.๕๖	๔.๓๓	๐.๗๐	๔.๕๓	๐.๔๘	๔.๕๗	๐.๕๔	๓.๕๑๑*	๐.๐๑๕
ภาพรวม	๔.๓๙	๐.๔๘	๔.๔๖	๐.๕๔	๔.๕๖	๐.๓๖	๔.๖๔	๐.๓๘	๕.๙๘๗*	๐.๐๐๑

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๖ พบว่า ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัด ต่างกันมีความเห็นต่อประสิทธิภาพ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมแตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัด มีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ในด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์

ดังนั้นจึงได้ทำการเปรียบเทียบ ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) รายละเอียดดังแสดงในตาราง ที่ ๔.๒๗ – ๔.๓๒

ตารางที่ ๔.๒๗ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกตามประสบการณ์ในการเข้าวัด ด้านภาพรวม

(n = ๓๖๑)

ประสบการณ์ในการเข้าวัด	$\bar{X}$	ประสบการณ์ในการเข้าวัด			
		ต่ำกว่า ๕ ปี	๕ - ๑๐ ปี	๑๑ - ๑๕ ปี	๑๖ ปีขึ้นไป
		๔.๓๙	๔.๔๖	๔.๕๖	๔.๖๔
ต่ำกว่า ๕ ปี	๔.๓๙	-	-๐.๐๖	-๐.๑๗*	-๐.๒๕*
๕ - ๑๐ ปี	๔.๔๖	-	-	-๐.๑๐	-๐.๑๘*
๑๑ - ๑๕ ปี	๔.๕๖	-	-	-	-๐.๐๗
๑๖ ปีขึ้นไป	๔.๖๔	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๗ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ตามความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามประสบการณ์ในการเข้าวัด ด้านภาพรวม พบว่าแตกต่างกันดังนี้

ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัดต่ำกว่า ๕ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านภาพรวม น้อยกว่าประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัด ๑๑ - ๑๕ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัดต่ำกว่า ๕ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านภาพรวม น้อยกว่าประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัด ๑๖ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัด ๕ - ๑๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านภาพรวม น้อยกว่าประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัด ๑๖ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๘ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกตามประสบการณ์ในการเข้าวัด ด้านการปกครอง

(n = ๓๖๑)

ประสบการณ์ในการเข้าวัด	$\bar{X}$	ประสบการณ์ในการเข้าวัด			
		ต่ำกว่า ๕ ปี	๕ - ๑๐ ปี	๑๑ - ๑๕ ปี	๑๖ ปีขึ้นไป
		๔.๔๙	๔.๕๖	๔.๖๔	๔.๗๒
ต่ำกว่า ๕ ปี	๔.๔๙	-	-๐.๐๗	-๐.๑๔	-๐.๒๓*
๕ - ๑๐ ปี	๔.๕๖	-	-	-๐.๐๗	-๐.๑๕*
๑๑ - ๑๕ ปี	๔.๖๔	-	-	-	-๐.๐๘
๑๖ ปีขึ้นไป	๔.๗๒	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๘ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ตามความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามประสบการณ์ในการเข้าวัด ด้านการปกครอง พบว่าแตกต่างกันดังนี้

ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัดต่ำกว่า ๕ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการปกครอง น้อยกว่าประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัด ๑๖ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัด ๕ - ๑๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการปกครอง น้อยกว่า ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัด ๑๖ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๙ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกตามประสบการณ์ในการเข้าวัด ด้านการศาสนศึกษา

(n = ๓๖๑)

ประสบการณ์ในการเข้าวัด	$\bar{X}$	ประสบการณ์ในการเข้าวัด			
		ต่ำกว่า ๕ ปี	๕ - ๑๐ ปี	๑๑ - ๑๕ ปี	๑๖ ปีขึ้นไป
		๔.๓๖	๔.๔๘	๔.๖๒	๔.๖๕
ต่ำกว่า ๕ ปี	๔.๓๖	-	-๐.๑๑	-๐.๒๖*	-๐.๒๙*
๕ - ๑๐ ปี	๔.๔๘	-	-	-๐.๑๔	-๐.๑๗*
๑๑ - ๑๕ ปี	๔.๖๒	-	-	-	-๐.๐๒
๑๖ ปีขึ้นไป	๔.๖๕	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๙ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ตามความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามประสบการณ์ในการเข้าวัด ด้านการศาสนศึกษา พบว่าแตกต่างกันดังนี้

ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัดต่ำกว่า ๕ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศาสนศึกษา น้อยกว่า ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัด ๑๑ - ๑๕ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัดต่ำกว่า ๕ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศาสนศึกษา น้อยกว่า ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัด ๑๖ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัด ๕ - ๑๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศาสนศึกษา น้อยกว่า ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัด ๑๖ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๓๐ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกตามประสบการณ์ในการเข้าวัด ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

(n = ๓๖๑)

ประสบการณ์ในการเข้าวัด	$\bar{X}$	ประสบการณ์ในการเข้าวัด			
		ต่ำกว่า ๕ ปี	๕ - ๑๐ ปี	๑๑ - ๑๕ ปี	๑๖ ปีขึ้นไป
		๔.๓๔	๔.๓๗	๔.๕๑	๔.๖๒
ต่ำกว่า ๕ ปี	๔.๓๔	-	-๐.๐๓	-๐.๑๗	-๐.๒๘*
๕ - ๑๐ ปี	๔.๓๗	-	-	-๐.๑๓	-๐.๒๕*
๑๑ - ๑๕ ปี	๔.๕๑	-	-	-	-๐.๑๑
๑๖ ปีขึ้นไป	๔.๖๒	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๓๐ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ตามความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามประสบการณ์ในการเข้าวัด ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่าแตกต่างกันดังนี้

ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัดต่ำกว่า ๕ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา น้อยกว่า ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัด ๑๖ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัด ๕ - ๑๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา น้อยกว่า ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัด ๑๖ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๓๑ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกตามประสบการณ์ในการเข้าวัด ด้านการสาธารณูปการ

(n = ๓๖๑)

ประสบการณ์ในการเข้าวัด	$\bar{X}$	ประสบการณ์ในการเข้าวัด			
		ต่ำกว่า ๕ ปี	๕ - ๑๐ ปี	๑๑ - ๑๕ ปี	๑๖ ปีขึ้นไป
		๔.๒๗	๔.๕๐	๔.๕๐	๔.๖๑
ต่ำกว่า ๕ ปี	๔.๒๗	-	-๐.๒๒*	-๐.๒๒*	-๐.๓๔*
๕ - ๑๐ ปี	๔.๕๐	-	-	-๐.๐๐	-๐.๑๑
๑๑ - ๑๕ ปี	๔.๕๐	-	-	-	-๐.๑๑
๑๖ ปีขึ้นไป	๔.๖๑	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๓๑ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ตามความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามประสบการณ์ในการเข้าวัด ด้านการสาธารณูปการ พบว่าแตกต่างกันดังนี้

ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัดต่ำกว่า ๕ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณูปการ น้อยกว่า ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัด ๕ - ๑๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัดต่ำกว่า ๕ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณูปการ น้อยกว่า ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัด ๑๑ - ๑๕ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัดต่ำกว่า ๕ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณูปการ น้อยกว่าประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัด ๑๖ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๓๒ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกตามประสบการณ์ในการเข้าวัด ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์

(n = ๓๖๑)

ประสบการณ์ในการเข้าวัด	$\bar{X}$	ประสบการณ์ในการเข้าวัด			
		ต่ำกว่า ๕ ปี	๕ - ๑๐ ปี	๑๑ - ๑๕ ปี	๑๖ ปีขึ้นไป
		๔.๓๘	๔.๓๓	๔.๕๓	๔.๖๗
ต่ำกว่า ๕ ปี	๔.๓๘	-	๐.๐๖	-๐.๑๓	-๐.๑๗*
๕ - ๑๐ ปี	๔.๓๓	-	-	-๐.๑๙*	-๐.๒๓*
๑๑ - ๑๕ ปี	๔.๕๓	-	-	-	-๐.๐๔
๑๖ ปีขึ้นไป	๔.๖๗	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๓๒ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ตามความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามประสบการณ์ในการเข้าวัด ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ พบว่าแตกต่างกันดังนี้

ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัดต่ำกว่า ๕ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ น้อยกว่า ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัด ๑๖ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัด ๕ - ๑๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ น้อยกว่า ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัด ๑๑ - ๑๕ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัด ๕ - ๑๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ น้อยกว่าประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัด ๑๖ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๓๓ สรุปผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยภาพรวม ตามสมมติฐานที่ ๑ – ๕

สมมติฐานที่	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	สถิติทดสอบ	ระดับนัยสำคัญ	ผลการทดสอบ	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
๑.	เพศ	ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม	T - test	๐.๐๕	-	✓
๒.	อายุ	ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม	F - test	๐.๐๕	✓	-
๓.	วุฒิการศึกษา	ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม	F - test	๐.๐๕	✓	-
๔.	อาชีพ	ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม	F - test	๐.๐๕	-	✓
๕.	ประสบการณ์ในการเข้าวัด	ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม	F - test	๐.๐๕	✓	-

จากตารางที่ ๔.๓๓ สรุปผลการทดสอบสมมติฐานโดยภาพรวมได้ว่าประชาชนที่มี เพศ และอายุ ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีอายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการเข้าวัด ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔.๔ ผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

จากผลการศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการบริหาร
กิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม มีดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๓๔ ปัญหา อุปสรรค ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม
อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการปกครอง

ลำดับที่	ปัญหาและอุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
๑	พระภิกษุมาจากที่ต่างๆ มีพื้นฐานและประสบการณ์แตกต่างกันทำให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดแต่ยังขาดผู้ปกครองที่คอยชี้แนะแก้ไข และให้แนวทาง รองลงมาจากเจ้าอาวาสที่มีภารกิจมาก	๖๔	๑๗.๗๒
๒	พระผู้ปกครองไม่สนใจในงานที่ได้รับมอบหมาย	๔๘	๑๓.๒๙
๓	พระภิกษุไม่ค่อยสนใจและให้ความร่วมมือในการทำวัตรสวดมนต์เจริญภาวนา	๓๓	๙.๑๔
๔	พระภิกษุ สามเณร ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของวัดเท่าที่ควร	๒๐	๕.๕๔

จากตารางที่ ๔.๓๔ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อปัญหา อุปสรรค ของประสิทธิภาพ
ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการปกครอง
ลำดับที่ ๑ คือ พระภิกษุมาจากที่ต่างๆ มีพื้นฐานและประสบการณ์แตกต่างกันทำให้เกิดความขัดแย้ง
ทางความคิดแต่ยังขาดผู้ปกครองที่คอยชี้แนะแก้ไข และให้แนวทาง รองลงมาจากเจ้าอาวาสที่มี
ภารกิจมาก จำนวน ๖๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๗๒ รองลงมา คือ พระผู้ปกครองไม่สนใจในงานที่
ได้รับมอบหมาย จำนวน ๔๘ คนคิดเป็นร้อยละ ๑๓.๒๙ น้อยที่สุด คือ พระภิกษุ สามเณร ไม่ปฏิบัติ
ตามกฎระเบียบของวัดเท่าที่ควร จำนวน ๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๕๔

ตารางที่ ๔.๓๕ ข้อเสนอแนะ ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม
อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการปกครอง

ลำดับที่	ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
๑	ต้องมีการชี้แจงกฎระเบียบและกติกาต่างๆ ของวัดให้พระภิกษุที่เข้ามาใหม่ได้เข้าใจ และปลูกจิตสำนึกในความสามัคคีทั้งผู้บังคับบัญชาและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา	๖๑	๑๖.๘๙
๒	ควรมีผู้ตรวจการงานที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาสและควรมีการปลูกจิตสำนึกให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบ	๔๕	๑๒.๔๖
๓	ควรมีพระผู้ใหญ่คอยดูแล เอาใจใส่และบอกประโยชน์และความสำคัญในการทำวัตรสวดมนต์ เจริญภาวนา	๒๘	๗.๗๕
๔	ต้องมีการชี้แจงกฎระเบียบและมีพระผู้ใหญ่ดูแลความประพฤติและจริยวัตรต่างๆ และ กวดขัน ในการดูพระภิกษุ สามเณรให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย	๑๙	๕.๒๖

จากตารางที่ ๔.๓๕ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะของประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการปกครอง ลำดับที่ ๑ คือ ต้องมีชี้แจงกฎระเบียบและกติกาต่างๆ ของวัดให้พระภิกษุที่เข้ามาใหม่ได้เข้าใจ และปลูกจิตสำนึกในความสามัคคีทั้งผู้บังคับบัญชา และผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา จำนวน ๖๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๘๙รองลงมา คือ ควรมีผู้ตรวจการงานที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาสและควรมีการปลูกจิตสำนึกให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบ จำนวน ๔๕ คนคิดเป็นร้อยละ ๑๒.๔๖ น้อยที่สุด คือ ต้องมีการชี้แจงกฎระเบียบและมีพระผู้ใหญ่ดูแลความประพฤติและจริยวัตรต่างๆ และ กวดขัน ในการดูพระภิกษุ สามเณรให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย จำนวน ๑๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๒๖

ตารางที่ ๔.๓๖ ปัญหา อุปสรรค ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม
อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศาสนศึกษา

ลำดับที่	ปัญหาและอุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
๑	ขาดบุคลากรเข้ามาบวชเป็นพระภิกษุและสามเณร เพื่อศาสนทายาทในอนาคต จึงทำให้ปริมาณนักเรียนน้อยลง	๗๕	๒๐.๗๗
๒	นักเรียนไม่สนใจในการศึกษาเท่าที่ควร	๓๖	๙.๙๗
๓	นักเรียนส่วนใหญ่มีภาระช่วยงานต่างๆ ของวัด จึงไม่มีเวลาดูหนังสืออย่างเต็มที่และเต็มความสามารถ	๓๑	๘.๕๘
๔	พระภิกษุบางรูปให้ความสนใจในการศึกษาทางโลกมากกว่าทางธรรม	๑๕	๔.๑๕

จากตารางที่ ๔.๓๖ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อปัญหา อุปสรรค ของประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศาสนศึกษา ลำดับที่ ๑ คือ ขาดบุคลากรเข้ามาบวชเป็นพระภิกษุและ สามเณร เพื่อศาสนทายาทในอนาคตจึงทำให้ปริมาณของนักเรียนน้อยลง จำนวน ๗๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๗๗ รองลงมา คือ นักเรียนไม่สนใจในการศึกษาเท่าที่ควร จำนวน ๓๖ คนคิดเป็นร้อยละ ๙.๙๗ น้อยที่สุด คือ พระภิกษุบางรูปให้ความสนใจในการศึกษาทางโลกมากกว่าทางธรรม จำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๑๕

ตารางที่ ๔.๓๗ ข้อเสนอแนะ ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม
อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศาสนศึกษา

ลำดับที่	ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
๑	ควรมีนโยบายในการสรรหานักเรียนที่จะเข้ามาบวชศึกษาเล่าเรียนให้มีทั้งคุณภาพและปริมาณและควรเน้นสร้างบุคลากรและรักษาบุคลากรทางการศึกษาเอาไว้	๗๐	๑๙.๓๙
๒	ควรมีการอบรมในทุกอาทิตย์เพื่อบอกประโยชน์และคุณค่าของการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณรภายในวัด	๓๕	๙.๖๙
๓	ควรมีการแบ่งภาระหน้าที่ของผู้ที่กำลังศึกษาให้มีเวลาดูหนังสือและเตรียมสอบส่งเสริมกำลังใจให้มีโอกาสสอบได้มากขึ้น	๒๙	๘.๐๓
๔	ควรมีการชี้แจงลำดับความสำคัญของการศึกษาสำหรับพระภิกษุ สามเณรและควรมีการสร้างจิตสำนึกในการเห็นคุณค่าของการศึกษาให้เกิดความตั้งใจในการศึกษาเล่าเรียนอย่างเต็มที่	๑๕	๔.๑๕

จากตารางที่ ๔.๓๗ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะของประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศาสนศึกษา ลำดับที่ ๑ คือ ควรมีนโยบายในการสรรหานักเรียนที่จะเข้ามาบวชศึกษาเล่าเรียนให้มีทั้งคุณภาพและปริมาณและควรเน้นสร้างบุคลากรและรักษาบุคลากรทางการศึกษาเอาไว้ จำนวน ๗๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๓๙ รองลงมา คือ ควรมีการอบรมในทุกอาทิตย์เพื่อบอกประโยชน์และคุณค่าของการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณรภายในวัด จำนวน ๓๕ คนคิดเป็นร้อยละ ๘.๐๓ น้อยที่สุด คือ ควรมีการชี้แจงลำดับความสำคัญของการศึกษาสำหรับพระภิกษุ สามเณรและควรมีการสร้างจิตสำนึกในการเห็นคุณค่าของการศึกษาให้เกิดความตั้งใจในการศึกษาเล่าเรียนอย่างเต็มที่ จำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๑๕

ตารางที่ ๔.๓๘ ปัญหา อุปสรรค ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม
อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศาสนศึกษาสงเคราะห์

ลำดับที่	ปัญหาและอุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
๑	กองทุนในการให้ทุนการศึกษามีน้อย ไม่เพียงพอแก่นักเรียนที่จะเข้ารับทุน	๓๒	๘.๘๖
๒	ทางวัดไม่มีการประสานงานกับหน่วยราชการเพื่อหาแนวทางในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่เดือนร้อน	๒๑	๕.๘๑
๓	การมอบทุนยังไม่ต่อเนื่อง อย่างน้อยควรส่งให้จบปริญญาตรี	๑๙	๕.๒๙
๔	ยังไม่มี การติดตามผลการศึกษาของเด็กที่ได้รับทุนไป	๑๕	๔.๑๕

จากตารางที่ ๔.๓๘ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อปัญหา อุปสรรค ของประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศาสนศึกษาสงเคราะห์ ลำดับที่ ๑ คือ กองทุนในการให้ทุนการศึกษามีน้อย ไม่เพียงพอแก่นักเรียน ที่จะเข้ารับทุน จำนวน ๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๘๖ รองลงมา คือ ทางวัดไม่มีการประสานงานกับหน่วยราชการเพื่อหาแนวทางในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่เดือนร้อน จำนวน ๒๑ คนคิดเป็นร้อยละ ๕.๘๑ น้อยที่สุด คือ ยังไม่มีการติดตามผลการศึกษาของเด็กที่ได้รับทุนไป จำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๑๕

ตารางที่ ๔.๓๙ ข้อเสนอแนะ ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม
อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศาสนศึกษาสงเคราะห์

ลำดับที่	ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
๑	ควรจัดหาทุนในการช่วยเหลือให้เป็นระบบและมีผู้ดูแลอย่างชัดเจนและเข้มแข็ง เพื่อการประสานงานที่ดีระหว่างวัดกับโรงเรียน	๒๙	๘.๐๓
๒	ทางวัดควรการประสานงานกับหน่วยราชการเพื่อหาแนวทางในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่เดือนร้อน	๒๐	๕.๕๔
๓	ควรจัดการส่งเสริมให้ครอบครัวทั้งทางธรรมและทางโลกให้ได้ผลอย่างแท้จริงและต่อเนื่อง	๑๘	๔.๙๘
๔	ควรมีการติดตามผลการศึกษาศึกษาของเด็กที่ได้รับทุนไป	๑๕	๔.๑๕

จากตารางที่ ๔.๓๙ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะของประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศาสนศึกษาสงเคราะห์ ลำดับที่ ๑ คือ ควรจัดหาทุนในการช่วยเหลือให้เป็นระบบและมีผู้ดูแลอย่างชัดเจนและเข้มแข็ง เพื่อการประสานงานที่ดีระหว่างวัดกับโรงเรียน จำนวน ๒๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๐๓ รองลงมา คือ ทางวัดควรการประสานงานกับหน่วยราชการเพื่อหาแนวทางในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่เดือนร้อน จำนวน ๒๐ คนคิดเป็นร้อยละ ๕.๕๔ น้อยที่สุด คือ ควรมีการติดตามผลการศึกษาศึกษาของเด็กที่ได้รับทุนไป จำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๑๕

ตารางที่ ๔.๔๐ ปัญหา อุปสรรค ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม
อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ลำดับที่	ปัญหาและอุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
๑	คณะพระวิทยากรมีกำลังไม่พอมีจำนวนน้อย ทำให้ปฏิบัติหน้าที่ไม่เต็มที่	๔๕	๑๒.๔๖
๒	ยังขาดแคลน งบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้การเผยแผ่เป็นไปได้อย่างกว้างขวาง	๓๒	๘.๘๖
๓	พระผู้ปกครองไม่ค่อยให้ความสนใจ ในการเผยแผ่	๒๕	๖.๙๒
๔	ไม่มีการสนับสนุนและให้กำลังใจแก่ผู้ที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างทั่วถึงและเป็นระบบ	๑๘	๔.๙๘

จากตารางที่ ๔.๔๐ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อปัญหา อุปสรรค ของประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ลำดับที่ ๑ คือ คณะพระวิทยากรมีกำลังไม่พอมีจำนวนน้อย ทำให้ปฏิบัติหน้าที่ไม่เต็มที่ จำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๔๖ รองลงมา คือ ยังขาดแคลน งบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้การเผยแผ่เป็นไปได้อย่างกว้างขวาง จำนวน ๓๒ คนคิดเป็นร้อยละ ๘.๘๖ น้อยที่สุด คือ ไม่มีการสนับสนุนและให้กำลังใจแก่ผู้ที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างทั่วถึงและเป็นระบบ จำนวน ๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๙๘

ตารางที่ ๔.๔๑ ข้อเสนอแนะ ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม
อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ลำดับที่	ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
๑	ควรมีการเพิ่มจำนวนพระวิทยากรให้เพียงพอแก่การปฏิบัติหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๔๑	๑๑.๓๕
๒	ควรมีการสรรหางบประมาณจากทางราชการหรือหน่วยงานต่าง เพื่อจะได้มีส่วนร่วมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๓๐	๘.๓๑
๓	พระผู้ใหญ่ควรให้ความสำคัญต่อการเผยแผ่และเป็นแบบอย่างในการปาฐกถาและแสดงธรรม	๒๓	๖.๓๗
๔	ควรมีการสนับสนุนและให้กำลังใจแก่ ผู้ที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อย่างทั่วถึงและเป็นระบบ	๑๖	๔.๔๓

จากตารางที่ ๔.๔๑ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะของประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ลำดับที่ ๑ คือ ควรมีการเพิ่มจำนวนพระวิทยากรให้เพียงพอแก่การปฏิบัติหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำนวน ๔๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๓๕ รองลงมา คือ ควรมีการสรรหางบประมาณจากทางราชการหรือหน่วยงานต่าง เพื่อจะได้มีส่วนร่วมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำนวน ๓๐ คนคิดเป็นร้อยละ ๘.๓๑ น้อยที่สุด คือ ควรมีการสนับสนุนและให้กำลังใจแก่ผู้ที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อย่างทั่วถึงและเป็นระบบ จำนวน ๑๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๔๓

ตารางที่ ๔.๔๒ ปัญหา อุปสรรค ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม
อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณูปการ

ลำดับที่	ปัญหาและอุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
๑	ที่พักอาศัยของอุบาสก อุบาสิกามีไม่เพียงพอโดยเฉพาะของอุบาสกในด้านการพักยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน	๔๘	๑๓.๒๙
๒	อุปกรณ์ต่างๆ ขาดผู้ดูแลและซ่อมแซมให้มีสภาพที่ใช้การได้นานและประหยัด	๓๕	๙.๖๙
๓	มีการก่อสร้างมากเกินไป แต่ที่จำเป็นเช่นห้องประชุมยังไม่มีและเป็นสัดส่วน	๒๗	๗.๔๗
๔	ภายในโรงครัวควรยังไม่มีเจ้าหน้าที่ดูแลในการรับการบริจาคเครื่องใช้ต่างๆ เข้าโรงครัวในเวลาที่ยาติโยมนานามาถวาย	๒๐	๕.๕๔

จากตารางที่ ๔.๔๒ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อปัญหา อุปสรรค ของประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณูปการ ลำดับที่ ๑ คือ ที่พักอาศัยของอุบาสก อุบาสิกามีไม่เพียงพอโดยเฉพาะของอุบาสกในด้านการพักยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน จำนวน ๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๒๙ รองลงมา คือ อุปกรณ์ต่างๆ ขาดผู้ดูแลและซ่อมแซมให้มีสภาพที่ใช้การได้นานและประหยัด จำนวน ๓๕ คนคิดเป็นร้อยละ ๙.๖๙ น้อยที่สุด คือ ภายในโรงครัวควรยังไม่มีเจ้าหน้าที่ดูแลในการรับการบริจาคเครื่องใช้ต่างๆ เข้าโรงครัวในเวลาที่ยาติโยมนานามาถวาย จำนวน ๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๕๔

ตารางที่ ๔.๔๓ ข้อเสนอแนะ ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณูปการ

ลำดับที่	ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
๑	ควรมีการเพิ่มที่พักอาศัยของอุบาสก อุบาสิกามีให้เพียงพอ แก่ญาติโยมที่มาปฏิบัติธรรม โดยเฉพาะของอุบาสกในด้านที่พักควรเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน	๔๗	๑๓.๐๑
๒	ควรมีผู้ดูแลและซ่อมแซมอุปกรณ์ต่างๆ ให้มีสภาพที่ใช้การได้นานและประหยัด	๓๓	๙.๑๔
๓	ควรมีการควบคุมในการก่อสร้างไม่ให้มีการก่อสร้างมากนักและมีการก่อสร้างสถานที่จำเป็นและใช้อย่างต่อเนื่องเช่นห้องประชุม เป็นต้น	๒๔	๖.๖๔
๔	ภายในโรงครัวควรควรมีเจ้าหน้าที่ดูแลในการรับการบริจาคเครื่องใช้ต่างๆเข้าโรงครัวในเวลาที่ยาติโยมเขานำมาถวาย	๑๙	๕.๒๖

จากตารางที่ ๔.๔๓ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะของประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณูปการ ลำดับที่ ๑ คือ ควรมีการเพิ่มที่พักอาศัยของอุบาสก อุบาสิกามีให้เพียงพอ แก่ญาติโยมที่มาปฏิบัติธรรม โดยเฉพาะของอุบาสกในด้านที่พักควรเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน จำนวน ๔๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๐๑ รองลงมา คือ ควรมีผู้ดูแลและซ่อมแซมอุปกรณ์ต่างๆ ให้มีสภาพที่ใช้การได้นานและประหยัด จำนวน ๓๓ คนคิดเป็นร้อยละ ๙.๑๔ น้อยที่สุด คือ ภายในโรงครัวควรควรมีเจ้าหน้าที่ดูแลในการรับการบริจาคเครื่องใช้ต่างๆเข้าโรงครัวในเวลาที่ยาติโยมเขานำมาถวาย จำนวน ๑๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๒๖

ตารางที่ ๔.๔๔ ปัญหา อุปสรรค ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม
อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณสงเคราะห์

ลำดับที่	ปัญหาและอุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
๑	ไม่มีเจ้าหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือและประสานงานที่ชัดเจน	๔๖	๑๒.๗๔
๒	ไม่มีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ	๓๓	๙.๑๔
๓	หน่วยงานที่ได้รับการช่วยเหลือจากวัดยังมีจำนวนน้อยอยู่	๒๕	๖.๙๒
๔	ยังไม่มีการจัดมีหน่วยงานเข้าไปทำความเข้าใจในอาชีพต่างๆ เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้	๒๑	๕.๘๑

จากตารางที่ ๔.๔๔ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อปัญหา อุปสรรค ของประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ลำดับที่ ๑ คือ ไม่มีเจ้าหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือและประสานงานที่ชัดเจนจำนวน ๔๖ คนคิดเป็นร้อยละ ๑๒.๗๔ รองลงมา คือ ไม่มีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ จำนวน ๓๓ คนคิดเป็นร้อยละ ๙.๑๔ น้อยที่สุด คือ ยังไม่มีการจัดมีหน่วยงานเข้าไปทำความเข้าใจในอาชีพต่างๆ เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ จำนวน ๒๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๘๑

ตารางที่ ๔.๔๕ ข้อเสนอแนะ ประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม
อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณสงเคราะห์

ลำดับที่	ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
๑	ควรมีเจ้าหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือและประสานงานที่ชัดเจน เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์และเวลา	๔๕	๑๒.๔๖
๒	ควรมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อช่วยกันในการให้ความช่วยเหลือแก่สังคม	๓๐	๘.๓๔
๓	ควรขยายการช่วยเหลือหน่วยงานต่างๆ ให้มากยิ่งขึ้น	๒๒	๖.๐๙
๔	จัดให้มีหน่วยงานเข้าไปทำความเข้าใจในอาชีพต่างๆ เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้	๑๙	๕.๒๖

จากตารางที่ ๔.๔๕ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะของประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ลำดับที่ ๑ คือ ควรมีเจ้าหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือและประสานงานที่ชัดเจน เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์และเวลา จำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๔๖ รองลงมา คือ ควรมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อช่วยกันในการให้ความช่วยเหลือแก่สังคม จำนวน ๓๐ คนคิดเป็นร้อยละ ๘.๓๔ น้อยที่สุด คือ จัดให้มีหน่วยงานเข้าไปทำความเข้าใจในอาชีพต่างๆ เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ จำนวน ๑๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๒๖

๔.๕ ผลการสัมภาษณ์ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน ๕ คน ดังนี้

- ๑) นายทองใบ บรรเทาวงศ์ นายกอบต.ดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม
- ๒) นายสุภาพ ร่มธรรม ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสระสี่เหลี่ยม ตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม
- ๓) นายชลอ วันดี กำนันตำบลดอนรวกและไวยาวัจกรวัดสระสี่เหลี่ยม ตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม
- ๔) นายณรงค์ บุญพันธ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๓ และไวยาวัจกรวัดสระสี่เหลี่ยม ตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม
- ๕) นายประกิจ ผุ่ยรอด สมาชิกอบต.หมู่ ๒และคณะกรรมการวัดสระสี่เหลี่ยม ตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

ผลจากการสัมภาษณ์ สรุปได้ดังนี้

๑. ภาพรวมในการบริหารจัดการคณะสงฆ์

จากภาพรวมในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน ตามมติมหาเถรสมาคมในปัจจุบัน การบริหารจัดการคณะสงฆ์ควรบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ตามกระแสพระราชดำริของในหลวง เพราะเป็นหลักการที่จะนำมาซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืน และให้สอดคล้องกับสภาพบ้านเมืองในปัจจุบัน และควรให้ความเข้าใจกับบุคคลในวัดและนอกวัด วัดมีระเบียบคนที่เข้ามาในวัด ต้องทำตามกฎระเบียบของวัด คนที่อยู่ในวัดต้องสงเคราะห์คนที่เข้ามาใช้บริการกิจกรรมของวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ไม่มีอคติต่อกลุ่มที่เข้ามาใช้บริการ ให้มีความเสมอภาคทุกชนชั้น^๑ ผู้บริหารทุกระดับชั้นและผู้ร่วมงานทุกคน ต้องตั้งอยู่ในหลักพรหมวิหาร ๔ ในด้านการบริหารจัดการวัดควรมีหลักคุณธรรมการบริหาร คือ การบริหารวัดนอกจากเจ้าอาวาสและคณะสงฆ์แล้ว ก็ยังมีเจ้าหน้าที่และบุคลากรต่างๆ ของวัดที่มีความรู้ ความสามารถต่างกัน แต่ก็ต้องมีคุณธรรม และจริยธรรมประกอบด้วยอย่างจริงจัง เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีของชาวบ้าน และเป็นที่พักของชาวบ้านได้ การบริหารจัดการจึงจะสมบูรณ์แบบ^๒

^๑ สัมภาษณ์ นายทองใบ บรรเทาวงศ์,นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม, ๒๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๕.

^๒ สัมภาษณ์ นายสุภาพ ร่มธรรม,ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสระสี่เหลี่ยม ตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม, ๒๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๕.

๒. ด้านการปกครอง

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ในด้านการปกครอง โดยภาพรวมนั้น ในส่วนของคณะสงฆ์จะใช้ระบบพรรษา หรือการแต่งตั้ง หรือระบบคุณธรรมปกครองกัน ส่วนการปกครองของวัดสระสี่เหลี่ยม ท่านพระอาจารย์ได้วางระบบไว้ค่อนข้างชัดเจนดี ตั้งแต่เจ้าอาวาส แล้วยังมีผู้ช่วยเจ้าอาวาส การทำงานก็เป็นระบบดี ไม่จำเป็นต้องขึ้นตรงกับเจ้าอาวาสเพียงองค์เดียว อย่างที่ได้สัมผัสมางานในวัดคล้ายกับระบบของโรงเรียน คือสั่งการลงไปก็มีสายงานหรือบุคลากรรองรับอยู่แล้ว^๓ ผู้บริหารต้องเด็ดขาด เอาตรงไหนคือเอาและการมีส่วนร่วมก็สำคัญ คือเปิดให้พระลูกวัดหรือชาวบ้านมีส่วนร่วมบ้าง แต่บางครั้งปล่อยให้มีส่วนรวมแล้วบางที่ก็ต้องมีความเด็ดขาดกำกับด้วย ประชาธิปไตยต้องมีความแน่นอนในการทำงาน แต่ถ้าปล่อยให้มีประชาธิปไตยมากเกินไปก็ไม่ได้ควรใช้ร่วมกันตามความเหมาะสมตามโอกาส ผู้บริหารวัดจะต้องดูแลเอาใจใส่ และต้องทำใจเป็นกลางๆ ดูแลให้ทั่วถึง ซึ่งในส่วนของวัดสระสี่เหลี่ยมนี้ ผมก็ว่าทำได้ดี พระเถระ ประชาชนในบริเวณวัดก็อยู่กันดี ปัญหาอุปสรรคมีเล็กน้อยแต่ทางวัดสระสี่เหลี่ยมก็แก้ไขได้ด้วยดี^๔

๓. ด้านการศาสนาศึกษา

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ในด้านการศึกษา โดยภาพรวม การศึกษาของพระและสามเณร ตลอดจนประชาชนและเด็กนักเรียนเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเป็นรากฐานสำคัญของชีวิต และเป็นการรักษาพระพุทธศาสนาที่ดี ซึ่งในส่วนการ ดำเนินกิจกรรมในการศาสนาศึกษาของวัดสระสี่เหลี่ยมนี้ว่าดี เพราะมีการอนุเคราะห์ส่งเสริมสนับสนุนใส่ใจครบถ้วนในทุกด้าน ทั้งของพระและสามเณร ตลอดจนประชาชนทั่วไป ทั้งทางธรรมและทางโลก ปัญหาอุปสรรคก็คงอยู่ที่พระเถระเรานั้นในปัจจุบันมีน้อย ดังนั้นการสร้างบุคลากรจึงต้องค่อยเป็นค่อยไป^๕ เรื่องการ ศาสนศึกษานี้จะให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดดำเนินการก็คงไม่สำเร็จ ต้องร่วมมือร่วมใจกันทุกฝ่ายทั้งวัด โรงเรียน บ้าน ชุมชน และหน่วยงานราชการ^๖

๔. ด้านการศึกษาสงเคราะห์

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ในด้านการศึกษาสงเคราะห์นั้น วัดก็มีการให้ทุนการศึกษาและการให้การศึกษาส่งเคราะห์ต้องใส่ใจให้มาก ตลอดจนการส่งเสริมในด้านนี้ให้มาก นับว่าเป็นการสร้างบุญ บารมีด้วยทั้งของตัวเจ้าอาวาสและคณะ

^๓ สัมภาษณ์ นายสุภาพ รวมธรรม, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสระสี่เหลี่ยม ตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม, ๒๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๕.

^๔ สัมภาษณ์ นายประกิจ ผุ่ยรอด, คณะกรรมการวัดสระสี่เหลี่ยมและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนรวก หมู่ ๒ อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม, ๒๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๕.

^๕ สัมภาษณ์ นายณรงค์ บุญพันธ์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๓ และไวยาวัจกรวัดสระสี่เหลี่ยม ตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม, ๔ กันยายน พ.ศ.๒๕๕๕.

^๖ สัมภาษณ์ นายณรงค์ บุญพันธ์, อ้าวแล้ว, ๒๖ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๕.

^๗ สัมภาษณ์ นายสุภาพ รวมธรรม, อ้าวแล้ว, ๒๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๕.

สงฆ์ และของวัดอีกด้วย^๘ และควรตั้งเป็น มูลนิธิของวัด เราก็มักจะไปสงเคราะห์เขา ส่วนเด็กที่จะมารับทุนการศึกษา เด็กก็จะต้องมีพื้นฐานของศีล สมาธิ และปัญญา ไม่ใช่ว่าการสงเคราะห์จะสงเคราะห์ใครก็ได้ ต้องพิจารณาให้ดีให้รอบคอบก่อนก็จะดี ต้องปลูกฝังให้เขามีจิตสาธารณะ โดยต้องมีขบวนการหรือกิจกรรมก่อนที่จะมอบทุนให้เขาด้วย เพื่อเขาจะได้เป็นคนมีคุณค่าและสามารถช่วยเหลือชุมชนได้ในอนาคตต่อไป^๙

๕. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐมในด้านการเผยแผ่นั้นต้องใช้วิชาการ และใช้วาทะ และต้องอยู่ที่ความจริงใจและความตั้งใจด้วย ในส่วนที่วัดสระสี่เหลี่ยมทำอยู่เช่นการบวชเณรภาคฤดูร้อน และเรื่องต่างๆ นั้นเป็นการส่งเสริมพระพุทธศาสนา เป็นการขยายกิจการพระพุทธศาสนาให้กว้างขึ้นอีก และต้องให้ชาวบ้านเขาเห็นเขารับรู้ และเขามีส่วนร่วมว่าเราทำอะไร เป็นการกระตุ้นตั้งศรัทธาของเขา^{๑๐} การเผยแผ่ของวัดสระสี่เหลี่ยม ต้องมีพื้นฐานของคำว่า วิปัสสนากัมมัฏฐานก่อน วิธีการ กระบวนการ กุสโลบายดีอยู่แล้วและทำได้อย่างราบรื่นเป็นรูปธรรมดี ส่วนปัญหาและอุปสรรคเรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนาก็มีบ้าง แต่ถ้าผู้บริหารมีความตั้งใจจริงที่จะช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนาอันมีค่าของเรามาแล้ว ปัญหาไม่ใช่เรื่องสำคัญ^{๑๑}

๖. ด้านการสาธารณูปการ

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐมในด้านการสาธารณูปการนั้น วัดควรสร้างให้มีความพอดีกับสภาพของวัดและชุมชน สร้างแล้วให้มันพอใช้พอดี อย่าให้เกินความจำเป็น บางทีสร้างเอาไว้เยอะแยะไม่มีคนคอยดูแลรักษา การสร้างนั้นน่าจะเกิดประโยชน์แก่ชุมชนบ้าง สรุปว่าการสาธารณูปการหรือสิ่งก่อสร้างอย่าทำให้มันเกินความจำเป็น ควรให้มันเกิดความพอดี ความสร้างตามความต้องการของชุมชนและสังคม และชุมชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ เพราะวัดถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางของชุมชน^{๑๒} งานด้านการสาธารณูปการของวัดสระสี่เหลี่ยม นั้นมีการจัดระบบ เสนาสนะ อาคารต่างๆ ดี งานด้านสาธารณูปการนั้นอยากให้วัดมีการก่อสร้างแบบพอสมควร สร้างเท่าที่จำเป็นและให้มีความคงทนแข็งแรงมีอายุใช้งานได้นาน และเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่ายด้วยทั้งของคณะสงฆ์และประชาชนด้วยก็จะดีมาก ส่วนปัญหาอุปสรรคก็ด้านนี้มันก็มีบ้างจะไปสร้างให้ถูกอกถูกใจคนทั้งหมดนั้นคงเป็นไปได้ เพียงแต่เราจะต้องทำให้ ใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าจริงปัญหาต่างๆ ก็จะหมดไปได้^{๑๓}

^๘ สัมภาษณ์ นายณรงค์ บุญพันธ์ ,ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๓ และไวยาวัจกรวัดสระสี่เหลี่ยม ตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม, ๒๖ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๕.

^๙ สัมภาษณ์ นายประกิจ ฝูยรอด,คณะกรรมการวัดสระสี่เหลี่ยมและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนรวก หมู่ ๒ อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม, ๒๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๕.

^{๑๐} สัมภาษณ์ นายณรงค์ บุญพันธ์ ,อ้างแล้ว, ๒๖ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๕.

^{๑๑} สัมภาษณ์ นายประกิจ ฝูยรอด,อ้างแล้ว, ๒๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๕.

^{๑๒} สัมภาษณ์ นายประกิจ ฝูยรอด,อ้างแล้ว, ๒๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๕.

^{๑๓} สัมภาษณ์ นายณรงค์ บุญพันธ์ ,ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๓ และไวยาวัจกรวัดสระสี่เหลี่ยม ตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม, ๒๖ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๕.

๗. ด้านการสาธารณสงเคราะห์

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐมในด้านสาธารณสงเคราะห์ นี่ต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษ ถือว่าเป็นภาระสำคัญที่เจ้าอาวาสและคณะสงฆ์จะต้องทำให้ทั่วถึง ไปให้กำลังใจเขา เปรียบเสมือนเราเข้าไปให้เห็นหน้า ก็เหมือนการแก้ปัญหาให้เขาเห็นหน้าก็ชื่นใจ เป็นการสร้างศรัทธาขึ้นอีก^{๑๔} ซึ่งวัดสระสี่เหลี่ยมก็มีโครงการการและกิจกรรมด้านนี้อยู่แล้ว ปัญหาและอุปสรรค ส่วนใหญ่สงเคราะห์ไม่ทั่วถึงไม่เพียงพอกับความต้องการ เพราะคนต้องการมันมาก แต่ทรัพยากรเรามีจำกัด ก็ต้องพิจารณาคัดเลือกตามความเหมาะสม และวัดจะต้องดำเนินงานด้านนี้ต่อไป เพื่อประโยชน์สุขของสังคม^{๑๕}

ทิศทางในงานด้านการบริหารจัดการวัดสระสี่เหลี่ยมในสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

ข้อชี้แนะทิศทางในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม และคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต โดยสรุปงานทั้ง ๖ ด้านของคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมนั้น การบริหารปกครองดูแลวัดที่ดีมีคุณภาพนั้น คิดว่าควรจะยึดหลักการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นเรื่องของความสมัครสมานสามัคคี เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นสิ่งอันดีงามที่จะต้องประพฤติ ปฏิบัติ ทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน งานหนักก็จะเป็นงานเบา เสร็จเร็ว และประสบความสำเร็จ มีความภาคภูมิใจ ความประทับใจ เห็นอกเห็นใจกัน เกื้อกูล อาทรต่อกัน ความสามัคคี ความเจริญก็จะเกิดในสถานที่นั้นๆ^{๑๖} เจ้าอาวาสต้องเป็นผู้บริหารดูแลเปรียบเสมือนบริษัทหนึ่ง แต่ถ้าวัดเก่าต้องมีการดูแลซ่อมแซมให้มั่นคงโดยการนำมาเสริม และที่สำคัญในการบริหารจัดการวัดต้องมีการวางระบบงานให้เป็น หลักสำคัญต้องมีบุคลากร ทุนสนับสนุน เจ้าอาวาสต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ เช่น การปกครองพระสงฆ์สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ไวยาวัจกร คณะกรรมการ มีการวางแผน ระเบียบ กฎเกณฑ์ให้แต่ละคนทำหน้าที่ตามความรู้ความสามารถของตนเอง^{๑๗} การบริหารที่ดีงาม ต้องใช้หลักศาสนาธรรม ไม่นับวัดฤๅ วัดที่เจริญงอกงามและยั่งยืน คือการนำเอาหลักธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น เจริญสมณะและวิปัสสนากรรมฐาน อย่างนี้ เป็นต้น การรักษาไว้ซึ่งประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน ประเพณีพื้นบ้าน เหล่านี้ คือ การทรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ชุมชนและเผ่าพันธุ์ สามารถนำไปสู่การพัฒนาวัดและชุมชนได้ต่อไป^{๑๘}

^{๑๔} สัมภาษณ์ นายณรงค์ บุญพันธ์, อ่างแล้ว, ๒๖ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๕.

^{๑๕} สัมภาษณ์ นายประกิจ ฝูยรอด, อ่างแล้ว, ๒๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๕.

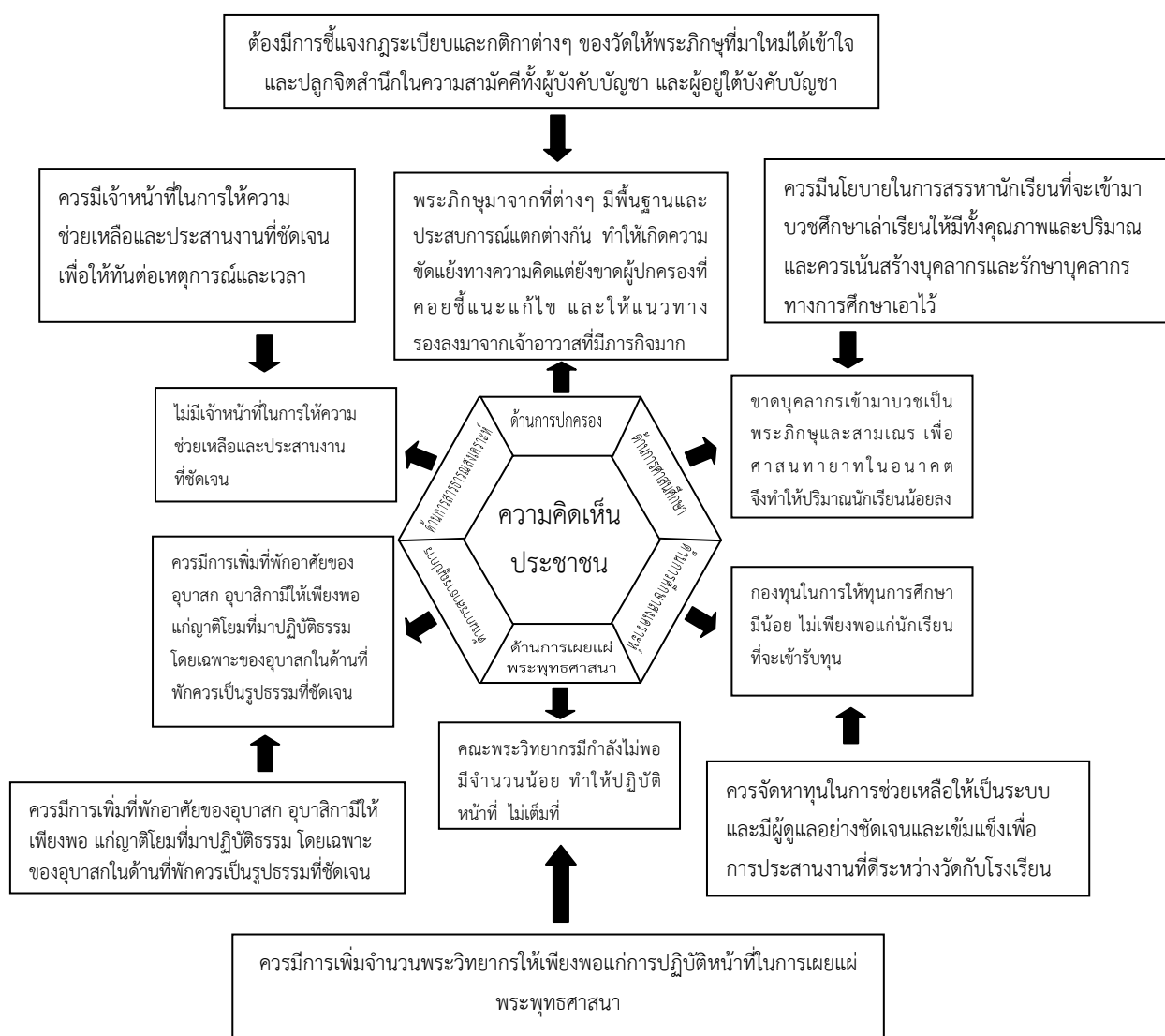
^{๑๖} สัมภาษณ์นายชลอ วันดี, กำนันตำบลดอนรวกและไวยาวัจกรวัดสระสี่เหลี่ยม ตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม, ๒๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๕.

^{๑๗} สัมภาษณ์ นายณรงค์ บุญพันธ์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๓ และไวยาวัจกรวัดสระสี่เหลี่ยม ตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม, ๒๖ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๕.

^{๑๘} สัมภาษณ์ นายประกิจ ฝูยรอด, คณะกรรมการวัดสระสี่เหลี่ยมและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนรวก หมู่ ๒ อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม, ๒๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๕.

๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง“ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม” ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า จากเอกสาร ตำรา ผลงานทางวิชาการและงานวิจัยต่างๆ นำมารวบรวมเรียบเรียงไว้ในงานวิจัยเล่มนี้ และจากการที่ได้ทำการทบทวนวรรณกรรมต่างๆ และลงพื้นที่ทำการวิจัย ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้จากการวิจัยได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๑ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๑ การวิจัยเรื่อง“ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม” ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และผลงาน ทางวิชาการวิจัยต่างๆ นำมารวบรวมและเรียบเรียงในงานวิจัยเล่มนี้ และได้ทำการทบทวนวรรณกรรมต่างๆ ลงพื้นที่ทำการวิจัยผู้วิจัยสรุปองค์ความรู้ ดังนี้

๑. ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ทำการศึกษาความคิดเห็นของประชากรกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้นำชุมชน ข้าราชการ ประชาชน นักเรียน และผู้ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงรอบวัดสระสี่เหลี่ยม จำนวน ๓๖๑ คน

๒. ศึกษาเรื่องประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน ดังนี้ ๑. ด้านการปกครอง ๒. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๓. ด้านการศาสนศึกษา ๔. ด้านการสาธารณูปการ ๕. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๖. ด้านการสาธารณสงเคราะห์

๓. จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ในแต่ละด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

๔. จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑) ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการปกครอง มีความเห็นว่า พระภิกษุมาจากที่ต่างๆ มีพื้นฐานและประสบการณ์แตกต่างกัน ทำให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดแต่ยังขาดผู้ปกครองที่คอยชี้แนะแก้ไข และให้แนวทาง รองลงมาจากเจ้าอาวาสที่มีภารกิจมาก ดังนั้นจึงต้องมีการชี้แจงกฎระเบียบและกติกาต่างๆ ของวัดให้พระภิกษุที่เข้ามาใหม่ได้เข้าใจ และปลูกจิตสำนึกในความสามัคคี ทั้งผู้บังคับบัญชา และผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของวัดขอค้นพบดังกล่าว ทำให้เห็นว่า ด้านการปกครอง คณะผู้บริหารหรือพระสังฆาธิการภายในวัดให้ความสำคัญต่อการปกครอง การบริหารวัดเป็นอย่างยิ่งซึ่งเน้นให้พระภิกษุสามเณรให้ตระหนักถึงการอยู่ร่วมกันตามหลัก สारณียธรรมและสามัคคีธรรม โดยมีพระธรรมวินัยเป็นหลัก

๒) ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศาสนศึกษา มีความเห็นว่า ขาดบุคลากรเข้ามาบวช เป็นพระภิกษุและสามเณร เพื่อเป็นศาสนทายาทในอนาคต จึงทำให้ปริมาณนักเรียนน้อยลง ดังนั้นควรมีนโยบายในการสรรหานักเรียนที่จะเข้ามาบวชศึกษาเล่าเรียนให้มีทั้งคุณภาพและปริมาณ และควรเน้นสร้างบุคลากร และรักษาบุคลากรทางการศึกษาเอาไว้ เพื่อจะได้มีคนสืบทอดพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป ขอค้นพบดังกล่าวทำให้เห็นว่า ด้านศาสนศึกษา คณะผู้บริหารหรือพระสังฆาธิการภายในวัดควรให้ความสำคัญต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมของวัดเป็นอย่างยิ่งโดยเน้นส่งเสริมให้พระภิกษุ สามเณรและสาธุชนให้ศึกษาทั้งปริยัติธรรมและปฏิบัติธรรมทั้งคฤหัสถ์และคฤหัสถ์เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรโดยจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการศึกษาของคณะสงฆ์

๓) ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีความเห็นว่า กองทุนในการให้ทุนการศึกษามีน้อยไม่เพียงพอแก่นักเรียนที่จะเข้ารับทุน ดังนั้น ควรจัดหาทุนในการช่วยเหลือให้เป็นระบบ และมีผู้ดูแลอย่างชัดเจนและเข้มแข็งเพื่อการประสานงานที่ดีระหว่างวัดกับโรงเรียน ข้อค้นพบดังกล่าวทำให้เห็นว่า ด้านการศึกษาสงเคราะห์ คณะผู้บริหารหรือพระสังฆาธิการภายในวัดควรให้ความสำคัญต่อการสงเคราะห์เยาวชนทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม และสงเคราะห์เยาวชนที่กำลังศึกษาซึ่งมุ่งเน้นการศึกษาหาความรู้ซึ่งมีความสำคัญต่ออนาคตของเยาวชน ถ้าว่าเยาวชนมีความรู้และคุณธรรมแล้วก็ส่งผลให้เยาวชนเป็นคนดี และพัฒนาประเทศชาติ ให้เจริญรุ่งเรืองได้

๔) ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีความเห็นว่าในการเผยแผ่นั้น คณะพระวิทยากรมีกำลังไม่พอมิมีจำนวนน้อย ทำให้ปฏิบัติหน้าที่ ไม่เต็มที่ ดังนั้นควรมีการเพิ่มจำนวนพระวิทยากรให้เพียงพอแก่การปฏิบัติหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คณะผู้บริหารหรือพระสังฆาธิการภายในวัดให้ความสำคัญต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดเป็นอย่างมากที่สุด เพื่อส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนได้มีโอกาสเข้ามาศึกษาสัมมาปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าและได้มีโอกาสบำเพ็ญกุศล เพิ่มคุณค่าให้แก่ชีวิตและพระภิกษุสงฆ์ สามเณรเสมือนเป็นตัวแทนของพระพุทธองค์ในการประกาศพระศาสนาเพื่อประโยชน์เกื้อกูลเพื่อความสุข แก่ประชาชนโดยส่วนรวม ตลอดถึงเปิดโอกาสให้สาธุชนได้บำเพ็ญกุศลในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๕) ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณูปการ มีความเห็นว่า ที่พักอาศัยของอุบาสก อุบาสิกาไม่เพียงพอ แก่ญาติโยมที่มาปฏิบัติธรรม โดยเฉพาะของอุบาสกในด้านที่พักควรเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ดังนั้นควรมีการเพิ่มที่พักอาศัยของอุบาสก อุบาสิกาให้เพียงพอ แก่ญาติโยมที่มาปฏิบัติธรรม โดยเฉพาะของอุบาสกในด้านที่พักควรเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ด้านการสาธารณูปการ คณะผู้บริหารหรือพระสังฆาธิการภายในวัดควรให้ความสำคัญต่อการวางแผนปรับปรุงภูมิทัศน์และด้านอาคารสถานที่เพื่อให้มีความเหมาะสมในการศึกษาปฏิบัติและเป็นที่พักผ่อนของสาธุชนที่ต้องการมาหาความสงบภายในวัดและเน้นให้มี ๓ ส คือ สะอาด สวย สงบ

๖) ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีความเห็นว่า ไม่มีเจ้าหน้าที่ในการ ให้ความช่วยเหลือและประสานงานที่ชัดเจน ดังนั้นควรมีเจ้าหน้าที่ในการ ให้ความช่วยเหลือและประสานงานที่ชัดเจน เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์และเวลา ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ด้านการสาธารณสงเคราะห์ คณะผู้บริหารหรือพระสังฆาธิการภายในวัดควรให้ความรู้ในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและให้ดำรงชีวิตแบบพอเพียง ประหยัดและมัธยัสถ์ ตลอดถึงการมอบอุปกรณ์ ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ เพื่อเป็นการอนุเคราะห์สังคมโดยส่วนรวมตามหลักสังคหวัตถุ

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม” มีวัตถุประสงค์ ๑). เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ๒). เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ๓). เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชนเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐมเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำชุมชน ข้าราชการ ประชาชน นักเรียน นักศึกษาและผู้ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงรอบวัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำนวน ๓๖๑ คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ได้แก่ หาค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (f-test) โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามปลายเปิด ผู้วิจัยจะทำการจัดกลุ่มข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามตามสาระสำคัญของแบบสอบถามปลายเปิด จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) โดยผู้วิจัยได้จัดกลุ่มข้อมูลตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ (Data Grouping) จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique) ผลการวิจัยสามารถนำมาสรุปอภิปรายผลและมีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นผู้หญิง จำนวน ๒๓๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๕๐ มีอายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๒ มีวุฒิการศึกษาสามัญระดับประถมศึกษา จำนวน ๑๗๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๖๐ มีอาชีพเกษตรกร จำนวน ๑๐๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๗ ประสบการณ์ในการเข้าวัด ๑๖ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๘๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๑๐

๕.๑.๒ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

๑. นายทองใบ บรรเทาพงษ์	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนรวก
๒. นายสุภาพ ธรรมธรรม	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสระสี่เหลี่ยม
๓. นายชลอ วันดี	กำนันตำบลดอนรวกและไวยาวัจกรวัดสระสี่เหลี่ยม
๔. นายณรงค์ บุญพันธ์	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๓ ตำบลดอนรวก และไวยาวัจกร
๕. นายประกิจ ผุ่ยรอด	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนรวก

๕.๑.๓ ความเห็นของประชาชนมีต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

สำหรับประชาชนที่มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับได้ดังนี้ ๑.ด้านการปกครอง ๒. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๓. ด้านการศาสนศึกษา ๔. ด้านการสาธารณูปการ ๕. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๖. ด้านการสาธารณสงเคราะห์ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุป ได้ดังนี้

- ๑) ด้านการปกครอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๕) เมื่อพิจารณาในรายประเด็นแต่ละข้อคำถาม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ
- ๒) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๐) เมื่อพิจารณาในรายประเด็นแต่ละข้อคำถาม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ
- ๓) ด้านการศาสนศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๘) เมื่อพิจารณาในรายประเด็นแต่ละข้อคำถาม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ
- ๔) ด้านการสาธารณูปการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๓) เมื่อพิจารณาในรายประเด็นแต่ละข้อคำถาม พบว่า อยู่ในระดับมาก และมากที่สุด
- ๕) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๒) เมื่อพิจารณาในรายประเด็นแต่ละข้อคำถาม พบว่า อยู่ในระดับมาก และมากที่สุด
- ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๐) เมื่อพิจารณาในรายประเด็นแต่ละข้อคำถาม พบว่า อยู่ในระดับมาก และมากที่สุด

๕.๑.๔ การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

๑) เพศ ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน

๒) อายุ ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ในด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์

๓) วุฒิการศึกษา ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ในด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์

๔) อาชีพ ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน

๕) ประสบการณ์ในการเข้าวัด ประชาชนที่มีประสบการณ์ในการเข้าวัดต่างกันมีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ในด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์

๕.๑.๕ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ตามความเห็นของประชาชน สรุปได้ดังนี้

ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ตามความคิดเห็นของประชาชนส่วนมากจำแนกตามรายด้านของการวิจัย สรุปได้ดังนี้

๑) ด้านการปกครอง

ปัญหา อุปสรรค พระภิกษุมหาจากที่ต่างๆ มีพื้นฐานและประสบการณ์แตกต่างกันทำให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดแต่ยังขาดผู้ปกครองที่คอยชี้แนะแก้ไข และให้แนวทางรองลงมาจากเจ้าอาวาสที่มีภารกิจมาก จำนวน ๖๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๗๒ มีข้อเสนอแนะดังนี้ ต้องมีชี้แจงกฎระเบียบและกติกาดังกล่าว ของวัดให้พระภิกษุที่มาใหม่ได้เข้าใจ และปลูกจิตสำนึกในความสามัคคีทั้งผู้บังคับบัญชาและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา จำนวน ๖๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๘๙

๒) ด้านการศาสนศึกษา

ปัญหา อุปสรรค ขาดบุคลากรเข้ามาบวชเป็นพระภิกษุและ สามเณร เพื่อศาสนทายาทในอนาคต จึงทำให้ปริมาณของนักเรียนน้อยลง จำนวน ๗๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๗๗ มีข้อเสนอแนะดังนี้ ควรมีนโยบายในการสรรหานักเรียนที่จะเข้ามาบวชศึกษาเล่าเรียนให้มีทั้งคุณภาพและปริมาณและควรเน้นสร้างบุคลากรและรักษาบุคลากรทางการศึกษาเอาไว้ จำนวน ๗๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๓๙

๓) ด้านการศาสนศึกษาสงเคราะห์

ปัญหา อุปสรรค กองทุนในการให้ทุนการศึกษามีน้อย ไม่เพียงพอแก่นักเรียน ที่จะเข้ารับทุน จำนวน ๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๘๖ มีข้อเสนอแนะดังนี้ ควรจัดหาทุนในการช่วยเหลือให้เป็นระบบและมีผู้ดูแลอย่างชัดเจนและเข้มแข็ง เพื่อการประสานงานที่ีระหว่างวัดกับโรงเรียน จำนวน ๒๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๐๓

๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ปัญหา อุปสรรค คณะพระวิทยากรมีกำลังไม่พอมีจำนวนน้อย ทำให้ปฏิบัติหน้าที่ไม่เต็มที่จำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๔๖ มีข้อเสนอแนะดังนี้ ควรมีการเพิ่มจำนวนพระวิทยากรให้เพียงพอแก่การปฏิบัติหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำนวน ๔๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๓๕

๕) ด้านการสาธารณูปการ

ปัญหา อุปสรรค ควรมีการเพิ่มที่พักอาศัยของอุบาสก อุบาสิกาให้เพียงพอ แก่ญาติโยมที่มาปฏิบัติธรรม โดยเฉพาะของอุบาสกในด้านที่พักควรเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน จำนวน ๔๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๐๑ มีข้อเสนอแนะดังนี้ ควรมีเจ้าหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือและประสานงานที่ชัดเจนเพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์และเวลา จำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๔๖

๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์

ปัญหา อุปสรรค ไม่มีเจ้าหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือและประสานงานที่ชัดเจน จำนวน ๔๖ คนคิดเป็นร้อยละ ๑๒.๗๔ มีข้อเสนอแนะดังนี้ ควรมีเจ้าหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือและประสานงานที่ชัดเจน เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์และเวลา จำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๔๖

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม อภิปรายผลได้ดังนี้

๑) ด้านการปกครอง จากการศึกษาวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าการบริหารวัดในด้านการปกครองมากที่สุดทุกข้อเพราะวัดสระสี่เหลี่ยมมีการอบรมพระภิกษุสามเณรให้ตระหนักถึงการอยู่ร่วมกันตามหลักสามัคคีธรรมและสามัคคีธรรม สอดส่องดูแลพระภิกษุสามเณรในวัดให้ปฏิบัติพระธรรมวินัย การจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนด้านกัจจวัตรประจำวันและวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติณฺธโร)**, ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ^๑

๒) ด้านการศาสนศึกษา จากการศึกษาวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า มีการบริหารงานในด้านศาสนศึกษามากที่สุดทุกเรื่อง มีการส่งเสริมให้พระภิกษุ สามเณรและสาธุชนให้ศึกษาทั้งปริยัติสัทธรรมและปฏิบัติสัทธรรม บอกประโยชน์และความสำคัญของการศึกษา

^๑ พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติณฺธโร), “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๓.

พระปริยัติธรรม จัดหาทุนและตั้งมูลนิธิเพื่อการศึกษาของพระภิกษุ สามเณรที่ศึกษาเล่าเรียนทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลีซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ อธิปญโญ (ภวภานันท์)** ได้วิจัยเรื่อง“บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณีพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”ผลการ วิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการศาสนศึกษาพบว่ามีบทบาทอยู่ในระดับมาก^๒

๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ จากการศึกษาวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านศึกษาสงเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีการบริหารวัดในด้านศึกษาสงเคราะห์ โดยดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษาแก่พระภิกษุและสามเณร ให้การช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาเฉพาะบุคคล ผู้กำลังศึกษาที่มีความเดือดร้อนแต่มีความประพฤติดีและในด้านการศึกษาสงเคราะห์ที่อยู่ในระดับน้อยที่สุดคือเรื่องมีการช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษาแก่โรงเรียนต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระณัฐพล จิตธมโม (ปราบพินาศ)** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” ผลจากการวิจัยพบว่า การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ โดเนินภาพรวมอยู่ระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศึกษาสงเคราะห์อยู่ในระดับมาก^๓

๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จากการศึกษาวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า มีการบริหารด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มากที่สุดในเรื่อง จัดให้มีกิจกรรมการบำเพ็ญกุศลในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา รองลงมาคือเรื่อง มีการอบรมสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในคำสอนของพระพุทธศาสนาโดยถูกต้องและในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่อยู่ในระดับน้อยที่สุดคือเรื่องการเผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อต่างๆ เช่น หอสมุด หนังสือ ธรรม วิทยู หอกระจายเสียง โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต เอกสารต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวิกุล** ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่ทั้ง ๖ ด้านนั้นได้มีด้านที่มีบทบาทมากที่สุดใน ๓ ระดับ โดยเรียงลำดับ คือ ด้านการควบคุมและรักษาความเรียบร้อยดีงาม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านการสาธารณูปการ^๔

^๒ พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ อธิปญโญ (ภวภานันท์), “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณีพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๑.

^๓ พระณัฐพล จิตธมโม (ปราบพินาศ), “การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๒.

^๔ พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวิกุล, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์), ๒๕๓๘

๕) ด้านการสาธารณูปการ จากการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณูปการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่ามีการบริหารในด้านสาธารณูปการมากที่สุดในเรื่องมีการวางแผนในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะภายในวัด ให้เป็นระเบียบ มีความร่มรื่น สะอาด ถูกต้องตามพระธรรมวินัย รองลงมาคือเรื่องมีการจัดศาสนสมบัติให้เป็นไปตามกฎกระทรวง และพระธรรมวินัยโดยถูกต้อง และในด้านการสาธารณูปการที่อยู่ในระดับน้อยที่สุดคือเรื่องการหาทุนในการบำรุงวัดและซ่อมแซมอาคาร และเครื่องสาธารณูปโภค เช่น ประปาและไฟฟ้าเป็นต้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูพิศาลธีรธรรม (สมพร ปณฺณาวชิโร)** ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร, ผลการวิจัยพบว่าด้านการสาธารณูปการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า พระสังฆาธิการ ในเขตธนบุรีให้ความสำคัญกับการก่อสร้างถาวรวัตถุการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ^๕

๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ จากการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่ามีการบริหารด้านการสาธารณสงเคราะห์ มากที่สุดในเรื่องมีการอบรมพุทธศาสนิกชนทั้งในวัดและนอกวัด และในด้านการสาธารณสงเคราะห์ที่อยู่ในระดับน้อยที่สุดคือเรื่องมีการมอบอุปกรณ์การศึกษาแก่หน่วยงานต่างๆ ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัยของ **พระครูสังฆรักษ์กฤษฎ์ตมณ สุเมโธ (ศรีอันยู่)** ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี” ผลวิจัยพบว่าภาพรวม ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสอยู่ในระดับปานกลาง พบว่าด้านสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะว่าพระสังฆาธิการพิจารณาเห็นว่าการสาธารณสงเคราะห์ เป็นการดำเนินงานในลักษณะช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนเจือจุนสถานที่ ซึ่งเป็น สาธารณสมบัติ หรือประชาชนทั่วไป ซึ่งการช่วยเหลือเหล่านี้จำเป็นต้องใช้ ทั้งเงินและความร่วมมือผู้เกี่ยวข้องโดยเฉพาะพุทธศาสนิกชนลำพังเจ้าอาวาสและพระสงฆ์ภายในวัด^๖

การบริหารวัดตามหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน เป็นแนวทางในการบริหารวัดที่เจ้าอาวาสต้องดำเนินการให้ครบทุกด้าน จะได้มากหรือน้อยนั้นก็ขึ้นอยู่กับผู้นำหรือผู้บริหารในวัดนั้นเป็นผู้สั่งการและดำเนินการให้เป็นไป โดยอาศัยความร่วมมือความสามัคคี ความขยันขันแข็งจากทุกฝ่ายทั้งผู้บังคับบัญชาและผู้อยู่ใต้ผู้บังคับบัญชาร่วมดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยที่ผู้บริหารต้องเป็นผู้ที่เสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและต้องประกอบด้วยคุณธรรมใน

^๕ พระครูพิศาลธีรธรรม (สมพร ปณฺณาวชิโร), “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๓.

^๖ พระครูสังฆรักษ์กฤษฎ์ตมณ สุเมโธ (ศรีอันยู่), “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๓.

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ อันจะส่งผลให้การดำเนินงานด้านต่างๆ ของวัดในพระพุทธศาสนา ให้เป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ

ผลจากการศึกษาและการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญในด้านการปกครอง พบว่า วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม มีการแต่งตั้งผู้บริหารคือพระสังฆาธิการตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาสขึ้นมา ตลอดจนถึงผู้ไม่เป็นพระสังฆาธิการแต่ให้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าในหน่วยงานต่างๆ เพื่อแบ่งการปกครองและการบริหารได้อย่างทั่วถึง เพื่อทำหน้าที่แทน เจ้าอาวาสในการดูแล เช่น ความสงบ ความเรียบร้อย ดึงดูด ความประพฤติปฏิบัติทั้งด้านปริยัติศีลธรรมและปฏิบัติศีลธรรม ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย และกฎระเบียบต่างๆ ตั้งแต่กฎมหาเถรสมาคมลงมา จนถึงกฎกติกากฎของวัด

ผลจากการศึกษาและการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญในด้านการศาสนศึกษา พบว่า วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ได้ให้ความสำคัญมากในการที่จะพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารตลอดถึงผู้ร่วมงานให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างดีเยี่ยม คือส่งเสริมให้พระภิกษุ สามเณรได้ศึกษาตั้งแต่การศึกษาทางธรรมได้แก่ แผนกธรรมะ แผนกบาลี และแผนกสามัญต่างๆ อีกทั้งยังได้ส่งเสริมให้พระภิกษุ สามเณรให้ได้ศึกษาไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิและปัญญา เพื่อให้เข้าถึงปฏิเวธศีลธรรม ให้สุดความสามารถของแต่ละรูป

ผลจากการศึกษาและการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญในด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ได้เล็งเห็นความสำคัญของเยาวชน ผู้ที่จะเป็นอนาคตของชาติ วัดก็มีการให้ทุนการศึกษาและการให้การศึกษาส่งเคราะห์ต้องใส่ใจให้มาก ตลอดจนการส่งเสริมในด้านนี้ให้มากและควรตั้งเป็น มูลนิธิของวัด เราก็มักจะไปสงเคราะห์เขา ส่วนเด็กที่จะมารับทุนการศึกษา เด็กก็จะต้องมีพื้นฐานของศีล สมาธิ และปัญญา ไม่ใช่ว่าการสงเคราะห์จะสงเคราะห์ใครก็ได้ ต้องปลูกฝังให้เขามีจิตสาธารณะ โดยต้องมีขบวนการหรือกิจกรรมก่อนที่จะมอบทุนให้เขาด้วย เพื่อเขาจะได้เป็นคนมีคุณค่าและสามารถช่วยเหลือชุมชนได้ในอนาคตต่อไป

ผลจากการศึกษาและการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ได้มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างกว้างขวาง และมีประสิทธิภาพทั้งแก่พระภิกษุ สามเณรทั้งในวัดแต่ต้องมีพื้นฐานของคำว่าวัปปสนากัมมฏฐานก่อน วิธีการ กระบวนการ กุสโลบายดีอยู่แล้วและทำได้อย่างราบรื่นเป็นรูปธรรมดี ส่วนปัญหาและอุปสรรคเรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนาก็มีบ้าง แต่ถ้าผู้บริหารมีความตั้งใจจริงที่จะช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนาอันมีค่ายิ่งของเราแล้ว

ผลจากการศึกษาและการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญในด้านการสาธารณูปการ พบว่า วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม มีการจัดระบบ เสนาสนะ อาคารต่างๆ ดี งานด้านสาธารณูปการนั้นอยากให่วัดมีการก่อสร้างแบบพอสมควร สร้างเท่าที่จำเป็นและให้มีความคงทน แข็งแรงมีอายุใช้งานได้นาน และเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่ายด้วยทั้งของคณะสงฆ์และประชาชนด้วย

ผลจากการศึกษาและการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญในด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่า วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ถือว่าเป็นภาระสำคัญที่เจ้าอาวาสและคณะสงฆ์จะต้องทำให้ทั่วถึง ไปให้กำลังใจเขา เปรียบเสมือนเราเข้าไปให้เห็นหน้า ก็เหมือนการแก้ปัญหาให้เขา เขาเห็นหน้าก็ชื่นใจ เป็นการสร้างศรัทธาขึ้นอีก ซึ่งวัดสระสี่เหลี่ยมก็มีโครงการการและกิจการด้านนี้อยู่แล้ว ปัญหาและอุปสรรค ส่วนใหญ่สงเคราะห์ไม่ถึงถึงไม่เพียงพอกับความต้องการ เพราะคน

ต้องการมันมาก แต่ทรัพยากรเรามีจำกัด ก็ต้องพิจารณาคัดเลือกตามความเหมาะสม และวัดจะต้องดำเนินงานด้านนี้ต่อไป เพื่อประโยชน์สุขของสังคม

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ควรมีการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการวัด มีการวางแผน ทั้งระยะสั้น ระยะยาว ในการบริหารจัดการ และพัฒนาวัดอย่างเป็นรูปธรรม
๒. ควรมีการประชุมกันเป็นประจำ เพื่อหาข้อผิดพลาด ปัญหา อุปสรรค จุดอ่อน จุดแข็ง ในการบริหารจัดการและพัฒนาวัด เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะ และเป็นการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และพัฒนาวัด
๓. ควรจัดกิจกรรมเพื่อให้พุทธศาสนิกชนเข้าถึงหลักธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด
๔. ควรจัดให้มีการประชุม อบรม หรือสัมมนา ให้แก่พระสงฆ์ฆราวาสระดับเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และคณะกรรมการวัด เพื่อเป็นเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการ และพัฒนาวัด
๕. ควรกำกับให้พระภิกษุ สามเณร ดูแลรักษาความสะอาดเสนาสนะ และบริเวณสถานที่ต่างๆ ภายในวัดอยู่เสมอ เพื่อให้วัดมีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม เหมาะสำหรับการบำเพ็ญบุญ บำเพ็ญกุศลของพุทธศาสนิกชน

๕.๓.๒ นโยบายเชิงปฏิบัติ

๑. ควรนำผลของการศึกษานี้ไปเป็นข้อมูลในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น
๒. ควรนำปัญหาที่ได้จากการศึกษานี้มาปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ยังมีปัญหายอยู่ โดยให้ทุกแผนกภายในวัดมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา
๓. ควรมีการปรับปรุงกลยุทธ์และบูรณาการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ให้เข้ากับยุคโลกาภิวัตน์ แต่ที่ยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักในการบริหารที่สำคัญอยู่

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาการบริหารวัดหรือการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในการให้ความร่วมมือระหว่าง วัดกับชุมชน
๒. ควรมีการศึกษาจากกลุ่มพุทธศาสนิกชนหรือกลุ่มตัวอย่างของวัดหรือของคณะสงฆ์ ตลอดถึงประชาชนที่มีจำนวนมากกว่านี้และควรมีการสัมภาษณ์เพิ่มเติมด้วย
๓. ควรทำวิจัยเชิงคุณภาพในการบริหารวัด หรือการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ต่อไป

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กันตยา เพิ่มผล. การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏ สวนดุสิต, ๒๕๔๑.

กรมการศาสนา.คู่มือการจัดการศึกษาสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๙.

.....คู่มือครูจริยศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๒.

.....หลักการบริหารและการจัดการวัดยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร : เอพีกราฟิค ดีไซน์, ๒๕๓๙.

.....คู่มือการจัดบริหารจัดการวัดฉบับย่อ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

.....คู่มือการบริหารจัดการวัดฉบับย่อ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.

.....วัดพัฒนา ๔๓. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๓.

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๒๗.

กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม. ภาวะการณ์มีงานทำและการว่างงาน. กรุงเทพมหานคร : กรมการจัดหางาน, ๒๕๔๐.

กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร.กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๕.

คณาจารย์ภาควิชาบริหารรัฐกิจ. สรุปเนื้อหาวิชาทฤษฎีองค์การ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๙.

คะนิงนิตย์ จันทบุตร และสุบรรณ จันทบุตร.หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุค

โลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๔๕.

จำลอง เงินดี. เอกสารคำสอนวิชาจิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๔.

จุฬารัตน์ บุญยากร. วัดพัฒนา ๕๐. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐.

ชมรมพัฒนาความรู้ด้านระเบียบกฎหมาย และชมรมพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครู. การพัฒนาโรงเรียนเข้า

มาตรฐานการศึกษาตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ. ชัยนาท : ชัยนาทโมเดิร์นโฮม, ๒๕๔๕.

ชาญชัย อาจินสมาจาร. การนิเทศการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จงเจริญการพิมพ์, ๒๕๒๕.

ชุบ กาญจนประกร. รัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มงคลการพิมพ์, ๒๕๐๒.

ดิน ปรัชญพฤทธิ. ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

.....หลักการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙.

ดรุณี ญาณวัฒนา และคณะ. ความสำเร็จในการปฏิบัติการกิจของวัด ศึกษาเฉพาะกรณีวัดอัมพวัน.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

เด่น ชะเนติย์. **การบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๓๓.

ทิพาดี เมฆสุวรรณ. **การส่งเสริมประสิทธิภาพในระบบราชการ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน

คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, ๒๕๓๘.

ทองหล่อ เดชไทย. **หน่วยที่ ๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสาธารณสุข**. นนทบุรีมหาวิทยาลัยสุโขทัย

ธรรมาราช, ๒๕๓๕.

ธงชัย สันติวงษ์. **องค์การและการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓.

ธนจรัส พูนสิทธิ. **การจัดการองค์การและการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๑.

ธีระรัตน์ กิจจารักษ์. **เอกสารคำสอนวิชาการบริหารการศึกษา**. เพชรบูรณ์ : คณะครุศาสตร์

สถาบันราชภัฏ, ๒๕๔๒.

ธีระวุฒิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร :

อักษรปริทรรศน์, ๒๕๓๔.

นพมาศ ธีระเวทิน. **จิตวิทยาสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙.

บุญชม ศรีสะอาด. **การวิจัยเบื้องต้น** พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕.

บุญเรียง ขจรศิลป์. **วิธีวิจัยการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : พิษณุพรินตัง, ๒๕๓๔.

บุญศรี พานะจิตต์. **ความสำเร็จในการปฏิบัติการกิจของวัด**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวานกราฟฟิก

จำกัด, ๒๕๔๕.

ปรียาพร วงอนุตรโรจน์. **จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๔.

. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา อินเตอร์เนชั่นแนล, ๒๕๓๒.

ปิ่น มุกทุกันต์. **มุมมอง**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๑๓.

ประยูร อาษานาม. **คู่มือวิจัยทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๑.

พะยอม วงศ์สารศรี. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : พรานนกการพิมพ์, ๒๕๔๒.

พงษ์ศักดิ์ ปัญจพรผล. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏ นครปฐม, ๒๕๔๒.

พุทธทาสภิกขุ. **การสงเคราะห์ส่วนที่ยังขาดอยู่**. นนทบุรี : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๓๗.

ไพบูลย์ เสี่ยงก้อง. **"หลักการบริหารงานในวัด"**. ใน **อบรบบาลีก่อนสอบภาค ๔ ปีที่ ๓**. รวบรวม และจัดพิมพ์โดย

คณะกรรมการฝ่ายเลขานุการ โครงการอบรมบาลีก่อนสอบ. ปทุมธานี : บริษัทสื่อตะวันจำกัด, ๒๕๔๗.

พระครูวินัยธรประจักษ์ จุกกธมโม (จำปาทอง). **กระบวนการเรียนรู้แบบ "อริยสัจ ๔" ของพระพุทธศาสนา**

เป็นต้นแบบที่มุ่งผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยแท้จริง, สุรินทร์ : โรงพิมพ์ศิริรัตน์ออฟเซต, ๒๕๔๕

พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน). **ธรรมญาณนิพนธ์ ๑๐๐ ปีพระพุทธวรญาณ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ). **เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการปกครองคณะสงฆ์**

และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

. **การคณะสงฆ์ และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). **ทิศทางการศึกษาของคณะสงฆ์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ

ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๑.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **พุทธวิธีการบริหาร**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม). **สารภาค ๑๕**. กาญจนบุรี : สำนักพิมพ์ธรรมเมธี, ๒๕๔๘.

พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุตติเมธี). **ธรรมปริทัศน์ ๔๖**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ปอ. ปยุตฺโต). **นิติศาสตร์แนวพุทธ**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๙.

พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทร). **คม ชัด ลึก เล่ม ๒**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เลียงเชียง, ๒๕๔๗.

พระเมธีธรรมมารักษ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๓๙.

พระราชญาณวิสิษฐ (เสริมชัย ชยมงคล). **การบริหารวัด**. พิมพ์ครั้งที่ ๘. นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๔๘.

_____. **หลักการธรรมาภิบาลและประมุขศิลป์**. กรุงเทพมหานคร : ชัยมงคล พรินติ้ง, ๒๕๔๘.

พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). **การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พรินติ้งกรุ๊ป จำกัด, ๒๕๓๐.

พระราชสีมาภรณ์ (โอภาส นิรุตติเมธี). **พระสงฆ์กับงานพัฒนาพระศาสนาและสังคม**. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๓๙.

ภัทรพร สิริกาญจน. **หน้าที่พระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ:แนวคิดและบทบาทพระคำเขียน สุนฺโดในการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐.

มานพ พลไพรินทร์. **คู่มือบริหารกิจการคณะสงฆ์**. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๔๑.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด, ๒๕๔๖.

วิรัช สงวนวงศ์วาน. **การบริหารครบวงจร**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แมสส์พับลิชวิ้ง จำกัด, ๒๕๓๓.

_____. **การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่น : สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และไทย**. กรุงเทพมหานคร : โพธิ์เพชร, ๒๕๔๕.

วิโรจน์ สารัตนนะ. **การบริหาร หลักการ ทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ์, ๒๕๔๒.

วินัย สมมิตร, สมัย รื่นสุข และสุนทร. **หลักการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : แพรววิทยา, ๒๕๒๙.

ศจี อนันต์นพคุณ. **กลวิธีการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ**. สงขลา : ชลบุตรกราฟฟิค, ๒๕๔๒.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ. **การบริหารสำนักงานสมัยใหม่**. กรุงเทพมหานคร : พัฒนาศึกษา, ๒๕๓๘.

_____. **ทฤษฎีองค์การ : ฉบับมาตรฐาน**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร, ๒๕๔๕.

สมเด็จพระมหาธีรราชมงคลาจารย์ (ช่วง วรปญฺโญ). **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่อง การคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส. **ตำนานวัดบวรนิเวศวิหาร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. **พระธรรมเทศนาทั่วไปและพระวโรวาทคดี**. กรุงเทพมหานคร : หจก.โรงพิมพ์อักษรไทย, ๒๕๔๑.

สมใจ ลักษณะ. **การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๖.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. **ทฤษฎีองค์กรประสิทธิภาพ**. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

สำนักงานข้าราชการพลเรือน. **การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการทำงานของกรมส่งเสริมการเกษตร**. พ.ศ. ๒๕๓๘. กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๔๑.

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. **ปัญจปฏิรูปการศึกษาแนวทางสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ พิมพ์ดี, ๒๕๔๕.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **วัดพัฒนา ๔๖**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนา, ๒๕๔๖.
วัดพัฒนา ๕๐. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐.

เสถียรพงษ์ วรรณปก. **ศาสนาเปรียบเทียบ**. กรุงเทพมหานคร : บรรณาคาร, ๒๕๒๙.

เสนาะ ตีเยาว์. **หลักการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.

สุชา จันทรเฒ. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : แพร์พิตา อินเทอร์เน็ต, ๒๕๒๐.

สุพัตรา สุภาพ. **สังคมวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒๒. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕.

สุพิน เกษาคุปต์. **การจัดการปฏิบัติงาน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.

สมคิด บางโม. **การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕.

สมพงษ์ เกษมสิน. **การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไพบูลย์ สำราญภูติ, ๒๕๑๔.

สมยศ นาวิการ. **การบริหารเชิงกลยุทธ์**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

การบริหารตามสถานการณ์. กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๕.

สมาน รังสียกฤษฎ์. **การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗.

สัมพันธ์ ภูไพบูลย์. **องค์การและการจัดการ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : พิกซ์อักษร, ๒๕๔๒.

สิรภาพ เหล่าลาภะ. **พุทธศาสตร์การเมือง**. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๕.

สมใจ ลักษณะ. **การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศูนย์การพิมพ์สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๒.

อุทัย หิรัญโต. **สังคมวิทยาประยุกต์**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๙.

(๒) วิทยานิพนธ์ :

ฐปนพรธ ฤกษ์เปลี่ยน. “ประสิทธิภาพในการบริหารโรงเรียนกีฬาตามแนวปฏิรูปการศึกษา”.

วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๘.

ปกรณ ศรีดอนไผ่. บทบาทวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนผู้ช่วยฝ่ายวิชาการหัวหน้าสายวิชาและครูในเขตการศึกษา ๖. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๒๓.

ไพบูลย์ ตั้งใจ. “ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานตามหลักอิทธิบาท ๔ : กรณีศึกษาบริษัทแอมพาส อินดัสตรี จำกัด จังหวัดสมุทรปราการ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโท (พรสุทธิชัยพงศ์). “ประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระครูปลัดทรงศักดิ์ บำรุงราษฎร์ (กนตวีโร). ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารวัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระครูพิศาลธีรธรรม (สมพร ปญญาชีโร). “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓

พระครูสังฆรักษ์กฤษฎ์ถิรภณ สุเมโธ (ศรีอัญญ์). “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปญโธ. “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณีพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระณัฐพล จิตธมโม (ปราบพินาศ). “การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระชนดล นาคสุวนโณ (นาคพิพัฒน์). “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระปลัดเกียรติศักดิ์ สีนทวิกุล. “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๘.

พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร). “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระมหากรมล โปร่งใจ (ขุนติโก). “ประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ อำเภอป่าซางจังหวัดลำพูน”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐.

พระมหาปริวัฒน์ จิตวิริโย (กุลนิวัต). “ความคิดเห็นของพระภิกษุที่มีต่อการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลกรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระมหาณเฑียร วรธมโม (ซ้ายเกลี้ยง). “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ จังหวัดพังงา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓

พระมหาสุริยา อภิวิฑฒโน (มะสันเทียะ). “การศึกษาบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระเทพวิทยาคม (หลวงพ่อคุณ ประสุทฺธ)”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระมหาอานนท์ อานนโท (นรมาตร์). “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดชุมพรกับการประยุกต์ใช้หลักภิกขุอุปหานิยธรรม ๗”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระมหาขวลิท ชาตเมธี (คงแก้ว). “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระวิฑูรย์ จานเมธี (บุญพร้อม). “การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

สมพงษ์ ภิรมย์ชม. “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษากรณีจังหวัดจันทบุรี”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๖.

สมศักดิ์ รอบคอบ. “ประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต ๑”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๘.

สายรุ้ง บุบผาพันธ์. “ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท แคนนอน มาร์เก็ตติ้ง(ไทยแลนด์) จำกัด ตามหลักกฏีธาบท ๔”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

อารยา กอบความดี. การบริหารวัดตามหลักธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาวัดสามพราน จังหวัดนครปฐม. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

เอกราช มณีกรรณ. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษากรณีจังหวัดมุกดาหาร. **ภาคินพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะพัฒนาสังคม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๒.

(๓) ดุษฎีนิพนธ์ :

สุรสิทธิ์ ไกรสิน. วัดร้างในภาคอีสาน : การศึกษาวิกฤติ แนวทางการฟื้นฟูและพัฒนาวัดร้าง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน. **ปริญญานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต**. สาขาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๒.

(๔) บทสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ นายทองใบ บรรเทาวงศ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ๒๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๕.

สัมภาษณ์ นายชลอ วันดี กำนันตำบลดอนรวกและไวยาวัจกรวัดสระสี่เหลี่ยม ตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ๒๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๕.

สัมภาษณ์ นายสุภาพ ธรรม ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสระสี่เหลี่ยม ตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ๒๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๕.

สัมภาษณ์ นายณรงค์ บุญพันธ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๓ และไวยาวัจกรวัดสระสี่เหลี่ยม ตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ๒๖ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๕.

สัมภาษณ์ นายประกิจ ผุยรอด คณะกรรมการวัดสระสี่เหลี่ยมและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนรวก หมู่ ๒ อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ๒๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๕.

๒. ภาษาอังกฤษ :

Alan Price. **Human Resource Management**. In a Business Context. 2 edition. (London : Thomson Learning, 2004.

Anonymus. **Meriam-Webster's Collegiate Dictionary**. 10th ed. Merriam-Webster incorporated : Massachusetts, 1996.

Daniel Goleman. **Working with Emotional Intelligence**. Bantam New York, 1998.

Fayol Henri. **Industrial and General Administration**, New York : Mc-Graw Hill, 1930

Gibson. James L. : Ivanceyicnn John M. & Donely. James H. (1988). **Organization**. 6 th ed. Texas : Busines Publications, 1988.

Jonh G Hutchinson. **Organization: Theory and Classical Concepts**. New York : McGraw-Hill, 1967.

Harrington Emerson. **The Twelve Principles of Efficiency**. New York : TheEngineering Magazine, 1931.

Hertzberg. **Motivation Moral and Money**. New York : Psychology Co,1968.

Hoy and Furguson. "The Theoretical Farmework and Exploration Organization Effectiveness of School". Educational Administration Quarterly 212 Spring, 1985.

Hurlock E. **Adolescent Development**. New York : McGraw-Hill Book, 1995.

Luthans Freeman. **Organization Behavioral**. 7th ed. Singapore : McGraw-Hill, 1995.

M. Hammer. & J. Champy. **Reengineering the Corporation : a Manifesto for Business Revolution**. London : Nicholas Brealey, 1994.

Millet, J.D. **Management in the Public Service**. New York : McGraw-Hill Book Company. Inc, 1954.

Mary L. Good. **Integrating the Individual and the Organization**. New York : Wiley, 2006.

Nunally Jum C. **Test and Measurements Assessment and Prediction**. New York : McGraw Hill Book Co. Inc., 1950.

William Ouchi. **Organization and Management**. Eaglewood Cliffs : Prentice Hill, 1971.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือในการทำวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หน่วยวิทยบริการฯ วัดไร่ขิง พระอารามหลวง โทร.,โทรสาร ๐-๓๔๓๒-๖๔๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๕)/๐๓๖

วันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระมหาสม กลฺยาณ,ดร.

ด้วย พระครูวิชัยธรรมานุกุล ฉายา ฉนฺทมโม รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๗๓๔๐๔๔๑๓ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

อ.อรรณพ/อ.อรรณพ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หน่วยวิทยบริการฯ วัดไร่ขิง พระอารามหลวง โทร.,โทรสาร ๐-๓๔๓๒-๖๔๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๕)/๐๓๖

วันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระมหาโยตะ ปยุตโต

ด้วย พระครูวิชัยธรรมานุกุล ฉายา ฉนทธมโม รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๗๓๔๐๔๘๑๓ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอคอนคม จังหวัดนครปฐม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระมหาโยตะ ปยุตโต)
เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หน่วยวิทยบริการฯ วัดไร่จิง พระอารามหลวง โทร.,โทรสาร ๐-๓๔๓๒-๖๕๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๕)/๐๓๖

วันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระปลัดสามารถ ธมฺมธำโร

ด้วย พระครูวิชัยธรรมานุกุล ฉายา ฉนฺทมโม รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๗๓๔๐๔๔๑๓ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอคอนตูม จังหวัดนครปฐม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธพิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ได้ส่งทศกัโหล
พระปลัดสามารถ ธมฺมธำโร
ทางไปรษณีย์
๒๒ มี.ค. ๕๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หน่วยวิทยบริการฯ วัดไร่ขิง พระอารามหลวง

โทร.,โทรสาร ๐-๓๔๓๒-๖๔๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๕)/๐๓๖

วันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผศ. ประสิทธิ์ ทองอุ่น

ด้วย พระครูวิชัยธรรมานุกุล ฉายา ฉนฺทสมฺโม รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๗๓๔๐๔๔๑๓ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอคอนคม จังหวัดนครปฐม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ตรวจแล้ว
๑๕ พ.ค. ๕๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หน่วยวิทยบริการฯ วัดไร่ขิง พระอารามหลวง

โทร., โทรสาร ๐-๓๔๓๒-๖๔๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๕)/๐๓๖

วันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน อาจารย์ วันชัย สุขตาม

ด้วย พระครูวิชัยธรรมานุกุล ฉายา ฉนฺทสมฺโม รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๗๓๔๐๔๔๑๓ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอคอนคม จังหวัดนครปฐม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(Signature)
(Signature)
(Signature)

(Signature)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ภาคผนวก ข.

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ผลการหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามเกี่ยวกับ
ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม
อำเภอคอนตูม จังหวัดนครปฐม

ที่	คำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ/คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๑.ด้านการปกครอง									
๑	การบริหารปกครองวัดด้วยความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ยึดตามหลักพระธรรมวินัยและมีระเบียบแบบแผนเหมาะสมดีงาม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒	การปกครองแบบมีส่วนร่วมเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสงบเรียบร้อยตามกฎหมายและระเบียบของวัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓	การกำกับดูแลจัดศาสนสมบัติของวัดเป็นระเบียบเรียบร้อยมั่นคงและแข็งแรงและเป็นสัดส่วนสวยงามเหมาะสมกับสภาพวัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๔	เนื้อหาส่งเสริมให้เกิดความกตัญญูกตเวทิต่อบิดามารดาครูอาจารย์	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๕	ผู้บริหารวัดมีภาวะผู้นำและมีการทำงานเป็นทีมเน้นความสุขความเจริญของวัดและประชาชนเป็นที่ตั้ง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒.ด้านการศึกษา									
๖	การจัดวัดเป็นแหล่งการศึกษาเรียนรู้ ด้านศีล สมาธิ ปัญญา แก่พระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไป	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๗	การจัดวัดเป็นแหล่งการศึกษาเรียนศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่ชุมชน และประชาชนทั่วไป	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๘	การอบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่บุคคลที่เข้ามาเรียนรู้ในวัด ด้านศีลธรรมอันดีงามพร้อมนำไปประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตประจำวันอย่างมีความสุข	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๙	การเป็นที่พึ่งของประชาชนด้วยการจัดวัดเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนองค์ความรู้แห่งการศึกษาทุกประเภท	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๑๐	การจัดการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรและชุมชนอย่างเหมาะสม และพัฒนาบุคลากรด้านการศึกษา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้

ที่	คำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ/คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๓.ด้านการจัดการศึกษาสงเคราะห์									
๑๑	การสนับสนุนส่งเสริมโรงเรียนการกุศลของวัดและสถานศึกษาของชุมชนเพื่ออนุเคราะห์ประชาชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๑๒	การสนับสนุนทุนการศึกษาทุกระดับแก่คนในชุมชนและการอุดหนุนอนุเคราะห์ทุนการศึกษาแก่ผู้ยากไร้เฉพาะบุคคล	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๑๓	การอุปถัมภ์สนับสนุนช่วยเหลือการก่อสร้างอาคารเรียน/ห้องเรียน/และอุปกรณ์การศึกษาแก่โรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๑๔	การพัฒนาและให้คำปรึกษาแก่โรงเรียนสถานศึกษาและให้ความรู้ด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๑๕	การอำนวยความสะดวกและจัดสถานที่วัดสำหรับเป็นแหล่งการศึกษาความรู้ธรรม มีความร่มรื่น สะอาด สงบมีบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ธรรม	+๑	+๑	+๑	๐	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๔.ด้านเผยแผ่พระพุทธศาสนา									
๑๖	การอบรมพระภิกษุสามเณรและคนในชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม ศีลาจริยวัตร ประเพณีอันดีงามและเป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๐.๘	ใช้ได้
๑๗	การจัดกิจกรรม / เทศนาอบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่ประชาชนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวัดสำคัญต่างๆ ของไทย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๑๘	การจัดกิจกรรมในการอบรมปฏิบัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไป	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๑๙	การเผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อต่างๆ เช่น ห้องสมุด หนังสือธรรม วิทยุ หอกระจายเสียง โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต เอกสารต่างๆ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๐	การสนับสนุนส่งเสริมให้มีธรรมจาริก / พระสอนศีลธรรมให้การอบรมสั่งสอนชาวบ้านและเด็กนักเรียนในชุมชนและสถานศึกษา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้

ที่	คำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ/คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๕.ด้านการสาธารณูปการ									
๒๑	การวางแผนจัดระเบียบอาคารเสนาสนะภายในวัดเป็นสัดส่วนมีระเบียบเรียบร้อย เหมาะสม สวยงาม และมั่นคง แข็งแรง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๒	การบำรุงรักษาและอนุรักษ์เสนาสนะสิ่งก่อสร้างต่างๆ ในวัดให้คงรูปแบบตามศิลปวัฒนธรรมของชุมชนและความเป็นไทย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๓	การพัฒนาบริเวณวัดให้มีความสงบร่มรื่นสะอาดมีป้ายบอกสถานที่ต่างๆ และระบบรักษาความปลอดภัยในวัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๔	การอำนวยความสะดวกในการใช้สถานที่ต่างๆ ของวัดในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๕	ความสะอาด / ความพอเพียง / ความสะอาดของห้องน้ำ / ห้องสุขา ภายในวัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๖.ด้านการสาธารณะสงเคราะห์									
๒๖	การสงเคราะห์อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการบำเพ็ญกุศลต่างๆ และจัดกิจกรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา อย่างสม่ำเสมอ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๗	การสงเคราะห์ช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่ชุมชนที่มีความเดือดร้อน ตามหลักพระพุทธศาสนา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๘	การสนับสนุนและส่งเสริมในการประกอบสัมมาอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่คนในชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๙	การให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่ประสบความเดือดร้อนในด้านอุทกภัย อัคคีภัย เป็นต้น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓๐	การรณรงค์อบรมความรู้แก่ชุมชนในด้านข้อกฎหมาย / การป้องกันยาเสพติด / อบายมุข เพื่อประโยชน์และความสงบสุขของชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐	ใช้ได้

ภาคผนวก ค.

ค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha coefficient)

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
V1	132.3667	127.2057	.4826	.9461
V2	132.5667	127.4264	.2979	.9476
V3	132.4000	126.2483	.5537	.9456
V4	132.3667	129.2057	.2468	.9475
V5	132.5000	125.9828	.5042	.9458
V6	132.6000	123.4897	.6126	.9448
V7	132.7000	120.9759	.7294	.9436
V8	132.6333	122.6540	.6079	.9448
V9	132.6667	120.6437	.7556	.9434
V10	132.6333	120.5851	.7636	.9433
V11	132.6333	123.5506	.6017	.9449
V12	132.8000	116.9931	.8337	.9422
V13	132.6000	121.4897	.7007	.9439
V14	132.6000	120.4552	.7134	.9437
V15	132.5000	123.4310	.6527	.9445
V16	132.6333	124.1023	.5568	.9453
V17	132.3333	129.8161	.1955	.9477
V18	132.8667	121.2920	.6696	.9442
V19	133.3000	117.3207	.6109	.9460
V20	132.7333	122.4782	.5658	.9453
V21	132.5667	127.8402	.3063	.9473
V22	132.6333	125.2747	.5271	.9456
V23	132.6667	120.7816	.6830	.9440
V24	132.4000	125.9724	.5845	.9454
V25	132.7667	122.3230	.6326	.9446
V26	132.4333	125.1506	.5384	.9455
V27	132.7333	122.3402	.6970	.9440
V28	132.7333	120.4092	.7089	.9438
V29	132.7000	120.7690	.6331	.9446
V30	132.7333	116.2713	.7420	.9436

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 30

Alpha = .9467

- ০১০০/১০০
 - ০১১১/১০০
 ০১১১/১০০

ภาคผนวก ง.

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๕)/๑๑๓

หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ตำบลไร่ขิง
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๔ กรกฎาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายทองใบ บรรเทาวงศ์ นายก อบต. ดอนรวก

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระครูวิชัยธรรมานุกุล ฉายา อนุทมโม รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๗๓๔๐๔๔๑๓
นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม
อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากการประชาชนในเขตพื้นที่ของท่านจึงขอ
ความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุทฺโธ

โทร ๐๘๔-๕๕๙-๑๔๙๔

ท.อ.ก. (ทองใบ บรรเทาวงศ์)

(ทองใบ บรรเทาวงศ์)

15/7/55

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๕)/๑๐๑

หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ตำบลไร่ขิง
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม

เรียน นายเหียง สารแดง นายก อบต. บ้านหลวง

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระครูวิชัยธรรมานุกุล ฉายา ฉนฺทธมฺโม รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๗๓๔๐๔๔๑๓ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากประชาชนในเขตพื้นที่ของท่านจึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโข

โทร ๐๘๔-๕๕๔-๑๔๔๔

๑๗ มิถุนายน ๒๕๕๕

km

(๕๕๐๖ สารแดง)

๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๕)/๑๗๐

หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดไร่จิง (พระอารามหลวง) ตำบลไร่จิง
อำเภอสว่างพรหม จังหวัดนครปฐม

๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตขอรับข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายทองใบ บรรเทาวงศ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคอนรวก

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระครูวิชัยธรรมานุกุล ฉายา ฉนฺทมโม รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๗๓๔๐๔๘๑๓
นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม
อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ท่านจึงขออนุญาต
ขอรับข้อมูลจากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความ
เอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโท

โทร ๐๘๔-๕๕๓-๑๔๙๔

ทองใบ บรรเทาวงศ์

๒๗ / ๑๒ / ๕๕

ที่ ศธ ๖๓๐๕.๖(๕)/๑๗๐

หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ตำบลไร่ขิง
อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดนครปฐม

๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตขอความเห็นชอบข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายชลอ วันดี กำนันตำบลดอนรวกและไวยาวจักรวัดสระสี่เหลี่ยม
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระครูวิชัยธรรมานุกุล ฉายา ฉนฺทธมฺโม รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๗๓๔๐๔๘๑๓
นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินการตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ท่านจึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน
พระครูใบฎีกาอภิชาติ สมมฺสุทฺโธ
โทร ๐๘๔-๕๕๔-๑๔๔๔

๐๒๔๖๗

๖๐๐ ๖๖๕

๒๒ / ๑๒ / ๕๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๕)/๑๗๐

หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ตำบลไร่ขิง
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายณรงค์ บุญพันธ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๓ และไวยาวัจกรวัดสระสี่เหลี่ยม
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระครูวิชัยธรรมานุกล ฉายา ฉนฺทสมฺโม รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๗๓๔๐๔๘๑๓
นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม
อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ท่านจึงขอความ
อนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความ
เอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน
พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโท
โทร ๐๘๔-๕๕๙-๑๔๓๔

ค.ศ. ๒๕๕๕

๒๖/๑๒/๕๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๕)/๑๗๐

หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ตำบลไร่ขิง
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายประกิจ ฝูยรอด คณะกรรมการวัดสระสี่เหลี่ยม
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระครูวิชัยธรรมานุกุล ฉายา ฉนฺทมโม รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๗๓๔๐๔๘๑๓
นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม
อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ท่านจึงขอความ
อนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความ
เอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน
พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโท
โทร ๐๘๔-๕๕๙-๑๔๙๔

๐๘๔๕๕๙๑๔๙๔

๒๗ ธ.ค. ๕๕

๒๗ ธ.ค. ๕๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๕)/๑๗๐

หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดไร่จิง (พระอารามหลวง) ตำบลไร่จิง
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายสุภาพ ร่มธรรม ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสระสี่เหลี่ยม
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระครูวิชัยธรรมานุกุล ฉายา ฉนฺทมโม รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๗๓๔๐๔๘๑๓
นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม
อำเภอคอนคม จังหวัดนครปฐม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ท่านจึงขอความ
อนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความ
เอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน
พระครูใบฎีกาอภิชาติ รมมสุทฺธโ
โทร ๐๘๔-๕๕๙-๑๔๙๔

๙๙๖๖๖๖

๒๗ / ๑๒ / ๕๕

ภาคผนวก จ.

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง : ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

คำชี้แจง

๑.แบบสอบถามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบความเห็นของท่านที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ตามความคิดเห็นของท่าน ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้ประโยชน์ในทางวิชาการ และการพัฒนาปรับปรุงการบริหารจัดการงานวัดสระสี่เหลี่ยม เท่านั้น จะไม่มีผลกระทบใด ๆ ทุก ๆ ด้านต่อการดำรงวิถีชีวิตของท่าน ผู้วิจัยจะสงวนคำตอบของท่านเป็นความลับ โปรดตอบคำถามให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัยนี้

๒.แบบสอบถามในงานวิจัยนี้ แบ่งเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ทั้ง ๖ ด้าน จำนวน ๓๐ ข้อ

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะ ของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

ขอขอบใจทุก ๆ ท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม

พระครูวิชัยธรรมานุกุล

พระนิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง : ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

ตอนที่ ๑ สถานภาพส่วนบุคคลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมายลงใน ☐ หน้าข้อความตามสภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. เพศ

☐ ชาย☐ หญิง

๒. อายุ

☐ ต่ำกว่า ๒๐ ปี☐ ๒๐ - ๓๐ ปี☐ ๓๑ - ๔๐ ปี☐ ๔๑ - ๕๐ ปี☐ ๕๑ - ๖๐ ปี☐ ๖๑ ปีขึ้นไป

๓. ระดับการศึกษา

☐ ประถมศึกษา☐ มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า☐ มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า☐ อนุปริญญาหรือเทียบเท่า☐ ปริญญาตรี☐ สูงกว่าปริญญาตรี

๔. อาชีพ

☐ เกษตรกรรม☐ รับจ้าง☐ ธุรกิจส่วนตัว☐ ค้าขาย☐ แม่บ้าน☐ นักเรียน / นักศึกษา☐ ข้าราชการ / พนักงานของรัฐ☐ พนักงานเอกชน☐ อื่น ๆ ระบุ.....

๕. ท่านมีประสบการณ์ในการเข้าวัด

☐ ต่ำกว่า ๕ ปี☐ ๕ - ๑๐ ปี☐ ๑๑ - ๑๕ ปี☐ ๑๖ ปีขึ้นไป

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

คำชี้แจง:โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความเห็นของท่านต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ว่าท่านมีความเห็นอยู่ในระดับใด ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง โดยกำหนดระดับคะแนน ดังนี้

๕ หมายถึงทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส	อยู่ในระดับ	มากที่สุด
๔ หมายถึงทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส	อยู่ในระดับ	มาก
๓ หมายถึงทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส	อยู่ในระดับ	ปานกลาง
๒ หมายถึงทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส	อยู่ในระดับ	น้อย
๑ หมายถึงทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส	อยู่ในระดับ	น้อยที่สุด

ข้อที่	ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม	ระดับความคิดเห็นของประชาชน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๑.ด้านการปกครอง					
๑	การบริหารปกครองวัดด้วยความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ยึดตามหลักพระธรรมวินัยและมีระเบียบแบบแผนเหมาะสมดีงาม					
๒	การปกครองแบบมีส่วนร่วมเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสงบเรียบร้อยตามกฎหมายและระเบียบของวัด					
๓	การกำกับดูแลจัดศาสนสมบัติของวัดเป็นระเบียบเรียบร้อยมั่นคงและแข็งแรงและเป็นสัดส่วนสวยงามเหมาะสมกับสภาพวัด					
๔	ผู้บริหารวัดมีภาวะผู้นำและมีการทำงานเป็นทีมเน้นความสุขความเจริญของวัดและประชาชนเป็นที่ตั้ง					
๕	การปกครองมุ่งสร้างพระภิกษุสามเณรให้เป็นพระเถระที่ดี พร้อมกับการพัฒนาวัดและประชาชนให้เป็นคนดีและมีความสามัคคีเข้มแข็ง					

ข้อที่	ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอคอนตูม จังหวัดนครปฐม	ระดับความคิดเห็นของประชาชน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๒.ด้านการศาสนศึกษา					
๖	การจัดวัดเป็นแหล่งการศึกษาเรียนรู้ ด้านศิลป สมาธิ ปัญญา แก่พระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไป					
๗	การจัดวัดเป็นแหล่งการศึกษาเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่ชุมชน และประชาชนทั่วไป					
๘	การอบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่บุคคลที่เข้ามาเรียนรู้ในวัดด้านศิลปธรรมอันดีงามพร้อมนำไปประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตประจำวันอย่างมีความสงบสุข					
๙	การเป็นที่พึ่งของประชาชนด้วยการจัดวัดเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนองค์ความรู้แห่งการศึกษาทุกประเภท					
๑๐	การจัดการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรและชุมชนอย่างเหมาะสม และพัฒนาบุคลากรด้านการศึกษา					
	๓.ด้านการจัดการศึกษาสงเคราะห์					
๑๑	การสนับสนุนส่งเสริมโรงเรียนการกุศลของวัดและสถานศึกษาของชุมชนเพื่ออนุเคราะห์ประชาชน					
๑๒	การสนับสนุนทุนการศึกษาทุกระดับแก่คนในชุมชน และการอุดหนุนอนุเคราะห์ทุนการศึกษาแก่ผู้ยากไร้เฉพาะบุคคล					
๑๓	การอุปถัมภ์สนับสนุนช่วยเหลือการก่อสร้างอาคารเรียน/ห้องเรียน/และอุปกรณ์การศึกษาแก่โรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน					
๑๔	การพัฒนาและให้คำปรึกษาแก่โรงเรียนสถานศึกษา และให้ความรู้ด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน					
๑๕	การอำนวยความสะดวกและจัดสถานที่วัดสำหรับเป็นแหล่งการศึกษาความรู้ธรรม มีความร่มรื่น สะอาด สงบมีบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ธรรม					

ข้อที่	ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม	ระดับความคิดเห็นของประชาชน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๔.ด้านเผยแผ่พระพุทธศาสนา					
๑๖	การอบรมพระภิกษุสามเณรและคนในชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม ศีลาจริยวัตร ประเพณีอันดีงามและเป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคม					
๑๗	การจัดกิจกรรม / เทศนาอบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่ประชาชนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวัดสำคัญต่าง ๆ ของไทย					
๑๘	การจัดกิจกรรมในการอบรมปฏิบัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไป					
๑๙	การเผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด หนังสือธรรม วิทยู หอกระจายเสียง โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต เอกสารต่าง ๆ					
๒๐	การสนับสนุนส่งเสริมให้มีธรรมจาริก / พระสอนศีลธรรม ให้การอบรมสั่งสอนชาวบ้านและเด็กนักเรียนในชุมชนและสถานศึกษา ๕.ด้านการสาธารณูปการ					
๒๑	การวางแผนจัดระเบียบอาคารเสนาสนะภายในวัดเป็นสัดส่วนมีระเบียบเรียบร้อย เหมาะสม สวยงาม และมั่นคง แข็งแรง					
๒๒	การบำรุงรักษาและอนุรักษ์เสนาสนะสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ในวัดให้คงรูปแบบตามศิลปวัฒนธรรมของชุมชนและความเป็นไทย					
๒๓	การพัฒนาบริเวณวัดให้มีความสงบร่มรื่นสะอาดมีป้ายบอกสถานที่ต่างๆ และระบบรักษาความปลอดภัยในวัด					
๒๔	การอำนวยความสะดวกในการใช้สถานที่ต่างๆ ของวัดในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน					
๒๕	ความสะอาด / ความพอเพียง / ความสะอาดของห้องน้ำ / ห้องสุขา ภายในวัด					

ข้อที่	ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม	ระดับความคิดเห็นของประชาชน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๖.ด้านการสาธารณสงเคราะห์					
๒๖	การสงเคราะห์อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการบำเพ็ญกุศลต่าง ๆ และจัดกิจกรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา อย่างสม่ำเสมอ					
๒๗	การสงเคราะห์ช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่ชุมชนที่มีความเดือดร้อน ตามหลักพระพุทธศาสนา					
๒๘	การสนับสนุนและส่งเสริมในการประกอบสัมมาอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่คนในชุมชน					
๒๙	การให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่ประสบความเดือดร้อนในด้านอุทกภัย อัคคีภัย เป็นต้น					
๓๐	การรณรงค์อบรมความรู้แก่ชุมชนในด้านข้อกฎหมาย / การป้องกันยาเสพติด / อบายมุข เพื่อประโยชน์และความสงบสุขของชุมชน					

ตอนที่ ๓ ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะ ตามความเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

๑.ด้านการปกครองของวัดสระสี่เหลี่ยม

ปัญหา / อุปสรรค

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

๒. ด้านการศาสนศึกษาของวัดสระสี่เหลี่ยม

ปัญหา / อุปสรรค

ข้อเสนอแนะ

๓. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ของวัดสระสี่เหลี่ยม

ปัญหา / อุปสรรค

ข้อเสนอแนะ

๔. ด้านการเผยแผ่ของวัดสระสี่เหลี่ยม

ปัญหา / อุปสรรค

ข้อเสนอแนะ

๕.ด้านการสาธารณูปการของวัดสระสี่เหลี่ยม

ปัญหา / อุปสรรค

ข้อเสนอแนะ

๖.ด้านการสาธารณสงเคราะห์ของวัดสระสี่เหลี่ยม

ปัญหา / อุปสรรค

ข้อเสนอแนะ

ขอขอบใจทุก ๆ ท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม

พระครูวิชัยธรรมานุกุล

พระนิสิตปริญญาโท หลักสูตรพระพุทธศาสนามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ฉ.
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง : ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม
จังหวัดนครปฐม

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

สัมภาษณ์
ผู้สัมภาษณ์ ผู้วิจัย
บันทึกข้อมูล ผู้วิจัย (จดบันทึก/บันทึกเสียง)
วันสัมภาษณ์
สถานที่

ส่วนที่ ๒ ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์

๑. ท่านคิดว่า โดยภาพรวมในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้านตามมติมหาเถรสมาคมในปัจจุบันนี้ เป็นอย่างไรบ้าง
๒. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม ใน “ด้านการปกครอง” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง
๓. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม ใน “ด้านการศาสนศึกษา” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง
๔. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมใน “ด้านการศึกษาสงเคราะห์” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง
๕. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมใน “ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง
๖. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม ใน “ด้านการสาธารณูปการ” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้างและควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง
๗. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม ใน “ด้านการสาธารณสงเคราะห์” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้างและควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง
๘. ขอความคิดเห็น ชี้แนะทิศทางในประสิทธิภาพการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม และคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ควรจะเป็นในทิศทางใด

บทสัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ นายทองใบ บรรเทาวงศ์ นายก อบต.ดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

ผู้สัมภาษณ์ พระครูวิชัยธรรมานุกุล ผู้วิจัย

วันสัมภาษณ์ วันที่ ๑ เดือนกันยายน พ.ศ.๒๕๕๕

สถานที่สัมภาษณ์ วัดสระสี่เหลี่ยม ตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

ประเด็นคำถาม

๑. ท่านคิดว่า โดยภาพรวมในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน ตามมติ มหาเถรสมาคมในปัจจุบันนี้ เป็นอย่างไรบ้าง

นายก อบต.ดอนรวก ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่า การบริหารจัดการคณะสงฆ์ควรบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ตามกระแสพระราชดำรัสของในหลวง เพราะเป็นหลักการที่จะนำมาซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืน และให้สอดคล้องกับสภาพบ้านเมืองในปัจจุบัน และควรให้ความเข้าใจกับบุคคลในวัดและนอกวัด วัดมีระเบียบคนที่เข้ามาในวัด ต้องทำตามกฎระเบียบของวัด คนที่อยู่ในวัดต้องสงเคราะห์คนที่เข้ามาใช้บริการกิจกรรมของวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ไม่มีอคติต่อกลุ่มที่เข้ามาใช้บริการ ให้มีความเสมอภาคทุกชนชั้น

๒. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมในด้าน “การปกครอง” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

นายก อบต.ดอนรวก ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่า ด้านการปกครองของวัดสระสี่เหลี่ยม นั้น ท่านพระอาจารย์ก็ปกครองคณะสงฆ์ตามหลักพระธรรมวินัยและกฎของคณะสงฆ์ ได้เรียบร้อยดีงามและเป็นแบบอย่างแก่วัดอื่นๆ ได้ถือปฏิบัติตาม ปัญหาและอุปสรรคคงไม่มี

๓. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมใน “ด้านการศึกษา” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

นายก อบต.ดอนรวก ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่า ด้านการศาสนศึกษา พระอาจารย์ก็ดูแลโรงเรียนทั้งในส่วนของวัดสระสี่เหลี่ยมของเราและอีกหลายโรงเรียนด้วย คอยช่วยโรงเรียนเกือบทุกอย่างถ้าโรงเรียนขาดอะไรวัดก็จะช่วย และวัดก็ยังมีทุนการศึกษาช่วยเหลือเด็กในเขตชุมชนดอนรวกอีกด้วย ปัญหาและอุปสรรคไม่มี

๔. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมใน “ด้านการศึกษาสงเคราะห์” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

นายก อบต.ดอนรวก ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่า การศึกษาสงเคราะห์ทางวัดก็ช่วยสงเคราะห์มาตลอด มีการจัดมอบทุนให้ค้อยข้างเยอะและทั่วถึงครอบคลุมเกือบทุกหมู่บ้านอยู่แล้ว แต่บ้างหมู่บ้านก็มีเด็กไม่เข้าเกณฑ์ก็มี ปัญหาอุปสรรคก็มีบ้างบางเรื่อง อาทิเช่น การสงเคราะห์นอกพื้นที่ที่ยังน้อยไม่พอกับความต้องการ

๕. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมใน “ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

นายก อบต.ดอนรวก ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่า ด้านการเผยแผ่ เรื่องยากๆที่ชาวบ้านไม่เข้าใจ ท่านอาจารย์ก็จะมีการให้ชาวบ้านเข้าใจได้ง่าย โดยใช้หลักง่ายๆ ด้วยการพูดและให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมด้วย อย่างเช่นการที่มีการให้พระพุทธรูปอย่างย่อ เป็นการเผยแผ่และเป็นการฝึกหัดพระไปในตัวด้วยเลยนับว่าเป็นการเผยแผ่ที่มีแนวทางดีมาก ปัญหาและอุปสรรคคิดว่าในปัจจุบันนี้คงไม่มี

๖. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมใน “ด้านการศึกษา” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

นายก อบต.ดอนรวก ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่า ในการการก่อสร้างของวัดสระสี่เหลี่ยม ท่านอาจารย์ก็สร้างและปรับปรุงกันอย่างสม่ำเสมอ และมีการกั้นพื้นที่วัดให้เป็นสัดส่วนเหมาะสมดี ปัญหาและอุปสรรคก็มีบ้างสมัยพัฒนาปรับปรุงวัดยุคแรกๆ แต่ในปัจจุบันนี้เรียบร้อยดี

๗. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมใน “ด้านสาธารณสงเคราะห์” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

นายก อบต.ดอนรวก ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่า ด้านสาธารณสงเคราะห์ ท่านอาจารย์ก็มีวิธีการ หลักการปฏิบัติของวัดร่วมกับชาวบ้านในทั้งในชุมชนและนอกชุมชน ตลอดจนในส่วนของโรงเรียน และหน่วยงานราชการที่ขอให้วัดช่วยสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายต่างๆ และทางวัดได้ดำเนินโครงการและกิจกรรมให้กับประชาชนอยู่บ่อย ๆ ส่วนปัญหาอุปสรรคในด้านนี้คงไม่มี

๘. ขอความคิดเห็นจากท่าน ได้ช่วยชี้แนะทิศทางในประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมและคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ควรจะเป็นในทิศทางใด?

นายก อบต.ดอนรวก ให้ข้อสรุปว่า การบริหารราชการที่ดี การบริหารจัดการวัดที่ดี การบริหารคณะสงฆ์ไทยที่ดี ผมคิดว่าต้องอาศัยคุณธรรมเป็นส่วนสำคัญ โดยเฉพาะผู้มีหน้าที่สำคัญคือ ผู้นำนั้นสำคัญ เพราะนอกจากความรู้ความสามารถแล้ว คุณธรรมจริยธรรมต้องถึงพร้อม เพื่อประโยชน์และความเป็นอยู่โดยสันติสุขของคนในวัดเอง และของคณะสงฆ์ องค์การของตน ตลอดจนเพื่อเป็นแบบอย่างดี เป็นที่พึ่งของชาวบ้าน ผู้ทำหน้าที่บริหารนี้จึงต้องมีความหนักแน่น มีความจริงใจ ความเสียสละ อดทน มีความขยันหมั่นเพียร และเมตตาที่สูงด้วย

บทสัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ นายสุภาพ รวมธรรม ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสระสี่เหลี่ยม
ตำบลคอนรวก อำเภอคอนตูม จังหวัดนครปฐม

ผู้สัมภาษณ์ พระครูวิชัยธรรมานุกุล ผู้วิจัย

วันสัมภาษณ์ วันที่ ๑ เดือนกันยายน พ.ศ.๒๕๕๕

สถานที่สัมภาษณ์ วัดสระสี่เหลี่ยม ตำบลคอนรวก อำเภอคอนตูม จังหวัดนครปฐม

ประเด็นคำถาม

๑. ท่านคิดว่า โดยภาพรวมในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน ตามมติ มหาเถรสมาคมในปัจจุบันนี้ เป็นอย่างไรบ้าง

ผู้อำนวยการโรงเรียน ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่า การบริหารวัดหรือการบริหารโรงเรียน คิดว่าผู้บริหารทุกระดับชั้นและผู้ร่วมงานทุกคน ต้องตั้งอยู่ในหลักพรหมวิหาร ๔ ในด้านการบริหารจัดการวัดควรมีหลักคุณธรรมการบริหาร คือ การบริหารวัดนอกจากเจ้าอาวาสและคณะสงฆ์แล้ว ก็ยังมีเจ้าหน้าที่และบุคลากรต่าง ๆ ของวัดที่มีความรู้ ความสามารถต่างกัน แต่ก็ต้องมีคุณธรรม และจริยธรรมประกอบด้วยอย่างจริงจัง เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีของชาวบ้าน และเป็นที่พักของชาวบ้านได้ การบริหารจัดการจึงจะสมบูรณ์แบบ

๒. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมในด้าน “การปกครอง” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

ผู้อำนวยการโรงเรียน ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่า ด้านการปกครองนั้น ในส่วนของคณะสงฆ์จะใช้ระบบพรรษา หรือการแต่งตั้ง หรือระบบคุณธรรมปกครองกัน ส่วนการปกครองของวัดสระสี่เหลี่ยม ท่านพระอาจารย์ได้วางระบบไว้ค่อนข้างชัดเจนดี ตั้งแต่เจ้าอาวาส แล้วยังมีผู้ช่วยเจ้าอาวาส การทำงานก็เป็นระบบดี ไม่จำเป็นต้องขึ้นตรงกับเจ้าอาวาสเพียงองค์เดียว อย่างที่ได้สัมผัสมางานในวัดคล้ายกับระบบของโรงเรียน คือสั่งการลงไปก็มีสายงานหรือบุคลากรรองรับอยู่แล้ว ด้านปัญหาและอุปสรรคไม่มี

๓. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมใน “ด้านการศึกษา” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

ผู้อำนวยการโรงเรียน ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่า เรื่องการศาสนศึกษานั้น ผมเห็นว่าท่านเจ้าอาวาสท่านเห็นความสำคัญของการศึกษาอย่างมาก ท่านไปช่วยทำโรงเรียนให้ผมนั้น ใครก็มาดูมาชมมาเยี่ยมโรงเรียน ผมก็บอกเขาว่าวัดเขาช่วยทางโรงเรียนถ้าโรงเรียนไม่ได้วัดก็แย่เหมือนกัน เพราะงบประมาณทางราชการเขาให้น้อยมากเพราะมีโรงเรียนทั่วไปมาก เรานี้ได้วัดเข้าไปช่วยสนับสนุน ไม่ว่าจะเป็นด้านอาคารเรียน ด้านอุปกรณ์การศึกษาต่าง ๆ วัดได้ให้อุดหนุนมาตลอด จึงทำให้สถานที่ต่าง ๆ ของโรงเรียนเพียงพอ สวยงาม และพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็วเรื่องการ ศาสนศึกษานั้นจะให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดดำเนินการก็คงไม่สำเร็จ ต้องร่วมมือร่วมใจกันทุกฝ่ายทั้งวัด โรงเรียน บ้าน ชุมชน และหน่วยงานราชการ ในส่วนของปัญหาและอุปสรรคคงไม่มี

๔. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมใน “**ด้านการศึกษาสงเคราะห์**” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

ผู้อำนวยการโรงเรียน ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่า ด้านการศึกษาสงเคราะห์นี้ไม่น่ามีปัญหาและอุปสรรคอะไร เพราะที่ท่านเจ้าอาวาสและวัดให้การสงเคราะห์ทั้งทุนการศึกษาและสิ่งต่างๆ อันเกี่ยวข้องกับการศึกษานับว่ามากอยู่แล้ว ทั้งภายในเขตชุมชนและนอกเขตชุมชน โดยหลักการแล้วทางวัดก็พยายามกระจายการศึกษาสงเคราะห์ไปให้ทั่ว คลอบคลุมกับทุกฝ่ายอยู่แล้ว ส่วนในด้านปัญหาและอุปสรรคไม่มี

๕. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมใน “**ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา**” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

ผู้อำนวยการโรงเรียน ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่า ด้านการเผยแผ่ผมถือว่าทางวัดทำได้ยอดเยี่ยมแล้ว ในส่วนตัวคิดว่าทำได้ดีโดยเฉพาะการร่วมกับทางโรงเรียนทำกิจกรรมการเผยแผ่ตรงนี้ คิดว่าถูกต้องแล้ว เนื่องจากว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยนี้นั้นเป็นเรื่องยาก ฉะนั้นเราก็ก็นำเด็กมาตั้งแต่เด็กผมคิดว่าเป็นเรื่องถูกต้อง ถ้าเราไปทำกับคนอายุมากแล้วบางทีมันก็ไม่ค่อยได้ผลเท่าที่ควร และสิ่งที่เราทำอยู่นี้ถ้ามองโดยรอบด้านแล้วนั้นมีคนชมเชยแม้กระทั่งหน่วยงานทางราชการก็มีการชมเชยกิจกรรมที่วัดเราทำร่วมกับโรงเรียนซึ่งทางโรงเรียนก็ได้ผลพลอยได้จากตรงนี้ได้โดยที่เราไม่ต้องไปทำอะไรเลย แต่เราทำร่วมกับทางวัดในเรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่าง ๆ จุดประสงค์ก็เพื่อให้เด็กได้ คือคิดได้ ปฏิบัติได้ และที่สำคัญปัญหาเรื่องเกี่ยวกับเด็กจึงไม่มีเกิดขึ้นให้เห็น ในส่วนนี้ต้องยกความดีให้กับวัดที่ช่วยโรงเรียนได้อย่างมาก ปัญหาและอุปสรรคคงไม่มี

๖. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมใน “**ด้านการศึกษาสงเคราะห์**” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

ผู้อำนวยการโรงเรียน ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่า ในด้านการศึกษาสงเคราะห์ หรือด้านการก่อสร้างนั้น ตัวผมเองเห็นการพัฒนาวัดด้านศาสนสถานเข้าเป็นรูปแบบดีแล้ว มีการวางแผนวางผังในด้านต่าง ๆ ได้ดีแล้ว เราต้องจัดให้ดี ให้เหมาะสม ให้มีคุณค่า พร้อมจัดระเบียบให้ดี พัฒนาให้สะอาด สงบ ร่มรื่น วัดก็จะเจริญได้โดยไม่ยาก ด้านปัญหาและอุปสรรคไม่มี

๗. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมใน “**ด้านการศึกษาสงเคราะห์**” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

ผู้อำนวยการโรงเรียน ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่า ในส่วนของการศึกษาสงเคราะห์วัดก็ดำเนินการได้ดีอยู่แล้ว เพราะว่าทางวัดก็มองเห็นอยู่แล้วว่าคนในชุมชนเราบางทีไม่ใช่เป็นคนร่ำรวยอะไรไปทุกคน เราก็ดูเท่าที่ดูแลได้บางคนก็ขัดสนอะไรต่างๆ ทางวัดก็ช่วยเหลือไม่ได้ทอดทิ้งอะไรแก่สังคม ส่วนปัญหาอุปสรรคในด้านนี้คงไม่มี

๘. ขอความคิดเห็นจากท่าน ได้ช่วยชี้แนะทิศทางในประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมและคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ควรจะเป็นในทิศทางใด

ผู้อำนวยการโรงเรียน ให้ข้อสรุปว่า งานทั้ง ๖ ด้านของวัดและคณะสงฆ์ ในภาพรวมทั้ง ๖ ด้านนั้นอยู่ในระดับดี และเป็นรูปธรรม สัมผัสได้ คือประชาชนเขาเห็นวัดโดยการนำของท่านเจ้าอาวาสได้ดำเนินงานด้วยความจริงจัง จนเกิดเป็นผลขึ้นมาจนเห็นทุกด้านเลย ในส่วนตัวผมเห็นเหตุผลที่ประชาชนเข้ามาสู่วัดนั้น ก็เพราะว่าวัดสระสี่เหลี่ยมได้ทำทุกสิ่งทุกอย่างมาเป็นผลประจักษ์ต่อสาธารณชนอยู่แล้ว ประชาชนเขาจึงมีความเลื่อมใส ศรัทธา เชื่อมั่นในการบริหารจัดการวัดของท่านคนเขาก็เต็มใจที่จะเข้ามาช่วยวัด เข้ามาใกล้ชิดกับวัด วัดมีงานการอะไรก็อยากจะเข้ามาช่วยวัด และทางวัดก็ไม่ได้ทอดทิ้งประชาชน ทั้งบ้านและวัดก็มีความเกื้อกูลกันวัดให้ ชาวบ้านก็ให้ โรงเรียนก็ให้ ดังนั้นทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำอยู่ในปัจจุบันนี้ คิดว่าวัดมีการบริหารจัดการที่สมบูรณ์แบบดีแล้ว และก็สามารถที่จะเป็นแบบอย่างให้กับวัดต่างๆ ถือเป็นแบบปฏิบัติตามได้

บทสัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ นายชลอ วันดี กำนันตำบลดอนรวกและไวยาวัจกรวัดสระสี่เหลี่ยม

ตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

ผู้สัมภาษณ์ พระครูวิชัยธรรมานุกุล ผู้วิจัย

วันสัมภาษณ์ วันที่ ๔ เดือนกันยายน พ.ศ.๒๕๕๕

สถานที่สัมภาษณ์ วัดสระสี่เหลี่ยม ตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

ประเด็นคำถาม

๑. ท่านคิดว่า โดยภาพรวมในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน ตามมติ มหาเถรสมาคมในปัจจุบันนี้ เป็นอย่างไรบ้าง

กำนัน/ไวยาวัจกร ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่า การบริหารจัดการวัดที่เห็นว่าเหมาะสมดีงานนั้น ควรต้องมีความโปร่งใส ซื่อสัตย์ ไม่ปิดบัง ทั้งเบื้องหน้าเบื้องหลัง สิ่งใดที่ควรแจ้งก็ต้องแจ้งให้รับรู้ทุกขั้นตอน ตามกฎระเบียบของคณะสงฆ์และบ้านเมือง ไม่กระทำการใด ๆ เพื่อเป็นการแสวงหาผลประโยชน์ในทางที่ผิดไปจากพระธรรมวินัยและขนบธรรมเนียมของสังคม วัดควรมีระบบของการจัดการทำงาน เช่น ทางฝ่ายพระสงฆ์ต้องตั้งให้มีผู้ช่วยเจ้าอาวาส เลขาเจ้าอาวาส ส่วนทางฝ่ายคฤหัสถ์ต้องจัดตั้งไวยาวัจกร ผู้ที่สามารถทำงานแทนพระสงฆ์ในบางเรื่องได้ และจัดคณะกรรมการร่วมคิดร่วมทำงานการบริหารจัดการวัดด้วยก็จะดีมาก

๒. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมในด้าน “การปกครอง” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

กำนัน/ไวยาวัจกร ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่า ด้านการปกครอง ที่ผ่านมาก็มีความเห็นดีด้วยกับการปกครองวัดของท่านเจ้าอาวาส ส่วนในปัจจุบันก็มีความเห็นดีด้วย เพราะมันก็ไม่มีผิดพลาดอะไร เจ้าอาวาสเขาก็ทำดีแล้วเราก็ต้องช่วยสนับสนุน เป็นกำลังให้ท่านให้วัดต่อไป ด้านปัญหาและอุปสรรคไม่มี

๓. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมใน “**ด้านการศาสนศึกษา**” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

กำนัน/ไวยาวัจกร ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่า เรื่องการศาสนศึกษานั้น มีความเห็นดีด้วยที่ทางวัดมีการจัดกิจกรรมตั้งแต่เด็กเข้ามาศึกษาประเพณีและวัฒนธรรมในวัดเรา ปัญหาและอุปสรรคในปัจจุบันคงไม่มี

๔. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมใน “**ด้านการศึกษาสงเคราะห์**” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

กำนัน/ไวยาวัจกร ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่า ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ก็นับว่าดีมาก ชาวบ้านเขาก็เห็นว่าดีด้วย นโยบายและหลักการปฏิบัติของวัดที่เป็นอยู่นับว่าดีอยู่แล้วก็ให้ดำเนินการอย่างนี้ต่อเนื่องต่อไป ปัญหาและอุปสรรคพอมี แต่วัดสามารถทำความเข้าใจและแก้ไขได้ดีแล้ว

๕. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมใน “**ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา**” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

กำนัน/ไวยาวัจกร ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่า ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสอนธรรมะ ก็เห็นดีด้วยกับทางวัดและท่านเจ้าอาวาส ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ควรมีการทำให้ต่อเนื่องและครอบคลุมกับประชาชนทุกเพศทุกวัยก็จะดีมาก ปัญหาและอุปสรรคคงไม่มี

๖. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมใน “**ด้านสาธารณูปการ**” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

กำนัน/ไวยาวัจกร ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่า ด้านการก่อสร้างของวัดสระสี่เหลี่ยม ก็มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาจนดีขึ้นเรื่อยมาเป็นลำดับ วัดเรามีความสวยงามและดีขึ้นกว่าสมัยก่อนเยอะเลย ส่วนด้านปัญหาและอุปสรรคก็มีบ้างแต่ไม่มาก แก้ไขได้

๗. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมใน “**ด้านสาธารณสงเคราะห์**” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

กำนัน/ไวยาวัจกร ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่า ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ก็นับว่าดี ถูกต้อง ทางวัดมีการสงเคราะห์อย่างทั่วถึงและครอบคลุม ใครมีความเดือดร้อนมากก็ช่วยเหลือมาก ใครมีความเดือดร้อนน้อยก็ช่วยเหลือเป็นปกติ ส่วนด้านปัญหาอุปสรรคไม่มี

๘. ขอความคิดเห็นจากท่าน ได้ช่วยชี้แนะทิศทางในประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมและคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ควรจะเป็นในทิศทางใด

กำนัน/ไวยาวัจกร ให้ข้อสรุปในเรื่องนี้ว่า การบริหารปกครองดูแลวัดที่ดีมีคุณภาพนั้น คิดว่าควรจะมีหลักการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นเรื่องของความสมัครสมานสามัคคี เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเป็นสิ่งอันดีงามที่จะต้องประพฤติ ปฏิบัติ ทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน งานหนักก็จะ

เป็นงานเบา เสร็จเร็ว และประสบความสำเร็จ มีความภาคภูมิใจ ความประทับใจ เห็นอกเห็นใจกัน
เกื้อกูล อาหารต่อกัน ความสามัคคี ความเจริญก็จะเกิดในสถานที่นั้น ๆ

บทสัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ นายณรงค์ บุญพันธ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๓ และไวยาวัจกรวัดสระสีเหลี่ยม
ตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

ผู้สัมภาษณ์ พระครูวิชัยธรรมานุกุล ผู้วิจัย

วันสัมภาษณ์ วันที่ ๔ เดือนกันยายน พ.ศ.๒๕๕๕

สถานที่สัมภาษณ์ วัดสระสีเหลี่ยม ตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

ประเด็นคำถาม

๑. ท่านคิดว่า โดยภาพรวมในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน ตามมติ มหาเถร
สมาคมในปัจจุบันนี้ เป็นอย่างไรบ้าง

ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๓ /ไวยาวัจกร ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่าการบริหารจัดการวัดในแต่ละ
วัดขึ้นอยู่กับเจ้าอาวาสจะบริหารจัดการอย่างไรก็ตามความสามารถของเจ้าอาวาส และสิ่งที่จะต้อง
มีต้องเสริมในการบริหารจัดการวัดก็คือ การบริหารจัดการวัดจะต้องดำเนินการตามกฎหมายด้วย วัด
ควรมีระเบียบของวัดเพื่อใช้เป็นหลักในการบริหารงานของวัด ซึ่งเป็นของเฉพาะของวัด โดยไม่ขัดและ
อยู่ภายใต้กฎหมาย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เพื่อความสะดวกต่องานการบริหาร เพื่อความสอดคล้อง
กับรูปแบบเฉพาะของชุมชน สถานที่สิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม

๒. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสีเหลี่ยมในด้าน “การ
ปกครอง” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุง
แก้ไขอย่างไรบ้าง

ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๓ /ไวยาวัจกร ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่า ด้านการปกครอง ผู้บริหารวัด
จะต้องดูแล เอาใจใส่ และต้องทำใจเป็นกลาง ๆ ดูแลให้ทั่วถึง ซึ่งในส่วนของวัดสระสีเหลี่ยมนี้ ผมก็
ว่าทำได้ดี พระเถร ประชาชนในบริเวณวัดก็อยู่กันดี ปัญหาอุปสรรคมีเล็กน้อยแต่ทางวัดสระสีเหลี่ยม
ก็แก้ไขได้ดีด้วยดี

๓. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสีเหลี่ยมใน “ด้านการศ
าสนศึกษา” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุง
แก้ไขอย่างไรบ้าง

ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๓ /ไวยาวัจกร ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่า การศึกษาของพระและ
สามเณร ตลอดจนประชาชนและเด็กนักเรียนเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเป็นรากฐานสำคัญของชีวิต และ
เป็นการรักษาพระพุทธศาสนาที่ดี ซึ่งในส่วนการ ดำเนินกิจกรรมในการศาสนศึกษาของวัดสระ
สีเหลี่ยมนับว่าดี เพราะมีการอนุเคราะห์ส่งเสริมสนับสนุนใส่ใจครบถ้วนในทุกด้าน ทั้งของพระและ
สามเณร ตลอดจนประชาชนทั่วไป ทั้งทางธรรม และทางโลก ปัญหาอุปสรรคก็คงอยู่ที่พระเถรเรานั้น
ในปัจจุบันมีน้อย ดังนั้นการสร้างบุคลากรจึงต้องค่อยเป็นค่อยไป

๔. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมใน “ด้านการศึกษาสงเคราะห์” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๓ /ไวยาวัจกร ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่า ด้านการศึกษาสงเคราะห์นั้น วัดก็มีการให้ทุนการศึกษาและการให้การศึกษาสงเคราะห์ต้องใส่ใจให้มาก ตลอดจนการส่งเสริมในด้านนี้ให้มาก นับว่าเป็นการสร้างบุญ บารมีด้วยทั้งของตัวเจ้าอาวาสและคณะสงฆ์ และของวัดอีกด้วย ปัญหาอุปสรรคก็มีบ้างแต่ไม่มาก แก้ไขได้ด้วยความตั้งใจจริง ทำจริง ก็จะหมดปัญหาไปเอง

๕. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมใน “ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๓ /ไวยาวัจกร ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่า ในด้านการเผยแผ่นั้นต้องใช้วิชาการ และใช้วาจา และต้องอยู่ที่ความจริงใจและความตั้งใจด้วย ในส่วนที่วัดสระสี่เหลี่ยมทำอยู่เช่น การบวชนเณรภาคฤดูร้อน และเรื่องต่าง ๆ นั้นเป็นการส่งเสริมพระพุทธศาสนา เป็นการขยายกิจการพระพุทธศาสนาให้กว้างขึ้นอีก และต้องให้ชาวบ้านเขาเห็นเขารับรู้ และเขามีส่วนร่วมว่าเราทำอะไร เป็นการกระตุ้นตั้งศรัทธาของเขา ส่วนปัญหาอุปสรรคในด้านนี้คงไม่มี

๖. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมใน “ด้านการสาธารณูปการ” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๓ /ไวยาวัจกร ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่า งานด้านการสาธารณูปการของวัดสระสี่เหลี่ยมนั้น มีการจัดระบบ เสนาสนะ อาคารต่าง ๆ ดี งานด้านสาธารณูปการนั้นอยากให้วัดมีการก่อสร้างแบบพอสมควร สร้างเท่าที่จำเป็นและให้มีความคงทนแข็งแรงมีอายุใช้งานได้นาน และเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่ายด้วยทั้งของคณะสงฆ์และประชาชนด้วยก็จะดีมาก ส่วนปัญหาอุปสรรคก็ด้านนี้มันก็มีบ้างจะไปสร้างให้ถูกอกถูกใจคนทั้งหมดนั้นคงเป็นไปได้ยาก เพียงแต่เราจะต้องทำให้ใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าจริงปัญหาต่าง ๆ ก็จะหมดไปได้

๗. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมใน “ด้านการสาธารณสงเคราะห์” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๓ /ไวยาวัจกร ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่า ด้านสาธารณสงเคราะห์นี้ต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษ ถือว่าเป็นภาระสำคัญที่เจ้าอาวาสและคณะสงฆ์จะต้องทำให้ทั่วถึง ไปให้กำลังใจเขา เปรียบเสมือนเราเข้าไปให้เห็นหน้า ก็เหมือนการแก้ปัญหาให้เขา เขาเห็นหน้าก็ชื่นใจ เป็นการสร้างศรัทธาขึ้นอีก ส่วนปัญหาอุปสรรคก็ด้านนี้คงไม่มี

๘. ขอความคิดเห็นจากท่าน ได้ช่วยชี้แนะทิศทางในประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมและคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ควรจะเป็นในทิศทางใด

ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๓ /ไวยาวัจกร ให้ข้อสรุปในเรื่องนี้ว่า ว่า ในเรื่องการบริหารวัดนั้น เจ้าอาวาสต้องเป็นผู้บริหารดูแลเปรียบเสมือนบริษัทหนึ่ง แต่ถ้าวัดเก่าต้องมีการดูแลซ่อมแซมให้มั่นคง โดยการนำมาเสริม และที่สำคัญในการบริหารจัดการวัดต้องมีการวางระบบงานให้เป็นหลัก สำคัญ

ต้องมีบุคลากร ทุนสนับสนุน เจ้าอาวาสต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ เช่น การปกครองพระสงฆ์สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ไวยาวัจกร คณะกรรมการ มีการวางแผน ระเบียบ กฎเกณฑ์ให้แต่ละคนทำหน้าที่ตามความรู้ความสามารถของตนเอง การบริหารจัดการวัดและคณะสงฆ์ไทยเราทั้งในปัจจุบันและอนาคต ก็จะต้องมีความเจริญและมั่นคงขึ้น

บทสัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ นายประกิจ ฝูยรอด คณะกรรมการวัดสระสี่เหลี่ยมและสมาชิกอบต.หมู่ ๒

ตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

ผู้สัมภาษณ์ พระครูวิชัยธรรมานุกุล ผู้วิจัย

วันสัมภาษณ์ วันที่ ๕ เดือนกันยายน พ.ศ.๒๕๕๕

สถานที่สัมภาษณ์ วัดสระสี่เหลี่ยม ตำบลดอนรวก อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

ประเด็นคำถาม

๑. ท่านคิดว่าคิดว่า โดยภาพรวมในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน ตามมติ มหาเถรสมาคมในปัจจุบันนี้ เป็นอย่างไรบ้าง

คณะกรรมการวัด/สมาชิกอบต.หมู่ ๒ ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่า การบริหารจัดการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน ในยุคปัจจุบันนี้ มีความเห็นว่า การมีส่วนร่วมและการบริหารด้วยหลักคุณธรรมจะดีมากเลย และในการดูแล ป้องกัน ควบคุมพฤติกรรม ความประพฤติอันดีงามของพระภิกษุสามเณร และบุคลากรภายในวัดอย่างเหมาะสมและอยู่อย่างสงบสุข

๒. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมในด้าน “การปกครอง” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

คณะกรรมการวัด/สมาชิกอบต.หมู่ ๒ ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่า ด้านการปกครองของวัดสระสี่เหลี่ยม มีความเห็นว่า ผู้บริหารต้องเด็ดขาด เอาตรงไหนคือเอา และการมีส่วนร่วมก็สำคัญคือเปิดให้พระลูกวัดหรือชาวบ้านมีส่วนร่วมบ้าง แต่บางครั้งปล่อยให้มีส่วนร่วมแล้วบางที่ก็ต้องมีความเด็ดขาดกำกับด้วย ประชาธิปไตยต้องมีความแน่นอนในการทำงาน แต่ถ้าปล่อยให้ประชาธิปไตยมากเกินไปไม่ได้ ควรใช้ร่วมกันตามความเหมาะสมตามโอกาส ปัญหาอุปสรรคก็คงจะไม่มีอะไร

๓. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมใน “ด้านการศึกษา” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

คณะกรรมการวัด/สมาชิกอบต.หมู่ ๒ ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่า ด้านการศาสนาศึกษา พระอาจารย์ก็ดูแลโรงเรียนทั้งในส่วนของวัดสระสี่เหลี่ยมและอีกหลายโรงเรียน คอยช่วยโรงเรียนเกือบทุกอย่างถ้าโรงเรียนขาดอะไรวัดก็จะช่วย ปัญหาและอุปสรรคไม่มี

๔. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมใน “ด้านการศึกษาสงเคราะห์” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

คณะกรรมการวัด/สมาชิกอบต.หมู่ ๒ ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่า ด้านการศึกษา สงเคราะห์ของวัดสระสี่เหลี่ยมนั้น ควรตั้งเป็น มูลนิธิของวัด และเราก็มีทางไปสงเคราะห์เขา ส่วนเด็กที่จะมารับการศึกษาก็จะต้องมีพื้นฐานของศีล สมาธิ และปัญญา ไม่ใช่ว่าการสงเคราะห์จะสงเคราะห์ใครก็ได้ ต้องพิจารณาให้ดีให้รอบคอบก่อนก็จะดี ต้องปลูกฝังให้เขามีจิตสาธารณะ โดยต้องมีขบวนการหรือกิจกรรมก่อนที่จะมอบทุนให้เขาด้วย เพื่อเขาจะได้เป็นคนมีคุณค่าและสามารถช่วยเหลือชุมชนได้ในอนาคตต่อไป ด้านปัญหาอุปสรรคอาจมีบ้าง แต่ก็พอแก้ไขได้

๕. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมใน “ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

คณะกรรมการวัด/สมาชิกอบต.หมู่ ๒ ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่า ด้านการเผยแผ่ของวัดสระสี่เหลี่ยม ต้องมีพื้นฐานของคำว่าวิปัสสนากัมมัฏฐานก่อน วิธีการ กระบวนการ กุสโลบายที่อยู่แล้ว และทำได้อย่างราบรื่นเป็นรูปธรรมดี ส่วนปัญหาและอุปสรรคเรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนาก็มีบ้าง แต่ถ้าผู้บริหารมีความตั้งใจจริงที่จะช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนาอันมีค่าของเราแล้ว ปัญหาไม่ใช่เรื่องสำคัญ

๖. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมใน “ด้านการสาธารณูปการ” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

คณะกรรมการวัด/สมาชิกอบต.หมู่ ๒ ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่า ในด้านการก่อสร้างนั้น วัดควรสร้างให้มีความพอดีกับสถานภาพของวัดและชุมชน สร้างแล้วให้มันพอใช้ พอดี อย่าให้เกินความจำเป็น บางทีสร้างเอาไว้เยอะแยะไม่มีคนคอยดูแลรักษา การสร้างนั้นน่าจะเกิดประโยชน์แก่ชุมชนบ้าง สรุปว่าการสาธารณูปการหรือสิ่งก่อสร้างอย่าทำให้มันเกินความจำเป็น ควรให้มันเกิดความพอดี ความสร้างตามความต้องการของชุมชนและสังคม และชุมชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ เพราะวัดถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางของชุมชน ส่วนปัญหาและอุปสรรคก็มีบ้าง แต่วัดก็มีวิธีแก้ไขที่ดีอยู่แล้ว ไม่น่าห่วงเรื่องนี้

๗. ท่านคิดว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมใน “ด้านการสาธารณสงเคราะห์” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

คณะกรรมการวัด/สมาชิกอบต.หมู่ ๒ ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ว่า ด้านการสาธารณสงเคราะห์นั้น วัดสระสี่เหลี่ยมก็มีโครงการการและกิจกรรมด้านนี้อยู่แล้ว ปัญหาและอุปสรรคส่วนใหญ่สงเคราะห์ไม่ทั่วถึงไม่เพียงพอกับความต้องการ เพราะคนต้องการมันมาก แต่ทรัพยากรเรามีจำกัด ก็ต้องพิจารณาคัดเลือกตามความเหมาะสม และวัดจะต้องดำเนินงานด้านนี้ต่อไป เพื่อประโยชน์สุขของสังคม

๘. ขอความคิดเห็นจากท่าน ได้ช่วยชี้แนะทิศทางในประสิทธิภาพการบริหารกิจการ คณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมและคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ควรจะเป็นในทิศทางใด

คณะกรรมการวัด/สมาชิกอบต.หมู่ ๒ ให้ข้อสรุปว่า ว่า ในการบริหารจัดการวัดและการบริหารคณะสงฆ์ทั้งในปัจจุบันและในอนาคตนั้น ผู้บริหารวัดต้องเรียนรู้เกี่ยวกับการบริหารวัดและการจัดการ เช่น การบริหารคน การบริหารเครื่องมือ การบริหารเงิน และต้องเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เป็นต้น การบริหารที่ดีงาม ต้องใช้หลักศาสนธรรม ไม่เน้นวัตถุ วัดที่เจริญงอกงามและยั่งยืน คือการนำเอาหลักธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น เจริญสมณะและวิปัสสนากรรมฐาน อย่างนี้ เป็นต้น การรักษาไว้ซึ่งประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน ประเพณีพื้นบ้าน เหล่านี้ คือ การทรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ชุมชนและเผ่าพันธุ์ สามารถนำไปสู่การพัฒนาวัดและชุมชนได้ต่อไป

ประวัติผู้ทำวิจัย

ชื่อ	: พระครูวิชัยธรรมานุกุล (วันชัย ฉนฺทมฺโม)
เกิด	: วันอังคารที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๘
สถานที่เกิด	: ๑๒๕ หมู่ที่ ๕ ตำบลบ้านหลวง อำเภอตอนตม จังหวัดนครปฐม
การศึกษา	: ประถมศึกษา โรงเรียนวัดหนองกระพี้ อำเภอตอนตม จังหวัดนครปฐม : น.ธ.เอก, ป.ธ.๔ : หลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์(ป.บส.) : พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบ่านีศึกษาพุทธโธสนครปฐม
อุปสมบท	: วันที่ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๘
สังกัด	: วัดสระสี่เหลี่ยม เลขที่ ๑๖ หมู่ ๒ ตำบลดอนรวก อำเภอตอนตม จังหวัดนครปฐม
หน้าที่	: เจ้าอาวาสวัดสระสี่เหลี่ยม : เจ้าคณะตำบลบ้านหลวง : พระอุปัชฌาย์
ที่อยู่ปัจจุบัน	: วัดสระสี่เหลี่ยม เลขที่ ๑๖ หมู่ ๒ ตำบลดอนรวก อำเภอตอนตม จังหวัดนครปฐม

ชื่อเรื่องภาษาไทย	:	ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม
ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ	:	Efficiency of shangha affairs administration of wat sasiliam, dontoom district, Nakhonpathom province
ชื่อผู้เขียน	:	พระครูวิชัยธรรมานุกุล (วันชัย ฉันทธมโม)
ชื่อผู้เขียนภาษาอังกฤษ	:	PhrakhruWichaithummanukuj (Wanchai Chañdadhammō)

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม และ ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของประชาชนเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

ศึกษาวิจัยโดยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interviews) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้นำชุมชน ข้าราชการ ประชาชน นักเรียน และผู้ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงรอบวัดสระสี่เหลี่ยม จำนวน ๓๖๑ คน ซึ่งใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการและมาตราส่วนประเมินค่า ๕ ระดับ แบบสอบถามปลายเปิด และแบบสัมภาษณ์ สถิติ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เปรียบเทียบความแตกต่างโดยการทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบ ค่าเอฟ (f-test) โดยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ผลการศึกษาพบว่า

(๑) ประชาชน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๖ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้งด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

(๒) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่าประชาชนที่

มีเพศ และอาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่ต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการเข้าวัด ต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

(๓) ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในประสิทธิภาพการบริหารกิจการ คณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ปัญหาในประสิทธิภาพการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ ได้แก่ ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เห็นผู้บริหารวัดทำหน้าที่ในการบริหารอย่างเต็มกำลัง ทั้งการวางแผนและวางนโยบายในการบริหาร ตลอดจนการวางตัวบุคคล ในการทำงานให้เป็นไปโดย รูปธรรม ควรจัดระบบกระจายงานกระจายอำนาจหน้าที่ ให้แก่บุคลากรที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุม และเหมาะสม ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยมก็จะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(๔) การสังเคราะห์ ปัญหาและแนวการแก้ไขในประสิทธิภาพการบริหารวัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมพบว่าการบริหารจัดการคณะสงฆ์ควรบริหารตามหลัก ธรรมาภิบาล และให้สอดคล้องกับสภาพบ้านเมืองในปัจจุบัน ควรให้ความสนใจกับบุคคลในวัดและนอกวัด บริหารกิจการของวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ไม่มีอคติต่อบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งให้มีความเสมอภาค ทุกชนชั้น การบริหารจัดการจึงจะสมบูรณ์แบบ

ABSTRACT

The objectives of this research “Efficiency of shangha affairs administration of wat sasiliam, dontoom district, Nakhonpathom province” as follows 1.) To study public opinion of efficiency of shangha administration of wat sasiliam, dontoom district, Nakhonpathom province 2.) Comparison on the public opinion of efficiency of shangha affairs administration of wat sasiliam, dontoom district, Nakhonpathom province 3.) To study of problems and recommendations of efficiency of shangha affairs administration of wat sasiliam, dontoom district, Nakhonpathom province.

This research using mixed method involves the mixing of quantitative research, the data were collected by questionnaire and qualitative research, the data were collected by in-dept interview. The sample group consisted of community leaders, government officers, students and people who is living near wat sasiliam, a total of 361 which using by cluster sampling. The tools used in this research was questionnaire which consisted of check - list questions ,five-level rating scale, open-ended questions and interview. Descriptive statistics using by Frequency, percentage, mean and standard deviation. Inferential statistics were applied for hypotheses testing by using t-test, f-test, one way anova at significance level 0.05

The results of this research found that:

(1) People who is living near wat sasiliam is the most level equivalent mean 4.56 in public opinion of efficiency of shangha administration of wat sasiliam, dontoom district, Nakhonpathom province. When considering each aspects, domination, Religious

Studies, Education, Buddhism, Public assistance and Public assistance found that People who is living near wat sasiliam is the most level in every aspect.

(2) The result of the comparison on the public opinion of efficiency of shangha administration of wat sasiliam, dontoom district, Nakhonpathom province classify by individual attributes. It was found that people which gender with different occupation. It's not a difference of opinion Thus, research hypothesis were reject. People which gender, level of education and experience with the temple was a difference of opinion Thus, research hypothesis were accept.

(3) The result of this of problems and recommendations of efficiency of shangha administration of wat sasiliam, dontoom district, Nakhonpathom province. It was found that most people also not to know an importance function of temple's executive , including the planning and policy and position of person's work should be distributed to delegations of authority to the person who has to cover it appropriate The effective of shangha administration of wat sasiliam will even better.

(4) The synthesis of problems and solutions to of efficiency of shangha affairs administration of wat sasiliam. Overall found that the management of hierarch should be managed according to the principles of good governance and to comply with the current state of the country should be attention to the people in temple and outside the temple, the management of temple activities to be successfully and without prejudice to any person for the groups to equality all classes. The management will be perfect.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม
๒. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล
๓. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชนเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม” เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเรื่อง“ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการจัดเก็บข้อมูล ดังนี้

ก. เชิงปริมาณ

๑) ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้นำชุมชน ข้าราชการ ประชาชน นักเรียน และผู้ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงรอบวัดสระสี่เหลี่ยม จำนวน ๓,๗๓๓ คน

๒) กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่ได้ทำการสุ่มจากประชากรจากชุมชน ตำบลดอนรวก หมู่ ๑ หมู่ ๒ หมู่ ๓ หมู่ ๔ และหมู่ ๕ อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จำนวน ๓,๗๓๓ คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้นำชุมชน ข้าราชการ ประชาชน นักเรียน และผู้ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงวัดสระสี่เหลี่ยม ซึ่งใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน^๑ (Krejcie and Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๖๑ คน

ตารางแสดงจำนวนประชากรทั้งหมดและกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามจำนวนหมู่บ้าน

ลำดับ	รายการ	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
๑	หมู่บ้านดอนรวกเล็ก	๙๑๐ คน	๘๕ คน
๒	หมู่บ้านสวนใหม่	๑,๐๐๑ คน	๑๐๐ คน
๓	หมู่บ้านสระสี่เหลี่ยม	๙๔๑ คน	๘๖ คน
๔	หมู่บ้านห้วยกรด	๔๘๔ คน	๕๐ คน
๕	หมู่บ้านดอนรวกใหญ่	๓๙๗ คน	๔๐ คน
	รวม ๕ หมู่	๓,๗๓๓ คน	๓๖๑ คน

ข. เชิงคุณภาพ

การวิจัยเรื่อง“ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยกำหนดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นการวิจัยดังมีรายชื่อดังต่อไปนี้

๑. นายทองใบ บรรเทาพงษ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนรวก

ผู้สนับสนุนงบประมาณในการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม

๒. นายสุภาพ รวมธรรม ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสระสี่เหลี่ยม

สนับสนุนเรื่องการศาสนศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์

๓. นายชลอ วันดี กำนันตำบลดอนรวกและไวยาวัจกรวัดสระสี่เหลี่ยม

สนับสนุนเรื่องการปกครองวัด

^๑ บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕), หน้า ๔๓.

๔. นายณรงค์ บุญพันธ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๓ ตำบลดอนรวก และไวยาวัจกร
วัดสระสี่เหลี่ยม สนับสนุนเรื่องการสาธารณูปการ

๕. นายประกิจ พุยรอด สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนรวกและ
คณะกรรมการวัดสระสี่เหลี่ยม สนับสนุนเรื่องการสาธารณะสงเคราะห์

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม
จังหวัดนครปฐม อภิปรายผลได้ดังนี้

๑) **ด้านการปกครอง** จากการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์
วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายละเอียด
พบว่าการบริหารวัดในด้านการปกครองมากที่สุดทุกข้อเพราะวัดสระสี่เหลี่ยมมีการอบรมพระภิกษุ
สามเณรให้ตระหนักถึงการอยู่ร่วมกันตามหลักสารณียธรรมและสามัคคีธรรม สอดส่องดูแลพระภิกษุ
สามเณรในวัดให้ปฏิบัติพระธรรมวินัย การจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนด้านกัจจวัตร
ประจำวันและวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **พระเทพรัตนสุธี**
(สมศักดิ์ โชติณฺธโร), ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัด
ปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์
ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายละเอียด
ในแต่ละข้อพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ^๒

๒) **ด้านการศึกษา** จากการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์
วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายละเอียด
พบว่า มีการบริหารงานในด้านศึกษามากที่สุดทุกเรื่อง มีการส่งเสริมให้พระภิกษุ สามเณรและ
สาธุชนให้ศึกษาทั้งปริยัติสัทธรรมและปฏิบัติสัทธรรม บอกประโยชน์และความสำคัญของการศึกษาพระ
ปริยัติธรรม จัดหาทุนและตั้งมูลนิธิเพื่อการศึกษาของพระภิกษุ สามเณรที่ศึกษาเล่าเรียนทั้งแผนกธรรม
และแผนกบาลีซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ อธิปญฺโญ (ภวณันท์)** ได้วิจัย
เรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณีพระสังฆาธิการในจังหวัด
นนทบุรี” ผลการ วิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ใน
ระดับมาก ด้านการศึกษาพบว่า มีบทบาทอยู่ในระดับมาก^๓

^๒ พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติณฺธโร), “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของ
จังหวัดปทุมธานี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย), ๒๕๕๓.

^๓ พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ อธิปญฺโญ (ภวณันท์), “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการ
คณะสงฆ์ : ศึกษากรณีพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๑.

๓) **ด้านการศึกษาสงเคราะห์** จากการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีการบริหารวัดในด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษาแก่พระภิกษุและสามเณร ให้การช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาเฉพาะบุคคล ผู้กำลังศึกษาที่มีความเดือดร้อนแต่มีความประพฤติดีและในด้านการศึกษาสงเคราะห์ที่อยู่ในระดับน้อยที่สุดคือเรื่อง มีการช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษาแก่โรงเรียนต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระณัฐพล จิตธิมโม (ปราบพินาศ)** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” ผลจากการวิจัยพบว่า การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ โดนภาพรวมอยู่ระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าด้านการศึกษาสงเคราะห์อยู่ในระดับมาก^๔

๔) **ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา** จากการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า มีการบริหารด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนามากที่สุดในเรื่อง จัดให้มีกิจกรรมการบำเพ็ญกุศลในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา รองลงมาคือเรื่อง มีการอบรมสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในคำสอนของพระพุทธศาสนาโดยถูกต้องและในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่อยู่ในระดับน้อยที่สุดคือเรื่องการเผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อต่างๆ เช่น ห้องสมุด หนังสือ ธรรม วิทยู หอกระจ่ายเสียง โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต เอกสารต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวิกุล** ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่ทั้ง ๖ ด้านนั้นได้มีด้านที่มีบทบาทมากที่สุดใน ๓ ระดับ โดยเรียงลำดับ คือ ด้านการควบคุมและรักษาความเรียบร้อยดีงาม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านการสาธารณูปการ^๕

๕) **ด้านการสาธารณูปการ** จากการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณูปการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่ามีการบริหารในด้านสาธารณูปการมากที่สุดในเรื่องมีการวางแผนในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะภายในวัด ให้เป็นระเบียบ มีความร่มรื่น สะอาด ถูกต้องตามพระธรรมวินัย รองลงมาคือเรื่องมีการจัดศาสนสมบัติให้เป็นไปตามกฎกระทรวง และพระธรรมวินัยโดยถูกต้องและในด้านการสาธารณูปการที่อยู่ในระดับน้อยที่สุดคือเรื่องการหาทุนในการบำรุงวัดและซ่อมแซมอาคาร และเครื่องสาธารณูปโภค เช่น ประปาและไฟฟ้าเป็นต้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูพิศาลธีรธรรม (สมพร ปณณาวชิโร)** ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร, ผลการวิจัยพบว่าด้านการสาธารณูปการ โดยรวมอยู่ใน

^๔ พระณัฐพล จิตธิมโม (ปราบพินาศ), “การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๒.

^๕ พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวิกุล, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์), ๒๕๓๘.

ระดับมาก แสดงให้เห็นว่า พระสังฆาธิการ ในเขตธนบุรีให้ความสำคัญกับการก่อสร้างถาวรวัตถุการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ^๖

๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ จากการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่ามีการบริหารด้านการสาธารณสงเคราะห์ มากที่สุดในเรื่องมีการอบรมพุทธศาสนิกชนทั้งในวัดและนอกวัด และในด้านการสาธารณสงเคราะห์ที่อยู่ในระดับน้อยที่สุดคือเรื่องมีการมอบอุปกรณ์การศึกษาแก่หน่วยงานต่างๆ ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัยของ **พระครูสังฆรักษ์กฤษฎ์ทัศน สุมะโธ (ศรีอันอยู่)** ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี” ผลวิจัยพบว่าภาพรวม ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสอยู่ในระดับปานกลาง พบว่าด้านสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะว่าพระสังฆาธิการพิจารณาเห็นว่าการสาธารณสงเคราะห์ เป็นการดำเนินงานในลักษณะช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนเจือจุนสถานที่ ซึ่งเป็น สาธารณสมบัติ หรือประชาชนทั่วไป ซึ่งการช่วยเหลือเหล่านี้จำเป็นต้องใช้ ทั้งเงินและความร่วมมือผู้เกี่ยวข้องโดยเฉพาะพุทธศาสนิกชนลำพังเจ้าอาวาสและพระสงฆ์ภายในวัด^๗

การบริหารวัดตามหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน เป็นแนวทางในการบริหารวัดที่เจ้าอาวาสต้องดำเนินการให้ครบทุกด้าน จะได้มากหรือน้อยนั้นก็ขึ้นอยู่กับผู้นำหรือผู้บริหารในวัดนั้น เป็นผู้สั่งการและดำเนินการให้เป็นไป โดยอาศัยความร่วมมือความสามัคคี ความขยันขันแข็งจากทุกฝ่ายทั้งผู้บังคับบัญชาและผู้อยู่ใต้ผู้บังคับบัญชาร่วมดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยที่ผู้บริหารต้องเป็นผู้ที่เสียสละประโยชน์สุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวมและต้องประกอบด้วยคุณธรรมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อันจะส่งผลให้การดำเนินงานด้านต่างๆ ของวัดในพระพุทธศาสนา ให้เป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ

ผลจากการศึกษาและการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญในด้านการปกครอง พบว่า วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม มีการแต่งตั้งผู้บริหารคือพระสังฆาธิการตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาสขึ้นมา ตลอดจนถึงผู้ไม่เป็นพระสังฆาธิการแต่ให้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าในหน่วยงานต่างๆ เพื่อแบ่งการปกครองและการบริหารได้อย่างทั่วถึง เพื่อทำหน้าที่แทน เจ้าอาวาสในการดูแล เช่น ความสงบ ความเรียบร้อย ติงาม ความประพฤติปฏิบัติทั้งด้านปริยัติสัทธรรมและปฏิบัติสัทธรรม ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย และกฎระเบียบต่างๆ ตั้งแต่กฎมหาเถรสมาคมลงมา จนถึงกฎกติกากของวัด

ผลจากการศึกษาและการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญในด้านการศาสนศึกษา พบว่า วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ได้ให้ความสำคัญมากในการที่จะพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารตลอดถึงผู้ร่วมงานให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างดีเยี่ยม คือส่งเสริม

^๖ พระครูพิศาลธีรธรรม (สมพร ปณณาวชิโร), “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๓.

^๗ พระครูสังฆรักษ์กฤษฎ์ทัศน สุมะโธ (ศรีอันอยู่), “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๓.

ให้พระภิกษุ สามเณรได้ศึกษาตั้งแต่การศึกษาทางธรรมได้แก่ แผนกธรรมะ แผนกบาลี และแผนกสามัญต่างๆ อีกทั้งยังได้ส่งเสริมให้พระภิกษุ สามเณรให้ได้ศึกษาไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิและปัญญา เพื่อให้เข้าถึง ปฏิเวธสัมมัตถธรรม ให้สุดความสามารถของแต่ละรูป

ผลจากการศึกษาและการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญในด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ได้เล็งเห็นความสำคัญของเยาวชน ผู้ที่จะเป็นอนาคตของชาติ วัดก็มีการให้ทุนการศึกษาและการให้การศึกษาสงเคราะห์ต้องใส่ใจให้มาก ตลอดจนการส่งเสริมในด้านนี้ให้มากและควรตั้งเป็น มูลนิธิของวัด เราก็มักจะไปสงเคราะห์เขา ส่วนเด็กที่จะมารับทุนการศึกษาเด็กก็ต้องมีพื้นฐานของศีล สมาธิ และปัญญา ไม่ใช่ว่าการสงเคราะห์จะสงเคราะห์ใครก็ได้ ต้องปลูกฝังให้เขามีจิตสาธารณะ โดยต้องมีขบวนการหรือกิจกรรมก่อนที่จะมอบทุนให้เขาด้วย เพื่อเขาจะได้เป็นคนมีคุณค่าและสามารถช่วยเหลือชุมชนได้ในอนาคตต่อไป

ผลจากการศึกษาและการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ได้มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพทั้งแก่พระภิกษุ สามเณรทั้งในวัดแต่ต้องมีพื้นฐานของคำว่าวิปัสสนากัมมัฏฐานก่อนวิธีการ กระบวนการ กุศลโลบายดีอยู่แล้วและทำได้อย่างราบรื่นเป็นรูปธรรมดี ส่วนปัญหาและอุปสรรคเรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนาก็มีบ้าง แต่ถ้าผู้บริหารมีความตั้งใจจริงที่จะช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนาอันมีค่าของเราแล้ว

ผลจากการศึกษาและการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญในด้านการสาธารณูปการ พบว่า วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม มีการจัดระบบ เสนาสนะ อาคารต่างๆ ดี งานด้านสาธารณูปการนั้นอยากให่วัดมีการก่อสร้างแบบพอสมควร สร้างเท่าที่จำเป็นและให้มีความคงทนแข็งแรงมีอายุใช้งานได้นาน และเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่ายด้วยทั้งของคณะสงฆ์และประชาชนด้วย

ผลจากการศึกษาและการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญในด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่า วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ถือว่าเป็นภาระสำคัญที่เจ้าอาวาสและคณะสงฆ์จะต้องทำให้ทั่วถึง ไปให้กำลังใจเขา เปรียบเสมือนเราเข้าไปให้เห็นหน้า ก็เหมือนการแก้ปัญหาให้เขา เขาเห็นหน้าก็ชื่นใจ เป็นการสร้างศรัทธาขึ้นอีก ซึ่งวัดสระสี่เหลี่ยมก็มีโครงการการและกิจกรรมด้านนี้อยู่แล้ว ปัญหาและอุปสรรค ส่วนใหญ่สงเคราะห์ไม่ทั่วถึงไม่เพียงพอกับความต้องการ เพราะคนต้องการมันมาก แต่ทรัพยากรเรามีจำกัด ก็ต้องพิจารณาคัดเลือกตามความเหมาะสม และวัดจะต้องดำเนินงานด้านนี้ต่อไป เพื่อประโยชน์สุขของสังคม

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ควรมีการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการวัด มีการวางแผน ทั้งระยะสั้น ระยะยาว ในการบริหารจัดการ และพัฒนาวัดอย่างเป็นรูปธรรม
๒. ควรมีการประชุมกันเป็นประจำ เพื่อหาข้อผิดพลาด ปัญหา อุปสรรค จุดอ่อน จุดแข็ง ในการบริหารจัดการและพัฒนาวัด เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะ และเป็นการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และพัฒนาวัด
๓. ควรจัดกิจกรรมเพื่อให้พุทธศาสนิกชนเข้าถึงหลักธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด
๔. ควรจัดให้มีการประชุม อบรม หรือสัมมนา ให้แก่พระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และคณะกรรมการวัด เพื่อเป็นเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการ และพัฒนาวัด
๕. ควรกำกับให้พระภิกษุ สามเณร ดูแลรักษาความสะอาดเสนาสนะ และบริเวณสถานที่ต่างๆ ภายในวัดอยู่เสมอ เพื่อให้วัดมีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม เหมาะสำหรับการบำเพ็ญบุญ บำเพ็ญกุศลของพุทธศาสนิกชน

นโยบายเชิงปฏิบัติ

๑. ควรนำผลของการศึกษานี้ไปเป็นข้อมูลในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น
๒. ควรนำปัญหาที่ได้จากการศึกษานี้มาปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ยังมีปัญหายอยู่ โดยให้ทุกแผนกภายในวัดมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา
๓. ควรมีการปรับปรุงกลยุทธ์และบูรณาการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ให้เข้ากับยุคโลกาภิวัตน์ แต่ที่ยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักในการบริหารที่สำคัญอยู่

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาการบริหารวัดหรือการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในการให้ความร่วมมือระหว่าง วัดกับชุมชน
๒. ควรมีการศึกษาจากกลุ่มพุทธศาสนิกชนหรือกลุ่มตัวอย่างของวัดหรือของคณะสงฆ์ ตลอดถึงประชาชนที่มีจำนวนมากกว่านี้และควรมีการสัมภาษณ์เพิ่มเติมด้วย
๓. ควรทำวิจัยเชิงคุณภาพในการบริหารวัด หรือการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด. **การวิจัยเบื้องต้น** พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕.

พระครูพิศาลธีรธรรม (สมพร ปญฺญาวชิโร). “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระครูสังฆรักษ์กฤษณ์ตมณ สุเมโธ (ศรีอ้นยู). “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระครูสังฆรักษ์ศวีร์ ธีรปญฺโญ. “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณีพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระณัฐพล จิตฺตมโม (ปราบพินาศ). “การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระปลัดเกียรติศักดิ์ สิ้นทวิกุล. “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๘.

พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร). “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.